

**T.C.
YALOVA ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ**

KAMU HUKUKU ANABİLİM DALI

**CEZA MUHAKEMESİ HUKUKU KAPSAMINDA SEGBİS (SES VE
GÖRÜNTÜ BİLİŞİM SİSTEMİ)**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

SÜMEYRA GÜNNUR GÜLEÇYÜZ

DANIŞMAN: DR. ÖĞR. ÜYESİ İSMAİL DURSUN

**YALOVA
EYLÜL 2022**

T.C.
YALOVA ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ

KAMU HUKUKU ANABİLİM DALI

CEZA MUHAKEMESİ HUKUKU KAPSAMINDA SEGBİS (SES VE GÖRÜNTÜ
BİLİŞİM SİSTEMİ)

YÜKSEK LİSANS TEZİ

SÜMEYRA GÜNNUR GÜLEÇYÜZ
197211005

DANIŞMAN: DR. ÖĞR. ÜYESİ İSMAİL DURSUN

YALOVA
EYLÜL 2022

ETİK BEYAN

Yalova Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Tez Yazım Kuralları'na uygun olarak hazırladığım “ Ceza Muhakemesi Hukuku Kapsamında SEGBİS (Ses ve Görüntü Bilişim Sistemi)” başlıklı bu tez çalışmada; tez içinde sunduğum verileri, bilgileri ve dokümanları akademik ve etik kurallar çerçevesinde elde ettiğimi, tüm bilgi, belge, değerlendirme ve sonuçları bilimsel etik ve ahlak kurallarına uygun olarak sunduğumu, tez çalışmada yararlandığım eserlerin tümüne uygun atıfta bulunarak kaynak gösterdiğimi, kullanılan verilerde herhangi bir değişiklik yapmadığımı, bu tezde sunduğum çalışmanın özgün olduğunu bildirir, aksinin tespiti halinde doğabilecek her türlü hukuki sorumluluğu kabul ettiğimi taahhüt ve beyan ederim.

Sümeyra Günnur GÜLEÇYÜZ

ÖNSÖZ

Tezimi ceza muhakemesi alanında yazmamdaki neden suçlu suçsuz ayrımını yapıldığı, kişinin özgürlüğüyle ilgili kararların alındığı ve bu kararların sadece kişiyi değil kişinin çevresindekileri de maddi ve manevi olarak etkilemesi, bu etkinin ise kişilerde derin izler bırakmasından dolayı benim nazarımda ceza muhakemesini önemli, değerli, dikkat edilmesi gereken özel bir alan olarak görmemdir. Dikkat edilmesi gereken bu önemli alanda SEGBİS'i çalışmam ise bu konuda değerli hocalarımın eleştirileri sayesinde olmuştur. Yıllardır mevzuatımızda var olan SEGBİS hakkında yeterli çalışmanın yapılmamış olması hatta bu konuyla ilgili sadece bir tane kitabın yayımlanmış olması SEGBİS'e ilgimi daha da artırmıştır.

SEGBİS ses ve görüntünün anlık iletildiği, kaydedildiği ve saklandığı bir bilişim sistemidir. SEGBİS'e ceza muhakememizde öncelikle CMK'da yer verilmiş, 2011 yılında Ceza Muhakemesinde Ses ve Görüntü Bilişim Sisteminin Kullanılması Hakkında Yönetmelik çıkarılmış, Yönetmelik'ten birkaç ay sonra SEGBİS'le ilgili 150 No.lu Genelge yayınlanmıştır. SEGBİS'le ilgili düzenlemelere sonraki yıllarda çeşitli yönetmeliklerde de yer verilmiştir. COVID-19 sürecinde ise pandemiye karşı alınan tedbirler kapsamında ceza yargılamasında SEGBİS kullanımının artırılmasına yönelik Adalet Bakanlığının görüş ve önerileri de söz konusu olmuş, görüş ve öneriler kapsamında ceza yargılamalarında COVID-19 sürecinde SEGBİS kullanımına daha fazla yer verilmiştir. Çalışmamın amacı, gittikçe mevzuatımızda ve uygulamada yer edinen SEGBİS düzenlemelerini bir araya getirerek SEGBİS'in neden, nasıl, ne zaman kullanılabileceğini açıklamak, sonrasında ise Anayasa m.36 ve AİHS m. 6 kapsamında ceza muhakemesinde yer alan ilkeler açısından ceza yargılamasında var olan SEGBİS'in uygulanmasını değerlendirmektir. Bu değerlendirmede kendi kanaatimize yer verilmekle birlikte doktrindeki farklı görüş ve eleştirilere de yer verilmesi ve bu görüş ve önerilerin bir araya getirilip derlenmesi amaçlanmıştır. Çalışmanın tamamında uygulamaya da değinilmiş ve çalışmanın SEGBİS'le ilgili yargı kararlarından yararlanılarak yapılması amaçlanmıştır.

Tez yazma sürecinde ve yüksek lisans eğitimim boyunca benden yardımlarını esirgemeyen, akademik anlamda bana her zaman destek olan ve doğru yolu gösteren sayın danışman hocam İsmail Dursun'a, her zaman yanımda oldukları ve benden desteklerini hiçbir zaman esirgemedikleri tezi yazma sürecim dâhil bütün hayatım boyunca her zaman beni destekleyen maddi manevi yanımda olan canım anneme, babama, kardeşime; tezi yazmamda destek olan arkadaşlarıma ve ceza hukukunu sevdiren hocalarıma sonsuz teşekkürler.

Eylül – 2022

Sümeyra Günnur GÜLEÇYÜZ

İÇİNDEKİLER

ETİK BEYAN	i
ÖNSÖZ	ii
İÇİNDEKİLER	iii
KISALTMALAR LİSTESİ.....	v
ÖZET.....	vii
ABSTRACT	viii
1. GİRİŞ	1
2. SEGBİS'İN MEVZUATTAKİ YERİ.....	3
2.1. Genel Olarak UYAP ve Ses ve Görüntü Bilişim Sistemi (SEGBİS)	3
2.1.1. Hukuk muhakemesinde SEGBİS	6
2.1.2. Ceza muhakemesinde SEGBİS	10
2.1.2.1. CMK'da, ceza muhakemesinde ses ve görüntü bilişim sisteminin kullanılması hakkında yönetmelik'te ve 150 no.lu genelge'de SEGBİS	10
2.1.2.2. Bölge adliye ve adli yargı ilk derece mahkemeleri ile cumhuriyet başsavcılıkları idarî ve yazı işleri hizmetlerinin yürütülmesine dair yönetmelik'te, ceza muhakemesinde uzlaştırma yönetmeliği'nde ve ceza muhakemesinde seri muhakeme yönetmeliği'nde SEGBİS	36
3. SEGBİS'İN UYGULANMA ALANLARI	43
3.1. SEGBİS'in Kişi Bakımından Uygulanması	43
3.1.1. Şüpheli veya sanığın dinlenmesinde SEGBİS kullanımı	43
3.1.1.1. Şüphelinin ifadesi ve sanığın veya şüphelinin sorgusu	43
3.1.1.2. Yakalama halinde şüphelinin ifadesi ve sanığın veya şüphelinin sorgusu.....	47
3.1.1.3. Sanığın duruşmalara katılması.....	52
3.1.2. Tanık, Bilirkişi, Gizli Soruşturmacı ve Mağdurun Dinlenmesinde SEGBİS Kullanımı	55
3.1.2.1. Tanık dinlenmesi.....	55
3.1.2.2. Gizli soruşturmacının dinlenmesi	65
3.1.2.3. Mağdurun dinlenmesi	67
3.2. SEGBİS' in Bulunulan Yer Bakımından Uygulanması	71
3.2.1. Huzurda bulunanlar	71
3.2.2. Huzurda bulunamayanlar	72
3.2.3. Ceza infaz kurumunda bulunanlar.....	76
3.2.4. Tedavi kurumlarında bulunanlar	81

3.2.5.	Yargı çevresi dışında bulunanlar	83
3.3.	SEGBİS'in Ceza Muhakemesinin Evreleri Bakımından Uygulanması	85
3.3.1.	Soruşturma evresinde SEGBİS	85
3.3.1.1.	Uzlaştırmada SEGBİS	88
3.3.1.2.	Seri muhakeme usulünde SEGBİS	95
3.3.2.	Kovuşturma evresinde SEGBİS	100
3.3.3.	Kanun yolu evresinde SEGBİS	102
4.	COVID-19 TEDBİRLERİ KAPSAMINDA SEGBİS UYGULAMASI.....	115
5.	SEGBİS KAYITLARI VE SEGBİS TUTANAĞI.....	123
6.	SEGBİS VERİLERİNİN KORUNMASI.....	129
7.	CEZA MUHAKEMESİ İLKELERİ KAPSAMINDA SEGBİS	137
7.1.	Maddi Gerçeğin Resen Araştırılması İlkesi ve SEGBİS.....	137
7.2.	Adil Yargılanma Hakkı ve SEGBİS.....	141
7.3.	Yasayla Kurulmuş Bağımsız ve Tarafsız Mahkemede Yargılanma Hakkı ve SEGBİS.....	143
7.4.	Duruşmanın Açıklığı İlkesi (Aleniyet) ve SEGBİS	145
7.5.	Makul Sürede Yargılanma Hakkı ve SEGBİS	148
7.6.	Hakkaniyete Uygun Yargılanma Hakkı ve SEGBİS.....	151
7.6.1.	Çelişmeli yargılama ilkesi ve SEGBİS	152
7.6.2.	Silahların eşitliği ilkesi ve SEGBİS	154
7.6.3.	Yargılamaya etkili katılım ile duruşmada hazır bulunma ilkesi ve SEGBİS.....	157
7.6.4.	Gerekçeli karar hakkı ve SEGBİS.....	172
7.6.5.	Hukuki kesinlik (belirlilik) ilkesi ve SEGBİS.....	174
7.7.	Soruşturmanın Yazılılığı İlkesi ve SEGBİS	176
7.8.	Soruşturmanın Gizliliği İlkesi ve SEGBİS.....	177
7.9.	Soruşturmanın Dağınıklığı İlkesi ve SEGBİS	178
7.10.	Kovuşturmada Bağlılık İlkesi ve SEGBİS	179
7.11.	Kovuşturmada Delillerin Doğrudanlığı İlkesi ve SEGBİS	181
7.12.	Kovuşturmada Sözlülük İlkesi ve SEGBİS	186
7.13.	Kovuşturmada Yüze Karşılık İlkesi ve SEGBİS.....	188
8.	SONUÇ.....	193
	KAYNAKLAR	205
	ÖZGEÇMİŞ	223

KISALTMALAR LİSTESİ

ABD	: Amerika Birleşik Devletleri
ABD	: Ana Bilim Dalı
AGO	: Adli Görüşme Odaları
AKÜ	: Afyon Kocatepe Üniversitesi
AIHM	: Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi
AIHS	: Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi
AÜHFD	: Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi
AVM	: Alışveriş Merkezi
AYM	: Anayasa Mahkemesi
BAM	: Bölge Adliye Mahkemeleri
BUHFD	: Bahçeşehir Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi
BM	: Birleşmiş Milletler
BMMSHS	: Birleşmiş Milletler Medeni ve Siyasi Haklar Sözleşmesi
C	: Cilt
CEPEJ	: Adaletin Etkinliği İçin Avrupa Komisyonu
CHD	: Ceza Hukuk Dergisi
CMK	: Ceza Muhakemesi Kanunu
CMUK	: Ceza Muhakemeleri Usulü Kanunu
Çev.	: Çeviren
ÇİM	: Çocuk İzleme Merkezleri
ÇKK	: Çocuk Koruma Kanunu
DEÜ	: Dokuz Eylül Üniversitesi
DEÜHFD	: Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi
E	: Esas
e-Apostil	: Elektronik Apostil
EBA	: Eğitim Bilişim Ağı
e-duruşma	: Elektronik Duruşma
e-Haciz	: Elektronik Haciz
e-imza	: Elektronik İmza
E.T	: Erişim Tarihi
e-Tebliğat	: Elektronik Tebliğat
HMK	: Hukuk Muhakemeleri Kanunu
HSK	: Hâkimler ve Savcılar Kurulu

İHEB	:İnsan Hakları Evrensel Bildirgesi
İİK	:İcra ve İflas Kanunu
İMÜHFD	:İstanbul Medipol Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi
İÜHFD	:İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi
İÜHFM	: İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası
İYUK	:İdari Yargılama Usulü Kanunu
K	:Karar
KHK	:Kanun Hükmünde Kararname
KVKK	:Kişisel Verilerin Korunması Kanunu
LHD	:Legal Hukuk Dergisi
m.	: madde
MEB	:Milli Eğitim Bakanlığı
MÜHF-HAD	:Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi
No.	:Numara
S	:Sayı
s.	:Sayfa
SBE	:Sosyal Bilimler Enstitüsü
S.D.Ü	: Süleyman Demirel Üniversitesi
SDÜHFD	:Süleyman Demirel Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi
SEGBİS	: Ses ve Görüntü Bilişim Sistemi
sms	: Kısa Mesaj Servisi
ss.	:Sayfa Sayısı
SSÇ	:Suça Sürüklenen Çocuk
TAAD	:Türkiye Adalet Akademisi Dergisi
TBB	:Türkiye Barolar Birliği
TCK	:Türk Ceza Kanunu
TDK	: Türk Dil Kurumu
TKK	:Tanık Koruma Kanunu
UNICEF	:Birleşmiş Milletler Çocuklara Yardım Fonu
UYAP	: Ulusal Yargı Ağı Projesi
vb.	: ve benzeri
YCGK	:Yargıtay Ceza Genel Kurulu
yy	: Yüzyıl

CEZA MUHALEMESİ HUKUKU KAPSAMINDA SEGBİS (SES VE GÖRÜNTÜ BİLİŞİM SİSTEMİ)

ÖZET

Hukukun amacı insanların huzur içinde bir arada yaşamalarının ve adaletin sağlanmasıdır. Adalet, hukuk düzeni içinde haklının hakkını alması, hakkı ihlal edenin ise cezalandırılmasıdır. Ceza muhakemesi her ne olursa olsun suçlunun cezalandırılması amacına sahip olmamakta insan onuruna ve insan haklarına uygun, adil yargılanma ve hukuk devleti ilkeleri çerçevesinde yapılan bir yargılama sonucunda suçluların cezalandırılmasını amaçlamaktadır.

Her alanda hayatımızda yer edinen ve yaşamımızın ayrılmaz bir parçası haline gelen teknolojinin ceza muhakemesindeki kullanıma şekillerinden biri SEGBİS (Ses ve Görüntü Bilişim Sistemi)'tir. Ceza muhakemesinde kanun, yönetmelik ve genelgelere dâhil olan SEGBİS ceza muhakemesinde ses ve görüntünün aynı anda iletildiği, kaydedildiği ve saklandığı bir iletişim sistemidir.

Ceza muhakemesinde dinlenmesi gereken kişilerin yetkili merci önüne getirilmeden ekran vasıtasıyla bulundukları yerden dinlenmelerine imkân tanıyan bu sistemle ceza muhakemesinin işleyişinin hızlandırılması, yargılama giderlerinin azaltılması amaçlanmıştır. SEGBİS'in istenilen amaçların gerçekleştirilmesine olan katkısı göz ardı edilemez ancak ceza muhakemesinin diğer amaçları olan sanığın korunması ve maddi gerçeğin araştırılması amacıyla ceza muhakemesinin ilkeleri bakımından SEGBİS ayrıca değerlendirilmeli, ihlaller söz konusu olduğunda göz ardı edilmemelidir.

SEGBİS mevzuatla düzenlenmiştir. Ancak idare, idari işlemler sonucu yapılan normlarla kendini kanun koyucu yerine koymuş, SEGBİS uygulanmasında kanunu düzenlemelerin kapsamını genişleterek kanunda olmayan uygulamaların ortaya çıkmasına sebep olmuştur. Mevzuatta SEGBİS ayrıntılı ve açık bir şekilde düzenlenmemiştir, bu durum uygulamada belirsizliklere ve farklılaşmalara neden olmuş, hukukta birliğin sağlanması zorlaşmıştır.

Ceza muhakemesi ilkeleri kapsamında SEGBİS bazı ilkelerle (yasayla kurulmuş bağımsız ve tarafsız mahkemede yargılanma hakkı, duruşmanın açıklığı, makul sürede ve en az masrafla yargılanma, soruşturmanın yazıllığı, soruşturmanın gizliliği, soruşturmanın dağınıklığı) uyum içinde olsa da, SEGBİS'in ceza muhakemesindeki adil yargılanma, hakkaniyete uygun yargılanma, sözlülük, yüze karşılık, delillerin doğrudanlığı, bağıllık ilkelerine zarar verdiği açıktır.

SEGBİS ceza muhakemesine hâkim olan ilkelere uygun olarak düzenlenmeli, uygulayıcılar tarafından da doğru bir şekilde kullanılmalı, hak ihlallerine neden olmamalıdır. Bunun sağlanması amacıyla da çalışmanın sonunda önerilere yer verilmiştir.

Anahtar Kelimeler: SEGBİS, Ses ve Görüntü, Video konferans, Ceza Muhakemesi İlkeleri.

SEGBIS (AUDIO AND VIDEO INFORMATION SYSTEM) WITHIN THE SCOPE OF CRIMINAL PROCEDURAL LAW

ABSTRACT

The purpose of law is to ensure the peaceful coexistence of people and to ensure justice. Justice is getting the rightful within the legal order and punishing the violator of the right. Punishment in the rule of law is only possible through criminal procedure. After committing an act that breaks the order in society, all the activities carried out to ensure to reach the material truth and the perpetrator receives the punishment he deserves as a result of a fair trial is called criminal procedure.

In the criminal procedure, besides the purpose of punishing criminals, there are also purposes of protecting innocent. In criminal procedure, it is not aimed to punish criminals in any case, on the contrary it is aimed to punish criminals as a result of a trial conducted in accordance with human dignity and human rights, within the framework of the principles of fair trial and the rule of law.

One of the forms of appearance of technology, which has a place in our lives in every field and has become an inseparable part of our lives, is the Audio and Video Information System (SEGBIS). SEGBIS, which is included in the laws, regulations and the circulars in criminal procedure, is a communication system where sound and image are transmitted simultaneously, recorded and stored.

With this system, which allows people who need to be heard in criminal proceedings without being brought to the forefront of the competent authority, it is aimed to accelerate the functioning of the criminal procedure and to reduce costs of the trial. The contributions of SEGBIS to the realization of the desired aims cannot be ignored, but SEGBIS should be evaluated separately in terms of other purposes and principles of criminal procedure and should not be ignored in case of violations.

SEGBIS was regulated by written law. However, the administration has put itself in the place of the legislator in the making regulation with the administrative acts and it has caused the applications that are not in the law to emerge by expanding the scope of the legal regulations in the implementation of SEGBIS. SEGBIS was not regulated in a detailed and clear way in the written law, this situation caused ambiguities and differentiations in practice and made it difficult to achieve unity in law.

Although SEGBIS is in harmony with some principles within the scope of criminal procedure principles, it is clear that SEGBIS harms the right to fair trial, principle of orality, principle of face-to-face interaction and principles of directness of evidence. It cannot be considered that a system used in criminal procedure would be contrary to the aims and principles of criminal procedure. Because the way to reach the result to be obtained in criminal procedure is determined by law. An unlawful result will not be legal and on the contrary to securing justice in criminal procedure, it will result in violations of rights in criminal procedure.

SEGBIS should be regulated in accordance with the principles that dominate criminal procedure, should be used correctly by the practitioners, and the system introduced to maintain order should not, on the contrary, cause violation of rights.

Key Words: SEGBIS, Audio and Video, Video Conferencing, Criminal Procedural Principles.

1. GİRİŞ

İletişim, tek başına adada 23 yıl yaşayan Robinson Crusoe için gerekli olmasa da günümüzde insanların tek başına yaşamaları mümkün değildir. Robinson Crusoe için gerekli olmayan iletişim bile adaya Cuma'nın gelmesiyle zorunlu hale gelmiştir. Birden fazla insanın bir arada bulunduğu bir ortamda insanoğlunun iletişimden kaçması mümkün olmamaktadır. Tek başına yaşama şansının olmadığı günümüz dünyasında da iletişim insanlar için önemli ve mecburi bir hal almış, sosyal, kültürel, ekonomik her alanda iletişimden uzak yaşamın sürdürülmesi imkânsızlaşmıştır.

Tek başına yaşayamayan insanoğlunun hukuk olmadan yaşaması da düşünülemez. Birden fazla insanın yaşadığı yerde toplumsal düzen ancak hukukla sağlanabilir. Her alanda olduğu gibi hukukta da iletişim vazgeçilmezdir. Toplumsal düzen bozulduğunda, hak ihlalleri söz konusu olduğunda insanlar dertlerini iletişimle anlatacak, suç isnat edilen kişi kendisini iletişimle savunacak; haklı haksız ancak iletişim sonucunda ortaya çıkacaktır.

Günümüz teknoloji dünyasında iletişim şekli değişmiş, internet, bilgisayar, telefon üzerinden de iletişim sağlanmaya başlanmıştır. Teknolojik gelişmelere hukuk dünyası da kayıtsız kalmamış, teknolojinin mahkemelerde, adliyelerde kullanımı yaygınlaştırılmıştır. Ses ve görüntünün anlık başka bir yere aktarımını sağlayarak iletişimin teknolojik olarak gerçekleştirildiği sistem olan Ses ve Görüntü Bilişim Sistemi(SEGBİS) de özellikle ceza muhakemesinde sıkça kullanılmaktadır.

SEGBİS ceza muhakemesinde yakalama halinde şüphelinin ifadesinde, şüpheli veya sanığın sorgusunda, sanığın savunmasında, tanık, bilirkişi, gizli soruşturmacının dinlenmesinde, mağdur olanların dinlenmesinde kullanılmaktadır. Ceza muhakemesinde kullanımı eskiye dayanmayan yeni bir oluşum sayılan SEGBİS'in ise ceza muhakemesi ilkeleri ve ceza muhakemesinin amaçları bakımından tartışılması ve değerlendirilmesi gerekmektedir.

SEGBİS'in ceza muhakemesindeki yerinin inceleneceği tezde ilk olarak UYAP ve SEGBİS'ten kısaca bahsedilecektir. SEGBİS'in hukuk muhakemelerindeki yerine değinildikten sonra SEGBİS'in ceza muhakemesindeki yerinden bahsedilecektir. SEGBİS'in ceza muhakemesindeki düzenlenmesinden öncelikle Ceza Muhakemesi Kanunu, Ceza Muhakemesinde Ses ve Görüntü Bilişim Sisteminin Kullanılması

Hakkında Yönetmelik ve 150 No.lu Genelge kapsamında bahsedilecek, ilgili düzenlemelerin değerlendirilmesine yer verilecektir. Sonrasında ise SEGBİS'in Yazı İşleri Yönetmeliği, Uzlaştırma Yönetmeliği, Seri Muhakeme Yönetmeliği kapsamındaki düzenlenmesine değinilecektir.

Sonrasında SEGBİS'in uygulanma alanlarından bahsedilecektir. SEGBİS'in kişi bakımından uygulanması şüpheli, sanık dinlenmesi, tanık, bilirkişi, gizli soruşturmacı, mağdur dinlenmesi olarak ayrı ayrı incelenecektir. SEGBİS'in bulunulan yer bakımından uygulanmasına ise huzurda bulunanlar, huzurda bulunamayanlar, ceza infaz kurumunda bulunanlar, tedavi kurumlarında bulunanlar, yargı çevresi dışında bulunanlar başlıkları altında yer verilecektir. SEGBİS'in ceza muhakemesi evrelerinde uygulanmasına da yer verilecek uzlaştırma ve seri muhakemede SEGBİS uygulanması bu bölümde incelenecektir. COVID-19 tedbirleri kapsamında SEGBİS uygulamasına, SEGBİS kayıtları ve SEGBİS tutanağı ile SEGBİS verilerinin korunmasına ayrı başlıklarda yer verilecektir.

SEGBİS'in ceza muhakemesine hâkim olan ilkeler kapsamında farklı görüşlerden de yararlanılarak SEGBİS'in ayrı bir değerlendirmesi yapılacaktır. Çalışmanın genelinde Anayasa Mahkemesi kararlarından, Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi kararlarından, Yargıtay kararlarından, ilk derece mahkemelerinin uygulamalarından yararlanılacak, ilgili kararlara çalışmada yer verilecektir.

Sonuç bölümünde ise SEGBİS'in ceza muhakemesindeki fayda ve zararlarından bahsedilecek; SEGBİS'in değiştirilmesi, yenilenmesi, geliştirilmesi gereken düzenlemelere ve uygulamalara değinilecektir. SEGBİS'in ceza muhakemesinde nasıl düzenlenmesi gerektiğiyle ilgili çeşitli önerilerde bulunularak çalışma sonlandırılacaktır.

2. SEGBİS'İN MEVZUATTAKİ YERİ

2.1. Genel Olarak UYAP ve Ses ve Görüntü Bilişim Sistemi (SEGBİS)

21.yy insanlarını diğer yüzyıllarda yaşayan insanlardan ayıran en önemli özelliklerden biri kendini sürekli yenileyen, değiştiren ve hızına ulaşamaz olan teknolojinin varlığıdır. 1990'lı yıllardan sonra çıkan internet ve bilgisayar ikilisi hayatımızda vazgeçilmez olmuştur.¹ Sosyal, kültürel, ekonomik her alanda yayılan teknoloji yargı sistemimizde de yerini almıştır. Yargı alanında Ulusal Yargı Ağı Projesi (UYAP) 31 Aralık 2001 tarihinde alt yapı çalışmaları bitirilerek adalet sistemimize girmiştir.²

UYAP, avukatlara, bilirkişilere, ilgili kurumlara hizmet etmesinin yanı sıra vatandaşların da hizmetine sunulmuştur. Davaların takibi, ihalelerin yapılması, elektronik ilanların verilmesi, mobil arananlar, sms bilgi sisteminin olması, duruşmaların yapılması, araç mahrumiyet işlemleri projesi, mirasçılık belgesi verilmesi ve ses ve görüntü bilişim sisteminin (SEGBİS) de kullanıma sunulmasıyla yargı işlemleri makul sürede ve en az masrafla tamamlanmaktadır.³ Anayasa m.141/4'e göre yargının görevlerinden biri de davaların en az giderle ve mümkün olan süratle sonuçlandırılmasıdır. Gereksiz ve çokça vakit alan birçok işlem elektronik olarak daha kısa sürede yapılarak daha fazla vakit isteyen işlemlere öncelik verilmekte, kaynaklar daha verimli kullanılmakta, dava giderleri minimum seviyeye indirgenmekte, çalışanların daha etkin çalışmaları sağlanmakta ve iş yükü de böylelikle azaltılmaktadır.⁴ Ancak her faydalı şeyin mutlaka zararları da bulunmaktadır. UYAP da yoğun talepler sonucu çökebilmekte, işleyişi

¹Vefa Taşdelen, "İnsan Açısından Teknoloji", Hece Dergisi, 2016, ss.38-44; Nesrin Canpolat/ Levent Sungur, "Ulusal Yargı Ağı Projesi (UYAP)'ın Adli Yargı Teşkilatının İşleyişine Getirdiği Yenilikler Üzerine Bir Araştırma: Konya İli Örneği", Akademik Bakış Dergisi, S:52, 2015, ss.483-484.

² <https://www.uyap.gov.tr/Asamalar>, E.T:06.12.2020; Ankara Barosu, UYAP Yargı Ağı Projesi, 8. Baskı, Ankara, 2008, s.23.

³ Emre Kıyak, "Büyük Veri ve Yapay Zekâ Teknolojileri ile Adım Adım Zeki Uyap (Ulusal Yargı Ağı Projesi) Ekosistemine Doğru", Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C: 22, S: 1, 2020, s.83.

⁴Ahmet Türkan/Arzu Erdinçertürk, "Akademik Çalışmalar Bağlamında Uyap'a Bakış", Dicle Üniversitesi Adalet Meslek Yüksekokulu Dicle Adalet Dergisi, C:1, S: 2, 2017, ss.70-73; Ankara Barosu, UYAP Yargı Ağı Projesi, ss.26-27; Dilşad Güzel/ Kadir Deligöz, "UYAP Bilişim Sisteminin Türk Yargı Sisteminde Kullanılmasının Toplam Kalite Yönetimi Açısından İncelenmesi", Bingöl Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, Cilt: 4, Sayı: 7, 2014, s.67; Sami Acar/Hülya Gürsoy, "Türkiye Mahkemelerinde Sesli Görüntülü Kayıt ve Video Konferans Sistemi Uygulamasına Geçiş: Ceza Mahkemeleri Örneği", Ankara Barosu Dergisi, S:4, 2012, s.135.

yavaşlayabilmekte, hatta bazı günler kullanım dışı da kalabilmektedir. Tabi ki bu aksaklıklar adli işlem hizmetinin gecikmemesi için en kısa sürede giderilmeye çalışılmaktadır.⁵

UYAP elektronik ilan, hükümlü nakil sistemi, nakil araç yerleştirme ve takip sistemi, merkezi takip sistemi, e-Haciz, e-Apostil, e-Tebliğat gibi daha birçok projeyi bünyesinde barındırmaktadır.⁶

Türk Dil Kurumu (TDK)'na göre bilişim, insanın iletişim amacıyla kullandığı bilginin elektronik araçlarla işlenmesi bilimi, enformatiktir.⁷ Yani iletişimin yüz yüze, karşılıklı gerçekleşmesi değil, iletişimin teknolojik araçlar vasıtasıyla sağlanması, video konferansın gerçekleşmesidir. Video konferans ise İngilizce “videoconferencing”, Almaca “videokonferenz” kelimelerinden dilimize geçmiştir. Video konferans, fiziksel olarak bir arada bulunmayıp farklı yerlerde bulunan kişilerle aynı anda görüntülü ve sesli konuşma imkânını veren bir telekomünikasyon teknolojisidir. Video konferans ilk olarak istihbarat amaçlı olarak 1970'li yıllarda Amerika Birleşik Devletleri (ABD)'nde kullanılmaya başlanmış, 1980 yılından sonra ise kullanımı diğer ülkelere de yayılmıştır.⁸

Özellikle 2019 yılında Çin'de ortaya çıkan ve kısa sürede tüm dünyayı etkisi altına alan COVID-19 pandemisinden insanların korunması ve salgının yayılmasını yavaşlatmak amacıyla insanların birbirleriyle fiziksel temasları en aza indirilmeye çalışılmıştır. İnsan, toplumsal bir varlık olduğundan toplumsal ihtiyaçları vardır. Bu ihtiyaçlardan en insancılı ise iletişimdir. İletişim olmadan bir hayat düşünülemez. Hem iletişim sağlanmalı hem de salgından korunmak için tedbirler ihlal edilmemelidir. Bunun sağlanabilmesi ise ancak teknolojinin kullanımıyla mümkündür. Türkiye'de insanlar, kurumlar, kuruluşlar 2020 yılında yüz yüze iletişim yerine eğitim, sağlık, arama kurtarma, çalışma, sohbet gibi birçok alanda daha öncede kullandıkları ancak

⁵ Güzel/ Deligöz, “UYAP Bilişim”, ss.73-74.

⁶ <https://www.uyap.gov.tr/Hizmetler>, E.T:06.12.2020.

⁷ <https://sozluk.gov.tr> , E.T:07.12.2020.

⁸ <https://www.mediacklick.com.tr/tr/blog/video-konferans-nedir#:~:text=%C4%B0ki%20ya%20da%20daha%20fazla,da%20askerler%20aras%C4%B1nda%20da%20kullan%C4%B1labilir>, E.T:27.06.2021.

son yıllarda daha da yaygın kullandıkları uzaktan iletişim olan video konferansı kullanmış⁹ ve kullanmaya da devam edecektir.

Video konferansın adalet sisteminde kullanılmasına ilk kez ABD’de 1972 yılında rastlanmıştır. 1982 yılında hafif kabul edilen suçlardan sanık olanların sorgusunda iki yönlü televizyon kullanılmış sonrasında bu uygulama 1990’lı yıllarda artış göstermiştir. 1996’da Amerikan hukukunda tanıkların video konferansla dinlenmesi kanun maddesi olarak düzenlenmiş, sanığın dinlenmesinin düzenlenmesi ise ancak 2000’li yılları bulmuştur.¹⁰

Kıta Avrupası’nda da video konferansın kullanımı örgütlü suçlarda kendini göstermiştir. Örgütlü suçlarda sanıkların duruşma salonuna getirilmelerinde ortaya çıkabilecek güvenlik sorunlarının önlenmesi amacıyla duruşmalar video konferansla gerçekleştirilmiştir.¹¹

Günlük yaşantımızda önemli bir yere sahip olan video konferansın adı ise bizim adalet sistemimizde ses ve görüntü bilişim sistemi (SEGBİS) olarak yerini almıştır. SEGBİS, UYAP bilişim sisteminde aynı ortamda bulunmayan kişiler arasında ses ve görüntünün elektronik ortamda eş zamanlı olarak iletildiği, kaydedildiği, saklandığı bir sistemdir. Adliyelerde daha önce de uygulanıyor olmasına rağmen pandemi nedeniyle son dönemlerde uygulanması daha da artmıştır.¹² Ülkemizde SEGBİS’le ilgili ilk çalışmalar 2005 yılında başlamış, SEGBİS 2012 yılında da ilk kez ceza mahkemelerinde uygulanmıştır. 225 tane ceza duruşmasında¹³ ifadeler, sorgular, beyanlar sesli ve görüntülü olarak video şeklinde kaydedilmiş, mahkemeler arası iletişim aynı anda gerçekleştirilmiş, mahkemede fiziki olarak bulunamayanların dinlenilmesinde SEGBİS kullanılmış böylelikle işlemler daha da kolay hale getirilmiş

⁹ Bilgin Yazar, “Görüntülü İletişim Video Konferans Teknolojilerinin Kullanım Alanları”, Etki Grup, Ankara, 2012, https://ab.org.tr/ab13/kitap/yazar_AB13.pdf , E.T:07.12.2020.

¹⁰ Fahri Gökçen Taner/Akif Yıldırım, “Suç İsnadına veya Medeni Hak ve Yükümlülüklerle İlişkin Uyuşmazlıklarda Duruşmaya Video Konferans Yöntemiyle Uzaktan Katılma”, AÜHFD, C:70, S:1, 2021, s.233.

¹¹ Taner/ Yıldırım, “ Video Konferans ”, s. 234.

¹² 07.11.2017 tarihli habere göre Ceza ve Hukuk Mahkemelerinde 2 bin 541, Cumhuriyet savcılıklarında 273, Bölge Adliye Mahkemelerinde 56, 222 ceza infaz kurumunda da 543 adet SEGBİS kullanılmıştır. <https://www.aa.com.tr/tr/turkiye/yargida-segbis-yayginlastirilacak/958539>, E.T:29.10.2021.

¹³ Acar/Gürsoy, “Sesli Görüntülü”, s.124.

ve adli işlemlerde yoğunluk azaltılmıştır.^{14,15} Sistemde görüntü ve sesler aynı anda iletilmekte ve kayıt altına alınmaktadır. Zaman ve mekân sınırlamasını ortadan kaldırarak Türkiye'nin her ilindeki sanık ve tanıklarla anlık iletişimi sağlamakta, kişilerin duruşmaya katılımı sağlanmakta, yol tutuklamasında oluşacak mağduriyetler ortadan kaldırılmakta, cezaevi nakilleri sırasında oluşabilecek sorunların önü kesilmektedir. Yurtdışıyla da SEGBİS üzerinden bağlantı kurularak muhakeme işlemleri kolaylıkla yürütülebilmektedir.¹⁶ SEGBİS'le yargılamada şeffaflık da sağlanırken, yıllık 25-30 milyon lira da yargılama giderlerinden tasarruf edilmektedir.¹⁷

2.1.1. Hukuk muhakemesinde SEGBİS

2001 yılında yürürlüğe giren 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu (HMK) m.149'da 2020 yılında değiştirilmeden önce “ses ve görüntü nakli yoluyla duruşma yapılması” na yer verilmiştir. Madde gerekçesinde teknolojiyen yararlanılması ve usul ekonomisi açısından daha az masraf ve emekle davaların sonlandırılmasının amaçlandığı ifade edilmiştir. HMK m. 149/1, mahkeme tarafların rızası olmak şartıyla, kendilerinin veya vekillerinin, aynı anda ses ve görüntü nakledilmesi yoluyla bulundukları yerden duruşmaya katılmalarına ve usul işlemleri yapabilmelerine izin verebilir; HMK m.149/2, tarafların rızası olmak kaydıyla, mahkeme; tanığın, bilirkişinin, uzmanın veya bir tarafın dinlenilmesi esnasında başka bir yerde bulunmalarına izin verebilir. Dinleme, ses ve görüntü olarak aynı anda duruşma salonuna nakledilir, şeklinde düzenleme mevcuttu.

İlgili maddeye göre hukuk muhakemesinde SEGBİS'in kullanımı ancak her iki tarafın rızasına ve hâkimin iznine bağlanmıştı.¹⁸ Yalnızca taraflardan birinin talebiyle veya sadece hâkim kararıyla SEGBİS kullanımı mümkün değildi. SEGBİS'in kullanımı da

¹⁴Erdal Yerdelen , “Ceza Muhakemesinde Videokonferans Yönteminin (Segbis) Kullanımı”.Çev. Erdal Yerdelen, Bilişim Hukuku Dergisi, C:1, S:2, 2019, s.273.

¹⁵ 2011 yılında Van'dan İstanbul'a mahkûm taşıyan araçta Kayseri yakınlarında arıza nedeniyle yangın çıkmış ve 5 mahkûm yanarak ölmüştür. SEGBİS'in kullanılmasıyla şehirlerarasında yapılacak nakillerde oluşacak tehlikelerin de önüne geçilmesi amaçlanmıştır. Adalet Bakanlığı Bilgi İşlem Müdürlüğü, UYAP Bilişim Sistemi, Ankara Açık Ceza İnfaz Kurumu Matbaası, Ankara, 2021,s.73.

¹⁶ Adalet Bakanlığı Bilgi İşlem Müdürlüğü, UYAP Bilişim Sistemi, s.77.

¹⁷ <https://www.uyap.gov.tr/Hizmetler> , E.T:06.12.2020.

¹⁸ M. Serhat Sarısözen, “Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nun Medeni Usul Hukukumuzda Getirdiği Yeni Düzenlemeler”, TBB Dergisi, S:96, 2011, s.364.

sadece taraflara haiz kılınmamış, duruşma dışında bulunan tanığın, bilirkişinin, uzmanın da dinlenmesinde bu yola başvurulabileceği hüküm altına alınmıştı.¹⁹ Bu kişilerin de ayrıca rızası gerekmektedir. Bu kişilerin ses ve görüntü kaydının yapılacağı yerde bulunmaları emredilemez ve bu kişiler zorla kaydın yapılacağı yere götürülemezdi.²⁰ Her iki fıkranın da taraf rızası olmadan uygulanamaması doğrudanlık ilkesiyle ilgilidir. Muhakemenin daha iyi yapılması için kanıtlar doğrudan ve taraflar huzurunda incelenmeli ve tartışılmalıdır. Taraflar birbirlerine, tanıklara, bilirkişilere doğrudan soru sormak isteyebilirler. Taraflardan biri dahi SEGBİS'i kabul etmezse iki fıkranın da uygulanması mümkün olmayacak, doğrudan dinlenilme yoluna gidilecekti.²¹

Ancak 28 Temmuz 2020 yılında 7251 sayılı kanunla²² HMK m. 149'un başlığı "ses ve görüntü nakledilmesi yoluyla veya başka yerde duruşma icrası" şeklinde değiştirilmiş madde de sadece ses ve görüntü nakliyle duruşmaya yer verilmemiş ayrıca duruşmanın başka yerde yapılması da bu maddede düzenlenmiştir. HMK m. 149/1'e göre mahkeme, taraflardan birinin talebi üzerine talep eden tarafın veya vekilinin, aynı anda ses ve görüntü nakledilmesi yoluyla bulundukları yerden duruşmaya katılmalarına ve usul işlemleri yapabilmelerine karar verebilir. HMK m. 149/2'e göre mahkeme resen veya taraflardan birinin talebi üzerine; tanığın, bilirkişinin veya uzmanın aynı anda ses ve görüntü nakledilmesi yoluyla bulundukları yerden dinlenilmesine karar verebilir. HMK m. 149/3'e göre mahkeme, tasarruf edilmeyecek dava ve işlerde ilgilileri ses ve görüntü nakliyle dinlemeye resen karar verebilir. HMK m. 149/4'te fiilî engel veya güvenlik sebebiyle duruşmanın il sınırları içinde başka bir yerde yapılması hususu düzenlenmiştir. HMK m. 149/5'te ise maddenin uygulanmasına ilişkin usul ve esasların yönetmelikte belirleneceği hüküm altına alınmıştır.

¹⁹ İsmail Ercan, Medeni Usul Hukuku, 13.Baskı, Kuram Kitap, İstanbul, 2017, ss.244-245.

²⁰İbrahim Özbay, 6100 Sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu Neler Getirdi?, 2. Baskı, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2013, s.200.

²¹ İsmail Ercan, Avukat ve Hâkimler İçin Medeni Usul Hukuku, 3. Baskı, 12 Levha Yayıncılık, İstanbul, 2015, s.345.

²²7251 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu ile Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun 28.07.2020 tarih ve 31199 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe girmiştir.

Yeni maddenin başlığı “ses ve görüntü nakledilmesi yoluyla veya başka yerde duruşma icrası” olmuş SEGBİS ve istinabe usulü aynı maddede toplanmıştır. HMK m. 149/1’de SEGBİS’in uygulanmasında aranan her iki taraf rızası kaldırılmış taraflardan birinin talebiyle hâkime yetki tanınmıştır.²³ HMK m. 149/2’de mahkeme resen veya taraflardan birinin talebi üzerine tanığın, bilirkişinin veya uzmanın SEGBİS’le dinlenmesine de yetkili kılınmıştır. Birinci fıkradan farklı olarak hâkimin resen karar verme yetkisi bulunmaktadır. HMK m. 149/3’te ise mahkemeye resen SEGBİS’i kullanma yetkisi verilmiştir ancak mahkeme bu yetkiyi sadece serbestçe tasarruf edilmeyen dava ve işlerde²⁴ kullanabilir. HMK m. 149/4’te duruşmaların başka yerde yapılmasına yer verilmiş, HMK m. 149/5’te uygulamaya ilişkin usul ve esaslar konusunda yönetmeliğe atıfta bulunulmuştur.²⁵İlgili yönetmelik Bölge Adliye ve Adli Yargı İlk Derece Mahkemeleri ile Cumhuriyet Başsavcılıkları İdari ve Yazı İşleri Hizmetlerinin Yürütülmesine Dair Yönetmelik’tir.^{26,27} Ancak kanundaki değişiklikler Yazı İşleri Yönetmeliği’ne henüz işlenmemiş olup eski düzenleme yer almaktadır. SEGBİS ve diğer usul işlemleri Yazı İşleri Yönetmeliği m. 218’de düzenlenmiştir. İlgili maddeye göre SEGBİS verileri elektronik belge hükmünde kabul edilmiştir. Tutanakların elektronik imza (e- imza) veya ıslak imzayla imzalanması zorunludur ve tutanaklarda dinlenenlerin ad ve soyadı, zaman aralığı, dinleme süresi, hazır bulunanların kimliği ve sunulan deliller belirtilmelidir. Tutanaklar elektronik ortama aktarılmalı, belge asılları da saklanmalıdır.²⁸

²³Selçuk Öztekin/ Sema Taşpınar Ayvaz/ Serdar Kale, “Hukuk Muhakemeleri Kanunu ile Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılması Hakkında 20 Mart 2020 Tarihli Kanun Teklifi’ne İlişkin Bazı Açıklamalar ve Kanun Teklifinin Değerlendirilmesi” ,TBB Dergisi, S:149, 2020, s.119.

²⁴Medeni yargılamada resen araştırılan serbestçe tasarruf edilmeyen dava ve işler, tarafların yerine getirmesi gerekli olmayan, hâkimin resen harekete geçtiği dava veya işlerdir: Hizmet tespiti, işe iade, kadastro, soybağının reddi, babalık davası vb. Seda Özümücü, “Türk Hukukunda Yargıtay Kararları Işığında Resen Araştırma İlkesi”, S.D.Ü. Hukuk Fakültesi Dergisi, C:4, S:2, 2014, ss.145-171.

²⁵ Mustafa Tırtır, “Sesli –Görüntülü Duruşma Dönemi”, 2020, <https://mustafatirtir.com/sesli-goruntulu-durusma-donemi/> , E.T:09.12.2021.

²⁶ Bölge Adliye ve Adli Yargı İlk Derece Mahkemeleri ile Cumhuriyet Başsavcılıkları İdari ve Yazı İşleri Hizmetlerinin Yürütülmesine Dair Yönetmelik kısaca “Yazı İşleri Yönetmeliği” olarak ifade edilecektir.

²⁷ Barış Mıdık, “Medeni Yargıda E-Duruşma Pilot Uygulaması ve Yargının Elektronik Dönüşümü Üzerine Bazı Düşünceler”, 2020, <https://blog.lexpera.com.tr/medeni-yargida-e-durusma-pilot-uygulamasi-ve-yarginin-elektronik-donusumu-uzerine-bazi-dusunceler/> , E.T:09.12.2020.

²⁸ Öztekin/Ayvaz/Kale, “Hukuk Muhakemeleri”, s.120.

Son fıkrada ise Ceza Muhakemesinde Ses ve Görüntü Bilişim Sisteminin Kullanılması Hakkında Yönetmelik'e atıf yapılmaktadır. Gerekli görülen hususlarda ceza muhakemesinde uygulanan yönetmelik devreye girecektir.²⁹ Yargısal haklarla ilgili önemli bir hususun yönetmeliğe bırakılması ve gerekli düzenlemelerin yapılmaması da eleştirilen bir noktadır.³⁰

HMK'da yemin ve isticvapta istinabeden önce SEGBİS kullanımı hüküm altına alınmıştır. HMK m. 172/1'e göre isticvap olunacak kişi mahkemenin bulunduğu il dışında oturması halinde bulunduğu yerde aynı anda ses ve görüntü nakledilmesi yoluyla isticvap olunması, bunun mümkün olmaması halinde istinabe ile isticvap olunacağı belirtilmiştir. HMK m. 172/2'de de isticvap olunacak kişinin hastalık, engellilik veya benzeri nedenlerle mahkemeye bizzat gelemeyecek durumda olması halinde bulunduğu yerden isticvap olunacağına yer verilmiştir. İlgili madde hükümlerine göre isticvapta gerekirse SEGBİS kullanılacaktır.

HMK m. 236/1'de yemin edecek kişinin mahkemenin bulunduğu il dışında oturması ve bulunduğu yerde aynı anda ses ve görüntü nakledilmesi yoluyla yemin icrası mümkün değilse istinabeyle yemin ettirileceği düzenlenmiştir. Yemin edilmesi halinde de gerekirse SEGBİS kullanılabilir, SEGBİS'in kullanılmaması halinde istinabeye başvurulacaktır.³¹

2011 yılından beri mevzuatta var olan SEGBİS, hukuk mahkemelerinde e- duruşma olarak tanımlanmıştır. 2020 yılında yapılan değişikliklerle pandemiden dolayı daha etkin hale getirilmeye çalışılmış ve faal olarak uygulanması amaçlanmıştır. Basında e- duruşmaların başladığıyla ilgili haberler yapılmış³² ve vatandaşlar tarafından da sistemin benimsenmesi ve yaygınlaşması amaçlanmıştır.³³ Türkiye'de ilk kez 15 Eylül

²⁹ Seda Gayretli Aydın, "Medenî Yargılama Hukukunda Ses ve Görüntü Nakli Yoluyla Duruşmaya Katılma", DEÜ Hukuk Fakültesi Dergisi, C:19,Özel Sayı, 2017, s. 2113-2114.

³⁰ Hakan Pekcanıtez/Oğuz Atalay/ Muhammet Özkes, "Hukuk Muhakemeleri Kanununda Değişiklik Yapılmasına Dair 7251 Sayılı Kanun Hakkında Değerlendirme", ss.275-278.

³¹ Adalet Bakanlığı Bilgi İşlem Müdürlüğü, UYAP Bilişim Sistemi, s.74.

³² <https://basin.adalet.gov.tr/yargida-e-durusma-donemi-basladi>,
<https://www.milliyet.com.tr/gundem/260-mahkemede-e-durusma-basladi-6373882>,
<https://bigm.adalet.gov.tr/Home/SayfaDetay/e-durusma-sistemi>, E.T:09.12.2020.

³³ 2020 yılında(4 aylık sürede) 1.278 e-duruşma yapılırken, 2021 yılında 53 bin 799 e- duruşma yapılmıştır. Bu durum da vatandaşlar tarafından e-duruşmanın benimsendiğini göstermektedir. <https://edurusmabilgi.adalet.gov.tr/e-durusma-81-ilde-2037-hukuk-mahkemesinde-uygulaniyor>, E.T:10.12.2022.

2020’de uygulanan e- duruşma şu anda 81 ilde ve 2 bin 37 hukuk mahkemesinde uygulanmaktadır.³⁴

2.1.2. Ceza muhakemesinde SEGBİS

2.1.2.1. CMK’da, ceza muhakemesinde ses ve görüntü bilişim sisteminin

kullanılması hakkında yönetmelik’te ve 150 no.lu genelge’de SEGBİS

SEGBİS’in kullanımıyla ilgili öncelikle bakılması gereken kaynak Ceza Muhakemesi Kanunu³⁵(CMK)’dur. CMK’ya 2012 yılında m. 38/A eklenmiştir. İlgili madde 11 fıkradan oluşmaktadır. Gelişen ve değişen teknoloji karşısında ceza muhakemesinde düzenlemeler yapılmış ve elektronik işlemler başlığı altında 38/A’da UYAP kurumu düzenlenmiştir.³⁶

1. fıkraya göre her türlü ceza muhakemesi işlemleri UYAP’la yapılacak, bu işlemlerde kullanılan bilgi belge, karar, veri UYAP’a eklenecek, kayıt altına alınacak ve saklanacaktır. 2. fıkra kanuni istisnalar hariç tutularak elektronik imza (e- imza)³⁷ ile UYAP incelenebilecek ve her türlü işlem yapılabilecektir. 3. fıkra ise fiziki ortamda hazırlanabilen her türlü belge ve kararın elektronik ortamda düzenlenebilmesinin, işlenebilmesinin, saklanabilmesinin yolu açılmış ve bu belgelerin e- imza ile imzalanabileceği belirtilmiştir. 4.fıkra ile de ilgili kişi veya kurumlara belge ve kararların ayrıca fiziki olarak gönderilmesine gerek olmadan elektronik ortamda gönderilmesi kolaylığı sağlanmıştır. 5. fıkra e-imzalı belge ile ıslak imzalı belgelerin çelişmesi halinde öncelik e- imzalı belgeye verilmiş ve bu belgenin geçerli olduğu kabul edilmiştir. 6. fıkra e- imzalı belge ve kararların mühürleme işlemi ile kanunlarda birden fazla nüshanın düzenlenmesi önlenerek

³⁴<https://edurusmabilgi.adalet.gov.tr/e-durusma-81-ilde-2037-hukuk-mahkemesinde-uygulaniyor>, E.T:10.12.2022.

³⁵ 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu’nun kabul tarihi 4 Aralık 2004, yürürlük tarihi ise 1 Haziran 2005’tir.

³⁶Madde genel olarak UYAP kullanımıyla ilgili olduğu için SEGBİS kullanımına dayanak sağlamamaktadır. Serhat Deniz Çelikkaya, Türk Ceza Muhakemesinde SEGBİS (Ses ve Görüntü Bilişim Sistemi), 1. Baskı, Adalet Yayınevi, Ankara, 2020, ss.31. Ancak SEGBİS, UYAP kapsamı altında geliştirilmiş bir sistem ve bu kapsamda kullanılan bir sistem olduğundan Bu maddeyle SEGBİS’in ilişkili olduğu kanaatindeyiz.

³⁷ 15.01.2004 tarih 5070 sayılı Elektronik İmza Kanunu’na göre e- imza “Başka bir elektronik veriye eklenen veya elektronik veriyle mantıksal bağlantısı bulunan ve kimlik doğrulama amacıyla kullanılan elektronik veri” dir. Elektronik ortamdaki bilgilere ulaşmak ve işlem yapmak için kişinin yetkili olduğunu gösteren ve kişinin kimliğini doğrulayan bir araçtır. Mustafa Uçmaz, “Türkiye’de Sayısal İmza (E-İmza) ve Adalet Bakanlığı’nda E-İmza Kullanımının Değerlendirilmesi”, AKÜ Fen Bilimleri Dergisi, S:2, 2009, s.52.

oluşabilecek karışıklıkların önüne geçilmiştir. 7. fıkra da zorunlu nedenlerle fiziki olarak düzenlenen belge ve kararların UYAP’a eklenmesi düzenlenmiştir. 8. fıkra ya göre eğer elektronik ortamdaki tutanak veya belgeden fiziki olarak yararlanılmak istenirse belgenin aslı gibi olduğunu ya hâkim ya Cumhuriyet savcısı ya da görevli bir yetkili imzalayıp mühürlemelidir. Belgelerde imza ve mühür bir arada olmalıdır. Sadece imzalı olan veya sadece mühürlü olan bir belge usule uygun olmayacaktır. 9. fıkra da UYAP üzerinden yapılan işlemlerde süre bakımından fiziki olarak yapılan işlemlere göre daha geniş bir süre tanınmıştır. Fiziki olarak yapılan işlemlerde mesai saatleri geçerliken elektronik ortamdaki işlemlerde süre gün sonuna kadar devam edecektir.³⁸ 10. fıkra da yargı birimleri tarafından da nüfus, adli sicil kaydı, tapu gibi UYAP’tan elde edilen belgelerin ayrıca fiziki olarak istenemeyeceği düzenlenmiştir. Burada kanun koyucu “gibi” ifadesini kullanmış, sınırlı sayı ilkesine yer vermeyerek UYAP’tan alınan tüm bilgi belge ve kayıtlar için fiziki olarak talebi, zorunluluk bulunmadıkça engellemiştir. 11. fıkra da ise kanun koyucu ceza muhakemesi işlemlerinin UYAP’ta yapılmasıyla ilgili usul ve esasların Adalet Bakanlığı tarafından çıkarılacak bir yönetmelikle düzenlenmesi gerektiğini vurgulamıştır.

Kanun koyucu 38/A’da temel kuralları koymuş, çerçeveyi çizmiş ancak içini doldurmayı yönetmeliğe yani bir idari işleme bırakmış ve bu konuda yetkili makamı belirleme dışında herhangi bir kısıtlamaya da yer vermemiştir.

CMK m.38/A’da genel olarak elektronik işlemler düzenlenmiştir. Bizzat SEGBİS’in düzenlendiği CMK maddeleri 52, 58, 81, 94, 139, 147, 180, 196, 219 ve 236’dır.

CMK 38/A’da UYAP’ta yapılacak ceza muhakemesi işlemlerinin usul ve esaslarının Adalet Bakanlığı tarafından çıkarılacak yönetmelikle belirleneceği düzenlenmiştir. SEGBİS UYAP’la entegre olarak çalışan bir sistemdir ve SEGBİS’in ceza muhakemesi işlemlerinde uygulanmasına ilişkin usul ve esaslar için Ceza Muhakemesinde Ses ve Görüntü Bilişim Sisteminin Kullanılması Hakkında Yönetmelik³⁹ çıkarılmıştır. Yönetmelik SEGBİS’in temel olarak kapsamlı düzenlendiği bir yönetmeliktir.

³⁸Süre, gün bitimi olan 23.59.59’a kadar devam etmektedir. <https://www.hukukmedeniyeti.org/arama/hukuki-makale/?v=list&aranan=uyap%20g%C3%BCn%20bitimi>, E.T:10.12.2020.

³⁹ 28060 sayılı Resmi Gazete’de 20.09.2011 tarihinde yayımlanmıştır; Ceza Muhakemesinde Ses ve Görüntü Bilişim Sisteminin Kullanılması Hakkında Yönetmelik kısaca “Yönetmelik” olarak ifade edilecektir.

Adalet Bakanlığı Bilgi İşlem Dairesi tarafından, Yönetmelik'in çıkmasından yaklaşık 3 ay sonra hâkim ve savcılarının uyması gerektiği hususlar 150 No.lu Genelge olarak yayımlanmıştır.⁴⁰ Böylelikle SEGBİS düzenlemeleri kanun, yönetmelik ve genelgeyle sağlanmıştır. Genelge'de öncelikle SEGBİS'in yararları sayılmıştır. İfade ve sorgu işlemlerinin kayda alınması, duruşma dışında kişilerin dinlenmesi, duruşmaların daha verimli olacağı, olayların anlaşılmasının daha kolay olacağı, mağduriyetlerin giderileceği, kişilerin makul sürede hâkim önüne çıkarılacağı ve makul sürede yargılamanın yapılacağından bahsedilmiştir. SEGBİS'in kullanımının Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi (AİHS)'nde bulunan makul sürede hâkim önüne çıkarılma, kendine yöneltilen suçlamalar konusunda karar verecek mahkeme önünde makul sürede yargılanma ilkeleriyle de uyumlu olduğundan böylelikle hem hak ihlallerinin önleneceğinden hem de devletin tazminat mahkûmiyetlerinin sona ereceğinden bahsedilmiştir.

SEGBİS'in daha ayrıntılı ve detaylı düzenlendiği yer ise Ceza Muhakemesinde Ses ve Görüntü Bilişim Sisteminin Kullanılması Hakkında Yönetmelik'tir. Yönetmelik 5 bölüm ve 25 maddeden oluşmaktadır. Yönetmelik'in birinci bölümünde amaç, kapsam, dayanak ve tanımlara yer verilmiştir. Yönetmelik m.1'e göre Yönetmelik'in amacı, soruşturma ve kovuşturma aşamalarında kişilerin SEGBİS'le dinlenilmesi, kayda alınması, saklanması ve teknik yapıların kurulmasına ilişkin usul ve esasların belirlenmesidir.⁴¹ Yönetmelik m.2'ye göre Yönetmelik, Ceza Muhakemesi Kanunu, Tanık Koruma Kanunu (TKK)⁴² ve Çocuk Koruma Kanunu (ÇKK)⁴³'na dayanılarak hazırlanmıştır. İlgili bakanlık Adalet Bakanlığıdır. Yönetmelik SEGBİS'i, UYAP bilişim sisteminde ses ve görüntünün aynı anda elektronik ortamda iletildiği, kaydedildiği ve saklandığı Ses ve Görüntü Bilişim Sistemi olarak tanımlamıştır.⁴⁴

⁴⁰Genelge 14.12.2011 tarihinde yayımlanmıştır.

⁴¹ Adalet Bakanlığı Bilgi İşlem Müdürlüğü, UYAP Bilişim Sistemi, s.74.

⁴² 5726 sayılı Tanık Koruma Kanunu, 27.12.2007 tarihinde kabul edilmiştir. Bu kanunun amacı ceza muhakemesinde tanıklıkları nedeniyle tehlikede bulunan ve korunması zorunlu kişilerin korunmasının sağlanmasında uygulanacak tedbirlerin esas ve usullerini düzenlemektir.

⁴³ 5395 sayılı Çocuk Koruma Kanunu, 03.07.2005 tarihinde kabul edilmiştir. Bu kanunun amacı korunma ihtiyacı olan veya suça sürüklenen çocukların korunması, haklarının ve esenliklerinin güvence altına alınması için gereken usul ve esasların belirtilmesidir.

⁴⁴ Erdener Yurtcan, Ceza Yargılaması Hukuku, 16. Baskı, Seçkin Yayınevi, Ankara, 2019, s.853.

Yönetmelik'in ikinci bölümde teknik hususlara değinilmiştir. Yönetmelik m. 4'e göre görüntü⁴⁵ ve ses⁴⁶ anında, güvenli bir şekilde iletilmeli ve kaydedilmelidir. Yönetmelik m. 5 uyarınca SEGBİS'in kurulması, bakımı, aksaklıkları, işletilmesinden Adalet Bakanlığı sorumludur.⁴⁷

Yönetmelik m. 6,7,8'de kayıtların saklanması, tutanağa dönüştürülmesi, taraflara verilmesi ve izlenmesi hususları düzenlenmiştir. SEGBİS kayıtları e- imza ile imzalanıp güvenli bir şekilde saklanır. SEGBİS kayıtları yazılı olarak tutanak haline getirilir, e-imza ile imzalanıp kaydedilir. Bu işlem soruşturma evresinde Cumhuriyet Başsavcılığı veya hâkim, kovuşturma evresindeyse mahkeme tarafından yerine getirilir. Ses ve görüntü kayıtlarının taraflara verilmesi söz konusu olmaz ancak itiraz veya talep varsa bu kayıtlar savcı, hâkim veya mahkeme gözetiminde izlettirilebilir. SEGBİS'in yazılı tutanağı taraflara verilebilir.

CMK m. 219 ise duruşmada teknik araç kullanımında kayıt altına alınanların derhal tutanağa dönüştürülerek yazılı hale getirilmesi ve mahkeme başkanı veya hâkim ile zabıt kâtibinin imzasını gerekli görmüştür. Mahkeme başkanının imzalama hususunda mazereti varsa tutanak en kıdemli üye tarafından imzalanmalıdır. Genelge'de CMK m. 219 kapsamında SEGBİS kullanımının zorunlu olmadığına, takdire bırakıldığına değinilmiştir.

Yönetmelik'in üçüncü bölümünde SEGBİS'in uygulanabileceği hallere değinilmiştir. Öncelikle soruşturma veya kovuşturma evrelerinde yani ceza muhakemesinin her yerinde her işlem SEGBİS'le olanak halinde kayda alınır.⁴⁸

CMK m. 81'de fizik kimliğinin tespitinde ses ve görüntü kaydına yer verilmiştir. Şüpheli veya sanık, üst sınırı 2 yıl veya daha fazla hapis cezası olan bir suçtan dolayı ve kimlik tespiti için gerekli olması durumunda Cumhuriyet savcısının emriyle fotoğrafı, beden ölçüleri, parmak ve avuç izi vb. özellikleri ile sesi ve görüntüsü kayda alınır.⁴⁹ Hem şüpheli hem sanık dendiğinden hem kovuşturma hem de soruşturma

⁴⁵ Görüntü, Yönetmelik m.4/2'ye göre ilgilinin mimiklerini, beden dilini, hal ve hareketlerini aktarıcı nitelikte olmalıdır.

⁴⁶ Ses, Yönetmelik m.4/2'ye göre ilgilinin konuştuklarını ve duygularını anlamaya yönelik olmalıdır.

⁴⁷ Yurtcan, Yargılama, s.853.

⁴⁸ Sadece dinleme işlemi değil soruşturma ve kovuşturma aşamasındaki her türlü işlemde örneğin keşif işleminde de SEGBİS kullanılabilir. Nur Centel/ Hamide Zafer, Ceza Muhakemesi Hukuku, 17. Baskı, Beta Yayın, İstanbul, 2020, s.301.

⁴⁹ Ömer Ömeroğlu, "Ceza Muhakemesinde Şüpheli ve Sanığın Fizik Kimlik Tespiti", TBB Dergisi, S:115, 2014, ss.61-102, s.86; Veli Özer Özbek/ Koray Doğan/ Pınar Bacaksız, Ceza Muhakemesi

evrelerinde bu hüküm uygulanabilir. Bu hükmün uygulanması her suç tipi için mümkün kılınmamış olup 2 yıl veya daha fazla hapis cezaları olan suçlar hakkında uygulama alanı bulmuştur. Adli para cezaları olan suçlar hakkında da uygulama alanı bulmamaktadır. Kanun metninde bu kararı verecek yetkili kişi olarak sadece Cumhuriyet savcısı belirtilmiştir. Ancak CMK m.82’de işlemlerin yapılmasıyla ilgili usullerin yönetmelikle⁵⁰ düzenleneceği belirtilmiş ve yönetmeliğe gönderme yapılmıştır. İlgili Yönetmelik⁵¹ m. 15/4’te ise yetki sadece Cumhuriyet savcısına verilmemiş, hâkim veya mahkemeye de fizik kimliğinin tespitiyle ilgili ses ve görüntü kaydı alma yetkisi tanınmıştır.⁵² Kovuşturma evresinde de kullanılıyor olmasından dolayı hâkim ve mahkemeye böyle bir yetkinin verilmesi isabetli olmuştur. Ancak bu yetkinin yönetmelikten ziyade kanunla verilmesi daha isabetli olurdu. Genelge’de SEGBİS’in kullanıldığı CMK maddeleri tek tek sayılmasına rağmen Genelge’de bu maddeye yer verilmemiştir.⁵³

SEGBİS’in ceza muhakemesindeki her işlemde kullanılma zorunluluğu yoktur, imkân halinde kullanımı sağlanmalıdır. Yönetmelik sadece m.9/2-a,b’de SEGBİS’i zorunlu tutmuştur: mağdur çocuklar veya duruşmaya getirilemeyecek durumda olup ceza muhakemesi için mutlaka dinlenmesi gereken kişilerin tanıklığı. İki durumda da ilgililerin mutlaka SEGBİS’le dinlenmesi gerekmektedir.

Yönetmelik m. 9 düzenlemesi CMK m. 52 ile benzer nitelikte bir düzenlemedir. CMK m. 52’de tanıkların dinlenme usulü açıklanmıştır. 52. maddenin 3. fıkrasının ilk

Hukuku, 14. Baskı, Seçkin Yayınevi, Ankara, 2021, s.444; Bahri Öztürk/ Durmuş Tezcan/ Mustafa Ruhan Erdem/ Özge Sırma Gezer/ Yasemin F. Saygılar Kırıt/ Esra Alan Akcan/ Özdem Özyayın/ Efser Erden Tütüncü/ Derya Altınok Villemin/ Mehmet Can Tok, Nazari ve Uygulamalı Ceza Muhakemesi Hukuku, 15. Baskı, Seçkin Yayınevi, Ankara,2021, s.543.

⁵⁰ 01.06.2005 tarih 25832 sayılı Ceza Muhakemesinde Beden Muayenesi, Genetik İncelemeler ve Fizik Kimliğin Tespiti Hakkında Yönetmelik’tir.

⁵¹25832 sayılı Ceza Muhakemesinde Beden Muayenesi, Genetik İncelemeler ve Fizik Kimliğin Tespiti Hakkında Yönetmelik.

⁵² Doktrinde ağırlıklı olarak fizik kimliğinin tespitinde şüpheli veya sanığın katlanma yükümlülüğü söz konusu olduğu, fizik kimliğinin tespitinde şüpheli veya sanığın rızasının aranmayacağı kabul edilmektedir. Asumen İnce Tunçer, “ Susma Hakkı Bağlamında Bir Takım Ceza Muhakemesi İşlemlerinin Değerlendirilmesi”, Anadolu Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C:4, S:2, 2018, ss.355-379, s.373 ; Ancak şüpheli veya sanık kimliğine ilişkin doğru bilgi vermekle yükümlü olsa dahi cebir boyutunda bir zorlamayla fizik kimlik tespitinin yapılması insan onuruna aykırı olacağı gibi kişinin kendi hareketiyle aleyhine delil elde edilmemesi ilkesine (nemo tenetur se ipsum accusare) de aykırılık teşkil edecektir. Z.Özen İnci, “ Şüpheli ve Sanığa Rağmen Bir Ceza Muhakemesi Hukuku Mu? Şüpheli ve Sanığın Ceza Muhakemesi İşlemlerine Katlanma Yükümlülüğü ve Bu Yükümlülüğün Sınırları Hakkında Düşünceler”, Hacettepe HFD, C:7, S:2, 2017,s. 152.

⁵³ Çelikkaya, SEGBİS, ss.32-33.

cümlesinde tanıkların dinlenmesi sırasında görüntü veya seslerinin kayıt altına alınabileceği, bunun zorunlu olmayıp ihtiyari olduğu belirtilmiştir.⁵⁴ Kanun metninde ses ve görüntü denmiş olmayıp ses veya görüntü kaydı tabiri kullanılmıştır. Bu durumda ses ve görüntünün birlikte kaydı zorunlu değildir, sadece görüntü, sadece ses veya her ikisinin de kaydına karar verilebilir.

CMK m. 52/3'ün ilk cümlesinin devamındaki a ve b bentlerinde ise çocuk mağdurlar veya duruşmaya getirilmesi mümkün olmayan ve tanıklığı da maddi gerçeğe ulaşmak için zorunlu olan kişilerin ses veya görüntülerinin mecburi olarak kayıt altına alınmasına değinilmiştir. CMK m. 52/3-a,b, Yönetmelik m. 9/2-a, b ile aynı hükümleri içermekte olup iki düzenleme SEGBİS kullanımının zorunlu olduğu durumları içermektedir. İki durum için CMK m. 52/3'ün ilk cümlesinden farklı olarak herhangi bir takdir yetkisi söz konusu olmayıp zorunluluk hali söz konusudur. Genelge'de de CMK m. 52/3'ün ilk cümlesi bakımından SEGBİS kullanımının ihtiyari olduğu, CMK m. 52/3-a,b durumlarında ise SEGBİS kullanımının zorunlu olduğu belirtilmiştir. CMK m. 52/4'te ayrıca tanıkların SEGBİS'le dinlenmeleri sonucu elde edilen kayıtların sadece ceza muhakemesinde kullanılacağını ayrıca belirtmiştir. Elde edilen ses ve görüntü kayıtlarının başka bir yerde kullanımı söz konusu olmamalıdır.

SEGBİS'in uygulanabileceği diğer durum ise Yönetmelik m. 10'da yer alan Tanık Koruma Kanunu ve Cumhuriyet Başsavcılıkları ve Mahkemelerce Alınacak Tanık Koruma Tedbirlerine İlişkin Esas ve Usuller Hakkında Yönetmelik⁵⁵ kapsamında kimliği saklı tutulan tanıkların dinlenmesidir. Tanık koruma tedbiri uygulanacak suçlar ağırlaştırılmış müebbet, müebbet, alt sınırı 10 yıl veya daha fazla hapis cezasını gerektiren suçlar, terör örgütü faaliyeti çerçevesinde işlenen suçlar, örgüt faaliyeti çerçevesinde işlenen alt sınırı 2 yıl veya daha fazla hapis cezası içeren suçlardır.⁵⁶

Koruma tedbiri uygulanacak kişiler ise ceza muhakemesine göre tanık olarak dinlenen suç mağdurları, tanık olarak dinlenen suç mağdurlarının nişanlısı, evlilik bağı ortadan kalksa da eşi, üst alt soykan ve kayın hısımları, üçüncü dereceye kadar olan kan ve kayın hısımları, evlatlık bağı bulunanlar ve yakın ilişkili kişilerdir.⁵⁷ Sayılan kişilerin

⁵⁴ Burcu Dönmez, "AİHM ve Anayasa Mahkemesi Kararları Işığında Gizli Tanıklara Soru Sorma Hakkının Kullanılması", TBB Dergisi, S:127, 2016, s.124.

⁵⁵ 27051 sayılı Resmi Gazete'de 11.11.2008 tarihinde yayımlanmıştır.

⁵⁶ TKK m.3.

⁵⁷ TKK m.4.

mal, hayat veya bedenlerine yönelik ağır ve ciddi bir tehlike söz konusuysa koruma tedbiri uygulanabilir. Uygulanacak koruma tedbirlerinden biri kimlik veya ilgili bilgi veya belgelerin düzenlenmesidir. Kimliği değiştirilen tanıkların dinlenmesi de Tanık Koruma Kanunu m. 9'da ve Cumhuriyet Başsavcılıkları ve Mahkemelerce Alınacak Tanık Koruma Tedbirlerine İlişkin Esas ve Usuller Hakkında Yönetmelik m. 12'de düzenlenmiştir.

CMK m. 58/3'te tanığın korunması amacıyla hazır bulunma hakkına sahip olanlar olmadan dinlenmesi düzenlenmiştir.⁵⁸ Tanığın huzurda dinlenmesi tanık için ağır tehlike oluşturacak ve bu tehlike başka türlü önlenemeyecek ya da maddi gerçeklik ortaya çıkarılamayacaksa hâkim hazır bulunma hakkına sahip olanlar olmadan tanığı dinleyecek ve SEGBİS'le tanığın ses ve görüntüsü aktarılacaktır. Kanun koyucu burada kayda alma tabirini kullanmayıp aktarma tabirini kullanmıştır. Bu durumun sadece aktarmayla sınırlı olup kaydın alınmaması olarak algılanması doğru değildir. Kanaatimizce aktarmaya ek olarak kayıt da alınabilir.⁵⁹ CMK m. 58/5 ise bu durumu örgüt faaliyeti kapsamında işlenen suçlarla sınırlamıştır.⁶⁰ Bir örgütün faaliyeti çerçevesinde işlenen suçlarda tanıkların korunması amacıyla duruşmada hazır bulunanlar olmadan tanık dinlenebilecek ve bu sırada tanığın sesi ve görüntüsü aktarılabilir. Genelge'de CMK m. 58/3'te hâkim veya mahkemece karar verilmesi halinde SEGBİS'in kullanımının zorunlu olduğu belirtilmiştir. CMK m.58/5'te ise SEGBİS'in ancak örgüt faaliyeti kapsamında işlenen suçlarda uygulanabileceği hükmü söz konusu olduğundan SEGBİS belli koşullarda ve hâkim veya mahkeme kararıyla uygulanabilecektir, kanunun açık metninde bir zorunluluktan bahsedilmemiştir.

CMK m. 62'de tanıklara ilişkin hükümlerin bilirkişinin düzenlendiği maddelere aykırı olmamak şartıyla bilirkişiler hakkında da uygulanacağı belirtilmiştir.⁶¹ Bilirkişilerin dinlenmesinde CMK m.52 ve CMK m.58 uygulama alanı bulacaktır. Bilirkişilerin ve hatta uzmanların dinlenmesinde gerekirse ses veya görüntüleri kayda alınabilecek,

⁵⁸ Yusuf Yaşar, "Ceza Muhakemesi Hukuku Gizli Tanıklık", Hukuk, Ekonomi ve Siyasi Bilimler Aylık İnternet Dergisi, S:133, 2013, s.31.

⁵⁹ Aksi görüş, kanun koyucu burada kayda alınması tabiri yerine aktarma tabirini kullandığından sadece aktarma yapılabilecek kayıt alınamayacaktır. Çelikkaya, SEGBİS, s.32.

⁶⁰ Hüsamettin Uğur, "Suçların İhbarı ve İhbarcılarının Korunması", TBB Dergisi, S:108, 2013, s.391.

⁶¹ İbrahim Dülger, "Ceza Muhakemesi Kanunundaki Bilirkişi İncelemesine İlişkin Düzenlemelerin Değerlendirilmesi", Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C:11, S: 1-2, 2007, s.664.

duruşmaya getirilmesi mümkün olmayan ancak maddi gerçeğe ulaşmak için zorunluluk olan durumlarda da ses veya görüntü kaydı mecburi olacaktır. Genelge’de CMK m. 62 kapsamında tanıkların ve bilirkişilerin SEGBİS’le dinlenmesinin takdire bırakıldığı belirtilmiştir. Kanunun açık metnine göre de bir zorunluluk söz konusu değildir.

CMK m.139’da gizli soruşturmacı görevlendirilmesi düzenlenmiştir.⁶² CMK m.139/3’e 2018 yılında eklemeler yapılmıştır. Eklemelere göre soruşturmacının kovuşturma evresinde tanık olarak dinlenme zorunluluğu varsa, soruşturmacı duruşmada hazır bulunma hakkına sahip bulunanlar olmadan veya ses ya da görüntüsü değiştirilerek özel bir ortamda dinlenebilecektir. Bu dinlemede Tanık Koruma Kanunu m.9 hükmü kıyasen uygulanacaktır. Gizli soruşturmacı tanık olarak SEGBİS yöntemiyle dinlenebilecektir. Genelge yayınlandığında bu madde hükmü düzenlenmediği için Genelge’de bu maddeye yer verilmemiştir.

SEGBİS sadece ulusal değil uluslararası karşılıklı adli yardımlaşma çerçevesinde de kullanılabilir.⁶³ Yönetmelik m.11’de uluslararası karşılıklı adli yardımlaşma işlemlerinde SEGBİS’in kullanılması düzenlenmiştir. Uluslararası karşılıklı adli yardımlaşma Adalet Bakanlığı aracılığıyla sağlanacaktır.⁶⁴ Bu konuyla ilgili Cezaî Konularda Uluslararası Adli İş Birliği Kanunu⁶⁵ bulunmaktadır.

Cezaî Konularda Uluslararası Adli İş Birliği Kanun’un amacı cezai hususlarda uluslararası yardımlaşmayı sağlamak, cezai işlemleri diğer devletin adına yerine getirmektir. Bu işlemler yerine getirilirken Ceza Muhakemesi Kanunu uygulanacaktır. Cezaî Konularda Uluslararası Adli İş Birliği Kanunu m.9’da SEGBİS’le adli yardımlaşma düzenlenmiştir. Adli yardımlaşma taleplerinde SEGBİS kullanılabilir,

⁶² Murat Volkan Dülger/Onur Özkan, “Hukuka Aykırı Deliller ve İspat: Yargıtay 2020 Yılı Kararlarının Değerlendirilmesi”, s.9, <https://deliverypdf.ssrn.com/delivery.php?ID=160086092066071067077081094102120119006019033078069020110118064122084092093001068073037033029008062055124093100108007016006114053027061051031000109064071095026111022010042038102126064023104005116064025124127095123102087093116095001031080024028006105067&EXT=pdf&INDEX=TRUE>, E.T:02.02.2022.

⁶³ Feridun Yenisey/Ayşe Nuhoglu, Ceza Muhakemesi Hukuku, 8. Baskı, Seçkin Yayınevi, Ankara, 2020, s.740; Yurtcan, Yargılama, s.854.

⁶⁴ Yurtcan, Yargılama, s.854.

⁶⁵ 6706 sayılı Cezaî Konularda Uluslararası Adli İş Birliği Kanunu, 05.05.2016 tarihinde yayımlanmıştır. Kanun 38 madde ve 7 bölümden oluşmaktadır.

işlemi yerine getiren devletin mercileri aracı olacak ve işlemi yapan devletin hukuku uygulanacaktır.⁶⁶

Ancak uluslararası adli yardımlaşmada Türk mahkemeleri SEGBİS'in kullanılmasını istediklerinde milletlerarası anlaşmada hüküm bulunmak şartıyla işlemler, Türk adli mercilerinin yönetim ve denetimi altında ve Türk hukuku uygulanarak yapılacaktır. Aynı hak yabancı devletlere de tanınmıştır. Yabancı devletler Türk mercilerinden talep ettiklerinde işlemler yabancı devletlerin yönetimi altında ve yabancı hukukuna göre yapılacaktır. Bu kuralın uygulanmasında da milletlerarası anlaşma bulunması şarttır.⁶⁷ Ancak bu işlemler sırasında Türk adli mercileri hazır bulunacak ve Türk hukukunun temel ilkelerinin ihlal edilmemesine özen göstereceklerdir.

Ceza İşlerinde Karşılıklı Adli Yardım Avrupa Sözleşmesi'nin Ek 2. Protokolü⁶⁸'nde de uluslararası yardımlaşmada SEGBİS kullanımıyla ilgili düzenlemeler bulunmaktadır. Protokol m.9'da video konferans aracılığıyla duruşma 9 fıkra düzenlenmiştir. Protokol m. 9/1 ile Protokol m. 9/7'de tanık veya bilirkişilerin dinlenmesi, Protokol m. 9/8'de şüpheli veya sanığın dinlenmesi düzenlenmiştir. Şüpheli veya sanığın dinlenmesinde protokol tanığın veya bilirkişinin dinlenmesinden farklı olarak şüpheli veya sanığın rızasını da ayrıca aramış ve video konferans gerçekleştirme kararı ve video konferansın hangi yolla gerçekleştirileceğini de ilgili taraflar arasındaki anlaşmaya göre belirleneceğini düzenlemiştir.

Protokol m. 5/2'de aksi kararlaştırılmadığı sürece video konferans talep eden makam tarafından video konferans masraflarının ödeneceği düzenlenmiştir.⁶⁹

Yönetmelik'in dördüncü bölümünde usul hükümleri düzenlenmiştir. Huzurda bulunanların dinlenmesi ve huzurda bulunamayanların dinlenmesi olarak ayırma gidilmiştir. Yönetmelik'in 12. maddesinde huzurda bulunanların hakkında yapılan her işlemin ilgili merci tarafından SEGBİS'le kayda alınacağı düzenlenmiştir. Yönetmelik

⁶⁶ Faruk Turhan, "6706 Sayılı Cezai Konularda Uluslararası İş Birliği Kanunu'nun Kapsamı ve Genel Hükümleri Hakkında Bir Değerlendirme", D.E.Ü. Hukuk Fakültesi Dergisi, , C: 21, Özel S. , 2019, s. 3067-3109, s.3073.

⁶⁷ Karşılıklı ilkesi devletlere bir zorunluluk yüklememekte olup devletler uygulamada takdir yetkisine sahiptir. Nevzat Özmen, "Suçluların İadesi", Hasan Kalyoncu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Kamu Hukuku ABD, Yüksek Lisans Tezi, Gaziantep, 2020, s.37.

⁶⁸ İlgili protokol, 05.05.2016 tarih ve 29703 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanmıştır.

⁶⁹ Çelikkaya, SEGBİS, ss.36-37.

kişi tabirini kullanmış, Genelge’de bu kişiler şüpheli, sanık, tanık, şikâyetçi katılan vs. olarak ifade edilmiştir.

CMK m.147’de şüphelinin ifadesi ve şüpheli veya sanığın sorgunun nasıl alınması gerektiği belirtilmiştir. CMK m.147/1-h’de ise ifade ve sorgu işlemlerinin kaydında teknik imkânlardan yararlanılır, denilerek SEGBİS’in ifade ve sorguda kullanımı mümkün hale gelmiştir. İfade ve sorgu usulüne uygun davranılıp davranılmadığı böylelikle daha rahat kontrol edilebilecektir. Genelge CMK m.147/1-h’nin uygulanmasında şüphelinin veya sanığın ifade veya sorgu işlemlerinin kaydında varsa teknik imkânlardan yararlanılmasının zorunlu olduğunu belirtmiştir. CMK m. 52/3-a,b ve Yönetmelik m. 9/2-a, b içinde kullanılan “zorunlu” kelimesi CMK m.147/1-h’de kullanılmamış, CMK m.147/1-h “ifade ve sorgu işlemlerinin kaydında teknik imkânlardan yararlanılır” şeklinde düzenlenmiştir. Kanunun açık hükmüne göre teknik imkân olduğu sürece SEGBİS’e başvurulabilir, teknik imkân sağlanmamışsa ifade veya sorguda SEGBİS kullanım zorunluluğu yoktur zaten SEGBİS imkânının bulunmadığı bir yerde de SEGBİS’le ifade veya sorgu yapılması da beklenemez. Genelge’de neye dayanılarak bir zorunluluk halinin oluşturulduğu ise belirsizdir.⁷⁰

CMK m. 234’te mağdur ve şikâyetçinin hakları yer almaktadır. Mağdur ve şikâyetçinin SEGBİS’le dinlenmesi ise CMK m. 236’da ayrı düzenlenmiş ilgili maddeye 2019 yılında 5 yeni fıkra eklenmiştir. CMK m.236/5’te TCK m.103/2’deki suçtan mağdur olan çocukların soruşturma evresindeki beyanlarının ve görüntülerinin kayda alınması düzenlenmiştir. CMK m.52’de mağdur çocukların tanıklılığında kayıt zorunludur. CMK m. 236 kapsamında mağdur çocukların dinlenmesinde soruşturma evresinde SEGBİS kullanımı kanaatimizce zorunlu olmalıdır. İlgili düzenleme Genelge’den sonra gerçekteştiğinden Genelge’de bu düzenlemeden bahsedilmemiştir. CMK m.236/6’da TCK m. 102/2’deki suçtan mağdur olanların soruşturma evresindeki beyanlarının alınmasında da ses ve görüntü kaydı düzenlenmiş ancak kaydın alınması mağdurun rızasına bağlanmıştır.

Yönetmelik’in 13. maddesinde ise huzurda bulunamayanların dinlenme usulü düzenlenmiştir. Mazeretleri nedeniyle yetkili merci önünde bulunamayan kişiler hem

⁷⁰ Aynı görüş, Çelikkaya, SEGBİS, s.59; Cumhur şahin/Neslihan Göktürk, Ceza Muhakemesi Hukuku-I, 10. Baskı, Seçkin Yayınevi, Ankara, 2019, ss.163-164; Aksi görüş, CMK m. 147’ ye göre ifade ve sorguda teknik imkânlardan yararlanılması zorunludur. Mehmet Arıcan, “Ceza Muhakemesi Hukukunda İfade Alma ve Sorgu”,C:17, S:1, s.49; Yenisey/ Nuhoğlu, Muhakeme, s.128.

soruşturma evresinde hem kovuşturma evresinde SEGBİS ile dinlenebilir hatta SEGBİS üzerinden duruşmalara katılabilir. Hazır bulunamayanların SEGBİS'i kullanmaları mazeretin kabul edilmesine bağlanmıştır. Hazır bulunamayanların dinlenmesi ve duruşmalara SEGBİS ile bağlanması için hem mazeret gerekir hem de mazeretin kabul edilmesi gerekir. İlgili maddeye göre hazır olamayanların SEGBİS'le dinlenmesi için iki koşul bir arada bulunmalıdır.

Yönetmelik m. 13/2 ve devamındaki fıkralarda SEGBİS'le dinlemenin nasıl uygulanacağı düzenlenmiştir. Kişilerin SEGBİS'le dinlenmesi de kolluk vasıtasıyla gerçekleşir. SEGBİS'i talep eden makam, dinlenecek kişinin kimlik bilgilerini, zamanı ve gereken hazırlıkları ilgili kolluk birimine bildirmeli ve böylece kolluk görevlisinin hazır bulunması sağlanmalıdır. İlgili kolluk görevlisi belirlenen zamanda dinleme için kişiyi hazır eder. Kolluk görevlisi dinlenecek kişinin ilgili kişi olduğuna dair bir tutanak tutar ve imzalar.

CMK m.94'te yakalanan kişinin mahkemeye götürülmesi düzenlenmiştir. Maddede 2014 yılında değişikliğe uğramadan önce “yakalanan kişi yetkili hâkim veya mahkemeye en kısa zamanda gönderilmek üzere tutuklanır” hükmü mevcuttu. Genelge de bu durumu yol tutuklaması olarak adlandırmış ve Yönetmelik m. 17 gereğince artık yol tutuklamasına gidilmeksizin daha kısa sürede, kişilerin mağduriyetine neden olmadan SEGBİS'le dinleneceklerini belirtmiştir.^{71,72} İlgili düzenleme kapsamında CMK m. 94, 2014 yılında değiştirilmiş, hâkim veya mahkeme tarafından yakalama emri düzenlenen kişinin en geç 24 saat içinde yetkili hâkim veya mahkeme önüne çıkarılması istenmiş, bunun mümkün olmaması durumunda SEGBİS'le yetkili hâkim veya mahkemece kişinin sorgusu veya ifadesinin alınmasına yer verilmiştir.

CMK m.196'da sanığın duruşmadan bağışık tutulması düzenlenmiştir. CMK m.196/4 2018 yılında değişikliğe uğramıştır.⁷³ Değişiklik öncesinde sanığın SEGBİS'le sorgusunun yapılması alt sınırı 5 yıl ve daha fazla hapis cezası olan suçlar dışında söz

⁷¹ Recep Doğan, “AİHM Kararları Işığında Tutuklama Tedbirinin Hukuka Uygunluğunun Denetimi” ,TBB Dergisi, S:155, 2021, s.22.

⁷² Feridun Yenisey/ Salih Oktar , “İnsan Hakları Açısından Yakalama ve Tutuklama”, D.E.Ü. Hukuk Fakültesi Dergisi, C: 21, Özel S. , 2019, s.3144.

⁷³ İlgili kanun fıkrası önce 694 sayılı Kanun Hükmünde Kararname (KHK) ile 15.08.2017 tarihinde değiştirilmiş sonrasında ise 7078 sayılı Kanun'la 01.02.2018 tarihinde kabul edilmiştir.

konusuyken değişiklikten sonra var olan istisna kaldırılmış, alt sınırı 5 yıl veya daha fazla hapis cezası olan suçlarda da SEGBİS uygulanabilir hale getirilmiştir. Yapılan değişiklikle hiçbir ceza sınırlaması olmaksızın artık hâkim veya mahkeme zorunlu gördüğü durumlarda SEGBİS’le yurt içindeki sanığın sorgusunu yapabilecek veya duruşmaya katılmasına karar verebilecektir.⁷⁴

Genelge’nin yayınlandığı tarihte CMK m. 196/4’te yukarıdaki fıkralar içeriğine göre sanığın SEGBİS’le sorgusu yapılır, hükmü yer almaktaydı. Yukarıdaki fıkralardan olan 2. fıkrada ise istinabe usulüne değinilmiş ve alt sınırı 5 yıl ve daha fazla hapis cezası gerektiren suçlar dışında istinabe yapılabileceğı belirtilmiştir. Böylelikle alt sınırı 5 yıl ve daha fazla hapis cezası gerektiren suçlar bakımından istinabe, dolayısıyla da SEGBİS uygulama alanı bulamamaktayken, Genelge’de istinabe yasağının söz konusu olduğı hallerde SEGBİS’in uygulanabileceğı, uygulamanın yüz yüzelik ilkesini ihlal etmediğı, Kanunun öngördüğü anlamda bir istinabe olmadığı, Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi (AİHM) Marcello Viola v. Italy kararında da sanığın ifadesinin video konferansla alınmasının adil yargılanma hakkını ihlal etmediğı gerekçelerine dayanılarak alt sınırı 5 yıl veya daha fazla hapis cezası olan suçlarda da SEGBİS’in kullanılabilceğine değinilmiştir. Genelge, kanun hükmünün aksine değişiklik öncesinde de SEGBİS’in, alt sınırı 5 yıl veya daha fazla hapis cezası olan suçlarda da uygulanabileceğı sonucuna ulaşmış ve hatta zorunlu olarak uygulanması gerektiğini belirtmiştir.

CMK m.196/4 2018 yılındaki değişiklikten sonra şu şekli almıştır: “Hâkim veya mahkemenin zorunlu gördüğü durumlarda, aynı anda görüntülü ve sesli iletişim tekniğinin kullanılması suretiyle yurt içinde bulunan sanığın sorgusu yapılabilir veya duruşmalara katılmasına karar verilebilir.” Kanuni düzenlemeyle 2. fıkradaki atıf ortadan kaldırılmış, sanığın SEGBİS’le sorgusunun yapılması ve duruşmalara katılması zorunluluk halinden çıkarılmış hâkim veya mahkemenin takdirine bırakılmıştır. İstinabe usulündeki atıfta ortadan kalktığı için SEGBİS artık alt sınırı 5 yıl veya daha fazla hapis cezası gerektiren suçlarda da uygulama alanı bulabilecektir. Böylelikle herhangi bir ceza sınırına bağılı kalmadan SEGBİS’in uygulanması amaçlanmıştır.⁷⁵

⁷⁴ Aksi görüş, SEGBİS sadece istinabe yapılan suçlar bakımından kullanılmalıdır. Yenisey/ Oktar , “Yakalama”, s.3145

⁷⁵ Tırtır, “Sesli-Görüntülü”.

CMK m. 180’de tanık ve bilirkişinin naip⁷⁶ veya istinabe⁷⁷ yoluyla dinlenmesi düzenlenmiştir. 180. maddenin 1. ve 2. fıkrasına göre hastalık, malullük veya başka bir nedenle duruşmada hazır bulunamayacak olan veya konutları yetkili mahkeme dışında bulunmasından dolayı getirilmesi zor olan tanık veya bilirkişi naip veya istinabeyle dinlenebilecektir. Ancak CMK m. 180/5’e göre ise tanık veya bilirkişi SEGBİS’le dinlenebiliyorsa öncelikle SEGBİS’le ifadeleri alınmalı, naip veya istinabeyle başvurulmamalıdır. Böylelikle muhakemenin yetkili mahkeme önünde gerçekleşmesi amaçlanmıştır. Genelge’de bu madde kapsamında ses ve görüntülü aktarma yapılmasının zorunlu olduğunun anlaşıldığı belirtilmiştir.

Genelge’de CMK m.180/5, 196/4’de imkân dâhilinde SEGBİS kullanımının zorunlu olduğu belirtilmiştir. Ancak bu durumlarda da kanun koyucu zorunlu olduğundan bahsetmemiş, imkân dâhilinde kullanılacağını düzenlemiştir. Eğer bir zorunluluk sözü konusu olsaydı kanun koyucu CMK m.52’deki gibi özellikle zorunlu olduğunu belirtirdi. Oysaki maddede özellikle zorunlu ifadesine yer verilmemiş onun yerine “*verebilir*”, “*uygulanır*”, “*alınır*”, “*yapılır*” gibi ifadeler kullanmıştır.

Yönetmelik’in 14. maddesinde ise huzurda bulunamayıp ceza infaz kurumunda bulunanların dinlenmesi ayrıca düzenlenmiştir. Ceza infaz kurumunda teknik imkân sağlanması halinde ceza infaz kurumunda bulunan kişiler de SEGBİS’le dinlenebilir ve duruşmalara katılabilir. Talep edenlerin ayrı bir mazeret sunmaları gerekmemekte olup, talepleri yeterlidir. Talep eden gerekli hazırlıkların yapılması için önceden ceza infaz kurumuna durumu iletir, ceza infaz kurumu hazırlıklarını yapar ve dinleme saatinde dinleme odasında kişiyi hazır eder. Dinlenecek kişinin ilgili olduğuna dair tutanağı da ceza infaz kurumu görevlisi düzenler ve imzalar.

Yönetmelik’in 15. maddesinde tedavi kurumlarında bulunanların dinlenmesi ayrıca düzenlenmiştir. Bu kişiler de SEGBİS’le dinlenip duruşmalara katılabilir. Burada da talepleri yerine getirecek merci kolluktur. Kolluk gerekli hazırlıkları yapmalı ve kişiyi zamanında hazır etmelidir.

⁷⁶ Toplu mahkemelerde mahkemenin yetki alanı içerisinde; ancak duruşma salonu dışında yapacağı işlemleri, mahkeme adına yapmakla görevlendirilen hâkimdir. <http://turk-hukuk-terimleri.blogspot.com>, E.T:14.12.2020.

⁷⁷ Mahkemenin kendi yargı çevresi dışındaki işlemleri yapması için o yargı çevresinde bulunan mahkemeden işlemi yapması için hukuki yardım istemesidir. Hukuki yardım sadece Türk mahkemeleriyle sınırlı olmayıp yabancı ülke mahkemelerini de kapsamaktadır. <http://hukukdershanesi.com>, E.T:14.12.2020.

Yönetmelik'in 16. maddesinde yargı çevresi dışında bulunanların dinlenmesi düzenlenmiştir. Bu durumda talep eden; kişileri, adreslerini, kimlik bilgilerini varsa suçu ve olayı talep edilen makama bildirmelidir. Dinlenecek kişinin kimlik tespitini yazı işleri müdürü veya hâkimin görevlendirdiği personel yerine getirecektir.

Yönetmelik'in 17. maddesinde yakalama halinde dinleme usulü gösterilmiştir.1.fıkra da ceza muhakemesindeki kuralın istisnasına değinilmiştir. Hâkim veya mahkemece verilen yakalama emri üzerine yakalanan kişi derhal hâkim veya mahkeme önüne çıkarılamıyorsa yakalamayı yapan yer Cumhuriyet başsavcılığı yakalama emrini veren makamla irtibata geçilip, uygun görülmesi halinde yakalanan şahıs SEGBİS' le dinlenebilir ve böylelikle en kısa sürede hâkim önüne kişinin çıkması sağlanır. CMK m. 94'te de hâkim veya mahkemece verilen yakalama emri üzerine yakalanan kişi en geç 24 saat içerisinde hâkim veya mahkeme önüne çıkarılamıyorsa yakalandığı yer adliyesinde, mevcut değilse en yakın yer adliyesinde SEGBİS'le yetkili hâkim veya mahkemece kişinin sorgusu veya ifadesinin alınmasına yer verilmiştir. Yönetmelik'te derhal yetkili hâkim veya mahkeme önüne çıkarılması istenmişken, Kanun en geç 24 saat içinde yetkili hâkim veya mahkeme önüne çıkarılmasını düzenlemiştir. Genelge'de Yönetmelik m. 17 kapsamında şüpheli veya sanığın SEGBİS' le dinlenmesinin sağlanması öncelikle yakalamanın gerçekleştiği yerde yapılması gerektiği eğer bu yerde SEGBİS yoksa SEGBİS'in kullanılabileceği en yakın yerde dinlemenin yapılması gerektiğini belirtilmiştir.⁷⁸ Yönetmelik m. 19'da SEGBİS kullanımı hakkında ilgililerin bilgilendirileceği düzenlenmiştir.⁷⁹

Yönetmelik'in son bölümü olan beşinci bölümde ise SEGBİS'in Yargıtay ve Bölge Adliye Mahkemeleri (BAM) dahil kanun yolu makamları tarafından da kullanımı mümkün hale getirilmiştir.⁸⁰ Sadece ilk derece mahkemelerinde değil üst derece mahkemelerinde de böylelikle SEGBİS uygulanabilir.

Genelge'nin son kısmında CMK m. 52/3(ilk cümle), 52/3-a,b, 58/3,62, 94, 147/1-h, 180/5, 196/4, 219, Yönetmelik m. 17'nin nasıl uygulanacağı 10 başlık altında kısa şekilde özet geçilmiştir. Özellikle SEGBİS'in CMK m. 52/3-a,b, 58/3, 147/1-h, 180/5,

⁷⁸ Yönetmelik m. 17/1-c 6526 Sayılı Kanun' la zımnen mülga olmasına rağmen yönetmelik hükümleri değiştirilmemiş aynen kalmaya devam etmiştir. İlgili Yönetmelik hükümlerinin değişikliğe göre düzenlenmesi gerekmektedir. Çelikkaya, SEGBİS, s.35.

⁷⁹ Yurtcan, Yargılama, s. 856.

⁸⁰ Yurtcan, Yargılama, s. 856.

196/4'te zorunlu olarak uygulanması gerektiğine ve SEGBİS'le ifade alınmasının istinabe sayılmadığına istinabe yasağı hallerinde de SEGBİS'in kullanılmasına dikkat çekilmiştir. Genelge “gereken dikkat ve özenin gösterilmesini rica ederim” şeklinde bitirilmiştir.

Ceza Muhakemesi Kanunu'ndaki SEGBİS hükümlerinin değerlendirilmesi

CMK m. 38/A'da UYAP'tan bahsedildikten sonra SEGBİS ile ilgili hükümlere CMK m. 52, 58, 81, 94, 139, 147, 180, 196, 219, 236'da yer verilmiştir.

CMK m. 52/3-a'da tanıkların dinlenmesinde “görüntü veya sesler” “kayda alınabilir”, denmiş görüntü veya sesin iletilmesi veya saklanmasından bahsedilmeden sadece kayda yer verilmiştir. CMK m. 52/3-a'da ayrıca görüntü veya ses ifadesi kullanılırken CMK m. 52/4'te “ses ve görüntü” ifadesine yer verilmesi fıkralar arası uyumsuzluğa ve anlam karışıklığına neden olmuştur. CMK m. 52/3-b'de duruşmaya getirilmesi mümkün olmayan ve tanıklığı maddi gerçeğin ortaya çıkarılması açısından zorunlu olan kişilerin dinlenmesinde kaydın zorunlu olduğu belirtilmiştir. Ancak fıkra kapsamında “tanıklığı maddi gerçeğin ortaya çıkarılması açısından zorunlu kişilerin” kimler olabileceği açıklanmamış olup belirsizdir. Kanunun doğru anlamlandırılıp, doğru uygulanması için ise bu belirsizlikler giderilmelidir.

CMK m.58/3'te tanık için “ağır tehlike teşkil edecek” ve bu tehlike “başka türlü önlenemeyecek” ya da “maddi gerçeğin ortaya çıkarılması açısından tehlike oluşturacaksa” tanığın dinlenmesinde “ses ve görüntülü aktarma” yapılır, hükmü düzenlenmiştir. Hükümde sadece aktarma tabirine yer verilmiş kayda alma ve saklama ifadelerine yer verilmemiştir. Ağır tehlike, başka türlü önlenememe ifadeleri de madde metninde belirsiz olan ifadelerdir. CMK m. 58/5'te CMK m.58/3'ün ancak “örgüt faaliyeti kapsamındaki suçlarda uygulanabileceği” ne yer verilmiştir. CMK m.58/3'te “yapılır” ifadesi kullanılırken, CMK m. 58/5'te “uygulanabileceği” ifadesine yer verilmesi uygun olmamıştır. Ayrıca SEGBİS'in sadece örgüt faaliyeti kapsamındaki suçlarla sınırlanması TTK kapsamına aykırı olup ilgili madde, TTK kapsamında yeniden düzenlenmelidir. CMK m.139/3 kapsamında gizli soruşturmacının dinlenmesinin “zorunlu olması” halinde de ilgili maddeler uygulanır. Ancak zorunluluk hali ise muğlak bir ifade olup açıkça belirtilmemiştir.

CMK m.81’de ise şüpheli veya sanığın teşhisi için sesi ve görüntülerinin kayda alınması düzenlenmiştir. CMK m.81’de “ses ve görüntü” ye bir arada yer verilmiş, ayrıca sadece kayıt işlemi ifade edilmiştir.

CMK m. 94/2’de yakalanan kişi 24 saat için de yetkili merci önüne çıkarılamıyorsa yakalandığı yer adliyesinde, mevcut değilse en yakın adliyede sesli ve görüntülü iletişim tekniğiyle ifadesi veya sorgusu yapılır, hükmünde SEGBİS’ten “sesli ve görüntülü iletişim tekniği” olarak bahsedilmiştir.

CMK m.147/1-h’da ifade ve sorgu işlemlerinin kaydında teknik imkânlardan yararlanılacağı düzenlenmiştir. Maddede sadece kayıt kelimesi kullanılmış, SEGBİS “teknik imkân” olarak ifade edilmiştir.

CMK m. 180’de tanık ve bilirkişinin naip veya istinabeyle dinlenmesine karar verilebileceği haller düzenlenmiş, sonrasında olanak halinde bu hallerde görüntülü ve sesli iletişim tekniğinin kullanılarak ifade alınacağı, düzenlenmiştir. Bu hallerden olan “giderilmesi olanağı bulunmayan başka bir nedenle tanık veya bilirkişinin uzun ve önceden bilinmeyen bir zaman için duruşmada hazır bulunmasının olanaklı bulunmayacağının anlaşılması hali” ise çok karışık bir ifade olup anlaması ve anlamlandırılması güçtür. Bunun yerine daha basit ve kolay anlaşılır bir ifadenin tercih edilmesi gerekmektedir. İfade alınacağı tabiri yerine “beyanlarının alınabileceği” tabirinin kullanılması daha uygun olacaktır. Ayrıca maddede SEGBİS yerine “görüntülü ve sesli iletişim tekniği” ifadesi kullanılmıştır.

CMK m. 196/4’te hâkim veya mahkemenin zorunlu gördüğü durumlarda aynı anda görüntülü ve sesli iletişim tekniğiyle yurt içindeki sanığın sorgusu yapılabilir ve duruşmasına katılmasına karar verilebilir, hükmü düzenlenmiştir. “Zorunlu görülen durumların” neler olduğu belirsiz olmakla birlikte maddede sadece yurt içindeki sanığa yer verilmiştir. Yurt dışındaki sanıklarla ilgili de Ceza İşlerinde Karşılıklı Adli Yardım Avrupa Sözleşmesi Ek 2. Protokolü kapsamında bir düzenleme yapılarak kanun metnine işlenmelidir. CMK m. 196/4’te SEGBİS’ten “görüntülü ve sesli iletişim tekniği” olarak bahsedilmiştir.

CMK m. 219’da duruşmadaki işlemlerin teknik araçla kaydı halinde kayıtların vakit geçirilmeksizin yazılı tutanağa dönüştürülmesi ve mahkeme başkanı veya hâkim ile zabıt kâtibinin imzalaması düzenlenmiştir. SEGBİS “teknik araçla kayıt”la ifade

edilmiştir. Ayrıca yazılı tutanağa dönüştürme için “vakit geçirilmeksizin” ifadesi yerine belli bir sürenin belirlenmesi muğlaklığın giderilmesi için gereklidir.

CMK m. 236/5, TCK m. 103/2’deki suçtan mağdur çocuğun soruşturma evresindeki beyan ve görüntüleri kayda alınır, şeklinde düzenlenmiştir. Mağdur çocuk olduğu için beyan ve görüntü kaydı alınır yerine “zorunlu” olarak alınır ifadesine yer verilmelidir. Düzenleme sadece soruşturma evresi için getirilmiş olup düzenlemenin kovuşturma evresini de kapsayıcı şekilde yeniden düzenlenmesi gerekmektedir. CMK m. 236/6’da ise TCK m.102/2’deki suçtan mağdur olanların soruşturma evresindeki beyan ve görüntüleri kayda alınacağı ancak mağdurun rızası halinde düzenlenmiştir. Bu düzenlemede sadece soruşturma evresi için getirilmiş olup düzenlemenin kovuşturma evresini de kapsayıcı şekilde yeniden düzenlenmesi gerekmektedir. Maddede SEGBİS yerine “beyan ve görüntü kaydı” ifadesi kullanılmıştır.

CMK m. 236/7’de ise elde edilen kayıtların saklanacağı, gizliliği ve kimseyle paylaşılmayacağı düzenlenmiştir. SEGBİS kayıtlarının gizliliği sadece CMK m. 236 ile sınırlı olmamalı, tüm SEGBİS kullanımlarında bu gizliliğe dikkat edilmelidir.

CMK m. 236/8’de kayıtların yazılı tutanağa dönüştürüleceği ve ilgililere tutanakların verileceği düzenlenmiştir. Kayıtların tutanaklara dönüştürülmesi ve ilgililere (şüpheli, sanık, müdafî, mağdur, vekil, kanuni temsilci) tutanakların verilmesi sadece CMK m. 236 kapsamında sınırlı olmamalı, tüm SEGBİS kullanımlarında geçerli olmak üzere kayıtların tutanağa dönüştürülmesi ve ilgililere verilmesinde gerekli düzenlemeler yapılmalıdır. CMK m. 236/8’in devamında ise beyan ve görüntü kayıtlarının ilgili kişilere makam gözetiminde izletilebileceği, düzenlenmiştir. İlgililerin makam gözetimi altında kayıt izlemeleri doğru değildir, ilgililer makam gözetimi olmadan kayıtları izleyebilmelilerdir. Ayrıca “izletilebileceği” hükmü yerine izletilir ifadesinin kullanımı daha doğru olacaktır. Zira izletilebileceği hükmü izletilmeme ihtimalini de barındırmaktadır ve izletilmeme ihtimali dosyanın incelenmesi hakkını zedeleyecektir.

CMK’da SEGBİS’in düzenlendiği maddelere bakıldığında SEGBİS’in CMK’da tek bir başlık altında toplanmayıp ilgili maddelere SEGBİS’le ilgili düzenlemelerin serpiştirildiği görülmektedir. Yönetmelik’ten farklı olarak açıkça SEGBİS kavramından bahsedilmediğini bunun yerine “görüntü veya ses kaydı”⁸¹, “ses ve

⁸¹ CMK m.52/3.

görüntü kaydı”,⁸² ses ve görüntülü aktarma”⁸³, “sesli ve görüntülü iletişim sistemi kullanımı”⁸⁴, “teknik imkânlardan yararlanma”⁸⁵, “görüntülü ve sesli iletişim tekniğinin kullanılması ”⁸⁶, “beyan ve görüntüleri kayda alma”⁸⁷ gibi farklı ifadelerle SEGBİS’ten bahsedildiği de görülmektedir.⁸⁸ Oysaki CMK’da SEGBİS düzenlemelerinde ortak ve tek bir ifade seçilmeli, farklı adlandırmalardan uzak durulmalı, anlam kargaşasına yol açacak kullanımlardan sakınılmalıdır. Ayrıca maddelerde anlam karışıklığına yol açacak, muğlak, belirsiz, ikircikli ifadeler yer verilmemeli, Kanun metni kolay anlaşılır ve uygulanır olmalıdır.

Ceza Muhakemesinde Ses ve Görüntü Bilişim Sisteminin Kullanılması

Hakkında Yönetmelik’in değerlendirilmesi

Yönetmelik’in 20.09.2011 tarihinde yürürlüğe girmesinden sonra bir ay bile geçmeden Türkiye Barolar Birliği (TBB) tarafından 13.10.2011 tarihinde Yönetmelik m. 8, 9, 11, 13, 14, 15, 16, 17, 18’in iptali için Danıştay’da yürütmenin durdurulması talepli bir iptal davası açılmıştır.⁸⁹

Dava dilekçesinde öncelikle Anayasa m. 124’te yer alan⁹⁰ yönetmeliklere⁹¹ değinilmiş ve yönetmeliklerin, kanunların ve tüzüklerin⁹² uygulanması amacıyla

⁸² CMK m.81/1.

⁸³ CMK m.58/2.

⁸⁴ CMK m.94/2.

⁸⁵ CMK m.147/1-h.

⁸⁶ CMK m.196/4.

⁸⁷ CMK m.236/5, CMK m.236/5 .

⁸⁸ İtalyan Ceza Muhakemesi Kanunu’nda ise “duruşmaya uzaktan katılma”, Fransız Ceza Muhakemesi Kanunu’nda ise “görüntülü ve sesli bir telekomünikasyon aracının kullanımı”, İngiliz öğretisinde ise “video konferans” terimleri kullanılmakta olup farklı şekilde kavram kullanımı söz konusu değildir. Ortak ve tek bir terim kullanılarak farklı anlamlara gelecek farklı şekilde ifade kullanımından kaçınılmıştır. Taner/ Yıldırım, “ Video Konferans ”, ss.231-232.

⁸⁹ https://www.barobirlik.org.tr/dosyalar/duyurular/20120213_davadilekce.pdf ,E.T.23.12.2020.

⁹⁰ Anayasa’nın 124.maddesi 21.01.2017 tarihli ve 6771 sayılı Kanun’la şu hali almıştır: Cumhurbaşkanlığı, bakanlıklar ve kamu tüzelkişileri, kendi görev alanlarını ilgilendiren kanunların ve Cumhurbaşkanlığı kararnamelerinin uygulanmasını sağlamak üzere ve bunlara aykırı olmamak şartıyla, yönetmelikler çıkarabilirler.

⁹¹ Erdal Kuluçlu, “Türk Hukuk Sisteminde Normlar Hiyerarşisi ve Sayıştay Denetimine Etkileri”, Sayıştay Dergisi, S: 71, s.6.

⁹² 21.01.2017 tarihli ve 6771 sayılı kanunla tüzükler kaldırılmıştır.

çıkarılabileceğinden; yönetmeliklerin dayanak maddelerinin açıkça, tereddütte yer vermeyecek şekilde düzenlenmesi gerektiğinden bahsedilmiştir.

Hukumumuzda en yaygın olarak kullanılan düzenleyici işlem genel, soyut, kişilik dışı özelliklere haiz yönetmeliklerdir.⁹³ Yönetmeliklerin yetki, şekil, sebep, konu, amaç bakımından hukuka uygun olmaları gerekmektedir. Anayasa m. 124'e göre Adalet Bakanlığına yönetmelik çıkarma yetkisi tanınmıştır. Konu bakımından ise kanunları uygulamak ve kanunlara aykırı olmama şartına yer verilmiştir. TBB, dava dilekçesinde CMK m.180/5'te sadece SEGBİS'in teknik donanımının kullanımı ve kurulmasıyla ilgili esas ve usullerin yönetmelikle belirlenebileceğinden, SEGBİS'in kullanılacağı durumların ve muhakeme işlemlerinin ancak kanunla düzenlenebileceğine değinmiştir. Adalet Bakanlığı kendi görev alanı içindeki her konuyla ilgili, kendisine bu konuda yetki veren açık bir kanun hükmü bulunmasa da yönetmelik çıkarabilir.⁹⁴ Ancak Adalet Bakanlığının görev ve yetkileri ise Adalet Bakanlığının Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun Hükmünde Kararname (KHK)'nin Değiştirilerek Kabulü Hakkında Kanunu m. 2 ile 10/07/2018 tarihli ve 30474 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe giren 1 sayılı Cumhurbaşkanlığı Teşkilatı Hakkında Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi m. 38.'de sayılmıştır. Bunlar: kanunlarda öngörülen mahkemeleri açmak, teşkilatlandırmak, ceza infaz ve ıslah kurumları, icra ve iflas daireleri gibi her derece ve türdeki adalet kurumlarını planlamak, kurmak, idari bakımdan gözetlemek, denetlemek ve geliştirmek, mahkemelerin kaldırılması veya yargı çevresinin değişimi için Hâkimler ve Savcılar Kurulu(HSK)'na teklifte bulunmak, kamu davası açılmasıyla ilgili yetkiyi kullanmak, adli sicille ilgili işlemleri yürütmek, adli hizmetlerle ilgili yabancı ülkelerdeki işlemleri yapmak, adalet hizmetleriyle ilgili görüş bildirmek, infaz işlerini düzenlemek, icra iflas işlerini düzenlemek, bilimsel toplantılar düzenlemek ve çalışmaları desteklemek, görev alanıyla ilgili kurum ve kuruluşla işbirliği yapmak, kanun ve Cumhurbaşkanlığı kararnameleriyle verilen diğer görevleri yapmaktır. Bu görevler arasında SEGBİS'in kullanımıyla ilgili bir husus bulunmamakta olup, Yönetmelik'in dayanak kanun maddelerinden biri olan Çocuk Koruma Kanunu'nda SEGBİS'in kullanımının

⁹³ Ramazan Çağlayan, İdare Hukuku Dersleri, 3.Baskı, Adalet Yayınevi, Ankara, 2015, s.438.

⁹⁴Bahtiyar Akyılmaz/Murat Sezginer/Cemil Kaya, Türk İdare Hukuku, 7.Baskı, Seçkin Yayınevi, Ankara, 2016, ss.68-69.

yönetmelikle düzenlenebileceğine dair bir hüküm bulunmamaktadır. Tanık Koruma Kanunu m. 5'te ise tanık koruma tedbiri kapsamında ses ve görüntünün değiştirilip dinlenmesi hususları yönetmelikle düzenlenebilir hükmü yer almaktadır.⁹⁵

CMK m. 180/5'te teknik donanımın kullanılması ve kurulmasına ilişkin esas ve usuller yönetmelikle gösterilir, denmiştir. Madde içeriğinde SEGBİS'in kullanımına ilişkin düzenlemelerin ceza muhakemesi işlemi olduğu için idarenin düzenleyici bir işlemle yargısal faaliyeti düzenlemesi doğru değildir. SEGBİS'in kurulması, geliştirilmesi, bakım ve eksikliklerinin giderilmesi ile ilgili yönetmelik çıkarılması mümkündür.⁹⁶

Hukuk sistemimizde yetkinin dar yorumlaması söz konusudur. Hiç kimse yetkisi olmadığı işleri yapamaz, yetkisizlik kural, yetki ise istisnadır.⁹⁷ Adalet Bakanlığının yetkisi bu kapsamda sadece SEGBİS'in kurulması, gerekli teknik donanımların tamamlanmasıyla ilgili olup, Adalet Bakanlığının muhakemenin nasıl olacağı, hangi durumlarda SEGBİS'in kullanılacağıyla ilgili düzenlemelere ilişkin bir yetkisi bulunmamaktadır. Yönetmelik m. 9 ve 11 düzenlemeleri yetki alanı dışında düzenlemeler olup, hukuka uygun değildir.

CMK m.81'de fizik kimlik tespitinde SEGBİS kullanımı düzenlenmesinin ardından CMK m. 82'de işlemlerle ilgili usullerin yönetmelikle düzenleneceği belirtilmiştir. CMK m. 82'de adı geçen yönetmelik Ceza Muhakemesinde Beden Muayenesi, Genetik İncelemeler ve Fizik Kimliğinin Tespiti Hakkında Yönetmelik⁹⁸ olup bahsi geçen yönetmelik Ceza Muhakemesinde Ses ve Görüntü Bilişim Sisteminin Kullanılması Hakkında Yönetmelik değildir.⁹⁹

TBB, Yönetmelik m. 8'de yer alan ses ve görüntü kayıtlarının ancak soruşturma ve kovuşturma makamı gözetiminde incelenmesini ve taraflara kayıtların verilmemesini de 1136 sayılı Avukatlık Kanunu m. 46 ve 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu m.153'e aykırı olduğu iddiasında bulunmuştur. İlgili maddeler kapsamında avukat veya stajyer vekâlet olmasa dahi dava ile ilgili bilgi ve belgeleri kimsenin gözetiminde olmadan inceleyebilir. Ancak Yönetmelik m. 8 ise yetkide denge, silahların eşitliği

⁹⁵ Çelikkaya, SEGBİS, ss.37-38.

⁹⁶ Çelikkaya, SEGBİS, s. 38.

⁹⁷ Kemal Gözler, Anayasa Hukukunun Genel Esasları, 8. Baskı, Ekin Yayın, Bursa, 2016, ss.93-97.

⁹⁸İlgili Yönetmelik 01.06.2005 tarih 25832 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanmıştır.

⁹⁹ Çelikkaya, SEGBİS, ss.38-39.

ilkelerine aykırıdır ve savunma hakkına da zarar vermektedir. Temel hak ve özgürlüklerden olan adil yargılanma hakkı yönetmelik hükümleriyle bertaraf edilmemelidir.

TBB, ceza muhakemesindeki adil yargılanma kapsamındaki ilkelerden olan doğrudanlık (vasıtasızlık), sözlülük ilkelerine aykırı olduğundan bahisle yönetmelikle ceza infaz kurumunda bulunanları, huzurda bulunmayanları, tedavi kurumunda bulunanları ve yargı çevresi dışında bulunanların dinlenmesinin düzenlenmesini ceza muhakemesinin özüne aykırı olduğunu iddia etmektedir. Hazır bulunmayan sanığın SEGBİS’le sorgusunun ise ancak CMK m. 196 çerçevesinde alt sınırı 5 yıldan az hapis cezasını gerektiren suçlarla sınırlanması gerektiğinden bahsetmiştir.¹⁰⁰

TBB, Yönetmelik’te kullanılan dilin muğlak olduğundan bahisle SEGBİS’le dinlenecek kişilerin sanık, tanık, mağdur sıfatlarından hangisi olacağının tam belirlenmediğinden, kimler açısından uygulanacağının açıkça belli edilmemesinden de bahsetmektedir. Bahsedilmeyen bir diğer husus ise mahkemede fiilen bulunmayan sanığın SEGBİS’le dinlenmesinde sanık avukatı olan müdafinin nerede olacağıdır, mahkeme salonunda mı bulunacak yoksa sanığın yanında mı bulunacaktır, sanığın hukuki yardım alması nasıl sağlanacaktır? Yönetmelik’te bu gibi sorular da yanıtızsız bırakılmıştır.

CMK m. 94’e göre yakalama emri üzerine yakalanan kişinin en geç 24 saat içinde hâkim veya mahkeme önüne çıkarılması, çıkarılamıyorsa en yakın sulh ceza hâkiminin önüne çıkarılması açıkça kanunla düzenlenmesine rağmen Yönetmelik’le ayrıca bu durumda yakalanan kişinin SEGBİS’le dinlenebilmesine olanak sağlanmıştır.¹⁰¹

Tanık ve bilirkişilerin nasıl dinleneceği de kanunda düzenlenmesine rağmen bu kişilerin dinlenmesinde de SEGBİS’in kullanılacağı Yönetmelik’te belirtilmiştir. Kanunla düzenlenen bir hususa ek olarak yönetmelikle yeni bir düzenlemenin eklenmesi idarenin kendini yasama organı yerine koyması ve yetkisini aşmasıdır.

¹⁰⁰Aynı görüş, SEGBİS yüzyüze yapılan bir yargılamanın tam anlamıyla yerini tutmamakta, yargılamanın insanı boyutunu göz ardı etmekte, sağlıklı bir yargılama için gereken imkânı karşılamamakta, yargılamayı sanal bir yargılamaya dönüştürmektedir. Yenisey/ Oktar , “Yakalama”, s.3145.

¹⁰¹ Yönetmelik’le düzenlenen bu husus 2014 yılında CMK m.94’e eklenmiştir.

TBB dava dilekçesinin son kısmında Yönetmelik'in temel hak ve özgürlükleri kısıtladığına, kısıtlamanın ancak kanunla olabileceğine, Yönetmelik'in ceza muhakemesinin temel ilkelerine aykırı olduğuna, idarenin Yönetmelik'teki bazı düzenlemeleri yetkisini aşarak yaptığına değinmiştir.¹⁰²

Danıştay 10. Dairesi 2011/10281 E 2015/4582 K sayılı kararında ise Adalet Bakanlığı, Yönetmelik'in Anayasa m.124 ve CMK m. 180 ve 333'e dayanarak hazırlandığı, SEGBİS'in kullanılmasına ilişkin usul ve esasların yönetmelikle belirlenmesinde idarenin yetkisi olduğu ve hukuka aykırı bir yönün bulunmadığına değinmiştir. Adalet Bakanlığı davanın reddini talep etmiş ve Danıştay tetkik hâkiminin de düşüncesi davanın reddi olmuştur.

Danıştay 10. Dairesi Adalet Bakanlığının yetkisi hususunda CMK m. 180 ve 333'e dayanmış; SEGBİS'in kurulması ve kullanılmasına ilişkin esas ve usuller yönetmelikle gösterilir hükmü ile CMK m. 333'deki yönetmelikler aksine hüküm bulunmadıkça ilgili bakanlıkların görüşü alınarak Adalet Bakanlığı tarafından çıkarılır, hükmünü esas almıştır. Anayasa m.124'e göre de bakanlıkların kendi görev alanlarıyla ilgili düzenleme yapabileceklerine, ilgili maddenin bir zorunluluk içermemekte birlikte sadece Kanun'da belirtilen hallerle sınırlanmayacağına Kanun tarafından bir yetki olmasa da kendi görev alanlarıyla ilgili düzenleyici işlemleri yapabileceklerine değinmiştir. Danıştay'a göre idare bu konuda serbesttir ve kanunla bağlı değildir. Bu durumda idare kendini yasama organı ilan etmekte ve istediği konuları istediği şekilde düzenleme serbestine sahip olmaktadır. İdarenin kanuna aykırı davranmama yükümlülüğü yönetmelik çıkarma hususunda da bulunmaktadır. İdare ancak kanunun yetkisi dâhilinde yönetmelik çıkarılabilir. Danıştay'ın bu görüşüne katılmak dolayısıyla mümkün değildir.

SEGBİS kayıtlarının taraflara verilmemesi ancak yazılı hale dönüştürüldükten sonra verilmesinin savunma hakkı ve tarafların eşitsizliği bakımından inceleyen Danıştay bu konuda CMK m. 183'e değinmiştir. İlgili maddeye göre ses ve görüntü kaydeden cihazların kullanımı adliyede yasaktır, yargılama sürecinde kaydedilen ses ve kayıtların internette veya farklı yerlerde yayınlanmasını sağlıklı bir yargılanmanın

¹⁰² Çelikkaya, SEGBİS, ss.39-41.

yapılamayacağına bağlamış, yazılı tutanağın taraflara verilmesinin yeterli olduğuna değinmiştir. Böylelikle savunma hakkının ihlal edilmediğine kanaat getirmiştir.

Bu görüşe de katılmanın imkânı kanaatimizce bulunmamaktadır. Danıştay'ın CMK m.183'e değinmesi de mantığa aykırıdır zira SEGBİS maddedeki yasak kapsamında değildir bizzat kanuni düzenlemelere haizdir ve hukuk uygulayıcıları tarafından kanundan kaynaklanan yetkiyle uygulanmaktadır. CMK m.183'deki yasakla SEGBİS'in ilgisi bulunmamaktadır. Yasak kapsamında olmayan SEGBİS kullanımı sonucu elde edilen ses ve görüntülerde böylelikle yasak kapsamına alınmamalıdır. Elde edilen ses ve görüntülerin hukuka aykırı bir yönü bulunmamaktadır. Elde edilen ses ve görüntüler bizzat mahkemenin, hâkimin, savcının erişimine açıkken neden taraflara verilmemekte sadece tutanağa dönüştürülmüş hali verilmektedir. Ses ve görüntü kaydı ile bunların yazıya dönüştürülmüş şekli aynı değildir ve birbirlerinin yerini tam olarak tutmaz. Bir muhakeme yapılacaksa her iki taraf için şartlar eşitlenmelidir. Şartların bir tarafın daha lehine olduğu bir muhakemeden çıkan sonuç adil olmayacak bu durum yetkide denge ve silahların eşitliği ilkelerini zedeleyecektir. Yönetmelik m.9'un ise dayanağının Kanun'da bulunması nedeniyle Danıştay kanuna aykırılık görmemiştir.

Yönetmelik m. 11'deki uluslararası karşılıklı adli yardımlaşma işlemlerinde SEGBİS'in kullanılmasıyla ilgili düzenlenen hükmünde idarenin düzenleme yetkisi içinde olduğu, kanun tarafından idarenin ayrıca yetkilendirmeye gerek olmadığına değinilmiş ve ilgili hüküm de hukuka aykırı bulunmamıştır.

Yönetmelik m. 13 huzurda bulunamayanların, m. 14 ceza infaz kurumunda bulunanların, m.15 tedavi kurumlarında bulunanların, m. 16 yargı çevresi dışında bulunanların kolluk yardımıyla dinlenmesi hususlarında da Danıştay yargılama yetkisinin kolluğa devri olarak algılanmayacağına sadece ilgili maddelerdeki mazeretler hasebiyle dinlenecek kişilerin hazır edilmesiyle ilgili kolluğun yardımından faydalandığına, bu hususun yargı yetkisinin devri sayılmayacağından düzenlemelerin hukuka aykırı olmadığı sonucuna ulaşmıştır.

Yönetmelik m. 17 yakalama halinde dinlemenin de dayanağı CMK m. 94 ve 196/4'tür. Danıştay yakalanan kişinin yetkili mahkeme önüne çıkarılması için yol tutuklamasını öngördüğünü ancak yol tutuklaması sırasında kaza, güvenlik, uzun yolculuk gibi

sorunların doğmaması için sanığın SEGBİS’le sorgusunun yapılmasında engel bulunmadığını uygulamanın hukuki olduğunu belirtmiştir.

Yönetmelik m. 18’de dinleme sırasında hazır bulunacaklar belirtilmiştir. İlgili maddede Cumhuriyet savcısı veya hâkimin dinleme sırasında hazır bulunmasına değinilmişken avukatın hazır bulunmasına değinilmemiştir. Danıştay ise bu konuda CMK’nın bir bütün olduğunu, dinleme sırasında kimlerin bulunması gerektiğinin kanunla düzenlendiğinden yönetmelikle böyle bir sınırlamanın yapılmadığını, CMK m. 150 ve 234 gereği de avukatın SEGBİS sırasında bulunamayacağı gibi bir sonuç çıkarılamayacağına değinmiştir.¹⁰³

Danıştay yüz yüzelik, doğrudanlık, silahların eşitliği ilkeleri açısından bir genel değerlendirme yapmıştır. Danıştay’a göre SEGBİS ceza muhakemesinde teknoloji kullanılarak kişilerin jest ve mimikleri, vücut hareketleri bizzat görünüp kayıt altına alınmaktadır. Bu durumda Danıştay yüz yüzelik ve doğrudanlık ilkelerinin ihlal edilmediği sonucuna ulaşmıştır. Danıştay son olarak ilgili kayıtların tutanak haline getirildikten sonra gerektiğinde taraflara verilmesinin de savunma hakkı ve silahların eşitliği ihlali doğurmadığına, açıklanan nedenlerle Yönetmelik’in hukuka uygun olduğundan bahisle TBB tarafından açılan davanın reddine, karşı oy olmaksızın oybirliğiyle 26.10.2015 tarihinde karar vermiştir.¹⁰⁴

İlgili karar TBB tarafından temyiz edilmiştir. Danıştay İdari Dava Daireleri Kurulu ise Danıştay 10. Dairesi tarafından verilen kararı, kararın usul ve hukuka uygun olduğu ve bozmayı gerektirecek bir husus olmadığından bahisle oy çokluğuyla 28.02.2019 tarihinde onamıştır. 2 üye ise karşı oy kullanmışlar ve Yönetmelik’in dava konusu edilen maddelerinin iptali gerektiğini belirtmişlerdir.¹⁰⁵

¹⁰³Yönetmelik’te müdafinin de bulunacağı hususu yer almalıdır. Ramadan Sanıvar, “Ceza Muhakemesinde Segbis (Video Konferans Yönteminin) Kullanılması (Duruşmalarda Sesli ve Görüntülü Bilişim Sistemi/Segbis Dönemi) ve Covid 19 (Koronavirüs) Pandemisi Sürecinde Uygulanabilirliği İle Avrupa İnsan Hakları Mahkemesinin (AİHM’in) Segbis Uygulamasına İlişkin Yaklaşımı: Adil Yargılanma Hakkı Çerçevesinde Marcello/İtalya İçtihat Kararı Işığında Belirlenen Kriterler”, Yeditepe Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C:18, S:2, 2021, s.1649.

¹⁰⁴ Danıştay 10. Dairesi 2011/10281 E 2015/4582 K , <http://vatandas.uyap.gov.tr/bJiKFA-e3icR03-A9Mypjc-t47Fas=>.

¹⁰⁵ Danıştay İdari Dava Daireleri Kurulu 2016/2000 E, 2019/825 K sayılı karar <http://vatandas.uyap.gov.tr/P/6A8DE-rnQMqyB-GbapIXJ-j+hJgI=>.

TBB, 20.11.2019 tarihinde karar düzeltmeye başvurmuş¹⁰⁶ ancak 30.06.2020 tarihinde karar düzeltme talebi 6 oya karşı 7 oyla reddedilmiştir. Yönetmelik'in iptali için başvurulacak tüm yollar denenmiş, başka başvurulacak merci kalmamıştır.

150 No.lu Genelge'nin değerlendirilmesi

SEGBİS'in uygulanmasıyla ilgili Yönetmelik'ten sonra önemli düzenleme de Adalet Bakanlığının 150 No.lu Genelgesi olmuştur. Türk idare hukukunda idare tarafından karar, tebliğ, genelge, yönerge vb. işlemler adsız düzenleyici işlemler olarak adlandırılmaktadır. 150 No.lu Genelge de adsız düzenleyici bir işlemdir. Adsız olmasının nedeni ise Anayasa tarafından adlandırılmış olan ve Anayasa'da tanımlanan yönetmelik, cumhurbaşkanlığı kararnamesi dışındaki işlemlerden olmasıdır.¹⁰⁷

Düzenleyici işlem tabirinin kullanımı ise bu işlemlerin içerik itibarıyla düzenleyici etkiye sahip olmasından kaynaklanmaktadır.¹⁰⁸ Anayasa'da tanımlanmayan işlemlerin idare tarafından çıkarılabilmesi de kanunların yürütülmesi amacına yönelik olup¹⁰⁹ idari işlem olan Genelge'nin konusu da CMK'nın yürütülmesine yönelik olmalıdır. Genelge'nin amacının kanunun yürütülmesi olması da Genelge'nin kanunun sınırları içinde olmasını ve kanuna aykırı düzenleme yapmamasını içerir. Zira idare yetkisi olmayan hiçbir işlemi yapamaz ve kanunla düzenlenmeyen bir hususu kendini yetkili görüp düzenleyemez.¹¹⁰

Normlar hiyerarşisi kapsamında da genelgeler, kanunlar ve yönetmeliklerden sonra gelmektedir. Kanun ve yönetmeliklerin de üstünde anayasa bulunmaktadır. Tabi ki de tüm mevzuat, ilkeler çerçevesinde değerlendirilmeli ve anayasa, kanun, yönetmelik, genelgeler üst norma aykırı olmamakla beraber hukuk ilkelerine de uygun olmalıdır.¹¹¹

¹⁰⁶ Danıştay İdari Dava Daireleri Kurulu 2019/3129 E, 2020/1216 K sayılı karar <http://vatandas.uyap.gov.tr/xCG+dry-K/9eR/5-GelzWH6-bG9JsY=>.

¹⁰⁷ Yeliz Şanlı Atay, Türk İdare Hukukunda Adsız Düzenleyici İşlemler, Todeie, 2011, Ankara, s.7.

¹⁰⁸ Genelgeler, yönetmelikler gibi yeni bir kural koymazlar, kanun hükümlerini açıklar ve yorumlarlar. Genelgeler bir hukuk kuralı değildir. Kemal Gözler, “Genelge Devleti Hukukta Şeklin Önemi Üzerine”, <https://www.anayasa.gen.tr/genelge-devleti.htm>, E.T:29.12.2021.

¹⁰⁹ Burak Öztürk, Fransız ve Türk Hukukunda İdarenin Düzenleme Yetkisinin Kapsamı, Yetkin Yayınları, Ankara, 2009, ss.91-93.

¹¹⁰ Fatma Didem Sevgili Gençay, “Adsız Düzenleyici İşlemlerin Normlar Hiyerarşisindeki Yeri”, AÜHFD, C:63, S:2, 2014, ss.400-403.

¹¹¹ Kuluçlu, “Normlar Hiyerarşisi”, ss.4-7.

SEGBİS'in uygulanmasıyla ilgili Genelge'de ise kanuni düzenlemeden çok daha ayrıntılı ve farklı bir uygulanma yöntemi belirlenmiştir. SEGBİS'in CMK'da alt sınırı 5 yıl veya daha fazla hapis cezası olan suçlarda¹¹² uygulanmaması hüküm altındayken Genelge'yle bu bertaraf edilmeye çalışılmış ve tüm suç tipleri için uygulanması gerektiğinden bahsedilmiştir. SEGBİS'in CMK'da hangi durumlarda zorunlu olarak uygulanacağı açıkça belirtilmesine rağmen SEGBİS'in zorunlu olarak uygulanma kapsamı da Genelge'yle genişletilmiş, CMK'da zorunlu sayılmayan durumlarda (CMK m.58/3,147/1-h,180/5,196/4) dahi uygulanması istenmiştir. Böylelikle kanun dışına çıkılarak idarenin yetkisinde olmayan konular da düzenlenmiştir.

Genelge, yazılanların uygulanması için gerekli özenin gösterilmesini rica ederim şeklinde bitirilip, hukuk uygulayıcıları olan hâkim ve savcılara gönderilmiştir. Anayasa'nın 138. maddesinde mahkemelerin bağımsızlığı, Bangolar Yargı Etiği İlkeleri'nin¹¹³ 1. ilkesinde de yargı bağımsızlığı düzenlenmiştir. Anayasa m.138'e göre hiçbir organ makam, merci veya kişi yargı yetkisini kullanan mahkemelere ve hâkimlere emir ve talimat veremez; genelge gönderemez hatta tavsiye ve telkinde dahi bulunamaz. Bangolar Yargı Etiği 1. ilkesine göre ise de hâkim yasama ve yürütme organlarının etkisinden bağımsız olmalı ve bağımsız görünmelidir. Hâkim görevini icra ederken de bağımsız bir şekilde karar vermelidir. Ancak idarenin düzenleme yetkisini aşan Genelge hâkim ve savcılara hukuku nasıl uygulamaları gerektiğini öğretme amacı taşımaktadır. Genelge mahkemelerin bağımsızlığına zarar vermekle birlikte Anayasa'nın ve hukuk düzeninde kabul edilen ilkelerin de ihlaline neden olmuştur.¹¹⁴

¹¹² 2018 yılında kanuni düzenlemeyle bu hüküm bertaraf edilmiştir.

¹¹³ Bangolar Meslek Etiği İlkeleri, Birleşmiş Milletler (BM) İnsan Hakları Komisyonu'nun 23 Nisan 2003 tarihli oturumunda kabul edilmiş, Hâkimler ve Savcılar Kurulu da 27.06.2006 tarihli kararıyla bu ilkeleri benimsemiş ve 14.11.2006 tarihinde ilkeleri duyurulması için tüm hâkim ve savcılara göndermiştir.

<https://www.hukukmedeniyeti.org/arama/haber/?v=list&aranan=bangolar%20meslek%20eti%C4%9Fi> , E.T.29.12.2020; Ahmet Gökçen/Murat Balcı/ M.Emin Alşahin/ Kerim Çakır, Ceza Muhakemesi Hukuku, 6. Baskı, Adalet Yayınevi, Ankara, 2022, ss.152-156.

¹¹⁴ Çelikkaya, SEGBİS, s.61.

**2.1.2.2. Bölge adliye ve adlî yargı ilk derece mahkemeleri ile cumhuriyet
başsavcılıkları idarî ve yazı işleri hizmetlerinin yürütülmesine dair
yönetmelik'te, ceza muhakemesinde uzlaştırma yönetmeliği'nde ve ceza
muhakemesinde seri muhakeme yönetmeliği'nde SEGBİS**

Bölge Adliye ve Adlî Yargı İlk Derece Mahkemeleri ile Cumhuriyet Başsavcılıkları İdarî ve Yazı İşleri Hizmetlerinin Yürütülmesine Dair Yönetmelik¹¹⁵, adlî yargı ilk derece mahkemesi, hâkimliği, Cumhuriyet başsavcılığı ve adalet komisyonu ile bölge adliye mahkemesi başkanlığı, başkanlar kurulu, daireleri, Cumhuriyet başsavcılığı ve adalet komisyonunun idari işlemleriyle yargılama ve yazı işleri hizmetlerinin yürütülmesine ilişkin usul ve esaslar ile HMK'nın uygulama alanını belirlemek amacıyla düzenlenmiştir. İlgili mercilerce tutulacak kayıtlar, yapılacak idari işlemler, yazı hizmetlerinin yürütülmesi, UYAP'ın kullanılması Yönetmelik kapsamındadır.

Yazı İşleri Yönetmeliği m. 3 dayanak olan kanunları sayarken CMK'yı da dayanak olarak kabul etmiştir. SEGBİS'in mevzuatımıza girmesinden sonra yürürlüğe giren Yazı İşleri Yönetmeliği'nde SEGBİS'e yer verilmiştir. Yazı İşleri Yönetmeliği m. 4/1-ü'de SEGBİS tanımı yapılmıştır. Ceza Muhakemesinde Ses ve Görüntü Bilişim Sisteminin Kullanılması Hakkında Yönetmelik'te yapılan tanım aynen bu Yönetmelik'te de kullanılmıştır. Yazı İşleri Yönetmeliği m. 8/7-b'de SEGBİS'in eksiksiz ve verimli bir şekilde çalışmasının sağlanmasında sorumluluğun bilgi işlem müdürlüğüne, m. 8/11-a'da SEGBİS'in çalışmasını sağlama sorumluluğunun ise bilgisayar işletmenine ait olduğu belirtilmiştir.

Ceza Muhakemesinde Ses ve Görüntü Bilişim Sisteminin Kullanılması Hakkında Yönetmelik m. 21'de SEGBİS'in Yargıtay ve BAM dâhil kanun yolu makamlarınca kullanılabileceği düzenlenmişti. Yazı İşleri Yönetmeliği m. 28/1-ç'de BAM tarafından zorunlu olarak tutulacak kayıtlardan birinin de SEGBİS kaydı olduğunu açıkça belirtmiştir.

¹¹⁵ İlgili yönetmelik Adalet Bakanlığı tarafından hazırlanmış, 29437 sayılı Resmi Gazete'de 6 Ağustos 2015 tarihinde yayımlanmıştır ; Bölge Adliye ve Adli Yargı İlk Derece Mahkemeleri ile Cumhuriyet Başsavcılıkları İdari ve Yazı İşleri Hizmetlerinin Yürütülmesine Dair Yönetmelik kısaca "Yazı İşleri Yönetmeliği" olarak ifade edilecektir.

Yazı İşleri Yönetmeliği m. 32/1’de SEGBİS kaydını, gerekli görülen kişilerin dairece dinlenmesi, görüntü ve seslerin kayda alınması, saklanması ve ilgili bilgilerin işlendiği kayıt olarak tanımlamıştır. Devamındaki fıkrada ise kaydın sıra numarası, talep tarihi, dairenin ismi, tarih, numara, ifadesi alınacak mağdur, şikâyetçi, sanık, tanık, bilirkişi, kimlik bilgileri, istenen işlemin adı, belgenin iade tarihi ve düşüncelerden oluştuğu belirtilmiştir.

Yazı İşleri Yönetmeliği m. 98’de tanık, bilirkişi dinlenmesi, ifade, sorgu işlemleriyle duruşmada yapılan işlemlerin sesli ve görüntülü iletişim tekniğiyle kayda alınabileceği ve bu kayıtların vakit geçirilmeksizin belgeye dönüştürülerek BAM daire başkanı ve zabıt kâtabi tarafından imzalanacağı, daire başkanının mazereti halinde en kıdemli üye tarafından imzalanacağı belirtilmiştir. CMK m. 219 düzenlemesiyle benzer bir düzenleme yapılmıştır.

Yazı İşleri Yönetmeliği m. 107/1-g’de Cumhuriyet Başsavcılığı’nca, m. 139/1-ğ’de ceza mahkemeleri ve hâkimliklerince, tutulacak zorunlu kayıtlardan birinin SEGBİS kaydı olduğu ayrıca düzenlenmiştir.

Yazı İşleri Yönetmeliği m. 115 Cumhuriyet Başsavcılığı’nca, m. 148 ceza mahkemeleri ve hâkimliklerince tutulacak SEGBİS kaydının tanımı ve içeriğini de Yönetmelik m.32’de BAM’ da düzenlenecek SEGBİS kaydının tanımı ve içeriğiyle aynı şekilde düzenlemiştir.

Yazı İşleri Yönetmeliği m. 218’de ses ve görüntü nakledilmesi yoluyla duruşma icrası ve diğer usuli işlemler düzenlenmiştir: m. 218/1’de mahkeme tarafların rızası olmak şartıyla kendilerinin veya vekillerinin SEGBİS ya da benzeri sistemlerle aynı anda ses ve görüntü nakledilmesi yoluyla bulundukları yerden duruşmaya katılmaları ve usul işlemleri yapabilmelerine izin verebileceği, m. 218/2’de tarafların rızası olması koşuluyla tarafın, tanığın, uzmanın, bilirkişinin dinlenmesi esnasında başka yerde bulunmalarına mahkemenin izin verebileceği, dinleme esnasında ise SEGBİS veya benzeri sistemle ses ve görüntünün duruşmaya aktarılacağı düzenlenmiş, m. 218/3’te yeminin SEGBİS’le icra edilebileceği belirtilmiştir.

Yazı İşleri Yönetmeliği m. 218’de SEGBİS’in kullanılması için her iki tarafın da rızasını aramaktadır. Yazı İşleri Yönetmeliği’ne göre bir taraf SEGBİS kullanımına rıza göstermezse SEGBİS hiçbir şekilde kullanılamaz hale gelecektir. Ancak böyle bir düzenleme ne CMK’da, ne de Ceza Muhakemesinde Ses ve Görüntü Bilişim

Sisteminin Kullanılması Hakkında Yönetmelik'te söz konusu değildir. İlgili düzenleme eski HMK m. 149 çerçevesinde getirilen bir düzenleme olup şu andaki HMK hükümleri çerçevesinde de bir geçerliliği bulunmamaktadır. Bu hükmün yapılan değişiklikler çerçevesinde tekrar düzenlenmesi gerekmektedir.

Yazı İşleri Yönetmeliği metninde sadece SEGBİS'ten bahsedilmemiş benzeri sistemlerle de kişilerin dinlenebileceği belirtilmiştir. Benzeri sistemlerin neler olduğu konusunda ise bir açıklama söz konusu değildir. Hangi sistemlerin SEGBİS'e benzediği, benzerliğin hangi ölçütlerle sağlanacağı, benzerlik kelimesinden neyin anlaşılabileceği de belirsizdir.¹¹⁶

Yazı İşleri Yönetmeliği m. 218/4'te SEGBİS'le elde edilen ses ve görüntünün elektronik belge hükmünde olduğu, m. 218/7'de SEGBİS'le duruşmaya katılan tarafların beyanlarının imzalanması gerektiği ve bu tutanağın elektronik ortamda talepte bulunan makama gönderileceği, m. 218/8'de maddede hüküm bulunmayan hallerde ise Ceza Muhakemesinde Ses ve Görüntü Bilişim Sisteminin Kullanılması Hakkında Yönetmelik'in bu Yönetmelik'e aykırı olmayan hükümlerinin uygulanması gerektiği belirtilmiştir.¹¹⁷

Yazı İşleri Yönetmeliği'nde SEGBİS'in hangi durumlarda ve nasıl kullanılacağından ziyade SEGBİS kaydının tanımına, SEGBİS kaydında nelerin düzenlenmesi gerektiğine, yazı işlerinde dikkat edilmesi gereken hususlara yer verilmiş, yargının ve kanunun görev alanına girilmeden yazı işlerinin yürütülmesiyle ilgili düzenlemelerde bulunulmuştur. SEGBİS'in düzenlendiği bir diğer yönetmelik ise Ceza Muhakemesinde Uzlaştırma Yönetmeliği'dir.¹¹⁸

Toplum düzeninin bozulması sonrasında uzun süren yargılamalar olmadan, tarafların anlaşmasıyla mağdur zararının giderilmesi, adaletin kısa sürede tesisinin sağlanması amacıyla uzlaştırma kurumu ceza muhakemesinde yerini almıştır.¹¹⁹ CMK m. 253, 254

¹¹⁶ Aydan Aktoğ Öz, "Medeni Usul Hukukunda Sesli ve Görüntülü Bilişim Sistemi" Çankaya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Özel Hukuk ABD, Yüksek Lisans Tezi, Ankara, 2019, s.24.

¹¹⁷ Çelikkaya, SEGBİS, ss.44-46.

¹¹⁸ İlgili yönetmelik Adalet Bakanlığı tarafından hazırlanmış, 30145 sayılı Resmi Gazete' de 5 Ağustos 2017 tarihinde yayımlanmıştır; Ceza Muhakemesinde Uzlaştırma Yönetmeliği kısaca "Uzlaştırma Yönetmeliği" olarak ifade edilecektir.

¹¹⁹ <https://alternatifcozumler.adalet.gov.tr/Resimler/SayfaDokuman/942021163600CEZA%20MUHA%20KEME%20HUKUKUNDA%20UZLA%C5%9ETIRMA%20siteye%20at%C4%B1lacak.pdf> , E.T: 22.10.2021.

ve 255’de uzlaştırma kurumuna yer verilmiş ardından uzlaştırmaya ilişkin usul ve esasların düzenlenmesi amacıyla CMK m. 253/25 dayanak olarak Ceza Muhakemesinde Uzlaştırma Yönetmeliği kabul edilmiştir.

CMK m. 253/4’e uzlaştırmacı uzlaşma teklifini büro aracılığıyla açıklamalı tebligat veya istinabe yoluyla yapabilir. Uzlaştırma Yönetmeliği m. 29’da uzlaşma teklifi kanuna göre daha ayrıntılı düzenlenmiştir. Uzlaştırma Yönetmeliği m. 29/3 uyarınca Kanun’da var olan teklifin açıklamalı tebligat veya istinabe yoluyla yapılmasına ek olarak teklifin SEGBİS’le de yapılabilceği hüküm altına alınmıştır. Ayrıca Uzlaştırma Yönetmeliği m.31/4’te uzlaştırma müzakerelerinin görüntülü ve sesli iletişim tekniğiyle yapılabilceği de düzenlenmiştir. Uzlaştırmacı, uzlaşma tekliflerini ve uzlaştırma müzakerelerini böylelikle SEGBİS aracılığıyla da yapabilecektir.

SEGBİS’in düzenlendiği bir diğer yönetmelik ise Ceza Muhakemesinde Seri Muhakeme Yönetmeliği’dir.¹²⁰ Seri muhakeme, belirli önem derecesinin altındaki suçlarda mahkeme sürecinin kısaltılması ve en kısa sürede etkili ve orantılı bir şekilde kamu düzeninin yeniden sağlanması amacıyla¹²¹ 7188 sayılı Kanun ile kabul edilmiş ve CMK m. 250’de yerini almıştır.¹²² CMK m.250/15’te maddenin uygulanmasına ilişkin usul ve esanın yönetmelikle belirleneceği düzenlenmiştir.

CMK m. 250/1’de sayılan suçlarla ilgili soruşturma evresinde kamu davasının açılmasının ertelenmesine karar verilmediği takdirde seri muhakeme usulü uygulanacaktır. Usul uygulanmadan önce şüpheli Cumhuriyet savcısı veya kolluk görevlilerince bilgilendirilecek, Cumhuriyet savcısı tarafından şüpheliye seri muhakeme usulü teklif edilecek ve yaptırımların neler olduğu açıklanacaktır. Cumhuriyet savcısı TCK m. 61/1 çerçevesinde cezayı tayin ettikten sonra yarı oranında indirim yaparak yaptırımı belirleyecektir. şüphelinin m dafı huzurunda seri muhakemeyi kabul etmesi halinde seri muhakeme uygulanacaktır. CMK m.250’de SEGBİS’ten bahsedilmemesine rağmen Seri Muhakeme Yönetmeliği m. 10/11’de

¹²⁰ İlgili yönetmelik Adalet Bakanlığı tarafından hazırlanmış, 309995 sayılı Resmi Gazete’ de 31 Aralık 2019 tarihinde yayımlanmış, 01.01.2020 tarihinde yürürlüğe girmiştir; Ceza Muhakemesinde Seri Muhakeme Yönetmeliği kısaca “ Seri Muhakeme Yönetmeliği” olarak ifade edilecektir.

¹²¹ Abdullah Batuhan Baytaş, “Seri Muhakeme Usulü”, Ceza Hukuku Ve Kriminoloji Dergisi, C:14, S:41, 2020, s.231.

¹²² Mustafa Erdem/Candide şentürk, “Ceza Muhakemesi Hukukunda Yeni Bir Kurum Olarak Seri Muhakeme Yöntemi(CMK m. 250)”, Ceza Hukuku Dergisi, C:14, S:41, 2020, ss.573-601, ss.574-575.

Cumhuriyet savcısının seri muhakemeye ilişkin bilgilendirme ve teklifi SEGBİS veya istinabe yoluyla da yapabileceği,¹²³ m. 10/12’ de SEGBİS’in uygulanması halinde CMK m. 38/A’nın uygulanacağı hüküm altına alınmıştır.¹²⁴

Şüphelinin seri muhakeme usulünü kabulü sırasında müdafî bulundurulması zorunlu kılınmış teklif anında zorunlu müdafîye gerek görülmemiştir. Şüphelinin müdafî yoksa şüpheli istemi aranmaksızın müdafî görevlendirilmelidir.¹²⁵ Seri Muhakeme Yönetmeliği m. 11/3’e göre teklifin SEGBİS veya istinabe yoluyla yapıldığı hallerde şüphelinin bir müdafî yoksa müdafî görevlendirilmesi SEGBİS’le dinleme talep edilen yer Cumhuriyet başsavcılığı tarafından yapılacağı, soruşturmayı yürüten başsavcılığın müdafî görevlendirmesinde bulunamayacağı da ayrıca belirtilmiştir.¹²⁶

Şüpheli tarafından seri muhakemesi usulünün uygulanması kabul edildikten sonra Cumhuriyet savcısı seri muhakemenin mahkeme tarafından uygulanması için bir talepname hazırlar ve seri muhakemenin uygulanmasını mahkemeden talep eder.¹²⁷

Mahkeme, talepten önce verildiği gün derhal inceleme yapar, şüpheliyi müdafî huzurunda dinler ve hükmünü verir. Seri Muhakeme Yönetmeliği m. 13’de şüphelinin mahkemece dinlenmesinin SEGBİS veya istinabe yoluyla da yapılabileceği hüküm altına alınmıştır.¹²⁸ CMK’da bu yönde bir düzenleme bulunmamasına rağmen Seri Muhakeme Yönetmeliği’yle Cumhuriyet savcısının seri muhakemeye ilişkin bilgilendirmeyi ve seri muhakeme teklifini SEGBİS’le yapabileceği, şüphelinin seri muhakeme usulünde mahkemede SEGBİS’le dinlenebileceği düzenlenmiştir.

¹²³Ercan Yaşar, “Türk Ceza Muhakemesi Hukukunda Seri Muhakeme Usulü”, Adalet Dergisi, S:65, 2014, s.269; Elif Ildırar, “Seri Muhakeme Usulü”, KTO Karatay Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Kamu Hukuku ABD, Yüksek Lisans Tezi, Konya, 2020, s. 154; Muhammed Emre Tulay, “Seri Muhakeme Usulü ,(CMK m. 250)” , İzmir Barosu Dergisi, 2020, s. 136; Baytaz, “Seri Muhakeme”, s.253,

¹²⁴ Yaşar, “Seri Muhakeme”, s.269,

¹²⁵Zahit Yılmaz/Özge Apiş, “Seri Muhakeme ve Basit Yargılama Düzenlemelerinin Değerlendirilmesi”, Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi, C: 26, S: 1, 2020, s.76.

¹²⁶ Ildırar, “Seri Muhakeme”, s. 103.

¹²⁷Yılmaz/ Apiş, “Seri Muhakeme”, s.64; Tulay, “Seri Muhakeme ”, s. 132, <https://www.izmirbarosu.org.tr> , E.T.30.12.2021; Baytaz, “Seri Muhakeme”, s. 247.

¹²⁸ Tulay, “Seri Muhakeme”, s. 136; Yaşar, “Seri Muhakeme” s.270,279; Ildırar, “Seri Muhakeme”, s. 176.

Uzlaştırma ve seri muhakeme CMK’da düzenlenmelerine rağmen SEGBİS’le ilgili hükümlere CMK’da yer verilmemiş SEGBİS düzenlemeleri yönetmelikle yapılmıştır. Yapılan SEGBİS düzenlemeleri ise bizzat SEGBİS’in kullanımı ve uygulanmasıyla ilgili düzenlemelerdir. Ceza Muhakemesinde Ses ve Görüntü Bilişim Sisteminin Kullanılması Hakkında Yönetmelik’te olduğu gibi Ceza Muhakemesinde Uzlaştırma Yönetmeliği ve Ceza Muhakemesinde Seri Muhakeme Yönetmeliği’nde SEGBİS’in kullanımına ilişkin ceza muhakemesi işlemlerinin Adalet Bakanlığının görev alanı dışında düzenleyici bir işlemle yargısal faaliyet alanında düzenlemede bulunması doğru değildir. Ceza Muhakemesinde Ses ve Görüntü Bilişim Sisteminin Kullanılması Hakkında Yönetmelik’in hukuki değerlendirilmesi hakkındaki görüşlerimiz Ceza Muhakemesinde Uzlaştırma Yönetmeliği ve Ceza Muhakemesinde Seri Muhakeme Yönetmeliği için de geçerlidir.

3. SEGBİS'İN UYGULANMA ALANLARI

3.1. SEGBİS'in Kişi Bakımından Uygulanması

3.1.1. Şüpheli veya sanığın dinlenmesinde SEGBİS kullanımı

3.1.1.1. Şüphelinin ifadesi ve sanığın veya şüphelinin sorgusu

CMK m.147/1-h, ifade ve sorgu işlemlerinin kaydında teknik imkânlardan “yararlanılır” şeklinde düzenlenmiştir.¹²⁹ Ceza Muhakemesinde Ses ve Görüntü Bilişim Sisteminin Kullanılması Hakkında Yönetmelik¹³⁰ m. 9 ve 12’de huzurda bulunanların dinlenmesi ve soruşturma veya kovuşturma aşamasında yapılan her türlü işlemin SEGBİS’le kayıt altına alınacağına yer verilmiştir.¹³¹

CMK m.196/4’te hâkim veya mahkemenin zorunlu gördüğü durumlarda, aynı anda görüntülü ve sesli iletişim tekniğinin kullanılması suretiyle yurt içinde bulunan sanığın sorgusu yapılabilir, hükmü bulunmaktadır. Bu hüküm Yönetmelik m. 13 huzurda bulunamayanların, Yönetmelik m. 14 ceza infaz kurumunda bulunanların, Yönetmelik m. 15 tedavi kurumlarında bulunanların, Yönetmelik m. 16 yargı çevresi dışında bulunanların dinlenmesi kapsamında değerlendirilebilir.

CMK m.196/4’e göre hâkim veya mahkeme zorunlu gördüğü durumlarda yurt içinde bulunan sanığın sorgusunu SEGBİS’le yapabilir. Hâkim veya mahkemeye bu fıkayla sorguyu SEGBİS’le yapabilme yetkisi verilmiştir.¹³² Ancak bu durumda SEGBİS kullanımı 2 şarta bağlanmıştır. Şartlardan birinci sorgusu yapılacak sanığın mutlaka yurt içinde bulunması koşuludur.¹³³ Bu durumda yurt dışında bulunan sanıkların sorgusunda SEGBİS kullanımı mümkün değildir. Yönetmelik m. 11’de uluslararası

¹²⁹ Yakalama, Gözaltına Alma ve İfade Alma Yönetmeliği m. 23/1-i “ifade işlemlerinin kaydında teknik imkânlardan yararlanılabilir” şeklinde düzenlenmiş, Kanunda geçen “yararlanılır” kelimesi tercih edilmemiştir.

¹³⁰ Çalışmanın devamında Ceza Muhakemesinde Ses ve Görüntü Bilişim Sisteminin Kullanılması Hakkında Yönetmelik yerine kısaca “Yönetmelik” ifadesi kullanılacaktır.

¹³¹ Faruk Turhan/Murat Aksan, “Ceza Muhakemesinde Şüphelinin İfadesinin Alınması ve Sorguya Çekilmesine İlişkin Hükümlerin Eleştirel Değerlendirilmesi”, Hacı Bayram Veli Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C:24, , S:2, 2020, s.321; Fatma Akyol, “Soruşturma Evresinde Şüphelinin İfadesinin Alınması Usulü ve Delil Değeri” , İzmir Barosu Dergisi, 2021, s.98; Özbek/ Doğan/ Bacaksız, Muhakeme, s.212; Centel/ Zafer, Muhakeme, s.301.

¹³² Yurtcan, Yargılama, s. 533; Hakan Karakehya, Ceza Muhakemesi Hukuku,16. Baskı, Seçkin Yayınevi, Ankara, 2022, s. 547; Gökçen/ Balcı/ Alşahin/ Çakır, Muhakeme, s.594.

¹³³ Yurtcan, Yargılama, s. 533.

karşılıklı adli yardımlaşma işlemlerinde SEGBİS'in kullanılabileceğine değinilmiş ve yurt dışıyla bağlantılarda SEGBİS kullanımı mümkün hale getirilmiştir. Ancak kanun maddesi sanığın sorgusu için özellikle yurt dışındaki sanıkları bu fıkra kapsamı dışında tutmuş CMK m.196/6'da yurt dışında bulunan sanığın, belirlenen duruşma tarihinde hazır bulunmasının zorluğu halinde, bu tarihten önce duruşma açılarak veya istinabe suretiyle sorgusunun yapılabileceği belirtilmiştir.¹³⁴ CMK m. 196/6, Ceza İşlerinde Karşılıklı Adli Yardım Avrupa Sözleşmesi Ek 2. Protokolü kapsamında düzenlenmeli ve yurtdışındaki sanıklar hakkında da SEGBİS kullanılabileceği hüküm altına alınmalıdır.

Bir diğer şart ise “zorunlu durumların” mevcut olmasıdır.¹³⁵ Hangi durumların ise zorunlu olduğu hususu CMK m.196/4'de açıklanmamış olsa da, CMK m.196/5'de sorgusu yapılmış sanığın “hastalık, disiplin önlemi ya da zorunlu diğer nedenlerle” yargı çevresi dışında hastane veya tutukevinde bulundurulması ve duruşmada hazır bulundurulmasına mahkemece gerek görülmemesi halinde duruşmadan bağışık tutulabileceği düzenlenmiştir.¹³⁶ CMK m.196/4 kapsamında zorunlu neden hastalık, disiplin önlemi kabul edilse de CMK m.196/5'te geçen diğer zorunlu nedenlerin ne olduğu belirtilmemiştir. Kanun zorunlu diğer nedenleri tek tek saymamış örnek olması açısından hastalık ve disiplin önlemini göstermiştir. Hastalık ve disiplin önleminin yanı sıra doğal afet, salgın hastalık, olağanüstü hal, savaş, seferberlik, gibi nedenlerde de sanığın sorgusunda SEGBİS kullanılabilir. Zira kanun koyucu hâkim ve mahkemelere zorunlu durumların neler olduğu konusunda geniş bir takdir yetkisi tanımıştır.¹³⁷

Sanığın sorgusunda hangi durumlarda SEGBİS'in kullanılıp kullanılmayacağına karar verecek olan makam hâkim ve mahkemelerdir. CMK m.196/4'te “yapılabilir” ifadesi

¹³⁴ Ceza İşlerinde Karşılıklı Adli Yardım Avrupa Sözleşmesi Ek 2 Protokolü m. 8'de şüpheli veya sanık hakkında SEGBİS uygulanmasında şüpheli veya sanığın rızası aranmaktadır.

¹³⁵ “Zorunluluk”, “gereklilik” kavramından ileri olup, olmazsa olmaz kriteri uygulanmalıdır. Yurtcan, Yargılama, s. 533; Zorunlu koşullar yoksa kişi duruşmada bizzat bulundurulmalı ve SEGBİS kullanılmamalıdır. Karakehya, Muhakeme, s. 548.

¹³⁶ CMK m. 196/5 kapsamında sanığın talebi olmaksızın duruşmadan bağışık tutulması adil yargılanma hakkına zarar vermektedir. Hukuk devletinde sanık duruşmada hazır bulundurulmak zorundadır. Karakehya, Muhakeme, s. 548; Gökçen/ Balcı/ Alşahin/ Çakır, Muhakeme, s.594.

¹³⁷ Erkan Sarıtaş, “Ceza Muhakemesinde Sanığın Yokluğunda Duruşma”, İstanbul Hukuk Mecmuası, C:78, S:3, 2020, ss.1559-1560.

kullanılmıştır. Hâkim ve mahkemeler şartların sağlanması halinde dahi SEGBİS kullanımına karar vermek zorunda değildir.¹³⁸

CMK m. 196/2’de sanığın istinabeyle sorgusu düzenlenmiştir. Alt sınırı beş yıl ve daha fazla hapis cezasını gerektiren suçlar hariç olmak üzere, sanık istinabeyle sorguya çekilebilir.¹³⁹ İstinabeyle sorgusu yapılabilen sanıklar hakkında da CMK m. 196/4 uygulanma imkânına sahiptir. Böylelikle CMK m. 196/4 kapsamında istinabeyle sorgulanabilen sanıklara da SEGBİS uygulanabilir.¹⁴⁰ Ayrıca CMK m. 196/4 kapsamında SEGBİS’in uygulanması istinabe yasağının söz konusu olduğu hallerde de geçerlidir. Zira CMK m. 196/4’te suç sınırlaması söz konusu değildir.¹⁴¹

Her ne kadar CMK m. 196/4 zorunluluk halinin tespitini ve SEGBİS kullanımını yetkili mercilerin takdirine bırakmış olsa da; “zorunluluk halinin açıkça belirtilmeden” sanığın mahkeme salonunda bulundurulmayıp SEGBİS’le esas savunmasının alınması ve son sözünün sorulmasını Yargıtay, bazı kararlarında¹⁴² CMK m. 196/4 ve CMK m. 289/1-h’a aykırı bulmakta, savunma hakkının kısıtlandığından bahisle SEGBİS kullanımını hem AİHS m. 6 hem de Anayasa m. 36 hak arama hürriyetinin ihlali olarak değerlendirmektedir.

Ancak Yargıtay yine verdiği bazı kararlarda¹⁴³ ise zorunluluk nedenlerinin gösterilmemesi halinde sanığın SEGBİS’le savunmasının alınmasını eğer sanık

¹³⁸ Yurtcan, Yargılama, s. 533; Karakehya, Muhakeme, ss. 547-548.

¹³⁹ Mustafa Özen, Ceza Muhakemesi Hukuku Dersleri, 6.Baskı, Adalet Yayınevi, Ankara, 2021, s. 191; Yener Ünver/ Hakan Hakeri, Ceza Muhakemesi Hukuku, 18. Baskı, Adalet Yayınevi, Ankara, 2021, s.572-573.

¹⁴⁰ Kişinin başka mahkeme huzurunda istinabeyle sorgusunun yapılması yerine SEGBİS’ le dinlenmesi muhakemeye etkin bir şekilde katılmasını sağlayacaktır. Sanıvar, “Segbis”, s.1623; Ünver/ Hakeri, Muhakeme, s.573.

¹⁴¹ Sanıvar, “Segbis”, s.1646.

¹⁴² Yargıtay 16.Ceza Dairesi 2019/11497 E 2020/3667 K 16.07.2020 tarih “CMK’nın 196/4. maddesinde öngörülen zorunluluk halinin ne olduğu belirtilmeden mahkeme salonunda hazır bulundurulmayıp SEGBİS yöntemiyle esas hakkındaki savunması ve son sözü sorulmak suretiyle yargılamanın tamamlanıp CMK’nın 289/1-h maddesi kapsamında aynı Kanunun 196/4. maddesine muhalefet edilmesi”; Yargıtay 16.Ceza Dairesi 2019/ 9375 E 2020/3640 K 4.07.2020 tarih; Yargıtay 3.Ceza Dairesi 2020/3662 E 2020/8946 K 07.07.2020 tarih <https://www.sinerjimevzuat.com.tr> , E.T:08.06.2021.

¹⁴³ Yargıtay 16.Ceza Dairesi 2019/5624 E 2020/6904 K, 02.12.2020 tarih, “Zorunluluk nedeni gösterilmeden SEGBİS vasıtasıyla savunma alınmasına, sanık ...’nun yargılamanın hiçbir aşamasında itiraz etmeyerek zımnen kabul etmiş olmasına, bu yöntemle savunma alınması, silahların eşitliği ve adil yargılama ilkesi çerçevesinde sanığın savunmasında zafiyet yaratmadığı anlaşılmış karşısında, bu yöne ilişkin temyiz itirazları yerinde görülmeyle bozma nedeni yapılmamıştır”; Yargıtay 16.Ceza Dairesi 2020/5036 E 2020/5958 K 01.12.2020 tarih; Yargıtay 16.Ceza Dairesi 2020/ 3503 E 2020/5815 K

yargılamanın hiçbir aşamasında bu duruma itiraz etmemişse sanığın bu durumu zımnen kabul ettiği sonucuna varmış ve bu durumu hak ihlali olarak görmemiştir. Sanığın zımnen kabul sonucu SEGBİS’le savunmasını yapmasını, silahların eşitliği ve adil yargılama hakkı kapsamında değerlendirmiş ve sanığın savunma hakkına halel getirmediği kanaatine varmıştır.

Ceza muhakemesinde bazı işlemlerde şüpheli ve sanığın hazır bulunması hem hak hem de yükümlülük olarak düzenlenmiştir. Sorguda hazır bulunmanın yükümlülük kısmı ise daha ağır basmaktadır. Sanığın sorgusunda SEGBİS kullanımına ses çıkarmaması onun bu durumu zımnen kabul ettiği anlamına gelmemelidir.¹⁴⁴

CMK m.147/1-h’de ifade ve sorgu işlemlerinin sadece kaydından bahsedilmiş olması açıkça SEGBİS’le dinleme yapılacağına belirtilmemesi üzerine ifade ve sorguda şüpheli veya sanığın SEGBİS’le dinlenmesine bu maddenin imkân vermediği düşüncesinde olanlara¹⁴⁵ rağmen CMK m.147/1-h’de teknik imkânlardan yararlanma tabiri, Yönetmelik m. 9’da her türlü işlemlerin SEGBİS’le kayda alınması tabiri sadece kaydın alınması olarak anlaşılmamalı ayrıca ifade ve sorgu sırasında yapılan dinlemede SEGBİS’in kullanımı olarak anlaşılmalıdır. Uygulamada da ifade ve sorgu sırasında yaygın olarak SEGBİS kullanılmaktadır.¹⁴⁶

Genelge’de her ne kadar CMK m. 147/1-h kapsamında SEGBİS kullanımının zorunlu¹⁴⁷ olduğu belirtilmiş olsa da madde kapsamında SEGBİS kullanım zorunluluğu bulunmamaktadır.¹⁴⁸

25.11.2020 tarih; Yargıtay 3.Ceza Dairesi 2021/5069 E 2021/10115 K 24.11.2021 tarih; Yargıtay 3. Ceza Dairesi 2021/2326 E 2021/9881 K 03.11.2021 tarih; Yargıtay 3. Ceza Dairesi 2021/1852 E 2021/9897 K 03.11.2021 tarih <https://www.sinerjimevzuat.com.tr> , E.T:08. 02.2022.

¹⁴⁴Nevzat Toroslu /Metin Feyzioğlu, Ceza Muhakemesi Hukuku, 19. Baskı, Savaş Yayınevi, Ankara, 2019, s.146.

¹⁴⁵ Çelikkaya, SEGBİS, s.148.

¹⁴⁶ Yakalama, Gözaltına Alma ve İfade Alma Yönetmeliği’ndeki ekli ifade tutanağında da ifadenin hangi teknik araçlarla kayda alındığının ayrıca belirtilmesi gerektiğine değinilmiştir.

¹⁴⁷ Aynı görüş, Yenisey/ Nuhoglu, Muhakeme, s.128; Arıcan, “İfade”,s.49; Sanıvar, “ Segbis”, s.1645.

¹⁴⁸ Aynı görüş, CMK m. 147 kapsamında SEGBİS kullanımının zorunlu olması fiilen ortaya büyük güçlük çıkaracaktır. CMK m. 147 teknik imkânlardan yararlanılacağı şeklinde anlaşılmalıdır. Zira kanun koyucu zorunlu olarak kullanılacağı yerleri (CMK m. 52/3) açıklamıştır. Şahin/ Göktürk, Muhakeme -I, ss.163-164; Çelikkaya, SEGBİS, s.59.

3.1.1.2. Yakalama halinde şüphelinin ifadesi ve sanığın veya şüphelinin sorgusu

Yakalama şüphelinin bir suç şüphesine dayalı olarak veya kamu düzeniyle ilgili durumlarda kolluk kuvvetleri tarafından veya istisnai hallerde diğer kişiler tarafından henüz bir tutuklama kararı olmaksızın özgürlüğünün kısıtlanması ve kişinin denetim altına alınmasıdır.¹⁴⁹

CMK m. 94/1’de hâkim veya mahkeme tarafından verilen yakalama emri üzerine soruşturma veya kovuşturma aşamalarında yakalanan kişinin en fazla 24 saat içinde hâkim veya mahkeme önüne çıkarılacağı düzenlenmiştir. Ancak bu süre içinde hâkim veya mahkeme önüne çıkarılamaması haline CMK m. 94/2’de SEGBİS kullanımına yer verilmiştir.¹⁵⁰ CMK m. 94/2’ye göre yakalanan kişi 24 saat içinde hâkim veya mahkeme önüne çıkarılamıyorsa bu süre içinde yakalandığı yer adliyesinde SEGBİS’le ifadesi alınacak veya sorgusu yapılacaktır. Ancak yakalandığı yer adliyesinde SEGBİS yoksa en yakın adliyede SEGBİS’le kişinin ifadesi alınacak veya sorgusu yapılacaktır.¹⁵¹

Yönetmelik m. 17’de yakalama halinde dinleme bu kapsamda düzenlenmiştir.¹⁵²

Gıyabi tutukluluk ve yol(sevk)tutuklaması

CMK m. 94/2 yakalanan kişi hakkında SEGBİS’in uygulanmasıyla amaç aslında yol (sevk) tutuklaması olarak bilinen uygulamayı ortadan kaldırmaktır.¹⁵³ Böylelikle yakalanan kişi yakalandığı yerde uzun süre alıkonulmamakta, kişinin ceza infaz

¹⁴⁹ Mustafa Albayrak/Fatma Özer/Fikret İlhan/Mustafa Erdoğan, Yargı Kararları Işığında Koruma Tedbirleri Nedeniyle Haksız Yakalama, Gözaltı, Tutuklama, Arama ve El Koymadan Kaynaklanan Tazminat Davaları, 1. Baskı, Adalet Yayınevi, Ankara, 2014, s.13.

¹⁵⁰ Yurtcan, Yargılama, s. 405; Gökçen/ Balcı/ Alşahin/ Çakır, Muhakeme, s.408; Öztürk/ Tezcan/ Erdem/ Gezer/ Kırınt/ Akcan/ Özaydın/ Tütüncü/ Villemin/ Tok, Muhakeme, s.456; Centel/ Zafer, Muhakeme, s.390.

¹⁵¹ 24 saat içinde yetkili merci önüne çıkarılamıyorsa SEGBİS kullanımı zorunludur. Sanıvar, “ Segbis ”, s.1645; CMK m. 94/2 emredici bir hükmüdür. Yurtcan, Yargılama, s. 405.

¹⁵² Yönetmelik m. 17/1-c 6526 Sayılı Kanun’la zımnen mülga olmasına rağmen yönetmelik hükümleri değiştirilmemiş aynen kalmaya devam etmiştir. İlgili Yönetmelik hükümlerinin Kanun maddesine göre tekrar düzenlenmesi gerekmektedir. Çelikkaya, SEGBİS, s.35; Sanıvar, “ Segbis ”, s.1648.

¹⁵³ CMK m. 94 gerekçesinde yakalama halinde SEGBİS kullanımının, şüpheli veya sanığın hâkim veya mahkeme önüne çıkarılmasını güvence altına aldığı belirtilmiştir. <https://www5.tbmm.gov.tr, E.T:05.02.2021>.

kurumunda kalmasını gerektirecek bir neden olmaksızın ceza infaz kurumunda kalması engellenmektedir.¹⁵⁴

Aslında yol tutuklamasından önce, 20/04/1929 tarih ve 1412 sayılı Ceza Muhakemeleri Usul Kanunu (CMUK) m. 106'da gıyabi tutuklamaya yer verilmişti. Gıyabi tutuklama için genel tutuklama şartları aranmıyor, teknik anlamda bir tutuklama olarak kabul edilmiyor, uygulamada kolaylık sağlanması için kullanılıyordu. Gıyabi tutuklama kararı için sanığın bulunması gerekmiyor, sanığın yokluğunda gıyabi tutuklama kararı verilebiliyordu.¹⁵⁵

CMUK'a göre yakalanan kişi 24 saat içinde yetkili hâkim önüne çıkarılmalı çıkarılmıyorsa da yakalandığı yere en yakın sulh ceza hâkimi önüne çıkarılmalıydı. En yakın sulh ceza hâkimi önüne çıkarılması gereken süre 24 saatle kısıtlanmamıştı. Yeterli araç, personel, ödenek ne zaman bulunursa o zaman en yakın sulh ceza hâkimine gidilecek ve bu süre zarfında da kişi tutuklu statüsünde olacaktı.¹⁵⁶

Hâkimin yetkisi ise sadece huzurda bulunan kişinin açık kimlik bilgileriyle tutuklama müzekkeresindeki kişinin açık kimlik bilgilerinin uyumlu olup olmadığını ve tutuklama müzekkeresinin geri alınıp alınmadığının incelemesinden ibaretti.¹⁵⁷

5271 sayılı 2004 tarihli CMK m.94'te yol tutuklamasına yer verilmişti. Hâkim veya mahkeme tarafından verilen yakalama emri üzerine soruşturma veya kovuşturma evresinde yakalanan kişinin, en geç 24 saat içinde yetkili hâkim veya mahkemenin önüne çıkarılma zorunluluğu söz konusuydu. Eğer bu mümkün değilse en geç 24 saat içinde yakalandığı yer sulh ceza hâkimi önüne çıkarılmalıydı. Sulh ceza hâkimi serbest

¹⁵⁴ Orhan Özdemir, "Ceza Muhakemesinde Yakalama Tedbiri ve SEGBİS Uygulaması", Ondokuz Mayıs Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Kamu Hukuku ABD, Yüksek Lisans Tezi, Samsun, 2018, s.116.

¹⁵⁵ Ali Karagülmez, "Tutuklama Nedenleri ve Tutuklama İsteminin Reddi Kararına İtiraz Konusunda 5271 Sayılı Cmk'nın İncelenmesi", TBB dergisi, S: 58, 2005, s.129.

¹⁵⁶ Yenisey/ Nuhuğlu, Muhakeme, s.352.

¹⁵⁷ Alper Öztuğut, "Yakalama ve Gözaltı", Başkent Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Kamu Hukuku ABD, Yüksek Lisans Tezi, Ankara, 2020, s.63 ; AİHM, Bursa'da yakalanan kişinin yetkili hâkim önüne çıkarılması için Van'a götürülmek üzere cezaevinde tutulmasını savunma hakkından yoksunluk, çalışma ilkesine aykırılık, silahların eşitliği ilkesinin ve kişinin güvenlik ve özgürlüğünün ihlali olarak görmüştür. Hikmet Murat Akkaya, "Sevk Tutuklaması Sorunu ve AİHM' in Yaklaşımı", Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C: XVII, S: 4, 2013, ss.131-133.

bırakmazsa yetkili hâkim veya mahkemeye gönderilmek üzere kişi tutuklanabilmekteydi.¹⁵⁸

Yeni düzenleme ile gıyabi tutukluluk yerine tutuklama kararının yüze karşı verilmesi ilkesi getirilmiştir. İstisnai haller¹⁵⁹ dışında gıyabi tutuklama yetkisi ortadan kaldırdığı düşünülse de tutuklama talebi reddedildiğinde itiraz üzerine yetkili merci 5171 sayılı CMK m.271/4'e göre kişi olmadan gıyabında dosya üzerinden tutuklama kararı verebilecek veya m. 98/1'e göre yakalama emri düzenleyebilecektir. Yol tutuklamasıyla da gıyabi tutuklamadan vazgeçilmemiş, uygulama farklı kavramlarla ifade edilerek mevcut durum devam ettirilmiştir.¹⁶⁰ Düzenlemeyle her ne kadar gıyabi tutukluluğa son verildiği düşünülse de kanun maddeleri dolaşarak gıyabi tutukluluk mümkün hale getirilmiş uygulamada yol tutuklaması olarak varlığını sürdürmüştür.¹⁶¹

Yol tutuklamasından önce de yakalama emri üzerine yakalanan kişinin öncelikle belirlenen kanuni süre içinde yetkili hâkim veya mahkeme önüne çıkarılması sağlanmalıdır. Eğer bu durum sağlanamayacaksa yakalanan kişinin en yakın sulh ceza hâkimine kanuni süresi içinde sevk edilmelidir. Kanuni süre içinde sevk söz konusu olmazsa istisnai durum olan yol tutuklaması gündeme gelecektir.¹⁶²

SEGBİS' le gıyabi tutukluluk ve yol(sevk)tutuklamasına gerek kalmaması

21.02.2014 tarih ve 6526 sayılı Kanunu m. 7 ile CMK m.94/2 değiştirilmiştir. Yapılan değişiklikle yakalama emri¹⁶³ üzerine yakalanan kişinin 24 saat içinde yetkili hâkim veya mahkeme önüne çıkarılması sağlanamıyorsa yakalanan kişi yakalandığı yerde SEGBİS bulunuyorsa yakalandığı yerde, yakalandığı yerde SEGBİS bulunmuyorsa en yakın SEGBİS'in bulunduğu yerde yetkili hâkim veya mahkemeye bağlantı kurularak

¹⁵⁸ Mehmet Reşat Koparan, "Bir Koruma Tedbiri Olarak Tutuklama", TBB Dergisi, S:65, 2006, s.163.

¹⁵⁹ 5271 sayılı CMK m. 248/5'e göre kaçak sanık hakkında sulh ceza hâkimi veya mahkeme tarafından yokluğunda tutuklama kararı verilebilir. Hüsnü Aldemir, Yakalama, Gözaltına Alma, Tutuklama, Adli Kontrol, 2. Baskı, Seçkin Hukuk, Ankara,2014,s.170.

¹⁶⁰ Metin Feyzioğlu, "5271 Sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu Hakkında Bazı Tespit ve Değerlendirmeler", TBB Dergisi, S:62, 2006, ss.53-55.

¹⁶¹ Nur Centel, "İnsan Hakları Avrupa Mahkemesi Kararları Işığında Tutuklama Hukukuna Eleştirel Yaklaşım", MÜHF – HAD, C: 17, S: 1-2, ss.59-61.

¹⁶² Nurullah Kunter/ Feridun Yenisey/ Ayşe Nuhoğlu, Muhakeme Hukuku Dalı Olarak Ceza Muhakemesi Hukuku,17.Bası, Beta Yayın, İstanbul, 2010, s.217.

¹⁶³ CMK m.98'de yakalama emri ve yakalama emrinin düzenleneceği durumlar belirtilmiştir. Yakalama emri düzenleme yetkisi belli kişilere verilmekle birlikte belli koşullara bağlı olarak verilmiş ve nasıl düzenlenmesi gerektiği açıklanmıştır. Özen, Muhakeme, s. 645.

ifade veya sorgusunun alınması düzenlenmiştir.¹⁶⁴ Yönetmelik m. 17/1-a, b’de CMK m.94/2 kapsamında düzenlenmesine rağmen Kanun’da yakalama emri üzerine yakalanan kişinin 24 saat içinde hâkim veya mahkeme önüne çıkarılması aksi halde SEGBİS kullanımı düzenlenmişken, Yönetmelik m. 17/1’de kişinin derhal hâkim veya mahkeme önüne çıkarılması aksi halde SEGBİS kullanılacağı düzenlenmiştir. Yönetmelik m. 17/1-c’de var olan yol tutuklaması ise Kanun’da yapılan değişikliğe rağmen düzenlenmemiştir. Kanun’da yapılan değişiklik sonucunda Yönetmelik m. 17/1-c zımnen mülga edilmiş ve işlerliği ortadan kaldırılmıştır. Yönetmelik m. 17, CMK m. 94’e uygun bir şekilde değiştirilmeli, farklı uygulamalara yol açmamalıdır.¹⁶⁵

Yakalanan kişilerin özgürlüklerini sınırlayan hukuka aykırı ve haksız olan yol (sevk) tutuklaması SEGBİS’le sona ermiştir. Maddenin gerekçesinde de bu düzenlemeyle kişinin yetkili merci önüne çıkarılmaması nedeniyle uzun süre tutuklu kalmasının önlenmesi amaçlanmış, yakalanan kişinin mağdur olmasının önüne geçilmek istenmiştir.¹⁶⁶

Ancak 24 saat olarak belirlenen bu süre fiili bir süredir. Yakalanan kişinin mahkemeye sevk 24 saatlik sürenin durmasına, kesilmesine yol açmamalıdır. Yakalanan kişinin yetkili hâkim veya mahkeme önüne çıkarılmasına olanak varsa öncelikle bu yol denenmelidir. SEGBİS’in kullanımı kural haline dönüşmemeli, ihtiyaç varsa SEGBİS’e başvurulmalıdır.¹⁶⁷

SEGBİS’in kullanımı için öncelikle yakalama işleminin yapıldığı yer Cumhuriyet başsavcılığı yakalama bürosu ile yakalamayı talep eden Cumhuriyet başsavcılığı hazırlık bürosu veya yakalama kararını veren ceza mahkemesi ile irtibata geçilmelidir. Yakalanan kişinin SEGBİS ile dinlenilmesine dair bir talebin olup olmadığı, dinlenilecek kişinin yanında dinleme sırasında Cumhuriyet savcısı veya hâkimin bulunmasını talep edip etmediği hususları sorulmalıdır. Yetkili makam uygun görürse yakalanan kişi, SEGBİS’le dinlenilmek üzere hazır edilmeli, eğer yakalandığı yerde

¹⁶⁴ Yurtcan, Yargılama, s. 405; Centel/ Zafer, Muhakeme, s.390.

¹⁶⁵ Ersan Şen, “SEGBİS TCK m.94”, 2014, <https://www.hukukihaber.net/segbis-tck-m94-makale,3617.html>, E.T:09.02.2021.

¹⁶⁶ <https://www5.tbmm.gov.tr>, E.T:09.02.2021; Sanıvar, “ Segbis ”, s.1645; Acar/ Gürsoy, “Sesli Görüntülü”,s.133.

¹⁶⁷ Can Canpolat, “Müzekkeresiz Yakalama ve Tedbire İlişkin Önem Arzeden Bazı Meseleler”, LHD, C: 17, S: 193, ss.208.

SEGBİS yoksa SEGBİS'in bulunduğu en yakın adliyeye sevki yapılmalıdır. Bu işlemler sırasında ise yakalanan kişi ne tutuklanmalı ne de ceza infaz kurumuna gönderilmelidir.¹⁶⁸

Yargıtay 12.Ceza Dairesi, yol (sevk) tutuklamasının uygulanması, SEGBİS'in uygulanmaması, kısa sürede hâkim önüne çıkarılmama nedenlerine dayanılarak açılan tazminat davaları hakkında ihlal kararları vermiş ve sanık lehine tazminatlara hükmetmiştir.

Yargıtay kararına göre¹⁶⁹ olayda sanık hakkında Gebze Ağır Ceza Mahkemesince 18.10.2007 tarihinde yakalama müzekkeresi düzenlenmiştir. Sanık 28.10.2007 tarihinde İstanbul Kadıköy'de kolluk görevlileri tarafından yakalanmıştır. 29.10.2007 tarihinde sanık hakkında yol tutuklamasına karar verilmiştir ve sanık aynı gün cezaevine konulmuştur. Sanık 08.11.2007 tarihinde Gebze Ağır Ceza Mahkemesi önüne çıkarılmış ve mahkeme sanığın tahliyesine karar vermiştir. Yargıtay Kadıköy-Gebze arasında mesafenin bir saat olduğuna ve aynı gün içinde Gebze Ağır Ceza Mahkemesi önünde sanığın hazır edilebileceğine değinmiş, sanığın sebepsiz yere 12 gün cezaevinde kalmasını bırakın en kısa süreyi, makul süre kapsamında bile görmemiştir. Bunun yanı sıra ifadenin UYAP sisteminin kullanarak görüntülü alınabileceğine de değinmiştir. Koruma tedbirinin hukuka aykırı uygulanması nedeniyle tazminat talebinin de dava sonucuyla veya verilecek hükümle bir ilgisinin bulunmadığına değinmiş, en kısa sürede hâkim huzuruna çıkarılmama iddiasına dayalı tazminat talebini reddeden mahkemenin kararını karşı oy olmaksızın oybirliğiyle bozmuştur.

Yargıtay benzer bir karar¹⁷⁰ daha vermiştir. Karardaki olayda kişi İzmir'de kolluk görevlileri tarafından yakalanmış Buca cezaevine konulmuş ve kişinin 10 gün sonra yetkili mahkeme olan Aydın'a sevki yapılmıştır. Aydın- İzmir arası uzaklık da bir saatlik bir mesafedir. Yargıtay kişinin yakalandığı o gün içinde sevkinin mümkün olduğuna değinmiş ve kişinin 10 gün boyunca cezaevinde tutulmasını hukuka aykırı bulmuştur.

¹⁶⁸ Selim Güzel, Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı ile Kalem Hizmetleri, Legal Yayıncılık, İstanbul, 2016, ss.438-440.

¹⁶⁹ Yargıtay 12. Ceza Dairesi 2011/20114 E 2012/12183 K 15.05.2012 tarih.

¹⁷⁰ Yargıtay 12. Ceza Dairesi 2011/15700 E 2012/9187 K 04.04.2012 tarih.

Yargıtay'ın diğer bir kararında¹⁷¹ kişi Ankara'da yakalanmış Antalya'ya gönderilmek üzere hakkında yol tutuklamasına karar verilmiş, sanık 56 gün cezaevinde kaldıktan sonra hâkim önüne çıkarılmadan tahliye edilmiştir. Yargıtay davacı lehine makul bir tazminata hükmedilmesi gerektiğine karar vermiştir. Yargıtay'ın bu yönde verdiği birçok kararı mevcuttur.¹⁷² SEGBİS kullanılmasıyla artık yol tutuklaması nedeniyle verilen ihlal ve tazminat kararlarının sona ermesi söz konusudur.

3.1.1.3. Sanığın duruşmalara katılması

Sanık kural olarak duruşmada bulunmak zorundadır. Sanığın duruşmalarda hazır bulunması bir yükümlülük olduğu kadar aynı zamanda sanığın da hakkıdır.¹⁷³ CMK m. 193'e göre kanunun ayırık tuttuğu haller saklı kalmak üzere hazır bulunmayan sanık hakkında duruşma yapılmaz. Sanığın duruşmada hazır edilmesinin sağlanması için gerekirse sanık hakkında zorla getirme kararı dahi verilebilir.¹⁷⁴ CMK m. 193 ceza muhakemesinin kuralı olan sanığın duruşmada bulunmasının mecburiyetine değinmiştir. Kural olarak sanık duruşmada bulunmak zorundadır. Her kuralın olduğu

¹⁷¹ Yargıtay 12. Ceza Dairesi 2013/28276 E 2014/6684 K 18.03.2014 tarih.

¹⁷² Yargıtay 12. Ceza Dairesi'nin verdiği benzer kararlar:2014/3864 E 2014/8484 K 07.04.2014 tarih; 2014/4381 E 2014/19509 K 13.10.2014 tarih; 2014/17838 E 2015/3398 K 24.02.2015 tarih.

¹⁷³ Cumhur Şahin/Neslihan Göktürk, Ceza Muhakemesi Hukuku-II, 7. Baskı, Seçkin Yayınevi, Ankara, 2018, s.124; Özen, Muhakeme, ss.296-297; Ünver/ Hakeri, Muhakeme, s.242; Yenisey/ Nuhoğlu, Muhakeme, s.736; Şahin/ Göktürk, Muhakeme -I, s.150; Toroslu/ Feyzioğlu, Muhakeme, s.148; Özbek/ Doğan/ Bacaksız, Muhakeme, s.123.

¹⁷⁴ Özen, Muhakeme, s.816; Toroslu/ Feyzioğlu, Muhakeme, ss.147-148; Ünver/Hakeri, Muhakeme, s.567; Yenisey/ Nuhoğlu, Muhakeme, ss.736-737; Şahin/ Göktürk, Muhakeme -II, s.124; Şahin/ Göktürk, Muhakeme -I, s.150; Gökçen/ Balcı/ Alşahin/ Çakır, Muhakeme, s.97.

gibi bu kuralında istisnaları¹⁷⁵ bulunmaktadır ve bu istisnalardan biri de sanığın duruşmalardan bağışık tutulmasıdır.¹⁷⁶

CMK m. 196/1’de sanığın kendi istemi sonucu mahkeme kararıyla duruşmadan bağışık tutulması, CMK m. 196/5’de hastalık veya disiplin önlemi ya da zorunlu diğer nedenlerle yargılamanın yapıldığı yargı çevresi dışındaki bir hastane veya tutukevine nakledilmiş olan sanığın, sorgusu yapılmış olmak koşuluyla, hazır bulundurulmasına gerek görülmeyen oturumlar için mahkemece bağışık tutulması halleri düzenlenmiştir.¹⁷⁷

CMK m. 196/4 hâkim veya mahkemenin zorunlu gördüğü durumlarda, aynı anda görüntülü ve sesli iletişim tekniğinin kullanılması suretiyle yurt içinde bulunan sanığın sorgusu yapılabilir veya duruşmalara katılmasına karar verilebilir, hükmü sanığın sorgusunun SEGBİS’le yapılmasına imkân tanımakla beraber duruşmada bizzat bulunamayacak olan veya duruşmadan bağışık olan sanığın zorunlu durumlarda SEGBİS’le duruşmalara katılmasına da imkân tanımaktadır.¹⁷⁸ Bu hükmün uygulanması zorunlu görülen durumlara bağlanmış ancak zorunlu durumların olmasında SEGBİS kullanımı mecburi tutulmamış; yapılabilir, verilebilir denilerek hâkim ve mahkemeye takdir hakkı tanınmıştır. Yönetmelik m.13,14,15,16 bu

¹⁷⁵ Sanığın usulüne uygun davet edilmesine rağmen duruşmaya mazeret bildirmeksizin gelmemesi, sanığın duruşmayı terk etmesi, sanığın duruşmadan çıkarılması, Yargıtay’ın bozma kararı üzerine tekrar duruşma yapıldığında sanığa tebligat yapılamaması veya sanığın gelmemesi, mahkûmiyet dışında bir kararın verilmesi, kaçak sanığın kovuşturulması hallerinde ve suçun, yalnız veya birlikte adli para cezasını veya müsadereyi gerektirmesi, halinde sanığın duruşmada bulunma zorunluluğu yoktur. Uğur Ersoy, “Ceza Muhakemesinde In Absentia Duruşma Yapılması ve Mahkûmiyet Kararı Verilmesi Üzerine Bazı Düşünceler”, SDÜHFD, C: 10, S: 1, 2020, ss.59-62; Özen, Muhakeme, ss.816-819; Ünver/Hakeri, Muhakeme, s.566; Yenisey/ Nuhuğlu, Muhakeme, ss.738-739; Şahin/ Göktürk, Muhakeme -II, ss.125-126; Toroslu/ Feyzioğlu, Muhakeme, ss.148-152; Gökçen/ Balcı/ Alşahin/ Çakır, Muhakeme, s.97; Sanığın yokluğu halindeki tüm şartlar sağlansa da mahkeme sanık yokken duruşma yapmak zorunda değildir. Şartlardan birinin sağlanmaması halinde ise mahkeme sanık yokken duruşma yapmamak zorundadır. Öztürk/ Tezcan/ Erdem/ Gezer/ Kırıt/ Akcan/ Özaydın/ Tütüncü/ Villemin/ Tok, Muhakeme, s.73.

¹⁷⁶ Yurtcan, Yargılama, s. 531; Karakehya, Muhakeme, s. 546; Gökçen/ Balcı/ Alşahin/ Çakır, Muhakeme, s.100; Öztürk/ Tezcan/ Erdem/ Gezer/ Kırıt/ Akcan/ Özaydın/ Tütüncü/ Villemin/ Tok, Muhakeme, s.75.

¹⁷⁷ Bu hüküm sanığın duruşmada bulunma hakkını zedelemektedir. Toroslu/ Feyzioğlu, Muhakeme, s.149; Ünver/Hakeri, Muhakeme, s.572; Yenisey/ Nuhuğlu, Muhakeme, ss.738-739; Şahin/ Göktürk, Muhakeme -II, s.125; Karakehya, Muhakeme, ss. 546-548; Gökçen/ Balcı/ Alşahin/ Çakır, Muhakeme, ss.100-101; Öztürk/ Tezcan/ Erdem/ Gezer/ Kırıt/ Akcan/ Özaydın/ Tütüncü/ Villemin/ Tok, Muhakeme, s.75.

¹⁷⁸ Çelikkaya, SEGBİS, ss.148-149; Ünver/Hakeri, Muhakeme, s.573; Yenisey/ Nuhuğlu, Muhakeme, s.740; Gökçen/ Balcı/ Alşahin/ Çakır, Muhakeme, ss.100-101; Özbek/ Doğan/ Bacaksız, Muhakeme, s.82.

kapsamda değerlendirilmelidir. Çeşitli nedenlerle duruşmada bulunamayacak olan sanığa ister duruşmada hazır bulunması zorunlu olsun ister zorunlu olmasın SEGBİS’le duruşmaya katılım imkânı tanınmıştır. Ancak bu durum sanığın bizzat duruşmada bulunma hakkını elinden almamalı, sanığın duruşmada bizzat bulundurulmasının sağlanamaması halinde ikinci bir yol olarak sanığın duruşmaya katılımı sağlanmalıdır. Asıl olan sanığın duruşmada bizzat bulundurulması olup bu hüküm ancak zorunluluk hallerinde uygulanabilir.¹⁷⁹

Her ne kadar sanık kendi isteğiyle duruşmadan bağışık tutulsa da bu onun duruşmada bulunma hakkına bir engel teşkil etmez, sanık isterse duruşmalara katılabilir.¹⁸⁰ Sanığın duruşmalara katılması fiziki olabileceği gibi hâkim veya mahkeme eğer zorunlu görürse duruşmaya katılım SEGBİS’le de sağlanabilecektir.¹⁸¹ Yargıtay kararında¹⁸² her ne kadar sanığın duruşmadan bağışık tutulma talebi olsa da sanık hakkında bir karar verilmeden hüküm duruşmasına getirilmeyen ya da SEGBİS’le de duruşmada dinlenmeyen sanık için verilen mahkûmiyet hükmünü adil yargılanma hakkı, hak arama hürriyetini ihlal niteliğinde görmüş ve bozmuştur.¹⁸³ Sanığın duruşmadan bağışık tutulma talebi olsa da hâkim veya mahkemece bu yönde bir karar çıkmadıkça sanık duruşmada hazır edilmeli veya SEGBİS’le dinlenmelidir.

Yargıtay başka bir kararda¹⁸⁴ duruşmadan bağışık tutulma talebi olmadan ve mahkemenin de bu yönde bir kararı bulunmadan duruşmada bizzat veya SEGBİS’le hazır edilmeyen suça sürüklenen çocuk (SSÇ) hakkında Samsun Asliye Ceza Mahkemesinin verdiği kararı savunma hakkına aykırı bulmuştur. Sanığın bağışıklık talebinin bulunmaması, mahkemece bu yönde bir kararın verilmemesi durumlarında sanık mutlaka duruşmada hazır edilmeli ya da sanığın SEGBİS’le duruşmaya katılımı sağlanmalıdır. SEGBİS’in kullanılmaması hak ihlallerine yol açmıştır.

¹⁷⁹ Sanıvar, “Segbis”, ss.1650-1651.

¹⁸⁰ Doğan Soyaslan, Ceza Muhakemesi Hukuku, 3. Baskı, Yetkin Yayınları, Ankara, 2007, ss.380-382.

¹⁸¹ Sarıtaş, “Sanığın Yokluğunda”, 1545; Ünver/Hakeri, Muhakeme, ss.573-574.

¹⁸² Yargıtay 3. Ceza dairesi 2020/8042 E 2020/12330 K 01.10.2020 tarih, <https://www.sinerjimevzuat.com.tr>, E.T:08.06.2021.

¹⁸³ Aynı yönde verilen kararlar: Yargıtay 11.Ceza Dairesi 2021/7895 E 2021/5988 K, 28.06.2021 tarih; Yargıtay 6.Ceza Dairesi 2020/10708 E 2021/11839 K, 21.06.2021 tarih; Yargıtay 11.Ceza Dairesi 2017/9069 E 2021/4918 K, 08.06.2021 tarih.

¹⁸⁴ Yargıtay 2. Ceza dairesi 2020/10251 E 2020/8648 K 14.09.2020 tarih, <https://www.sinerjimevzuat.com.tr>, E.T:08.06.2021.

Yargıtay başka kararında¹⁸⁵ da mahkemenin yargı çevresi dışında bulunan Hatay Ceza İnfaz Kurumundaki SSÇ'nin duruşmadan bağışık tutulma talebi olmadan ve mahkemece hakkında böyle bir karar verilmeksizin duruşmalara getirilmemesini, SEGBİS'le katılımının sağlanmamasını hak ihlali olarak nitelemiştir.

Yargıtay başka bir kararında¹⁸⁶ duruşmadan bağışık tutulmak istemediğini açıkça bildiren cezaevinde bulunan sanığın son celsede SEGBİS'le duruşmada hazır edilmesi ve hükmün sanığın yüzüne karşı verilmesi gerekliliğine değinmiştir. Duruşmadan bağışık tutulmak istemeyen ancak zorunlu nedenlerden ötürü bizzat duruşmada bulunamayacak sanık için SEGBİS kullanımı mümkündür.

3.1.2. Tanık, Bilirkişi, Gizli Soruşturmacı ve Mağdurun Dinlenmesinde SEGBİS Kullanımı

3.1.2.1. Tanık dinlenmesi

Ceza muhakemesinin amacı maddi sorunu çözüp maddi gerçeğe ulaşmaktır. Geçmişte yaşanıp bitmiş olayların temsilini sağlayan deliller olmadan maddi sorunu çözmek imkânsızdır. Deliller arasında vazgeçemeyeceğimiz delillerden biri tanık beyanıdır. Her ne kadar teknoloji ilerlese balistik, kriminalistik gelişse de ceza muhakemesinde önceden delil hazırlanması mümkün olmadığı için tanığa ve tanık beyanına ihtiyaç duyulmaktadır.¹⁸⁷

Ceza muhakemesinde önem atfedilen tanıkların dinlenmesi de CMK m. 52'de düzenlenmiştir. CMK m.52/3'de tanıkların dinlenmesi sırasında görüntü veya ses kaydı alınabileceğine değinilmiştir. Genel olarak tanıkların dinlenilmesinde SEGBİS kullanımı zorunluluğu bulunmamaktadır.¹⁸⁸ Ancak maddenin devamında tanık olarak dinlenen, mağdur çocuk veya duruşmaya getirilmesi mümkün olmayan fakat tanıklığı maddi gerçeğin ortaya çıkarılması için zorunlu kişiler ise dinlenmesi sırasında görüntü

¹⁸⁵ Yargıtay 17. Ceza Dairesi 2020/10023 E 2020/7729 K 16.09.2020 tarih, <https://www.sinerjimevzuat.com.tr> , E.T:08.06.2021.

¹⁸⁶ Yargıtay 11.Ceza Dairesi 2018/3970 E 2020/5960 K 19.10.2020 tarih, <https://www.sinerjimevzuat.com.tr> , E.T:08.06.2021.

¹⁸⁷ Metin Feyzioğlu, Tanıklık ve Dürüst Muhakeme, US-A Yayıncılık, Ankara, 1998, ss.9-11.

¹⁸⁸ Şahin/ Göktürk, Muhakeme -II, s.43; Toroslu/Feyzioğlu, Muhakeme, s.220.

veya ses kaydı alınması zorunludur hükmüne yer verilmiştir.¹⁸⁹ Mağdur çocuk veya duruşmaya getirilmesi mümkün olmayan fakat tanıklığı maddi gerçeğin ortaya çıkarılması için zorunlu kişilerin dinlenmesinde SEGBİS kullanımını kanun zorunlu tutmuştur.¹⁹⁰

Mağdur çocuğun tanıklığında¹⁹¹ başka koşul aranmaksızın SEGBİS mutlaka kullanılmalıdır. Ancak duruşmaya getirilme olanağı olmayan tanıklar için ayrıca tanıklığı maddi gerçeğe ulaşılması bakımından zorunlu olma şartı da aranmaktadır.¹⁹² Her duruşmaya getirilemeyen tanığın SEGBİS’le tanıklığı zorunlu değildir. Yönetmelik m. 9’da aynı hükümleri içermektedir. Yönetmelik m. 12’de bu kapsamda değerlendirilebilir.¹⁹³

CMK m. 180 kapsamında hastalık, malullük, giderilmesi olanağı bulunmayan başka bir nedenden uzun ve önceden bilinmeyen bir zaman içinde tanık veya bilirkişinin duruşmada hazır bulunamayacağının anlaşılması halinde veya konutunun yargı çevresi dışında bulunmasından dolayı getirilmesi zor olan tanık ve bilirkişi sesli ve görüntülü iletişim tekniğiyle dinlenebilecektir. Yönetmelik m. 13, 14, 15, 16 bu kapsamda

¹⁸⁹ Ünver/Hakeri, Muhakeme, s.279; Yurtcan, Yargılama, s.854; Gökçen/ Balcı/ Alşahin/ Çakır, Muhakeme, s.299; Özbek/ Doğan/ Bacaksız, Muhakeme, s.582; Öztürk/ Tezcan/ Erdem/ Gezer/ Kırıt/ Akcan/ Özaydın/ Tütüncü/ Villemine/ Tok, Muhakeme, s.320.

¹⁹⁰SEGBİS’le dinleme zorunluluğu sadece sayılan koşullarda olmamalı, duruşmaya bizzat getirilmeyen tanıkların dinlenmesi bakımından SEGBİS uygulanması zorunlu tutulmalı, tanıkların beyanlarında ses ve görüntü kaydı alınmalıdır. Bu zorunluluk tanık beyanlarının alınmasındaki hile, tehdit, cebir ve aldatmayı önleyecektir. Özen, Muhakeme, s. 355; Sanıvar, “ Segbis ”, s.1645; Gökçen/ Balcı/ Alşahin/ Çakır, Muhakeme, s.300.

¹⁹¹ Mağdurun tanık olarak dinlenmesi, katılan sıfatını almamış tanıklar için geçerlidir. Devrim Güngör, “Ceza Muhakemesinde Tanık Beyanının Delil Değeri Üzerine Bazı Tespit ve Değerlendirmeler”, İÜHFD, C:6, S:2, 2015, ss.313; Aynı görüş, Toroslu/Feyzioğlu, Muhakeme, s.208; Yenisey/ Nuhoğlu, Muhakeme, s.518; Aksi görüş, CMK m. 236/1 düzenlemesinin mağdurun tanık olarak dinlenebileceğini gösterdiğini savunmaktadır ancak mağdur tanık sıfatıyla yeminsiz dinlenebilir. Özen, Muhakeme, s.332; Semiyet Badem, “Ceza Muhakemesi Hukukunda Tanık”, TAAD, S:45, 2021, ss.293-294.

¹⁹² Şartların varlığı hâkimin takdirine bağlıdır. Özbek/ Doğan/ Bacaksız, Muhakeme, s.603; Mahkeme maddi gerçeğe ulaşma bakımından SEGBİS kullanımını gerekli görmüyorsa SEGBİS kullanılmayabilir. Tanık beyanı kararın verilmesinde önemli olmalıdır. SEGBİS kullanımında ise tanığın ayrıca rızası aranmaz. Öztürk/ Tezcan/ Erdem/ Gezer/ Kırıt/ Akcan/ Özaydın/ Tütüncü/ Villemine/ Tok, Muhakeme, s.320.

¹⁹³Tanıkların dinlenmesinde SEGBİS’in zorunlu kullanıldığı hallerde tanıkların tekrar tekrar dinlenmeleri önlenmiş, sürekli dinlenmeleri sonucunda ortaya çıkacak muhtemel sakıncalar, olumsuz ve psikolojik travmalar giderilmeye çalışılmıştır. Şahin/Göktürk, Muhakeme -II, s.43; Özbek/ Doğan/ Bacaksız, Muhakeme, s.602.

değerlendirilebilir. Yönetmelik kapsamında bu kişilerin duruşmaya katılımı da SEGBİS’le sağlanabilir.¹⁹⁴

Uygulamada SEGBİS’in kullanılması genellikle cezaevinde bulunan kişilerin tanıklığında söz konusu olmaktadır. Özellikle yargı çevresi dışında bulunan tutuklu tanıkların beyanı yetkili merci tarafından masrafsız ve hızlı bir şekilde alınmaktadır.

CMK m. 210 olayın delili sadece bir tanığın açıklamalarından ibaret olduğu durumlarda tanığın mutlaka duruşmada dinlenmesi gerektiğine vurgu yapmaktadır. Olayın aydınlanması bir tanığa bağlıysa o tanık mutlaka duruşmada dinlenmeli, önceki beyanlarının okunması veya yazılı bir açıklamanın okunması tanığın dinlenmesi yerine geçmemelidir. Eğer olayın ispatı için tek tanık bulunuyorsa bu tanık mutlaka duruşmaya getirilmelidir ancak getirilemediği durumlarda da talimatla ifadesi alınmamalı, SEGBİS vasıtasıyla duruşmaya katılımı sağlanarak ifadesi alınmalı ve sanığı teşhisi sağlanmalıdır.¹⁹⁵

Yargıtay kararında¹⁹⁶ müştekinin soruşturma aşamasında verdiği ifade ve teşhisle hüküm kurulduğuna, müştekinin kovuşturma aşamasında bulunmadığına ve olayın tek delilinin müşteki tanığın ifadesi olduğuna değinmiş; tek tanık olan müşteki tanığın bizzat duruşmaya getirilmesi veya SEGBİS’le ifadesinin alınarak sanıkla tek tanığın yüzleştirilmesi gerektiğine değinerek sanık hakkında verilen hükmü bozmuştur.

Huzurda bulunanlar olmadan tanık dinlenmesi ve kimliği saklı tutulan tanıkların dinlenmesi

Ceza muhakemesi maddi gerçeği ararken en fazla tanık deliline başvurmaktadır.¹⁹⁷

Tanıklık karşılıksız olarak yapılan bir kamu görevidir. Tanığın karşılıksız kamu

¹⁹⁴ CMK m. 180/5’te bu madde kapsamında tanık ve bilirkişinin dinlenmesi amacıyla sesli ve görüntülü iletişim tekniğinin kurulması ve kullanılmasına ilişkin yönetmeliğin düzenlenmesi gerektiğine değinilmiştir. Ceza muhakemesinde video konferansın kullanımı esas olarak tanık ve bilirkişi dinlemeyle sınırlı olarak ortaya çıkmıştır. Çelikkaya, SEGBİS, s. 149.

¹⁹⁵ Aksi görüş, tek delilin tanık beyanı olduğu hallerde SEGBİS’le dinlenen tanık beyanının duruşmada okunarak karar verilmesi sanığın savunma hakkını ihlal edecektir. Badem, “Tanık”, s.302.

¹⁹⁶Yargıtay 17. Ceza Dairesi 2018/481 E 2018/7302 K 21.05.2018 tarih, <https://www.sinerjimevzuat.com.tr> , E.T:08.10.2021.

¹⁹⁷ Toroslu/Feyzioğlu, Muhakeme, s.208-209; Yenisey/ Nuhoğlu, Muhakeme, s.518.

görevinde bulunmasından dolayı verdiği bilgilerden bir zarar görmemesi, tanığın korunması için her türlü tedbirin alınması da devletin bir ödevidir.¹⁹⁸

Tanıkların mahkemelerde bildiklerinin korku, baskı altında olmadan tam ve eksiksiz ve doğru anlatmaları maddi gerçeğe ulaşılması bakımından önem arz eder. 5726 sayılı Tanık Koruma Kanunu (TKK) tanıkların korunması için bu gerekçelerle 2008 yılında yayımlanmış sonrasında Cumhuriyet Başsavcılıkları ve Mahkemelerce Alınacak Tanık Koruma Tedbirlerine İlişkin Esas ve Usuller Hakkında Yönetmelik çıkarılmıştır.¹⁹⁹

TKK’da tanık koruma tedbirleri, tanık koruma tedbiri kapsamına alınacak kişiler, tanık koruma tedbiri gereken suçlar, tanık koruma tedbiri gereken koşullar tek tek sayılmış ve sınırlar çizilmiştir.²⁰⁰

TKK m. 3’de koruma tedbiri alınması gereken suçlar sayılmıştır. Bu suçlar TCK veya özel ceza kanunlarında ağırlaştırılmış müebbet hapis, müebbet hapis ve alt sınırı on yıl veya daha fazla hapis cezasını gerektiren suçlar, suç işleme amacıyla kurulan bir örgütün faaliyetinde işlenen alt sınırı iki yıl veya daha fazla hapis cezasını gerektiren suçlar, terör örgütünün faaliyeti çerçevesinde işlenen suçlardır. Bu kapsam dışında bulunan suçlar için tanık koruma tedbirine başvuru söz konusu olamayacaktır.²⁰¹

TKK m. 4’e göre tedbirlerin kişi bakımından uygulanması sadece ceza muhakemesinde tanık olarak dinlenenlerle sınırlandırılmamıştır. Tanık olarak dinlenenler, tanık olarak dinlenen suç mağdurları, bunların nişanlısı, evlilik bağı kalksa da eşi, kan ve kayın hısımlarının üst ve altsoyu, ikinci derece dâhil kan ve kayın

¹⁹⁸ Toroslu/Feyzioğlu, Muhakeme, s.215; Şahin/Göktürk, Muhakeme -II, s.39.

¹⁹⁹ Tanık Koruma Kanunu, 27.12.2007 tarihinde kabul edilmiş, 5726 sayılı resmi Gazete’ de 05.01.2008 tarihinde yayımlanmıştır; Cumhuriyet Başsavcılıkları ve Mahkemelerce Alınacak Tanık Koruma Tedbirlerine İlişkin Esas ve Usuller Hakkında Yönetmelik 11.11.2008 tarihinde 27051 sayılı Resmi Gazete’de yayınlanmıştır.

²⁰⁰ İbrahim Çiçek, Tanık Koruma Kanunu,1. Baskı, Kazancı Hukuk Yayınevi, İstanbul, 2009,s.56.

²⁰¹ Ünver/Hakeri, Muhakeme, s.280; Toroslu/Feyzioğlu, Muhakeme, s.222.

hısımları, evlatlık bağı bulunanlar, yakın ilişki içinde olduğu kişilere de bu kapsamda koruma altına alınma imkânı tanınmıştır.^{202,203}

Tanıklar hakkında koruma tedbiri uygulanması kural değil istisnadır. Her suç için ve her yakın için koruma tedbiri uygulanmayacak ancak belli derecede yakınların gerçekten tehlikede bulundukları istisnai hallerde koruma tedbiri uygulanacaktır.²⁰⁴

TKK m. 5’de 13 ayrı tedbire yer verilmiştir. Bu tedbirlerin birine başvurulabileceği gibi birden fazla tedbire de başvuru imkânı mümkündür. Daha hafif tedbirlerle aynı sonuçlar elde ediliyorsa daha hafif tedbirlere de kanun koyucu başvurma imkânı sağlamıştır. Koruma tedbirlerine karar verilirken dikkat edilmesi gereken diğer ilke orantılılık ilkesidir. İstisnailik ilkesinin tamamlayıcısı olan orantılık ilkesi gereğince diğer 13 tedbirden ziyade daha hafif bir tedbirin uygulanma ihtimali varsa daha hafif olan tedbir uygulanmalıdır. Tanıkların korunması için getirilen tedbirler aynı zamanda sanıkların haklarını da sınırlamaktadır. Uygulanacak tedbirin sanığın haklarını zorunlu durumlarda ve en az seviyede sınırlandırması sağlanmalıdır.²⁰⁵

TKK m. 5/1-b’de 13 koruma tedbirinden biri olan duruşmada hazır bulunma hakkına sahip bulunanlar olmadan tanığın dinlenmesi ya da ses veya görüntüsünün değiştirilerek özel ortamda dinlenmesi düzenlenmiştir.²⁰⁶ TKK m. 9/1’de ise koruma tedbiri uygulanan tanıkların dinlenmesi sırasında CMK’ya atıf yapılarak CMK m 58/2

²⁰² TKK m. 4/2’ye göre sayılan kişiler açısından koruma tedbiri uygulanması sayılan kişilerin veya sayılan yakınlarının hayatı, beden bütünlüğü veya malvarlığının ağır veya ciddi bir tehlike içinde bulunması ve korunmasının zorunlu olması şartı bağlanmıştır. Mehmet Ali Bozkurt, “Ceza Muhakemesi Hukukunda Tanıklık”, Kırıkkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Kamu Hukuku ABD, Yüksek Lisans Tezi, Kırıkkale, 2019, s.52.

²⁰³ TKK m. 22’de ayrıca koruma biriminde görev yapan personelin, TKK kapsamındaki suçlarla ilgili istihbaratta, soruşturmada veya kovuşturmada görev alan kolluk amir ve memurları ile diğer kamu görevlilerinin, bu suçlarda kullanılan gizli soruşturmacının, kanun kapsamına giren suçların ortaya çıkartılmasında yardımcı olan muhbirlerin ile bunların yakınları hakkında da Tanık Koruma Kanunu hükümlerinin uygulanması öngörülmüştür. Bozkurt, “Tanıklık”, s.53.

²⁰⁴ Bayram Turgut, Ceza Muhakemesinde Tanıkların Korunması, Turhan Kitabevi, Ankara, 2010, ss.361-362.

²⁰⁵ Bozkurt, “Tanıklık”, s.54.

²⁰⁶ Cumhuriyet Başsavcılıkları ve Mahkemelerce Alınacak Tanık Koruma Tedbirlerine İlişkin Esas ve Usuller Hakkında Yönetmelik m.12/4’e göre kişinin SEGBİS’le dinlenmesinde sesi veya görüntüsünden birinin değiştirilebileceği belirtilmiştir. Mustafa Pınarcı/ Kürşat Çevik, “Tanık Koruma Mevzuatı ve Uygulamalarının Suç Soruşturması Bakımından Değerlendirilmesi”, EÜHFD, C:18, S: 1–2, 2014, s.116.

ve 58/3'ün uygulanması gerektiği belirtilmiştir.²⁰⁷ TTK m. 9 ve CMK m. 58 birlikte değerlendirilmelidir.²⁰⁸

CMK m.58/2'de tanık olarak dinlenecek kişilerin kimliklerinin ortaya çıkması kendileri veya yakınları açısından ağır bir tehlike oluşturacaksa kimliklerinin saklı tutulması gerekliliğine değinilmiştir. Kimliği saklı tutulan tanık sadece tanıklık ettiği olayı nasıl öğrendiğini açıklamakla yükümlü olup başkaca kişisel bilgi vermek zorunda değildir.²⁰⁹

Yönetmelik m. 10 kapsamında kimliği gizli tutulanlar SEGBİS'le uzaktan dinlenebilir.²¹⁰ Dinleme sırasında kimliği saklı tutulan tanığın bulunduğu yer yetkili Cumhuriyet savcısı veya hâkimi hazır bulunur.²¹¹ Yönetmelik m. 18 dinleme sırasında Cumhuriyet savcısı veya hâkimin bulundurulması için talep şartı aramasına rağmen,²¹² kimliği saklı tutulanların dinlenmesinde böyle bir şart aramamıştır. Kanaatimizce kimliği saklı tutulanlar SEGBİS'le uzaktan dinlenmesinde tanığın bulunduğu yerde Cumhuriyet savcısı veya hâkim bulundurulması zorunludur.

CMK m. 58/3'de hâkime hazır bulunanlar olmadan²¹³ tanığı dinleme yetkisi verilmiştir. Hâkimin bu yetkiyi kullanabilmesi için tanığın huzurda dinlenmesinin tanık için ağır tehlike teşkil edecek olması ve tehlikenin de başka türlü önlenememesi veya maddi gerçeğin ortaya çıkması açısından tehlike oluşturması gerekmektedir.

CMK m. 58/3 ve devamında da hazır bulunanlar olmadan yapılan dinleme sırasında ses ve görüntü aktarımı yapılır denerek SEGBİS'in kullanımına değinilmiştir.

²⁰⁷ Güngör, "Tanık", ss.316-317; Yenisey/ Nuhoglu, Muhakeme, s.536.

²⁰⁸Erol Tatar, "Gizli Tanık", Ankara Barosu Dergisi, S: 4, 2013, s. 290; Öztürk/ Tezcan/ Erdem/ Gezer/ Kırıt/ Akcan/ Özeydin/ Tütüncü/ Villemin/ Tok, Muhakeme, s.325.

²⁰⁹ Özen, Muhakeme, s. 362; Yurtcan, Yargılama, s. 328; Gökçen/ Balcı/ Alşahin/ Çakır, Muhakeme, s.303; Özbek/ Doğan/ Bacaksız, Muhakeme, s.609; Öztürk/ Tezcan/ Erdem/ Gezer/ Kırıt/ Akcan/ Özeydin/ Tütüncü/ Villemin/ Tok, Muhakeme, s.325.

²¹⁰ CMK m. 180/5 kapsamında SEGBİS, kimliği saklı tutulan tanıkların dinlenmesinde de uygulama alanına sahiptir. Özen, Muhakeme, s. 363; Sanıvar, "Segbis ", s.1649; Yurtcan, Yargılama, s.854; Centel/ Zafer, Muhakeme, s.302.

²¹¹ Sanıvar, "Segbis ", s.1649; Yurtcan, Yargılama, s.854; Centel/ Zafer, Muhakeme, s.302.

²¹² Sanıvar, "Segbis ", s.1649.

²¹³ CMK m. 188/1, Cmk m. 193'e göre hükme katılacak hâkimler ve Cumhuriyet savcısı ile zabıt kâtabinin, zorunlu müdafinin ve istisnalar dışında sanığın duruşmada hazır bulunması şarttır. CMK m. 289/1-e'ye göre hazır bulunması zorunlu kişiler olmadan duruşma yapılması ise mutlak bozma nedenidir. Şahin/ Göktürk, Muhakeme -II, s.121.

Hâkimin tanığı huzurda bulunanlar olmadan dinlemede takdir yetkisi vardır.²¹⁴ Ancak huzurda bulunanlar olmadan dinleme yapıldığında SEGBİS’le aktarma yapmak zorundadır. CMK bu konuda hâkime takdir yetkisi tanımamıştır.²¹⁵ Yönetmelik m. 12’de bu kapsamda değerlendirilebilir.

CMK m. 58/5, CMK m. 58/2 kimliği saklı tutulan tanığın dinlenmesinde SEGBİS kullanımını ve CMK m. 58/3 tanığın huzurda bulunanlar olmadan dinlenmesinde SEGBİS kullanımını sadece örgütlü suçlarla sınırlamasına rağmen, TKK tanık koruma tedbirlerinin uygulanmasını örgütlü suçlarla sınırlı kılmamıştır.²¹⁶ TKK, CMK’ya göre daha sonra yürürlüğe girmiş ve özel bir kanundur. Bundan dolayı CMK m. 58/2 ve 58/3 kapsamında uygulanacak SEGBİS kullanımı örgütlü suçlarla sınırlandırılmamalıdır.²¹⁷

SEGBİS’in nasıl uygulanacağına dair ne CMK’da ne de TKK’da bir hüküm bulunmaktadır. Doktrinde bu konuda iki farklı görüş mevcuttur. Mainz Modeli²¹⁸ olarak adlandırılan bir görüşe göre hâkim veya mahkeme başkanı duruşma salonu dışında tanığı dinlemeli ve dinleme duruşma salonuna aktarılmalıdır. Diğer görüş olan İngiliz Modeli’nde²¹⁹ ise tanığın duruşma salonunda hazır bulunanlar tarafından video konferans yoluyla dinlenmesidir.

Hâkimin hazır bulunma hakkına sahip olanlar olmadan tek başına tanığı dinlemesi sanık haklarının engellenmesine neden olmaktadır. Zira sanık bu durumda tanığın sözlerinin doğru olup olmadığını değerlendirememekte ve tanığa soru soramamaktadır.

SEGBİS’in gelmesiyle birlikte artık hâkim tek başına tanığı dinlememelidir. Duruşma salonu dışında bulunan tanığın kimlik bilgileri gizlenerek, ses veya görüntüsü değiştirilerek tanığın duruşmaya katılımı, huzurda bulunanların önünde SEGBİS’le

²¹⁴ Aksi görüş, CMK m. 58/3 kapsamında SEGBİS kullanımı zorunludur. Sanıvar, “ Segbis ”, s.1645.

²¹⁵ Çelikkaya, SEGBİS, s.151; Yenisey/ Nuhoglu, Muhakeme, s.536.

²¹⁶ Bkz. TKK m. 3

²¹⁷ Şahin/ Göktürk, Muhakeme -II, s.54; Yurtcan, Yargılama, s. 328.

²¹⁸ Faruk Turhan, Tanıkların Korunması, 1.Baskı, Seçkin Yayıncılık, Ankara,2009, s.139; Yenisey/ Nuhoglu, Muhakeme, s.539; Devrim Aydın, “Adil Yargılanma İlkeleri Açısından Türk Ceza Yargılamasında Gizli Tanıklık Kurumu”, Yıldırım Beyazıt Hukuk Dergisi, S: 2, 2021, s.15.

²¹⁹ Turgut, Tanıkların Korunması, s.274; Aydın, “Gizli Tanıklık”, s.15; Yenisey/ Nuhoglu, Muhakeme, s.539.

sağlanmalıdır. Böylelikle tanığın ifadesi SEGBİS’le duruşma salonuna aktarılabacak ayrıca duruşma salonunda bulunanların ifadesi de tanığa anlık iletilecektir.²²⁰ Duruşma salonu dışında bulunan tanığın dinlenmesi sırasında ise yanında, bulunduğu yer yetkili Cumhuriyet savcısı veya hâkimi yer almalıdır. Davaya bakmakla esas yetkili Cumhuriyet savcısı veya hâkimler ise duruşma salonunda diğer hazır bulunanlarla birlikte SEGBİS’le tanığı dinlemelidir. Ayrıca tanığın söylemleriyle ilgili tereddütlerin olmaması, tanığın tekrar çağrılmasının önlenmesi, tanığın ve muhakemenin güvenilirliğini sağlamak bakımından da tanığın ses ve görüntüsü orijinal olarak SEGBİS’le kayıt altına alınmalı ve muhafaza edilmelidir.²²¹

Tanık koruma tedbirleri tanıkların kimliğini gizlemekle beraber, savunma ve adil yargılanma hakkının korunması bakımından bazı hak ihlallerini de beraberinde getirmektedir. Tanığın kimliğinin şüpheli veya sanık tarafından bilinmesine engel olunması sağlanırken sanığın da savunma hakkı korunmalı ve menfaatler dengelenmelidir. Bu amaçla TKK m.9/8’de kimliği saklanarak uzaktan dinlenen, duruşmada hazır bulunanlar olmadan dinlenen ya da ses veya görüntüsü değiştirilen tanıkların beyanının tek başına hükme esas alınamayacağı düzenlenmiştir. Kimliği saklı tutulan tanığın ifadesine dayanılarak tek başına hüküm tesis edilememesi kimliği saklı tutulan tanıkların beyanlarının doğruluğunun ve güvenilirliğinin tam olarak tespitinin mümkün olmamasından kaynaklanmaktadır. Getirilen düzenlemeyle sanık ve tanık haklarının dengelenmesi amaçlanmıştır.²²²

Tanık beyanını destekleyen nitelikte başkaca deliller elde edildiğinde tek tanık beyanına dayanılarak sanık için hüküm verilebileceği düşünülse de bu durumda bile uygulanan tedbir kararının hukuki olduğu, en makul tedbir olduğu, savunmanın menfaatlerine aykırılık içermediği ve adil yargılama hakkını ihlal etmediği hususları ortaya konarak gerekçelendirilmelidir.²²³

²²⁰ Aydın, “Gizli Tanıklık”, s.15.

²²¹ Yusuf Solmaz Balo, Ceza Muhakemesinde Tanık Koruma, 1. Baskı, Seçkin Yayıncılık, Ankara,2009, ss.209-215.

²²² Ünver/Hakeri, Muhakeme, s.279; Toroslu/Feyzioğlu, Muhakeme, s.223; Özen, Muhakeme, s.364-365; Bozkurt, “Tanıklık”, s.61-62; Yenisey/ Nuhoglu, Muhakeme, s.539.

²²³ Mehmet Arslan , “Sanığın İddia Tanığını Sınama Hakkı Özellikle Tehlike Altındaki Gizli Tanık Meselesi”, DEÜHFD, C:21, S:2, 2019, ss.851-852.

Tanık ve bilirkişinin naip veya istinabeyle dinlenmesi

Kural olarak tanık duruşmada dinlenir, istisnai hallerde tanığın naip veya istinabeyle dinlenmesi söz konusudur.

Bilirkişiler ise uzmanlık, özel veya teknik bilgi gerektiren durumlarda hâkimlere, savcılara yardımcı olmakla görevli olup, yazılı raporlarını mahkemeye sunarlar.²²⁴ Ancak bilirkişiler de sadece rapor yazmakla kalmaz gerektiğinde duruşmaya katılır ve raporla ilgili mahkemeye açıklamalarda bulunurlar. CMK m. 68/1’de bilirkişilerin duruşmada dinlenmesi düzenlenmiştir. CMK m.68/3’de bu hükmün uzmanın²²⁵ dinlenmesinde de uygulanacağı belirtilmiştir.²²⁶ Bilirkişinin duruşmada dinlenmesine karar verildiğinde bilirkişi kural olarak duruşmaya gelip duruşmada dinlenmelidir. Ancak tanıklıkta olduğu gibi istisnai hallerde bilirkişinin naip veya istinabe yoluyla dinlenebileceği düzenlenmiştir.²²⁷

Tanık ve bilirkişinin naip veya istinabe yöntemiyle dinlenmeleri CMK m. 180’de düzenlenmiştir. CMK m. 180/1’de kapsamında hastalık, malullük, giderilmesi olanağı bulunmayan başka bir nedenden uzun ve önceden bilinmeyen bir zaman içinde tanık veya bilirkişinin duruşmada hazır bulunamayacağının anlaşılması halinde veya CMK m. 180/2’de tanık veya bilirkişinin konutunun yargı çevresi dışında bulunmasından dolayı getirilmesi zor olan tanık ve bilirkişi naip veya istinabeyle dinlenebilecektir. Naip veya istinabeyle dinlemenin şartlarının düzenlendiği son fıkra olan CMK m. 180/5’de ise bu koşulların varlığı halinde tanık veya bilirkişinin dinlenmesinde

²²⁴ Burcu Dönmez, “Yeni CMK’da Bilirkişi Kavramı”, Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C: 9, Özel Sayı, 2007, ss.1145-1146; Ünver/Hakeri, Muhakeme, s.284; Gökçen/ Balcı/ Alşahin/ Çakır, Muhakeme, s.348; Öztürk/ Tezcan/ Erdem/ Gezer/ Kırıt/ Akcan/ Özaydın/ Tütüncü/ Villemin/ Tok, Muhakeme, s.389.

²²⁵ Uzman ise uzmanlık, özel veya teknik bilgi gerektiren durumlarda hâkim veya savcı kararı aranmaksızın tarafların bizzat görüşüne başvurdukları kişidir. Taraflar uzmanlık gerektiren konularda bir uzmanın yardımından faydalanabilir ve uzman tarafından düzenlenen mütalaayı mahkemeye sunabilirler. <https://adlitip.istanbulc.edu.tr/tr/content/hizmetlerimiz/uzman-mutalaasi-ve-bilirkisilik-raporu> , E.T:19.02.2021.

²²⁶ Ünver/Hakeri, Muhakeme, s.297; Şahin/ Göktürk, Muhakeme -II, s.84; Yenisey/ Nuhoglu, Muhakeme, s.222; Özen, Muhakeme, s.296; Özbek/ Doğan/ Bacaksız, Muhakeme, s.628; Öztürk/ Tezcan/ Erdem/ Gezer/ Kırıt/ Akcan/ Özaydın/ Tütüncü/ Villemin/ Tok, Muhakeme, s.394.

²²⁷ Ünver/Hakeri, Muhakeme, s.294; Toroslu/Feyzioğlu, Muhakeme, ss.238-240; Şahin/ Göktürk, Muhakeme -II, ss.84-85; Yenisey/ Nuhoglu, Muhakeme, s.230; Özen, Muhakeme, s.297.

görüntülü ve sesli iletişim tekniğinin kullanılarak ifade alınacağı belirtilmiştir.²²⁸ Yönetmelik m.13,14,15,16’da bu kapsamda uygulama alanına sahiptir.

Böylelikle SEGBİS’in olduğu yerlerde tanık ve bilirkişinin naip veya istinabeyle dinlenmesinin önü kesilmiş, tanık ve bilirkişinin SEGBİS’le duruşmaya katılımına imkân getirilmiştir. Tanık ve bilirkişinin yetkisiz merci önünde dinlenmesi önlenmiş, yetkili mahkeme önünde duruşmaya katılmaları sağlanmıştır.²²⁹

CMK m. 180’de sadece tanık ve bilirkişiden bahsedilmiş olup uzmandan bahsedilmemektedir. CMK 68’de uzmanın duruşmada dinlenmesinde bilirkişinin duruşmada dinlenmesi hükümlerinin uygulanacağına değinmesi ve aslında uzmanın bilirkişiden pratikte tanımını dışında farkının olmamasından dolayı kanaatimizce duruşmada SEGBİS’le dinleme kapsamına uzman da girmektedir.

Yargıtay kararında²³⁰ tanıkların mahkeme huzurunda bizzat dinlenmelerinin genel kural olduğuna, bunun gerçekleşmemesi halinde SEGBİS’le dinleme yapılabileceğine ancak teknik imkânın yokluğu halinde ve hastalık, malullük, giderilmesi olanağı bulunmayan başka bir nedenle tanığın mahkemece istinabe yoluyla dinlenebileceğine değinmiş Yargıtay tanıkların direkt olarak talimat ile dinlenilmesini savunma hakkının kısıtlanması olarak kabul etmiştir.²³¹

Tanık, bilirkişi ve uzmanın duruşmaya bizzat gelemeyeceği durumlarda duruşmaya katılımı SEGBİS’le sağlanmalı naiplik veya istinabe kurumlarına başvurulmamalıdır. Böylelikle tanık, uzman ve bilirkişi görevi gereği şüpheli, sanık veya mağdura soru yöneltebilecek savcı, müdafî, vekil, sanık ve katılan da tanık, uzman ve bilirkişiye aydınlatılması ve açıklanması gereken hususları sorabilecek ve gerekli bilgi alışverişi sağlanacaktır.²³²

²²⁸ “İfade alınır” tabiri yerine “dinlenir” tabirinin kullanılması daha doğru olacaktır. Çelikkaya, SEGBİS, s.151; CMK m. 180/ 5 kapsamında SEGBİS kullanımı zorunludur. Sanıvar, “Segbis”, s.1645; Öztürk/ Tezcan/ Erdem/ Gezer/ Kırıt/ Akcan/ Özaydın/ Tütüncü/ Villemin/ Tok, Muhakeme, s.632.

²²⁹ Bekir Boga, “Ceza Muhakemesinde Delillerin Tartışılması”, Necmettin Erbakan Üniversitesi SBE Kamu Hukuku ABD, Yüksek Lisans Tezi, Konya, 2019, s.89.

²³⁰ Yargıtay 16. Ceza Dairesi 2019/5637 E 2020/5340 K 04.11.2020 tarih, <https://www.sinerjimevzuat.com.tr>, E.T:08. 06.2021.

²³¹ Aynı yönde verilen kararlar: Yargıtay 16. Ceza Dairesi 2020/2081 E 2020/5012 K 01.10.2020 tarih; Yargıtay 16. Ceza Dairesi 2020/5000 E 2020/4888 K 12.10.2020 tarih <https://www.sinerjimevzuat.com.tr>, E.T:08. 06.2021.

²³² Dülger, “Bilirkişi”, s.675.

3.1.2.2. Gizli soruşturmacının dinlenmesi

Teknolojinin değişip geliştiği gibi suçlulukla mücadelede kullanılan yöntemler de değişip gelişmektedir. Gizli soruşturmacı görevlendirilmesi CMK m.139'da düzenlenen ve suçlulukla mücadelede etkili olan özel bir koruma tedbiridir.²³³

Gizli soruşturmacıyla ilgili Ceza Muhakemesi Kanununda Öngörülen Telekomünikasyon Yoluyla Yapılan İletişimin Denetlenmesi, Gizli Soruşturmacı ve Teknik Araçlarla İzleme Tedbirlerinin Uygulanmasına İlişkin 26434 Sayılı Yönetmelik de bulunmaktadır. CMK m. 139'da gizli soruşturmacının tanımına yer verilmemiştir. 26434 sayılı Yönetmelik m. 4/1-ç'de gizli soruşturmacı, gerektiğinde örgüt içine sızmak, gözetlemek, izlemek, örgüte ilişkin her türlü araştırmada bulunmak ve örgütün işlediği suçlarla ilgili iz, eser, emare ve delilleri toplamak ve muhafaza altına almakla görevlendirilen kamu görevlisi olarak tanımlanmıştır.²³⁴

CMK m.139'da gizli soruşturmacının hangi aşamada görevlendirileceği²³⁵, görevlendirilmesinin şartları²³⁶ kimlerin gizli soruşturmacı²³⁷ olabileceği düzenlenmiştir.

²³³ Ramazan Sanıvar, "Ceza Muhakemesinde Gizli Soruşturmacı Görevlendirilmesi Tedbiri", Ceza Hukuku Dergisi, C: 14, S: 40, 2019, s. 404.

²³⁴ Gizli soruşturmacı tedbiri kanunlarımıza Alman hukukundan gelmiştir. Alman CMK m. 11a/2 gizli soruşturmacıyı "kendilerine sürekli olarak verilmiş bulunan uydurma bir kimlik altında soruşturma yapan polis memuru" olarak tanımlamaktadır. Ali Parlar, Teori ve Uygulamada CMK El Kitabı, 2. Baskı, Bilge Yayınevi, Ankara, 2015, s.323.

²³⁵ Gizli soruşturmacı sadece soruşturma aşamasında görevlendirilmelidir. Gizli soruşturmacının kovuşturma aşamasında görevlendirilmesi söz konusu değildir. Ünver/Hakeri, Muhakeme, s.479; Şahin/ Göktürk, Muhakeme -I, s.381; Özen, Muhakeme, s.612; Gökçen/ Balcı/ Alşahin/ Çakır, Muhakeme, s.539; Öztürk/ Tezcan/ Erdem/ Gezer/ Kırıt/ Akcan/ Özaydın/ Tütüncü/ Villemin/ Tok, Muhakeme, s.571.

²³⁶ Gizli soruşturmacı görevlendirilmesi ancak CMK m. 139/7'de sayılan(uyuşturucu ve uyarıcı madde imal ve ticareti, suç işlemek amacıyla örgüt kurma(2,7 ve 8. Fıkralar hariç),silahlı örgüt, silahlı örgüte silah sağlama, silah kaçakçılığı ve Kültür Ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kanunu m. 68-74'deki suçlar) suçlarla sınırlandırılmıştır. CMK m. 139/7 her ne kadar suç işlemek amacıyla örgüt kurma suçunun 2,7,8. Fıkralarını hariç tutsa da 26434 sayılı Yönetmelik m. 26'da suç işlemek amacıyla örgüt kurma suçunun 2.7.8. fıkralar içinde gizli soruşturmacı görevlendirileceği düzenlenmiştir. Göksel Yüksel, "5271 Sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu Çerçevesinde Gizli Soruşturmacı Görevlendirilmesi", Ankara Barosu Dergisi, S:3, 2011, s.291; Soruşturma konusu suçların işlendiğine dair somut delillere dayanan kuvvetli şüphe de aranmaktadır. Mehmet Işık, "Gizli Soruşturmacı Görevlendirilmesi" ,Türkiye Barolar Dergisi, S: 110, 2014, s. 386; Ayrıca başka yolla delil elde etme imkânının da bulunmaması gerekmekte olup son çare olarak başvurulmalıdır. Atacan Köksal, "Gizli Soruşturmacı Görevlendirilmesi", AÜHFD, C:65, S:4, 2016, s.2151; Öztürk/ Tezcan/ Erdem/ Gezer/ Kırıt/ Akcan/ Özaydın/ Tütüncü/ Villemin/ Tok, Muhakeme, s.571; Centel/ Zafer, Muhakeme, ss.506-507.

²³⁷ Gizli soruşturmacı olarak sadece kamu görevlileri görevlendirilir. Özen, Muhakeme, s.614; Ünver/Hakeri, Muhakeme, s.477; Yenisey/ Nuhuğlu, Muhakeme, s.476; Şahin/ Göktürk, Muhakeme -

CMK m. 139/3'de kovuşturma aşamasında gizli soruşturmacıların tanık olarak dinlenmesinin mümkün olup olmadığı hususları tartışmalıyken 7078 sayılı 1.02.2018 tarihli Kanun'un 137. maddesiyle ek hükümler getirilerek bu belirsizlik giderilmiştir.²³⁸ CMK m. 139/3'e göre "Soruşturmacı, kovuşturma evresinde tanık olarak dinlenmesinin zorunlu olması halinde, duruşmada hazır bulunma hakkına sahip bulunanlar olmadan veya ses ya da görüntüsü değiştirilerek özel ortamda dinlenir. Bu durumda 27/12/2007 tarihli ve 5726 sayılı Tanık Koruma Kanununun 9 uncu maddesi hükmü kıyasen uygulanır."²³⁹

Gizli soruşturmacılar görevlerinden ötürü büyük bir tehlike ve tehdit altındadırlar. Bundan dolayı gizli soruşturmacılar görevlerinin ifa ederken gerçek kimlikleri saklanmaktadır. Gizli soruşturmacıların gerçek kimliklerinin açığa çıkması hem bu kişileri tehlike altına almakta hem de benzer görevlerde tekrar kullanımlarını engellemektedir. Gizli soruşturmacıların güvenliğinin sağlanması hem görevlerini ifa ederken hem de görevleri son bulduğunda da devam etmelidir. Bundan dolayı gizli soruşturmacıların tanık olarak dinlenmesi durumunda CMK m.58 ve TTK hükümleri birlikte uygulanacaktır.²⁴⁰

Getirilen düzenlemeye göre gizli soruşturmacının kovuşturma aşamasında tanıklığı ancak "zorunlu" olması halinde mümkün olacaktır. Kovuşturma aşamasında gizli soruşturmacının tanıklığı zorunluluk teşkil ediyorsa gizli soruşturmacı tanık olarak

I, s.378; Gökçen/ Balcı/ Alşahin/ Çakır, Muhakeme, s.539; Öztürk/ Tezcan/ Erdem/ Gezer/ Kırıt/ Akcan/ Özyayın/ Tütüncü/ Villemine/ Tok, Muhakeme, s.572; Centel/ Zafer, Muhakeme, s.508.

²³⁸ Bu düzenleme getirilmese dahi TTK m. 22'de gizli soruşturmacılar hakkında TTK 'nın uygulanacağı hüküm altına alındığından TTK hükümleri çerçevesinde gizli soruşturmacıların dinlenmesinde bir tereddüt söz konusu olmamalıydı. Şahin/ Göktürk, Muhakeme -II, s.55; Özbek/ Doğan/ Bacaksız, Muhakeme, s.407.

²³⁹ Özen, Muhakeme, s.618; Ünver/Hakeri, Muhakeme, s.480; Yenisey/ Nuhoğlu, Muhakeme, s.485; Şahin/ Göktürk, Muhakeme -I, s.382; Gökçen/ Balcı/ Alşahin/ Çakır, Muhakeme, s.542; Gülsüm Cansu Diktaş, "Gizli Soruşturmacı", Çankaya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Kamu Hukuku ABD, Yüksek Lisans Tezi, Ankara, 2019, ss.94-95; Osman Şahin, "Ceza Muhakemesi Kanunu'na Göre Gizli Soruşturmacı Görevlendirilmesi", Kırıkkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Kamu Hukuku ABD, Yüksek Lisans Tezi, Kırıkkale, 2019, s. 71.

²⁴⁰ Turgut, Tanıkların Korunması, s.224; Işık, "Gizli Soruşturmacı", s.396; Gökçen/ Balcı/ Alşahin/ Çakır, Muhakeme, s.542; Özbek/ Doğan/ Bacaksız, Muhakeme, s.409; Öztürk/ Tezcan/ Erdem/ Gezer/ Kırıt/ Akcan/ Özyayın/ Tütüncü/ Villemine/ Tok, Muhakeme, s.573; Centel/ Zafer, Muhakeme, s.508.

mahkemede dinlenir. Ancak bu dinleme duruşmada hazır bulunanlar olmadan veya ses veya görüntüsü değiştirilerek özel ortamda gerçekleşir.²⁴¹

Kimliği saklı tutulan veya diğer koruma tedbirleri uygulanan gizli soruşturmacı, duruşmada tanık olarak dinlenirken hazır bulunmaya hakkı olanların olmadığı bir salonda bulundurulmalıdır. Gizli soruşturmacının sesi ve görüntüsü değiştirilerek SEGBİS’le duruşma salonuna aktarılmalı gizli soruşturmacının da duruşma salonunu görebilmesi ve duyabilmesi sağlanmalıdır. Böylelikle CMK m. 201 kapsamında gizli soruşturmacıya anlık olarak sorular da sorulabilecek, gizli soruşturmacının korunması sağlanırken savunma hakkı da ihlal edilmeyecektir.²⁴²

CMK m.58, TKK m. 9, Yönetmelik m. 10, Yönetmelik m. 12 kapsamında huzurda bulunanlar olmadan ve kimliği saklı tutulan tanıkların dinlenmesinde yapılan açıklamalar gizli soruşturmacının dinlenmesi hususunda da uygulama alanına sahiptir.

3.1.2.3. Mağdurun dinlenmesi

Mağdurun tanımı CMK m. 2’de TCK m. 6’daki tanımlar kısmında da yer almamaktadır. Ceza hukukunda ise mağdur, suçla korunan hukuksal değeri ihlal edilmiş veya ihlal edilme tehlikesi bulunan kişi olarak tanımlanmaktadır.²⁴³ Hem ulusal hem uluslararası hukukta öncelik failin haklarının korunmasıyken zamanla mağdurun hakları da koruma altına alınmıştır.²⁴⁴

²⁴¹ Müge Aydın , “Ceza Muhakemesi Hukukunda Gizli Soruşturmacı”, İstanbul Kültür Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Kamu Hukuku ABD, İstanbul, 2021, s.98.

²⁴² Şahin, “ Gizli Soruşturmacı ”, s.68; Aydın , “Gizli Soruşturmacı”, s.103; Özbek/ Doğan/ Bacaksız, Muhakeme, s.411.

²⁴³ Ahmet Bozdağ, “Ceza Muhakemesi Hukukunda Mağdurun Hukuki Yardım Alma Hakkı”, TBB Dergisi, S:132, 2017, s. 124; Özbek/ Doğan/ Bacaksız, Muhakeme, s.205.

²⁴⁴ İlk olarak mağdurun korunmasıyla ilgili ilkeler BM 29 Kasım 1985 tarihli Suçtan ve Yetki İstismarından Mağdur Olanlara Adalet Sağlanmasına dair Temel Prensipler Bildirisiyle belirlenmiştir. Fatma Karakaş Doğan, “Uluslararası Düzenlemeler Işığında Mağdur Haklarının ve Suç Mağdurlarına Yardım Hakkında Kanun Tasarısının Değerlendirilmesi”, MÜHFD, C:19, S:2, 2013, ss.1013-1014.

CMK’da mağdur ile şikâyetçinin²⁴⁵ hakları bir bütün olarak düzenlenmiştir. CMK m. 234’te haklar tek tek sayılmıştır.²⁴⁶

Mağdur ile şikâyetçinin dinlenmesi ise CMK m. 233/1’e göre mecburidir.²⁴⁷ Mağdur ile şikâyetçinin dinlenmesi de CMK m. 236’da düzenlenmiştir.²⁴⁸ Eğer mağdur suç fiilini bizzat yaşamışsa aynı zamanda o suçun tanığıdır ve mağdurun dinlenmesinde yemin hariç tanıklığa ilişkin hükümler kıyasla uygulanır. Olayı bizzat yaşamış olan mağdur tanığa yemin ettirilmez.²⁴⁹

CMK m. 236/2’ye göre suç nedeniyle psikolojisi bozulmuş çocuk veya mağdur tanık olarak sadece bir defa dinlenebilecektir. Maddi gerçeğin aydınlatılması söz konusu olmadığı müddetçe psikolojisi bozuk olan mağdurun tekrar tekrar dinlenmesi söz konusu değildir. Böylelikle suçtan ruhsal anlamda zarar görmüş olan mağdurun ikincil mağduriyetinin de önüne geçilmiş olunmaktadır.²⁵⁰

Mağdur çocuğun veya psikolojisi bozulmuş mağdurun tanık olarak dinlenmesi sırasında CMK m. 236/3’e göre psikoloji, psikiyatri, tıp veya eğitim alanında uzman bir kişi mağdurun yanında bulundurulur. Uzman kişinin bulundurulmasında, mağdurun çocuk olduğu hallerde çocuğun psikolojik durumunun bozuk olup olmamasının bir önemi olmayıp her mağdur çocuğun dinlenmesinde yanında bir

²⁴⁵ Yenisey ve Nuhoglu şikâyeti dar anlam da şikâyet ve geniş anlamda şikâyet olarak iki şekilde anlamlandırmışlardır. Dar anlamda şikâyet, sadece şikâyetle bağlı suçlarda söz konusuyken, geniş anlamda şikâyet ise resen kovuşturulan suçlar ve şikâyetle bağlı suçlarda söz konusudur. Yazarlar şikâyet kavramını geniş anlamlandırmış hem resen kovuşturulan suçlar hem de şikâyetle bağlı suçlar için yapılan başvuruları şikâyet olarak nitelemişlerdir. Yenisey/ Nuhoglu, Muhakeme, s.172.

²⁴⁶ Ferhat Uslu, “Çağdaş Ceza Adaleti İçinde Mağdur”, Ankara Barosu Dergisi, S:4, 2013, ss.252-257; Öztürk/ Tezcan/ Erdem/ Gezer/ Kırıt/ Akcan/ Özaydın/ Tütüncü/ Villemin/ Tok, Muhakeme, s.237.

²⁴⁷ Yenisey/ Nuhoglu, Muhakeme, s.173; Özen, Muhakeme, s.261.

²⁴⁸ Yenisey/ Nuhoglu, Muhakeme, s.532; Özen, Muhakeme, s.261; Şahin/ Göktürk, Muhakeme -I, s.129;Toroslu/ Feyzioğlu, Muhakeme, s.226; Ünver/Hakeri, Muhakeme, s.708.

²⁴⁹Yemin etmemesinin sebebi uyumsuzluğun tarafı olmasındandır. Bedir Türk, “Ceza Adaleti Sisteminde Mağdur Hakları”, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Kamu Hukuku ABD, Yüksek Lisans Tezi, Konya, 2021, ss.36-39; Centel/ Zafer, Muhakeme, ss.282-283.

²⁵⁰ Türk, “Mağdur Hakları”, s.40; Şahin/ Göktürk, Muhakeme -I, s.130; Özbek/ Doğan/ Bacaksız, Muhakeme, s.208; Öztürk/ Tezcan/ Erdem/ Gezer/ Kırıt/ Akcan/ Özaydın/ Tütüncü/ Villemin/ Tok, Muhakeme, s.238.

uzman bulundurulmalıdır. Çocuk olmayan mağdurların dinlenmesinde uzman bulundurulması hali psikolojik durumun bozulmasına bağlanmıştır.²⁵¹

17 Ekim 2019 tarihinde çıkarılan 7188 sayılı Kanunun 22. maddesiyle CMK m. 236'ya CMK m. 236/4, CMK m. 236/5, CMK m. 236/6, CMK m. 236/7, CMK m. 236/8 eklenmiştir.²⁵² Bu fıkraların eklenmesinde en önemli amaç mağdurların ruhsal durumlarını korumak olup mağdurların daha da mağdur olmalarını önlemektir.²⁵³

CMK m. 236/4'e göre çocuk veya mağdurların ifade ve beyanları şüpheli veya sanıkla karşılaşmasında sakınca bulunduğu sonucuna varıldığında ifade veya beyanlar özel ortamlarda uzmanlar aracılığıyla alınır.²⁵⁴ Özel ortamdan kasıt mağdur çocuklar için Çocuk İzleme Merkezleri (ÇİM)²⁵⁵, diğer mağdurlar için ise Adli Görüşme Odaları (AGO) dır.²⁵⁶ Mağdur çocukların tanık olarak dinlenmesinde ise CMK m. 52/3 gereği ses ve görüntü kaydı zorunludur.²⁵⁷

²⁵¹ Yenisey/ Nuhoglu, Muhakeme, s.533; Özen, Muhakeme, s.262; Şahin/ Göktürk, Muhakeme -I, s.129; Ünver/Hakeri, Muhakeme, s.709; Gökçen/ Balcı/ Alşahin/ Çakır, Muhakeme, s.253; Özbek/ Doğan/ Bacaksız, Muhakeme, s.205.

²⁵²Özen, Muhakeme, s.262; Şahin/ Göktürk, Muhakeme -I, ss.129-130; Ünver/Hakeri, Muhakeme, ss.709-708; Gökçen/ Balcı/ Alşahin/ Çakır, Muhakeme, s.253.

²⁵³ Gökçe Bahar Öztürk, “ Ceza Muhakemesinde Mağdur ve Mağdur Hakları”, Çankaya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Kamu Hukuku ABD, Yüksek Lisans Tezi, Ankara, 2021, s. 45.

²⁵⁴ Beyanların alımı sırasında odada mağdurların yanlarında sadece uzman bulunmalıdır. Hâkim ve savcılar odayı dışardan izlemeli gerektiğinde mikrofon ve kulaklıkla uzman aracılığıyla mağdurla iletişim sağlanmalıdır. Ayşe Dolunay Sarıca/ Umut Haydar Coşkun, “Cinsel İstismar Olgularında Adli Görüşme Odalarının Kullanımı: Hâkim, Avukat, Uzman ve Mağdur Görüşleri”, Ceza Hukuku ve Kriminoloji Dergisi, C:8, S:1, 2020, s.7; Duruşma esnasında mağdur beyanları SEGBİS aracılığıyla duruşma salonuna aktararak alınmalıdır. Öztürk, “Mağdur”, ss.44-45.

²⁵⁵ Çocuk İzleme Merkezleri' nin (ÇİM) kurulması Türkiye'de 2010 yılında Ankara'da pilot uygulama olarak başlatılmış, ilk yasal düzenleme olan 04.10.2012 tarih ve 28431 sayılı Resmi Gazete'de yayınlanan 2012/20 sayılı Başbakanlık Genelgesi'yle diğer illere de yayılmıştır. Genelge'de ÇİM'in kuruluş amacı istismara uğrayan çocukların zorunlu olan hukuki, tıbbi, ruhsal ve sosyal haklarının korunması, çocuklarla görüşmelerin çocuğun uğradığı travmatik durumun artmasına neden olmadan görüşmeyi yürütebilecek donanıma sahip olanlar tarafından gerçekleştirilmesi, çocuğa yönelik adli ve tıbbi işlemlerin tek seferde ve tek merkezden yürütülmesinin sağlanması ve çocuk adalet sisteminin korunmasıdır. Trabzon Barosu Çocuk Hakları Komisyonu, Çocuk İzleme Merkezleri Türkiye Raporu, 2015, ss.6-7.

²⁵⁶ Adli Görüşme Odaları (AGO), 2012-2014 yılları arasında Adalet Bakanlığı ile UNİCEF birlikteliğinde yürütülmüş, ikincil mağduriyetlerin önüne geçmek amacıyla bekleme odası, görüşme odası ve gözlem odası olmak üzere 3 odadan oluşmaktadır.24/02/2017 tarihinde Adli Görüşme Odaları Yönetmeliği'yle ülkemizde yasal olarak düzenlenmiş, ilk AGO 03/04/2017 tarihinde açılmıştır. Şu an ise ülkemizin 81 ilinde ve 104 adliyesinde olmak üzere toplam 109 AGO hizmet vermektedir. <https://magdur.adalet.gov.tr/Home/SayfaDetay/agonedir> , E.T: 11.05.2022.

²⁵⁷ Yenisey/ Nuhoglu, Muhakeme, s.534; Öztürk, “Mağdur ”, s. 38; Öztürk/ Tezcan/ Erdem/ Gezer/ Kırıt/ Akcan/ Özyaydın/ Tütüncü/ Villemin/ Tok, Muhakeme, s.239.

CMK m. 236/5'te çocuğun cinsel istismarının vücuda organ veya sair bir cisim sokulmasıyla gerçekleştirildiği durumlarda (TCK m.103/2) çocuk mağdurun beyanının hangi şartlarda alınması gerektiği ayrıca düzenlenmiştir. İlgili suçtan mağdur olan çocukların soruşturma evresindeki beyanları ÇİM'lerde, Cumhuriyet savcısı gözetiminde ve uzmanlar aracılığıyla alınacaktır. Soruşturma evresinde mağdur çocuğun bu şartlar altında alınan beyan ve görüntüleri ise SEGBİS'le kaydedilecektir. Kanunda sadece beyan ve görüntülerin alınması düzenlenmemiş beyan ve görüntülerin kayıt altına alınması da kanunla düzenlenmiştir.^{258,259}

Kovuşturma evresi ise ayrı olarak düzenlenmiş, mağdur çocuğun beyanına kovuşturma aşamasında ihtiyaç duyulduğunda beyanın naip hâkim tarafından ÇİM'de ve uzmanlar vasıtasıyla alınması öngörülmüştür. Kovuşturma evresinde SEGBİS kullanımı düzenlenmemiştir.²⁶⁰

TCK m. 102/2'deki suçtan mağdur olanların soruşturma evresindeki beyanının alınmasında CMK m. 236/5'e yollama yapılmıştır. İlgili suçtan mağdur olanların beyanları da Cumhuriyet savcısı gözetiminde ve uzmanlar aracılığıyla AGO'larda alınmalıdır. Ancak kanun koyucu ses ve görüntülerin kayda alınmasını CMK m. 236/5'ten farklı olarak mağdurun rızasına bağlamıştır. Mağdurun reşit olmasından dolayı ilgili suçtan soruşturma evresinde SEGBİS kaydı ancak mağdur rızasıyla mümkün olup zorunlu olarak bir kayıt söz konusu olamaz.²⁶¹

²⁵⁸ Uygulamada SEGBİS kullanımı sırasında aksaklıklar meydana geldiğinde çare olarak bilgi işlem şefliğinden bir kameraman çağrıldığı ve ses ve görüntü kaydının kamerayla yapıldığı bilgisine ilgili mercilerle görüşme sonucunda ulaşılmıştır. Mağdur beyanında SEGBİS kullanımının amacı mağdurun kendini güvende hissetmesine, üzerindeki bakışları azaltarak kendini daha rahat ifade etmesine olanak sağlamaktır. Mağdurun küçük bir odada bulunan bir kameraman ve üzerine doğrultulmuş bir kamerayla beyanının alınması halinde mağdur kendini baskı altında hissedecek, tedirginliği giderilemeyecek ve böylelikle rahat bir şekilde ifade veremeyecektir. Çare olarak başvuru yöntem mağdurun ikincil mağduriyetini önlemenin aksine mağduriyetinin artmasına sebep olacaktır.

²⁵⁹ Mağdur çocukların beyanlarının SEGBİS'le alınacağı mağdur çocuklara önceden bildirilmeli, kendilerine gerekli bilgi verilmelidir. Zira çocuklar ses ve görüntülerinin neden kayıt altına alındığını öğrenmediği için bu durumdan rahatsızlık duyabilir. Çocuklara gerekli açıklamalarda bulunduktan sonra SEGBİS kullanımı sağlanmalıdır. Böylelikle çocuklar üzerindeki korku ve tedirginlik azalacaktır. Zeynep Tekin Babuç, "Ceza Adalet Sistemi İçerisinde Mağdur Çocukların İkincil Mağduriyeti", Sosyoloji Araştırmaları Dergisi, C:23, S: 2, 2020, ss.341-342; Gökçen/ Balcı/ Alşahin/ Çakır, Muhakeme, s.254.

²⁶⁰ Özen, Muhakeme, s.262; Ünver/Hakeri, Muhakeme, s.709; Gökçen/ Balcı/ Alşahin/ Çakır, Muhakeme, s.254.

²⁶¹ Özen, Muhakeme, s.262; Ünver/Hakeri, Muhakeme, s.709; Gökçen/ Balcı/ Alşahin/ Çakır, Muhakeme, s.254; Öztürk/ Tezcan/ Erdem/ Gezer/ Kırıt/ Akcan/ Özyaydn/ Tütüncü/ Villemin/ Tok, Muhakeme, s.239.

CMK m. 236/8’de SEGBİS kayıtlarının yazılı tutanağa dönüştürülmesi ve tutanağın şüpheli sanık, müdafî, mağdur, vekil ve kanuni temsilciye verilmesine değinilmiştir. SEGBİS kayıtlarının tutanağa dönüştürülmesi esas olarak Yönetmelik m. 7 ile düzenlenmişken ilgili suçlardan dolayı mağdur olanların veya mağdur çocukların SEGBİS kayıtlarının tutanağa dönüştürülmesine kanun koyucu ayrı bir önem atfetmiş ve bu konuyu kanunla özel olarak düzenlemiştir. Kanun, SEGBİS kaydının izletirilmesini ise Yönetmelik m. 8 hükümlerine uygun olarak düzenlemiş, ilgili kişilere soruşturma ve kovuşturma makamlarının gözetimi altında kayıtların izletilebileceğini belirtmiştir.²⁶²

CMK m. 236/7 ise alınan kayıtların saklanması ve gizliliğini özel olarak düzenlemiştir. SEGBİS kayıtlarının dava dosyasında saklanması, kimseye verilmemesi için gereken her türlü tedbir alınmalıdır.²⁶³ Yönetmelik m. 6’ya göre de SEGBİS kayıtları e- imza ile imzalanıp talep eden makam tarafından saklanmalıdır.

CMK m. 236 Yönetmelik m. 6,7,8,9 ile birlikte değerlendirilmelidir.

3.2. SEGBİS’ in Bulunulan Yer Bakımından Uygulanması

3.2.1. Huzurda bulunanlar

Yönetmelik m. 12’de huzurda bulunanların dinlenmesi düzenlenmiştir. Ancak Yönetmelik m. 12 huzurda bulunanların dinlenmesinde Yönetmelik m. 9’a atıf yapmıştır.²⁶⁴

Yönetmelik m.9 olanak bulunduğu hallerde kanunlardaki usul ve esas çerçevesinde hem soruşturma hem kovuşturma aşamalarında yapılan işlemlerin SEGBİS ile kaydının alınacağını düzenlemektedir. Yönetmelik m.9 ile m.12 genel nitelikte bir düzenlemedir.²⁶⁵

Yönetmelik m. 9/2’de ancak mağdur çocukların veya duruşmaya getirilmesi mümkün olmayan ve maddi gerçekliğin ortaya çıkması açısından tanıklığı zorunlu olan kişilerin

²⁶²Özen, Muhakeme, s.262; Ünver/Hakeri, Muhakeme, s.710; Özbek/ Doğan/ Bacaksız, Muhakeme, s.209; Öztürk/ Tezcan/ Erdem/ Gezer/ Kırıt/ Akcan/ Özaydın/ Tütüncü/ Villemin/ Tok, Muhakeme, s.239.

²⁶³Özen, Muhakeme, s.262; Ünver/Hakeri, Muhakeme, s.710; Gökçen/ Balcı/ Alşahin/ Çakır, Muhakeme, s.255; Öztürk/ Tezcan/ Erdem/ Gezer/ Kırıt/ Akcan/ Özaydın/ Tütüncü/ Villemin/ Tok, Muhakeme, s.239.

²⁶⁴ Çelikkaya, SEGBİS, s.141; Sanıvar, “ Segbis ”, s.1648; Yurtcan, Yargılama, s.854.

²⁶⁵ Çelikkaya, SEGBİS, s.141; Yurtcan, Yargılama, s.854.

tanıklığında SEGBİS kaydının zorunlu olduğuna değinilmiştir.²⁶⁶ Aynı düzenleme CMK m.52/3-a,b ile de aynı doğrultudadır. CMK'daki ifade edilmiş “görüntü ve ses kaydı” şeklinde olup Yönetmelik'te “SEGBİS kaydı” olarak geçmektedir. Bu iki istisnai düzenleme dışındaki soruşturma ve kovuşturma aşamaları için yapılan diğer işlemlerin SEGBİS kullanımı zorunluluk arz etmemekte olup uygulayıcıların takdiri halinde imkân dâhilinde SEGBİS'in kullanımı mümkündür.²⁶⁷

CMK m. 236/5'de TCK m. 103/2'deki suç mağduru çocukların, CMK m. 236/6'da TCK m. 102/2'deki suç mağdurlarının soruşturma aşamasındaki beyan ve görüntülerinin SEGBİS'le “kayda alınacağı” ise özel olarak düzenlenmiştir. CMK m. 236,147/1-h kapsamındaki düzenlemelerle CMK m.81 fizik kimlik tespitine ilişkin ses ve görüntü kaydının alınması da huzurda bulunanların dinlenmesi kapsamında değerlendirilebilir.

3.2.2. Huzurda bulunamayanlar

Yönetmelik m.13'de huzurda bulunamayanların dinlenmesine yer verilmiş, Yönetmelik m. 13/1'de soruşturma ve kovuşturma aşamalarında talep eden makam tarafından kabul edilen mazeretleri nedeniyle hazır edilemeyen kişilerin SEGBİS ile dinlenebileceği ve SEGBİS ile duruşmalara katılabileceği düzenlenmiştir.²⁶⁸

Yönetmelik'in bu maddesinin uygulanması için hazır bulunamama mazeretinin olması gerekmekte olup bu mazeretin de SEGBİS kullanımını talep eden makam tarafından kabul edilmesi şarttır. Yönetmelik m.13 hükmü de genel nitelikli çerçeve bir hükümdür.²⁶⁹ Yönetmelik'te hangi mazeretlerin kabul edileceğine dair bir belirlilik bulunmamaktadır. Buna karar verecek olan makam talep eden makam olup mazeretlerin kabul edilip edilmeyeceği hususunda geniş bir takdir yetkisine haizdir.²⁷⁰ Ayrıca Yönetmelik'te kimlerin huzurda bulunamayanlar kategorisine girdiğine dair bir

²⁶⁶ Yurtcan, Yargılama, s.854.

²⁶⁷ Çelikkaya, SEGBİS, s.141.

²⁶⁸ Çelikkaya, SEGBİS, s.142; Yurtcan, Yargılama, s.854; Centel/Zafer, Muhakeme, s.302.

²⁶⁹ Huzurda bulunamayıp ceza infaz kurumunda bulunanlar Yönetmelik m. 14, tedavi kurumlarında bulunanlar Yönetmelik m. 15, yargı çevresi dışında bulunanlar Yönetmelik m. 16'da düzenlenmiştir.

²⁷⁰ Aksi görüş, Yönetmelik m. 13'deki mazeret kavramından CMK m. 180'de ifade edilen haller anlaşılmalıdır. Badem, “Tanık”, s.302.

belirlilik de bulunmamaktadır. Tanık, sanık, şüpheli, mağdur, katılanın bu hüküm kapsamında dinlenmesi mümkün hale gelmektedir.²⁷¹

CMK'da bu hususa ilişkin genel bir düzenleme yoktur. Tanık, şüpheli, sanık, mağdur için ayrı düzenlemeler mevcuttur. CMK m. 58/3'de tanığın huzurda dinlenmesi tanık için ağır tehlike oluşturacak ve bu durumun başka türlü önlenmesinin mümkün olmaması söz konusuysa veya tanığın huzurda dinlenmesi maddi gerçeğin açıklanması açısından tehlike arz ediyorsa hâkim tarafından tanığın SEGBİS'le dinlenebileceğine değinilmiştir.²⁷² CMK m. 62'ye göre bu hüküm bilirkişiler ve uzmanlar, CMK m. 139 gizli soruşturmacı açısından da uygulama alanına sahiptir.²⁷³ CMK'da tanığın SEGBİS'le dinleyebilmenin şartları Yönetmelik hükümlerinden farklılıklar içermektedir. CMK şart olarak ağır tehlike ve tehlikenin başka türlü önlenmesini veya maddi gerçeğin açıklanmaması hallerini ele almışken Yönetmelik sadece mazeretten bahsetmiştir. CMK m.94'te yakalama emri üzerine yakalanan kişinin 24 saat içinde yetkili merci önüne çıkarılamaması halinde SEGBİS'in kullanılacağı ifade ve sorgusunun SEGBİS'le yapılacağı düzenlenmiştir. Kanun 24 saat içinde yetkili merci önüne çıkarılamamayı mazeret olarak kabul etmiştir.

CMK m.180'de hastalık, malullük, giderilmesi olanağı olmayan başka bir sebeple tanık veya bilirkişinin ifadesinin SEGBİS kullanım olanağının varlığı halinde SEGBİS'le alınması gerektiğine değinilmiştir. Tanık veya bilirkişinin SEGBİS'le dinlenmesinde CMK Yönetmelik'ten farklı olarak hastalık, malullük veya giderilmesi olanağı olmayan başka bir sebebi ve SEGBİS kullanım olanağı koşullarını aramaktadır.²⁷⁴

CMK m. 196/4'e göre yurt içinde bulunan sanığın sorgusunun hâkim veya mahkemenin zorunlu gördüğü durumlarda SEGBİS'le yapılabileceği ve sanığın duruşmalara SEGBİS'le katılabileceği düzenlenmiştir. Bu hükmün uygulanabilmesi için sanığın öncelikle yurt içinde bulunması gereklidir. Yurt içinde bulunan sanığın SEGBİS'le sorgusu veya duruşmaya katılması da ancak zorunluluk durumlarında söz

²⁷¹ Centel/Zafer, Muhakeme, s.301.

²⁷² Yaşar, "Gizli Tanıklık", s.31.

²⁷³ Dülger, "Bilirkişi", s.664; Ünver/Hakeri, Muhakeme, s.297; Şahin/ Göktürk, Muhakeme -II, s.84; Yenisey/ Nuhoglu, Muhakeme, s.222; Özen, Muhakeme, s.296.

²⁷⁴ Çelikkaya, SEGBİS, s.142.

konusudur. Zorunluluk haline karar verecek makam ise hâkim veya mahkemedir. Kanun bu konuda da Yönetmelik'ten ayrılmış, sadece mazeretin varlığını kabul etmemiş ayrıca zorunluluk şartını da getirmiştir.²⁷⁵

Ceza Muhakemesinde Seri Muhakeme Yönetmeliği m. 10/11'de seri muhakeme usulüne ilişkin bilgilendirme ve teklifin SEGBİS veya istinabeyle yapılabileceği, m. 13/1'de ise mahkeme tarafından şüphelinin seri muhakemede SEGBİS'le dinlenebileceği düzenlenmiştir. Yönetmelik m. 13 huzurda bulunmayanların dinlenmesi için mazeret ararken Ceza Muhakemesinde Seri Muhakeme Yönetmeliği mazeret olmadan SEGBİS'in kullanılabileceğini düzenlemiştir.²⁷⁶

Ceza Muhakemesinde Uzlaştırma Yönetmeliği m. 29/3'te uzlaşma teklifinin SEGBİS yoluyla da yapılabileceği, m.31/4'te uzlaştırma müzakerelerinde SEGBİS kullanılabileceği düzenlenmiştir. Ceza Muhakemesinde Uzlaştırma Yönetmeliği'nde de Yönetmelik m. 13'de aranan mazeret aranmamış, SEGBİS kullanımı için herhangi bir şart düzenlenmemiştir.²⁷⁷

Yönetmelik huzurda bulunamayanların dinlenmesinde genel olarak tanık, sanık, şüpheli, bilirkişi ayrımında bulunmamış kişi bakımından herkesi bu kapsama dâhil etmiştir. Şart bakımından ise hazır bulunamama için sadece mazereti yeterli görmüş ve talep eden makam tarafından kabul edilmesi koşuluyla SEGBİS'in kullanılacağına, SEGBİS'le duruşmalara katılanacağına değinmiştir. Oysa Kanun'a baktığımızda Kanun SEGBİS'in kişi bakımından uygulanmasını ayrı ayrı düzenlemiş, SEGBİS için aranan şartları da ayrı ve Yönetmelik'ten daha ayrıntılı düzenlemiştir. Yönetmelik SEGBİS'in uygulanma alanını açıklamaktan ziyade SEGBİS'in uygulama alanını genişletmiştir.²⁷⁸

²⁷⁵ Çelikkaya, SEGBİS, s.142; Tırtır, "Sesli-Görüntülü"; Sarıtaş, "Sanığın Yokluğunda", ss.1559-1560.

²⁷⁶ İldırar, "Seri Muhakeme", s. 176; Enes Kocakale, "Türk Ceza Muhakemesi Hukukunda Seri Muhakeme Usulü", Kırıkkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Kamu Hukuku ABD, Yüksek Lisans Tezi, Kırıkkale, 2021, s.62; Ozancan Belci, "Türk Ceza Muhakemesi Hukukunda Seri Muhakeme Usulü", Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Kamu Hukuku ABD, Yüksek Lisans Tezi, İzmir, 2021, s.122.

²⁷⁷ Şahin/ Göktürk, Muhakeme -II, s.215; Yenisey/ Nuhoğlu, Muhakeme, s.833; Şahin/ Göktürk, Muhakeme -I, s.81; Özen, Muhakeme, ss.96-97.

²⁷⁸ Çelikkaya, SEGBİS, s.142.

Yönetmelik m. 13'te aranan mazerete ise Ceza Muhakemesinde Seri Muhakeme Yönetmeliği ve Ceza Muhakemesinde Uzlaştırma Yönetmeliği'nde değinilmemiş, mazeret olmaksızın SEGBİS kullanımı düzenlenmiştir.

Yönetmelik m.13'ün 2. 3. ve 4. fıkralarında huzurda bulunamayanların SEGBİS'le dinlenmesindeki usul anlatılmıştır. Yönetmelik m.13/2'ye göre SEGBİS talep eden makam, dinleyeceği kişinin kimlik bilgilerini, dinleme zamanını, dinleme için gereken hazırlıkları ilgili kolluk birimine iletmelidir. İlgili kolluk birimi dinlenecek kişinin dinleme sırasında hazır edileceği yerdeki kolluk birimidir. Kolluk birimi de kendisine verilen bilgiler doğrultusunda işlem sırasında hazır bulunması için yeterli sayıda kolluk görevlisini görevlendirmelidir.²⁷⁹

Yönetmelik m.13/3'e göre ilgili kolluk görevlisi dinlenecek kişiyi dinleme zamanında dinlemenin olacağı yerde hazır etmelidir. Bu işi yapmakla görevli kişi kolluk görevlisidir.²⁸⁰

Yönetmelik m. 18'de dinleme sırasında hazır bulunacaklara değinilmiştir. Eğer talep eden makam dinlenecek kişinin yanında Cumhuriyet savcısı veya hâkimin bulunmasını talep ediyorsa Cumhuriyet savcısı veya hâkim dinleme sırasında dinlenecek kişinin yanında bulunacaktır. Talep eden makamın bu yönde bir isteği yoksa dinleme sırasında Cumhuriyet savcısı veya hâkimin dinlenecek kişinin yanında bulunmasına gerek yoktur.²⁸¹

Yönetmelik m.13/4'de ise yapılan dinlemenin dinleme talebindeki kişi olup olmadığının tespiti için bir tutanak tutulmasına değinilmiştir.²⁸² Tutanak dinlenen kişinin kimlik tespitine ilişkin bir tutanak olmayıp talep edilen makam tarafından dinlenmesi gereken kişinin gerçekten dinlenen kişi olup olmadığının tespiti için tutulan bir tutanaktır. Tutanak dinleme sırasında görevli olan kolluk görevlisi tarafından düzenlenmeli ve imzalanmalıdır.²⁸³

²⁷⁹ Yurtcan, Yargılama, s.854; Centel/ Zafer, Muhakeme, s.302.

²⁸⁰ Yurtcan, Yargılama, s.854; Centel/ Zafer, Muhakeme, s.302.

²⁸¹ Centel/ Zafer, Muhakeme, s.302.

²⁸² Yurtcan, Yargılama, s.855; Centel/ Zafer, Muhakeme, s.302.

²⁸³ Çelikkaya, SEGBİS, s.143; Yurtcan, Yargılama, s.855; Centel/ Zafer, Muhakeme, s.302.

3.2.3. Ceza infaz kurumunda bulunanlar

Yönetmelik m. 14’de ceza infaz kurumunda bulunanların, teknik altyapının varlığı halinde SEGBİS’le dinlenebileceği, duruşmalara katılabileceği düzenlenmiştir.²⁸⁴ Maddede kişi bakımından bir ayrıma gidilmemiş olup hüküm ceza infaz kurumunda bulunan sanık, şüpheli, tanık vb. herkes için uygulanabilir bir hükümdür. Uzlaştırma ve seri muhakeme usulünün uygulanmasında taraflardan birinin cezaevinde bulunması halinde de SEGBİS kullanılabilecektir.²⁸⁵

CMK’da bu başlık altında bir düzenlemeye gidilmemiş olup SEGBİS’in kişi bakımından ayrı ayrı düzenlenmesi söz konusudur. CMK m. 196/4’e göre yurt içindeki sanığın sorgusu veya duruşmalara katılması hâkim veya mahkemenin zorunlu gördüğü durumlarda SEGBİS’le yapılabilecektir. Sanığın sorgusunun veya duruşmaya katılımının SEGBİS’le gerçekleşmesi için Kanun koyucu burada zorunluluk teşkil eden bir neden aramaktadır. Zorunluluk teşkil eden bir neden olsa bile bu durumda dahi hâkim veya mahkeme SEGBİS’i zorunlu olarak kullanmakla yükümlü olmayıp, SEGBİS’in kullanımını zorunlu gördüğü durumda dahi hâkim veya mahkeme takdiri olarak karar verebilecek gerekirse zorunlu gördüğü durumda sanığın bizzat duruşmaya getirilmesini sağlayacaktır.²⁸⁶

CMK m.196/5 ise hastalık, disiplin önlemi veya zorunlu diğer nedenlerle yargı çevresi dışındaki bir hastane veya tutukevine nakledilmiş bir sanığın sorgusunun yapılmış olması koşuluyla duruşmadan bağışık bulundurulmasına mahkeme tarafından karar verilebilecektir.²⁸⁷ Sanığın bu konuda herhangi bir beyanı alınmadan sanığın duruşmada bulunma hakkı mahkeme veya hâkim tarafından elinden alınmaktadır. Kendi elinde olmayan nedenlerden dolayı sırf yargı çevresi dışında bulunduğu için mahkeme tarafından kendi duruşmasında bulundurulmayan sanığın duruşmada hazır bulunma hakkı ihlal edilmektedir.²⁸⁸ Yargıtay Ceza Genel Kurulunun (YCGK) bu maddeyi yorumu ise sanığın duruşmada hazır bulunmayı açıkça istemiyor olması

²⁸⁴ Yurtcan, Yargılama, s.855; Özbek/ Doğan/ Bacaksız, Muhakeme, s.79; Centel/ Zafer, Muhakeme, s.301.

²⁸⁵ Çelikkaya, SEGBİS, s.143; Sanıvar, “Segbis”, s.1648; Acar/ Gürsoy, “Sesli Görüntülü”, s.135.

²⁸⁶ Çelikkaya, SEGBİS, s.142; Tırtır, “Sesli-Görüntülü”; Sarıtaş, “Sanığın Yokluğunda”, ss.1559-1560.

²⁸⁷ Çelikkaya, SEGBİS, s.143; Yenisey/ Nuhoglu, Muhakeme, ss.738-739; Özen, Muhakeme, ss.817-818; Ünver/Hakeri, Muhakeme, ss.570-573; Toroslu/Feyzioğlu, Muhakeme, ss.148-149.

²⁸⁸ Çelikkaya, SEGBİS, s.143.

hallerinde ancak duruşmadan bağışık tutulması gerektiğidir.²⁸⁹ Sanık açıkça duruşmada bulunmayı talep ediyorsa sanığın duruşmada hazır edilmesi gerekmektedir.

CMK m. 196/5'e göre yargı çevresi dışındaki bir hastane veya ceza infaz kurumunda bulmasından dolayı mahkeme tarafından duruşmadan bağışık tutulan sanıkların duruşmalara katılımı, sorgusu, Yönetmelik m. 14 kapsamında SEGBİS'le gerçekleşebilmelidir. Yönetmelik m.14 kişi bakımından sanık, şüpheli, tanık ayrımı yapmamış ceza infaz kurumunda bulunan herkesin SEGBİS'le dinlenebileceğini düzenlemiştir. Ayrıca ceza infaz kurumunda bulunan kişilerin SEGBİS'le dinlenmesinde veya duruşmaya katılmasında sanığın sorgusunun yapılmış olması, hastalık, disiplin önlemi veya başka nedenlerle yargı çevresi dışındaki cezaevinde bulunması gibi koşulların da gerçekleşmesini aramamıştır. Ceza infaz kurumunda bulunanların dinlenmesi veya duruşmaya katılması için aranan koşul teknik alt yapının olması ve ilgili makamın kabul etmesidir.²⁹⁰

Yönetmelik m.14/2'e göre talep eden makam dinlenecek kişinin kimlik bilgilerini, dinleme zamanını ve dinleme için gereken hazırlıkları ceza infaz kurumu yönetimine bildirmelidir. Yönetmelik m.14/3'de ceza infaz kurumu görevlisi dinlenecek kişiyi dinleme odasında hazır etmekle görevlendirilmiştir. Dinlenecek kişinin dinleme zamanında dinleme odasına getirilmesinden sorumlu kişi ceza infaz kurumu görevlisidir.²⁹¹

Yönetmelik m.14/4'de ceza infaz kurumu görevlisinin tutanak düzenlemesi ve imzalanmasından bahsetmektedir.²⁹² Ceza infaz kurumu görevlisinin düzenleyeceği tutanak dinlenen kişinin gerçekte dinlenen kişi olup olmadığının tespitine yönelik olup dinlenen kişinin kimliğinin tespitine yönelik bir tutanak değildir. Ceza infaz kurumu görevlisi tuttuğu tutanağı son olarak mutlaka imzalamalıdır.²⁹³

²⁸⁹ Yargıtay Ceza Genel Kurulu 2008/9-148 E 2008/169 K 10.06.2008 tarihli karar.

²⁹⁰ Çelikkaya, SEGBİS, s.144.

²⁹¹ Yurtcan, Yargılama, s.855; Centel/ Zafer, Muhakeme, s.302.

²⁹² Yurtcan, Yargılama, s.855; Centel/ Zafer, Muhakeme, s.302.

²⁹³ Çelikkaya, SEGBİS, s.144.

Yönetmelik m. 18'e göre eğer talep eden makam dinlenecek kişinin yanında Cumhuriyet savcısı veya hâkimin bulunmasını istiyorsa dinleme sırasında Cumhuriyet savcısı veya hâkim dinlenecek kişinin yanında bulunacaktır.²⁹⁴

Yargıtay kararında²⁹⁵ Diyarbakır ceza infaz kurumunda bulunan hükümlünün kendiliğinden duruşmaya gelme olanağının bulunmaması, duruşmadan bağışık tutulma talebinin olmaması nedeniyle son oturumda sanığın duruşmada hazır bulundurulması veya SEGBİS'le duruşmaya katılımının sağlanması gerektiğine değinmiştir. Hükümlünün duruşmadan bağışık tutulma isteği hükümlü yoksa son oturumda ya duruşmada hazır bulundurulmalıdır ya da SEGBİS'le kişinin duruşmaya katılımı gerçekleştirilmelidir. SEGBİS cezaevinde olmasından dolayı duruşmaya katılma imkânı olmayan kişilerin duruşmaya katılımını sağlamaktadır.²⁹⁶

Cezaevlerinde bulunanların SEGBİS'le hâkim önüne çıkarılması, duruşmaya katılımının sağlanması kişilerin zaman kaybı yaşamaksızın makul sürede yargılanmalarına yardımcı olmaktadır. SEGBİS aynı zamanda cezaevinde bulunan kişilerin yetkili mahkeme huzuruna getirilmeleri için yapılan nakil sırasında oluşacak kaçma, kaza, saldırı ve diğer tehditleri bertaraf ederek kişilerin güvenliklerinin nakil sırasında sağlanmasına katkı sağlamaktadır. Benzer şekilde cezaevinde bulunan kişilerin duruşma salonuna getirildiklerinde duruşma salonunda yaşanacak güvenlik tehditlerinin önü de SEGBİS'le kesilmektedir.²⁹⁷

Cezaevlerinde SEGBİS bağlantısının yapılacağı bir oda ayrıca mevcuttur. Uygulamada bir cezaevi görevlisi zamanı geldiğinde cezaevindeki sanığı odaya getirir. Sanığın mahkemeye götürülmeden cezaevinin içinde yanında avukatı olmadan cezaevi görevlisinin eşliğinde SEGBİS bağlantısı gerçekleştirilerek sanığın duruşmaya katılımı ve savunmasının alınması sağlanır. Sanığın bu şekilde savunmasının alınması

²⁹⁴Centel/ Zafer, Muhakeme, s.302.

²⁹⁵ Yargıtay 8. Ceza Dairesi 2019/1732 E 2020/17681 K 15.11.2018 tarih, <https://www.sinerjimevzuat.com.tr>, E.T: 22.05.2021.

²⁹⁶ Son yıllarda COVID-19 pandemisi nedeniyle cezaevlerinde bulunanların duruşmaya katılımı çoğunlukla SEGBİS vasıtasıyla yapılmaktadır. Mahkemeler başka bir sebep göstermeden cezaevlerinde bulunan sanıkların duruşmaya katılımını SEGBİS'le gerçekleştirmektedirler. Yalova 2. Ağır Ceza Mahkemesi'nce de Kocaeli Cezaevinde bulunan sanığın kimlik bilgisi ve savunması SEGBİS vasıtasıyla alınmış, sadece COVID-19 gerekçe gösterilerek gelecek duruşma günü için de sanığın SEGBİS'le hazır edilmesi için talimat yazılmıştır.

²⁹⁷ Ömer Yılmaz, "Adil Yargılanma Hakkı Kapsamında SEGBİS", İNHAK Dergisi, S:4, 2019, s.25.

sanığa savunma hakkının kullandırıldığını göstermemektedir. Sanığın savunmasını beyan etme sürecine kadar öncelikle sanığa savunmasını hazırlayabilmesi için uygun bir ortam da sunulmalıdır. Cezaevinde bulunan sanığın cezaevinden dosyayı incelemesi, gerekli araştırmaları yapması, avukatıyla görüşmesi gereken hukuki yardımı alması sınırlı bir şekilde gerçekleşmektedir. Cezaevinde bulunan kişiler tarafından sanığın yönlendirilmesi de söz konusu olmaktadır. Bu koşullar altında cezaevinde bulunan sanığın SEGBİS’le savunma vermesi de savunma hakkının yeterince korunmadığını gösterir.²⁹⁸

AİHM cezaevinde bulunan sanığın sırf SEGBİS’le duruşmaya katılımını hak ihlali olarak görmemektedir. Adalet Bakanlığı’nın 150 No.lu Genelgesi’nde de değinilen AİHM, Marcello Viola-İtalya Kararında SEGBİS’le sanığın duruşmalara katılımının adil yargılanma hakkının ihlaline yol açmadığı sonucuna ulaşmıştır.²⁹⁹

Başvuran Bay Marcello Viola yargılamanın temyiz duruşmalarına bizzat katılmayıp video konferans yoluyla hapisshaneden katıldığını ve dolayısıyla bu durumun savunma hakkını ihlal ettiğini belirtmiştir. Başvuran ayrıca video konferans yöntemiyle duruşmalara katılımının mahkemeyi etkilediğini, en azından topluma karşı bir tehdit unsuru oluşturup oluşturmadığı hususlarında bir değerlendirme yapıp ona göre karar verilmesi gerektiğini iddia etmiştir. AİHM, Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi (AİHS)’nin 6. maddesi olan adil yargılanma hakkını bir bütün olarak değerlendirmesini yapmış hakkın sadece duruşmalarda hazır bulunmayı değil aynı zamanda davayı da takip etme hakkını içerdiğine değinmiştir.³⁰⁰ AİHM başvuranın video konferansla duruşmaya katılımını mağdur ve tanıkların güvenliklerinin sağlanması, suçun önlenmesi, makul sürede yargılanma amaçlarına hizmet etmesinden ötürü meşru görmüştür. Mahkeme, video konferans yöntemiyle bağlantılarda ses ve görüntü konusunda sorunlar

²⁹⁸ Halil Güner, “SEGBİS Sisteminin Cezaevi Uygulamasının Adil Yargılanma Hakkı Yönünden Değerlendirilmesi”, Terazi Hukuk Dergisi, C:9, S.99, 2014, ss.84-86; Çelikkaya, SEGBİS, s.144; Gizem Dursun, “ Sanığın Duruşmada Hazır Bulunma Hakkı ve Bu Kapsamda Sesli ve Görüntülü Bilişim Sisteminin (SEGBİS)Değerlendirilmesi”, Bahçeşehir Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C:11,S:143-144, 2016, s.143; Özbek/ Doğan/ Bacaksız, Muhakeme, s.80.

²⁹⁹ Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi Üçüncü Dairesi’nin 2004/45106 sayılı ve 05.10.2006 tarihli Marcello Vioala – İtalya kararı, [https://hudoc.echr.coe.int/tur#{%22languageisocode%22:\[%22TUR%22\],%22appno%22:\[%2245106/04%22\],%22documentcollectionid%22:\[%22CHAMBER%22\],%22itemid%22:\[%22001-120010%22\]}](https://hudoc.echr.coe.int/tur#{%22languageisocode%22:[%22TUR%22],%22appno%22:[%2245106/04%22],%22documentcollectionid%22:[%22CHAMBER%22],%22itemid%22:[%22001-120010%22]}) , E.T:02.03.2021.

³⁰⁰ Ersan Şen/ Nilüfer Yenice, “Sanığın Mahkemeye Çıkma Hakkı ve Marcello Viola Davası”, 2016, <https://www.hukukmedeniyeti.org/arama/hukuki-makale/?v=list&aranan=viola>, E.T:02.03.2021.

çıkabileceğine değinmiş ancak başvuran ses ve görüntüye ilişkin bir problem yaşadığını belirtmemiştir. Mahkeme başvuranın duruşmalara bağlantısında teknik aksaklıklar yaşamadığı sonucuna varmıştır.³⁰¹

Mahkeme başvuran ile avukatının görüşmelerinin kimse tarafından dinlenilmeyen bir ortamda gizlilik kurallarına uygun yapıldığına değinmiştir. Mahkeme başvuran ile diğer tarafların haklarını karşılaştırmış ve savunmanın daha dezavantajlı olmadığı, savunmanın AİHS'nin 6. maddesindeki hak ve yetkileri kullanma fırsatına haiz olduğu sonucuna varmıştır.³⁰²

Yargıtay kararında³⁰³ ise CMK'nın genel ilkeleri ve CMK m. 196'daki düzenleme uyarınca sanığın duruşmada bizzat bulunmasını adil yargılanma hakkı kapsamında değerlendirmiş bu hakkın sınırlandırılmasını ise ancak istisnai ve ciddi hususlarda kabul etmiştir. Yargıtay Viola-İtalya kararına da atıfta bulunmuş, ilgili kararının ise temyiz duruşmasına ilişkin olduğunu, kovuşturma aşamasında genel kuralın sanığın bizzat duruşmada hazır bulundurulması olduğunu ve bu hakkın sınırlandırılmasının ciddi nedenlere ve mahkeme kararına bağlı olarak yapılabileceğini belirtmiştir. Yargıtay sanığın SEGBİS vasıtasıyla katılımının ise ancak sanığın açık kabulüne dayalı olması gerektiğine, talep halinde sanığın SEGBİS'le savunması sırasında da müdafinin yanında bulunmasının sağlanması gerektiğine değinmiştir. Ceza muhakemesinin en önemli sùjelerinden biri sanıktır. Ceza muhakemesindeki duruşmalar sanık olmadan yapılamaz. Sanığın duruşmaya katılması hak olduğu gibi sanığın duruşmada bulunmasının sağlanması devlet için de bir görevdir. İlgili kararda sanık duruşmalara SEGBİS'le katılmak istemediğini, duruşmalara bizzat katılmak istediğini açıkça beyan etmiştir. Sanığın tüm ısrarlarına rağmen ise isteği kabul edilmemiş sanığın savunması SEGBİS vasıtasıyla alınmıştır. Yargıtay bu durumun savunma hakkının ihlali olduğuna karar vermiştir.³⁰⁴

³⁰¹ Şen/ Yenice, "Viola Davası".

³⁰² AİHM' nin bu yönde verdiği diğer kararlar: 09.11.2006 tarihli Golubev/ Rusya kararı, 27.11.2007 tarihli Ascuitto/İtalya kararı.

³⁰³ Yargıtay 6. Ceza Dairesi 2015/5425 E 2015/2734 K 28.09.2015 tarih, <https://www.sinerjimevzuat.com.tr>, E.T: 22.05.2021.

³⁰⁴ Benzer yönde, Yargıtay 13. Ceza Dairesi 2020/7335 E 2020/11485 K 11.11.2020 tarih.

Yargıtay başka bir kararında³⁰⁵ sanığın zorunluluk nedenleri gösterilmeden SEGBİS’le savunmasının alınmasını, sanığın yargılamanın hiçbir aşamasında SEGBİS’e itirazda bulunmamasından dolayı SEGBİS’le savunma yapmayı zımnen kabul ettiği sonucuna varmıştır. Yargıtay SEGBİS’le savunma yapmak zorunda bırakılan sanık için bu duruma itiraz etmesi gerektiğine değinmiş, itirazının olmaması halinde ise SEGBİS’le savunma yapmaya rızasının olduğu sonucuna ulaşmış, sadece temyiz de yapılan itirazları kabul etmemiştir.

Yargıtay başka bir kararında³⁰⁶ ise sanığın ısrarla, savunmasını SEGBİS yerine bizzat mahkemeye gelip vermesini talep etmesine rağmen mahkemenin sanığı bizzat mahkemeye getirmeden verdiği kararın bozulmasına hükmetmiştir.

Cezaevinde bulunan sanığın duruşmaya katılımının SEGBİS’ le gerçekleştirilmesi bir kural değil, istisnadır. SEGBİS hükümlerinin varlığı SEGBİS’in uygulanmasını zorunlu kılamaz. İlk olarak uygulanması gereken sanığın duruşmaya bizzat getirilmesi olup eğer bu mümkün değilse ikinci yöntem olan SEGBİS’le sanığın duruşmaya katılımının sağlanmasıdır.

3.2.4. Tedavi kurumlarında bulunanlar

Yönetmelik m. 15’te tedavi kurumlarında bulunanların dinlenmesi ve duruşmalara katılması ayrı bir başlık altında düzenlenmiştir. Yönetmelik m. 15’e göre tedavi kurumlarında bulunan kişiler teknik altyapının varlığı halinde SEGBİS’le dinlenebilecek ve duruşmalara katılabilecektir.³⁰⁷ Tedavi kurumlarında bulunanların SEGBİS’le dinlenmeleri hem soruşturma hem de kovuşturma aşamaları için geçerlidir. SEGBİS’in kullanımı için gereken şartlar teknik alt yapı ve dinleme yapacak makamın

³⁰⁵Yargıtay 16. Ceza Dairesi 2020/3509 E 2020/5816 K 25.11.2020 tarih, <https://www.sinerjimevzuat.com.tr> , E.T: 22.05.2021.

³⁰⁶Yargıtay 16. Ceza Dairesi 2019/10409 E 2020/6334 K 16.12.2020 tarih, “Şırnak T Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumunda tutuklu olan sanığın yargılandığı Batman 3. Ağır Ceza Mahkemesindeki ilk duruşmasında SEGBİS kullanılmıştır. SEGBİS’le yapılan ilk duruşma sonrasında sanık SEGBİS’te oluşan aksaklıklar ve kesintiler nedeniyle mahkemeye iletilmek zorlandığını, savunmasını etkin olarak vermek için gelecek duruşmada bizzat mahkemeye getirilmek istediğini bir dilekçeyle mahkemeye iletmıştır. Ancak mahkeme bu dilekçeyi göz ardı ederek sanığın savunmasının SEGBİS’le alınmasına devam etmiş ve hüküm vermiştir.”, <https://www.sinerjimevzuat.com.tr> , E.T: 22.05.2021.

³⁰⁷ Yurtcan, Yargılama, s.855; Özbek/ Doğan/ Bacaksız, Muhakeme, s.79; Centel/ Zafer, Muhakeme, s.301.

SEGBİS kullanımını kabul etmesidir. Yetkili makamın kararı olmadığı müddetçe tedavi kurumunda bulunanların SEGBİS’le dinlenmeleri mümkün değildir.³⁰⁸

Yönetmelik tedavi kurumlarında bulunanları ayrı olarak düzenlerken kişi bakımından bir sınıflandırmaya tabi tutmamıştır. Sanık, şüpheli, tanık, bilirkişi vb. kişilerin tedavi kurumlarında bulunmaları halinde bu hüküm uygulama alanına sahiptir. Tedavi kurumlarındaki kişilerin duruşmaya getirilmeyip SEGBİS vasıtasıyla dinlenme olanağına sahip olmaları onların sağlık bakımından tehlikeye düşmemeleri, tedavilerini tamamlamaları ve tam olarak iyileşmelerinin gerçekleşmesi için getirilmiş bir hükümdür. Böylece kişilerin tedavileri yarım kalmayacak, aksaklıklara uğramayacak ve kişiler eksik tedavi görmeyeceklerdir.³⁰⁹

CMK’da ise tedavi kurumlarında bulunanlar başlığı altında ayrı bir başlık yoktur. CMK, SEGBİS’in uygulamasını kişi esasına göre belirlemiştir. CMK m. 180/1’e göre tanık veya bilirkişinin hastalık, malullük veya giderilmesi imkânı olmayan bir nedenle duruşmada bulunamamasında SEGBİS’in kullanımı bu hükümle bağdaşmaktadır. CMK m. 196/5 kapsamında hastalık, disiplin önlemi veya zorunlu diğer nedenlerle yargı çevresi dışındaki bir hastane veya tutukevine nakledilmiş bir sanığın sorgusunun yapılmış olması koşuluyla duruşmadan bağışık bulundurulması halinde de uygulanma alanına sahiptir. Ancak Yönetmelik’e göre kişi ayrımı söz konusu olmaksızın her tedavi kurumunda bulunan kişinin SEGBİS’le dinlenmesi ve duruşmalara katılması mümkündür. CMK’ya göre SEGBİS’in uygulanmasının kapsamını Yönetmelik genişletmiştir.³¹⁰

Yönetmelik m.15’in 2., 3., 4. fıkraları tedavi kurumunda bulunanların dinlenmesindeki usulü açıklamaktadır. Yönetmelik m. 15/2’ye göre tedavi kurumunda bulunanların SEGBİS’le dinlenmesini talep eden makam dinlenecek kişinin kimlik bilgilerini, dinleme zamanını ve dinleme için gereken hazırlıkları tedavi kurumu yönetimi ile kolluk birimine bildirir. Yalnızca kolluğa bildirim gereken hazırlıkların yapılması için yeterli olmayıp ayrıca tedavi kurum yönetimi de dinleme için bilgilendirilmelidir.

³⁰⁸ Çelikkaya, SEGBİS, s.146; Sanıvar, “Segbis”, s.1648.

³⁰⁹ Çelikkaya, SEGBİS, s.146.

³¹⁰ Çelikkaya, SEGBİS, s.146.

Bilgilendirilen kolluk birimi dinleme sırasında hazır bulunacak kolluk görevlilerini görevlendirir.³¹¹

Yönetmelik m.15/3'de kolluk görevlisinin dinlenecek kişiyi dinleme odasında hazır etmesi düzenlenmiştir. Dinleme sırasında kişinin hazır edilmesinden sorumlu kişi kolluk birimi tarafından görevlendirilen kolluk görevlisidir.³¹²

Yönetmelik m. 18'de dinleme sırasında hazır bulunacaklara değinilmiştir. Eğer talep eden makam dinlenecek kişinin yanında Cumhuriyet savcısı veya hâkimin bulunmasını talep ediyorsa Cumhuriyet savcısı veya hâkim dinleme sırasında dinlenecek kişinin yanında bulunmalıdır.³¹³

Yönetmelik m.15/4'de kolluk görevlisinin yapması gereken son işlem olan tutanak düzenlemeye yer verilmiştir.³¹⁴ Kolluk görevlisinin düzenlediği tutanak dinlenen kişinin dinlenmesi talep edilen kişi olup olmadığına yönelik olup dinlenen kişinin kimlik tespiti yapılması şeklinde bir tutanak değildir.³¹⁵

3.2.5. Yargı çevresi dışında bulunanlar

Sözlüğe göre yargı çevresi, bir mahkemenin yargılama yetkisinin sınırlarını belirleyen coğrafi resmi alan, kaza dairesidir.³¹⁶

5235 sayılı Adli Yargı İlk Derece Mahkemeleri ile Bölge Adliye Mahkemelerinin Kuruluş, Görev ve Yetkileri Hakkında Kanunu m. 15'e göre yargı çevrelerini Hâkimler ve Savcılar Kurulu (HSK)³¹⁷ Adalet Bakanlığının önerisi üzerine belirler. Ceza mahkemelerinin yargı çevresi ise bulundukları il merkezleri, ilçeler ve bunlara adli yönden bağlanan ilçelerin idari sınırlarıdır. Mahkemelerin görevleri ve yetkileri

³¹¹ Yurtcan, Yargılama, s.855; Centel/ Zafer, Muhakeme, s.302.

³¹² Yurtcan, Yargılama, s.855; Centel/ Zafer, Muhakeme, s.302.

³¹³ Centel/ Zafer, Muhakeme, s.302.

³¹⁴ Yurtcan, Yargılama, s.855.

³¹⁵ Çelikkaya, SEGBİS, s.146.

³¹⁶ <https://www.dersimiz.com/terimler-sozlugu/yargi-cevresi-nedir-ne-demek-16972> , E.T:25.02.2021.

³¹⁷ Kanun'da Hâkimler ve Savcılar Yüksek Kurulu olarak geçmektedir. Ancak 2017 Anayasa değişikliği referandumuyla Hâkimler ve Savcılar Yüksek Kurulu isminden "Yüksek" kısmı çıkarılmış kurulun adı Hâkimler ve Savcılar Kurulu olarak değişmiştir.

yargı çevreleriyle sınırlı olup yargı çevresi dışında mahkemelerin yetkisi bulunmamaktadır.³¹⁸

Yönetmelik m. 16 yargı çevresi dışında bulunanların SEGBİS’le dinlenebileceğini düzenlemiştir.³¹⁹ Böylelikle kişi farklı bir mahkemenin yargı çevresinde olsa bile yetkili yargı çevresindeki mahkeme tarafından dinlenebilecektir.³²⁰

Yönetmelik bu hükümle de kişi bakımından bir sınırlama getirmemiş olup yargı çevresi dışında bulunan herkes bu kapsamda dinlenebilecektir. CMK m. 180/2 ise konutlarının yargı çevresi dışında bulunmasından dolayı getirilmesi zor olan tanık ve bilirkişilerin SEGBİS’le dinlenebileceğine yer vermiş, CMK m. 196/5’te yargı çevresi dışında hastane veya tutukevinde olan sanığın sorgusu yapılmış olmak koşuluyla duruşmadan bağışık tutulması halinde de sanığın SEGBİS’le dinlenmesine imkân tanınmıştır.³²¹

Yönetmelik m. 16/1’de, Yönetmelik m. 15,14,13’den farklı olarak yargı çevresi dışında bulunanların dinlenmesi için talep eden makamın dinlenecek kişilerin adres bilgisini, kimlik bilgisini, varsa isnat olunan suçu, olayı ve yapılması gereken hazırlıkları talep edilen makama bildirileceği düzenlenmiştir.³²²

Yönetmelik m. 16/2’ye göre talep edilen makam dinlenecek kişiyi dinleme odasında hazır etmeli ve hazır edilen kişinin dinlenecek kişi olduğuna dair tutanak hazırlamalıdır.³²³ Yönetmelik m. 16/3 hükmü ise diğer hükümlerden farklı olarak dinlenecek kişinin ayrıca kimliğinin tespit edilmesini düzenlemiştir. Adliyelerde yazı işleri müdürü, hâkim veya hâkim tarafından görevlendirilen personel tarafından kimlik tespiti yapılmalıdır.³²⁴

³¹⁸ Çelikkaya, SEGBİS, s.147.

³¹⁹ Yurtcan, Yargılama, s.855; Centel/ Zafer, Muhakeme, s.301.

³²⁰ Sanıvar, “Segbis”, s.1648.

³²¹ Çelikkaya, SEGBİS, s.147.

³²² Yurtcan, Yargılama, s.855.

³²³ Yurtcan, Yargılama, s.855.

³²⁴ Çelikkaya, SEGBİS, s.147; Yurtcan, Yargılama, s.855.

Yönetmelik m. 18'e göre de eğer talep eden makam dinlenecek kişinin yanında Cumhuriyet savcısı veya hâkimin bulunmasını istiyorsa Cumhuriyet savcısı veya hâkim dinleme sırasında dinlenecek kişinin yanında hazır bulunmalıdır.³²⁵

3.3. SEGBİS'in Ceza Muhakemesinin Evreleri Bakımından Uygulanması

3.3.1. Soruşturma evresinde SEGBİS

CMK m. 2'de ceza muhakemesinde 2 evre kabul edilmiştir. Bu evreler soruşturma ve kovuşturma evreleridir. CMK'nın ikinci kitabında soruşturma evresi düzenlenmiş, CMK m. 157 -174 arasında soruşturma evresiyle ilgili hükümlere yer verilmiştir. CMK m.2/1-e'ye göre soruşturma, yetkili mercilerce suç şüphesinin öğrenilmesiyle iddianamenin kabul edilmesi arasındaki evreye verilen isimdir.³²⁶ Soruşturma evresi suç işlendiği şüphesiyle başlar sonrasında bilgi toplamayla devam eder.³²⁷

Soruşturma evresinde görevli ve yetkili makam Cumhuriyet savcısıdır.³²⁸ CMK m. 160'a göre Cumhuriyet savcısı suçtan haberi olur olmaz³²⁹ kamu davasının açılıp açılmamasına karar vermek için harekete geçerek işin gerçeğini araştırmalıdır.³³⁰

³²⁵Centel/ Zafer, Muhakeme, s.302.

³²⁶ Sadettin Arslan, Soruşturma Evresi,1.Baskı, Seçkin Yayıncılık, Ankara,2007, s.19; Özbek/ Doğan/ Bacaksız, Muhakeme, s.38; Öztürk/ Tezcan/ Erdem/ Gezer/ Kırıt/ Akcan/ Özaydın/ Tütüncü/ Villemin/ Tok, Muhakeme, s.600.

³²⁷ CMK 158/6'ya göre savcılığa yapılan ihbar veya şikâyet konusu fiilin suç olmadığı açıkça anlaşılıyorsa veya ihbar veya şikâyet genel ve soyut nitelikteyse soruşturma yapılmasına yer olmadığı kararı verilir ve soruşturma başlatılmaz. Hakan Kızılarıslan, "Soruşturma Yapılmasına Yer Olmadığı Kararları(SYOK) ve Bu Kararların Ceza Muhakemesi Sistematiği Açısından İrdelenmesi", TBB Dergisi, S:144, 2019, ss.80-83; Özbek/ Doğan/ Bacaksız, Muhakeme, s.38.

³²⁸ "Cumhuriyet" resmi sıfatı sadece savcılar için kullanılmakta olup bakan, milletvekili, vali, kaymakam için bu sıfat kullanılmamaktadır. Atatürk kanun çalışması sırasında Cumhuriyet savcısının isim babası olan, dönemin Adalet Bakanı Mahmut Esat Bozkurt'tan bu durumu açıklamasını istemiştir. Mahmut Esat Bozkurt ise cevap olarak şunları söylemiştir: "Devletin her kademesinde olanlar yanlış yapabilirler, hukuk dışına çıkabilirler. Onlara millet, devlet ve ikisini de kucaklayan Cumhuriyet adına hesap soracak olan savcılardır. Onun içinde sadece savcılar için Cumhuriyet savcısı denilmelidir." <https://www.milliyet.com.tr/yazarlar/guneri-civaoglu/neden-cumhuriyet-savcisi-1813712> E.T:25.03.2021.

³²⁹ Cumhuriyet savcısı suçu resen, ihbar, şikâyet, müracaat, talep yollarıyla öğrenebileceği gibi gizli soruşturmacı görevlendirme, teknik araçla izleme, iletişimin denetlenmesi gibi koruma tedbirleriyle de öğrenebilir. Ramazan Bal, Soruşturma ve Yazışma Kuralları,4.Baskı, Adalet Yayınevi, Ankara,2010,s.202; Gökçen/ Balcı/ Alşahin/ Çakır, Muhakeme, s.195; Öztürk/ Tezcan/ Erdem/ Gezer/ Kırıt/ Akcan/ Özaydın/ Tütüncü/ Villemin/ Tok, Muhakeme, s.602.

³³⁰Ali Pehlivan, "Soruşturma Evresinde Müdafî ve Vekilin Evrak İnceleme Yetkisi", ss.1494-1495; Gökçen/ Balcı/ Alşahin/ Çakır, Muhakeme, s.195; Özbek/ Doğan/ Bacaksız, Muhakeme, s.153; Öztürk/ Tezcan/ Erdem/ Gezer/ Kırıt/ Akcan/ Özaydın/ Tütüncü/ Villemin/ Tok, Muhakeme, s.217.

CMK m. 157’de soruşturmanın gizliliğine değinilmiştir.³³¹ Soruşturmanın başından sonuna kadar yapılan işlemler kural olarak gizli yapılmalıdır.³³² Soruşturma evresinin gizli yürütülmesi hem şüphelinin lekelenmeme hakkını koruyan bir ilke hem de şüphelinin kaçma, delil karartma tehlikelerini önleyen ve soruşturmanın etkili bir şekilde yürütülmesine katkı sağlayan bir ilkedir.³³³ Gizlilik ilkesi soruşturma evresinin aynı zamanda yazılı olarak yürütülmesini de gerektirir. CMK 169’da soruşturma evresinde yapılan tüm işlemlerin yazılı şekle sokulup tutanak haline getirilmesi gerekmektedir. Böylelikle kovuşturma evresinde mahkeme soruşturma evresinde gizli olarak yapılan işlemlerin hukuka uygun olup olmadığını kolayca değerlendirebilecektir.³³⁴

CMK m.38/A’da her türlü ceza muhakemesi işleminde UYAP’ın kullanılacağına değinilmiştir. İlgili madde geniş kapsamlı olup SEGBİS’in tüm ceza muhakemesi işlemlerinde kullanımı mümkün hale getirilmiş, soruşturma işlemlerinde de SEGBİS kullanımına engel bir duruma yer verilmemiştir. CMK m. 147/1-h’de ifade ve sorgu işlemlerinin kaydında teknik imkânlardan yararlanılacağı düzenlenmiştir. Teknik imkânlar tabiriyle kastedilen ise SEGBİS’tir. Yönetmelik m. 9’da soruşturma aşamasında yapılan işlemlerin SEGBİS’le kayda alınacağına yer verilmiştir. İlgili düzenlemeler SEGBİS’in soruşturma evresinde kullanımına yönelik genel düzenlemelerdir.

CMK m. 52’de tanıkların dinlenmesi sırasında görüntü ve ses kaydı alınabileceğine, mağdur çocukların veya duruşmaya getirilme imkânı olmayan ve tanıklığı maddi gerçeğin ortaya çıkarılması açısından zorunlu olan kişilerin tanıklıklarında ise ses ve görüntü kaydının zorunluluğuna değinilmiştir. Her ne kadar bu husus kovuşturma evresi için geçerli olsa da soruşturma evresinde tanıkların dinlenmesinde de

³³¹ TCK m.285’de soruşturmanın gizliliğini ihlal etmek suç olarak düzenlenmiştir.

³³² Adalet Bakanlığı Ceza İşleri Genel Müdürlüğü’nün 05.01.2006 tarihli 98 No.lu Adli Kolluğun Görev, Yetki ve Sorumlulukları İle Soruşturmanın Gizliliği Hakkında Genelgesi’nde de ceza adaletinin gerçeğe ulaşması için soruşturmanın gizli yürütülmesinin zorunluluğuna değinilmiş, gizliliğin sağlanmasıyla yargısız infazların önüne geçilmek istenmiştir. Cüneyd Altıparmak, 100 Başlıkta Soruşturma Evresi, 2. Baskı, Seçkin Yayınevi, Ankara, 2009, s.139; Öztürk/ Tezcan/ Erdem/ Gezer/ Kırıt/ Akcan/ Özaydın/ Tütüncü/ Villemin/ Tok, Muhakeme, s.600.

³³³ Günce Artantaş, “Soruşturmanın Gizliliği”, Ankara Üniversitesi SBE Kamu Hukuku ABD, Yüksek Lisans Tezi, Ankara, 2019, ss.26-27.

³³⁴ Özen, Muhakeme, s.750; Ünver/Hakeri, Muhakeme, s.514; Yenisey/ Nuhoglu, Muhakeme, ss.574-576; Öztürk/ Tezcan/ Erdem/ Gezer/ Kırıt/ Akcan/ Özaydın/ Tütüncü/ Villemin/ Tok, Muhakeme, s.600.

uygulanmalıdır.³³⁵ Yönetmelik m. 9 uyarınca her türlü ceza muhakemesi işleminde SEGBİS'in uygulanabileceğinden bahisle tanıkların soruşturma da dinlenmesinde de SEGBİS uygulanabilir.³³⁶

SEGBİS'in uygulanmasının zorunlu olduğu iki durum için ise şu ayrıma gidilebilir: mağdur çocukların soruşturma evresinde bilgi alınan sıfatıyla dinlenmelerinde SEGBİS'in kullanımı muhakkak olup mağdur çocukların soruşturma evresinde dinlenmesinde SEGBİS'in zorunlu olarak kullanması gerekmektedir. CMK m.236/5'de aynı kapsamda değerlendirilmelidir. Diğer zorunluluk durumu olan duruşmaya getirilme imkânı olmayan ve tanıklığı maddi gerçeğin ortaya çıkarılması açısından zorunlu olan kişilerin tanıklıklarında kullanılan ses ve görüntü kaydının zorunluluğunda ise; buradaki zorunluluk şarta bağlı olup istenen şart da duruşmaya getirilme imkânının bulunmamasıdır. Bu şartın ise soruşturma evresinde kullanılması mümkün olmayıp ancak kovuşturma evresinde kullanımı mümkündür. Mağdur çocukların soruşturma evresinde SEGBİS kullanımları zorunlu olmakla birlikte reşit kişiler için böyle bir zorunluluk kovuşturma aşaması için geçerlidir.³³⁷

CMK m. 81 fizik kimlik tespitinde ses ve görüntü kaydı, CMK m. 94 yakalama emri üzerine yakalanan kişinin sorgusunun veya ifadesinin sesli ve görüntülü iletişim sistemiyle alınması, CMK m. 196/4 hâkim veya mahkemenin zorunu gördüğü durumlarda yurt içinde bulunan sanığın sorgusunun görüntülü ve sesli iletişim tekniğiyle yapılması, soruşturma evresinde SEGBİS kullanımıyla ilgili kanundaki diğer düzenlemelerdir. CMK m. 58, CMK m. 139, CMK m. 180 kapsamında tanık, bilirkişi, gizli soruşturmacının duruşmada beyanlarının SEGBİS'le alınması, Yönetmelik m. 10 kimliği saklı tutulan tanıkların dinlenmesinde SEGBİS kullanımı düzenlemeleri her ne kadar kovuşturma evresi için geçerli olsa da soruşturma evresinde bu kişilerden bilgi alınması için kişilerin dinlenmesi hakkında da geçerli olması gerektiği kanaatindeyiz.

Yönetmelik m. 12, 13, 14, 15, 16, 17 hükümleri gereğince SEGBİS kullanımı, soruşturma evresini de kapsamaktadır.

³³⁵ Cüneyd Altıparmak, 100 Başlıkta Soruşturma Evresi, s.98; Yenisey/ Nuhoğlu, Muhakeme, ss.519-520.

³³⁶ Çelikkaya, SEGBİS, s.158.

³³⁷ Çelikkaya, SEGBİS, s.158.

Yönetmelik m. 8 kapsamında SEGBİS kaydının verilmemesi sadece kayıtların yazılı tutanaklarının taraflara verilmesi, Yönetmelik m. 6 kapsamında kayıtların ilgili makam tarafından saklanması hususları soruşturma evresinin gizliliğine katkı sağlamaktadır. Yönetmelik m. 7 kapsamında SEGBİS kayıtlarının tutanağa dönüştürülmeleri de soruşturma evresinin yazılilik ilkesine uygundur. SEGBİS'in soruşturma evresinde kullanımı soruşturmanın ilkelerine uygun bir şekilde yürütülmesini kolaylaştıracak, şüphelinin haklarının korunmasına da katkı sağlayacaktır.³³⁸

3.3.1.1. Uzlaştırmada SEGBİS

Onarıcı adalet düşüncesi, suçun aslında mağdurun hakkını ihlal ettiğini ve faille mağdur arasında gerçekleşen bu ihlalin çözümünün de onlarda olduğu düşüncesidir. Suçun failinin kanunda yer alan hükümlerle cezalandırılmasından ziyade mağdurun da işin içine katılarak faille ortak bir noktada buluşturulmasının, failin mağdura yaptıklarının farkına varmasının, mağdurun var olan zararının giderilmesinin sağlanması onarıcı adalet düşüncesinde yer almaktadır. Böylelikle fail tarafından mağdurda yol açan ihlallerin bizzat fail tarafından giderilmesi, zararların da fail tarafından bizzat onarılması mümkün hale gelmiştir.³³⁹

Uzlaştırma kurumu faille mağdur arasındaki uyuşmazlığın mahkemeye gidilmeden fail ile mağdurun kabulüne bağlı olarak uzlaştırmacı aracılığıyla çözülmesini sağlamaktadır. Uzlaştırma kurumuyla mağdurun aktif katılımı sağlanmakta, mağdurun maddi manevi zararı tazmin edilmekte, tazminatın ödenme şansı artmakta, mağdurun adaletin sağlandığına dair tatmin edilmesine katkı sağlamaktadır. Failin ise mağdurda neden olduğu zararı bizzat görerek sebep olduğu zarardan sorumlu olması, pişmanlık duyması, tekrar suç işlemesinin önüne geçilmesi sağlanmaktadır. Fail uzlaştırma kurumuyla mağdurdan bizzat özür dileme, hatalarını telafi etme, mağdurun zararını ortadan kaldırma fırsatına sahip olacak, ceza infaz kurumuna girmesi de böylelikle

³³⁸ Çelikkaya, SEGBİS, s.157.

³³⁹ Uğur Eriş, “Ceza Muhakemesi Hukukunda Uzlaştırma ve Uzlaştırma Eğitimi”, TBB Dergisi, S:137, 2018, ss.244-245; Cankız Ceylan, “Ceza Muhakemesinde Uzlaşma Kurumu ve Uzlaştırma Süreci”, Kırıkkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Kamu Hukuku ABD, Yüksek Lisans Tezi, Kırıkkale, 2020, s.152; Özbek/ Doğan/ Bacaksız, Muhakeme, s.835.

engellenecek ve failin tekrar suç işleme ihtimali ortadan kalkacaktır. Böylelikle uyuşmazlık mahkeme süreci olmadan çözülecek yargının da iş yükü azaltılacaktır.³⁴⁰

Onarıcı adalet düşüncesinin etkisi ceza muhakemesine de yansımış CMK m. 253, 254 ve 255’de uzlaştırma kurumuna yer verilmiş, 30145 sayılı 05.08.2017 tarihli Resmi Gazete’de Ceza Muhakemesinde Uzlaştırma Yönetmeliği³⁴¹ yayımlanmıştır.³⁴² Uzlaştırmanın hangi usulle gerçekleştirileceği CMK ve Uzlaştırma Yönetmeliği’nde ayrıntılı bir şekilde düzenlenmiştir.³⁴³

Uzlaştırmaya tabi suçlarda Cumhuriyet savcısı, soruşturma evresindeki görevini yerine getirerek suçla ilgili araştırmalarını yapacak, gerekli delilleri toplayacaktır. CMK m. 253/4’e göre toplanan deliller sonucu uzlaştırmaya tabi suçlarda³⁴⁴ kamu davası açılması için yeterli şüpheye ulaşan Cumhuriyet savcısı iddianame hazırlayıp mahkemeye göndermek yerine dosyayı uzlaştırma bürosuna gönderecektir. Büro tarafından görevlendirilen uzlaştırmacı ise şüpheli ile mağdur veya zarar görenin uzlaşmasını sağlamak amacıyla her iki tarafa da uzlaşma teklifinde bulunacaktır. Taraflar bakımından uzlaşma süreci uzlaşma teklifiyle başlayacaktır.³⁴⁵ CMK m.

³⁴⁰ TBMM, 22. Dönem, 3. Yasama Yılı, Sıra Sayısı: 698, <https://www5.tbmm.gov.tr>, E.T: 25.11.2021.; Şahin/ Göktürk, Muhakeme -II, s.211; Yenisey/ Nuhoglu, Muhakeme, s.821; Ünver/Hakeri, Muhakeme, s.726; Toroslu/Feyzioğlu, Muhakeme, s.369; Şahin/Göktürk, Muhakeme -I, ss.81-82; Öztürk/ Tezcan/ Erdem/ Gezer/ Kırıt/ Akcan/ Özaydın/ Tütüncü/ Villemin/ Tok, Muhakeme, s.60.

³⁴¹ CMK M. 253/24’de uzlaştırmanın uygulanmasına ilişkin hususların yönetmelikle düzenleneceği belirtilmiştir. Toroslu/Feyzioğlu, Muhakeme, s.370; Özbek/ Doğan/ Bacaksız, Muhakeme, s.835.

³⁴² CMK m. 253/1’de uzlaştırma kapsamına tüm suçlar dâhil edilmemiş, CMK m. 253/1’de uzlaştırma kapsamındaki suçlar tek tek sayılmıştır. Şahin/ Göktürk, Muhakeme-II, ss.212-213; Yenisey/ Nuhoglu, Muhakeme, s.826-829; Ünver/Hakeri, Muhakeme, ss.727-729; Toroslu/Feyzioğlu, Muhakeme, ss.369-370; Şahin/ Göktürk, Muhakeme -I, s.82; Özen, Muhakeme, s.96; Gökçen/ Balcı/ Alşahin/ Çakır, Muhakeme, s.87.

Uzlaştırma Yönetmeliği m.4/1-j’de uzlaşma, şüpheli veya sanığın uzlaştırma kapsamındaki bir suç nedeniyle mağdur veya suçtan zarar görenle anlaşma olarak; uzlaştırma ise, Uzlaştırma Yönetmeliği m.4/1-k’da şüpheli veya sanığın uzlaştırma kapsamındaki bir suç nedeniyle mağdur veya suçtan zarar görenle uzlaştırmacı tarafından anlaşırlması süreci olarak tanımlanmıştır. Uzlaştırmacı ise Uzlaştırma Yönetmeliği m.4/1-l’ye göre Cumhuriyet savcısının onayıyla görevlendirilen avukat veya hukuk öğrenimi görmüş kişi olarak açıklanmıştır.

³⁴³ Ceylan, “Uzlaşma”, s.150; Dilara Arıç, “Ceza Muhakemesinde Uzlaştırma”, Uludağ Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Kamu Hukuku ABD, Yüksek Lisans Tezi, Bursa, 2020, s.82.

³⁴⁴ CMK m. 253/1.

³⁴⁵ Şahin/ Göktürk, Muhakeme -II, ss.214-217; Yenisey/ Nuhoglu, Muhakeme a s.823; Ünver/Hakeri, Muhakeme, ss.729-730; Cumhuriyet Şahin/Neslihan Göktürk, Muhakeme -I, s.81; Özen, Muhakeme, s.97; Ceylan, “Uzlaşma”, s. 149; Gökçen/ Balcı/ Alşahin/ Çakır, Muhakeme, s.89; Özbek/ Doğan/ Bacaksız, Muhakeme, s.845; Öztürk/ Tezcan/ Erdem/ Gezer/ Kırıt/ Akcan/ Özaydın/ Tütüncü/ Villemin/ Tok, Muhakeme, s.65; Centel/ Zafer, Muhakeme, s.578.

254'e göre eğer kamu davası açıldıktan sonra kovuşturma aşamasında suçun uzlaşma kapsamında olduğu anlaşılırsa CMK m. 253'deki usul uygulanacaktır. Dosya mahkeme tarafından uzlaştırma bürosuna gönderilecek, büro tarafından görevlendirilecek uzlaştırmacının taraflara teklifiyle uzlaşma süreci başlayacaktır. Uzlaştırmanın uygulanması hem soruşturma hem kovuşturma aşamasında mümkündür.³⁴⁶

CMK m. 253/4'e göre uzlaştırmacı, uzlaşma teklifini açıklamalı tebligat veya istinabe yoluyla yapabilir. Uzlaştırma Yönetmeliği m. 29'da ise uzlaşma teklifi kanuna göre daha ayrıntılı düzenlenmiştir. Uzlaştırma Yönetmeliği m. 29/3 uyarınca CMK var olan teklifin tebligat veya istinabe yoluyla yapılmasına ek olarak teklifin SEGBİS'le de yapılabileceği hüküm altına alınmıştır. Ayrıca Uzlaştırma Yönetmeliği m.31/4'te uzlaştırma müzakerelerinin görüntülü ve sesli iletişim tekniğiyle yapılabileceği de düzenlenmiştir. Uzlaştırmacı, uzlaşma tekliflerini ve uzlaştırma müzakerelerini böylelikle SEGBİS aracılığıyla da yapabilecektir.³⁴⁷

CMK m.253/ 13 uzlaştırma müzakerelerinin gizli olarak yürütüleceğini, CMK m.253/ 20'de bu gizlilik ilkesine bağlı olarak Uzlaştırma müzakereleri sırasında yapılan açıklamaların, herhangi bir soruşturma, kovuşturma ve davada delil olarak kullanılamayacağı düzenlenmiş, Uzlaştırma Yönetmeliği m. 32'de bu hususa ayrıntılı olarak değinilmiştir.³⁴⁸

³⁴⁶ Şahin/ Göktürk, Muhakeme -II, ss.220-221; Yenisey/ Nuhoglu, Muhakeme, ss.839-840; Ünver/Hakeri, Muhakeme, ss.732-733; Şahin/Göktürk, Muhakeme -I, s.81; Özen, Muhakeme, ss.102-103; Gökçen/ Balcı/ Alşahin/ Çakır, Muhakeme, ss.88-91; Öztürk/ Tezcan/ Erdem/ Gezer/ Kırıt/ Akcan/ Özaydın/ Tütüncü/ Villemin/ Tok, Muhakeme, s.67; Centel/ Zafer, Muhakeme, ss.578-582; Ferhat Gezer, "Ceza Muhakemesi Hukukunda Uzlaştırma Kurumu", Bahçeşehir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Kamu Hukuku ABD, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul, 2020, s.52.

³⁴⁷ Şahin/ Göktürk, Muhakeme -II, s.215; Yenisey/ Nuhoglu, Muhakeme, s.833; Şahin/ Göktürk, Muhakeme -I, s.81; Özen, Muhakeme, ss.96-97; s.82; Arıç, "Uzlaştırma", s.88; Gezer, "Uzlaştırma ", s.61; Ahmet Kemal Akgül, "Ceza Muhakemesi Hukukunda Uzlaştırma", Ufuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Kamu Hukuku ABD, Yüksek Lisans Tezi, Ankara, 2020, s.133; Hazal Ertemür, "Ceza Muhakemesi Hukukunda Alternatif Bir Çözüm Yolu Olarak Uzlaştırma" Yaşar Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Kamu Hukuku ABD, Yüksek Lisans Tezi, İzmir, 2021, s.96; Özbek/ Doğan/ Bacaksız, Muhakeme, s.845.

³⁴⁸ Şahin/ Göktürk, Muhakeme -II, s.219; Yenisey/ Nuhoglu, Muhakeme, s.825; Ünver/Hakeri, Muhakeme, s.732; Cumhuriyet Şahin/Neslihan Göktürk, Muhakeme -I, s.81; Özen, Muhakeme, s.99; Gökçen/ Balcı/ Alşahin/ Çakır, Muhakeme, s.89; Özbek/ Doğan/ Bacaksız, Muhakeme, s.846; Öztürk/ Tezcan/ Erdem/ Gezer/ Kırıt/ Akcan/ Özaydın/ Tütüncü/ Villemin/ Tok, Muhakeme, s.67.

Adalet Bakanlığı Ceza İşleri Genel Müdürlüğü, 27/06/2017 tarihinde SEGBİS'in uzlaştırmada uygulanmasıyla ilgili olarak “Uzlaştırma İşlemlerinde SEGBİS” konulu yazıyı Ceza ve Tevkifevleri Genel Müdürlüğüne göndermiştir.³⁴⁹

İlgili yazıda CMK, Uzlaştırma Yönetmeliği ve Ceza Muhakemesinde Ses ve Görüntü Bilişim Sisteminin Kullanılması Hakkında Yönetmelik'e değinilmiş, uzlaştırmının taraflarından birinin cezaevinde bulunması halinde Ceza Muhakemesinde Ses ve Görüntü Bilişim Sisteminin Kullanılması Hakkında Yönetmelik m 14 ve Uzlaştırma Yönetmeliği m. 18/4 kapsamında uzlaştırma sürecinde SEGBİS'in kullanılabileceği belirtilmiştir. İlgili yazıda tarafların uzlaştırma müzakerelerindeki beyanlarının ifade ve sorgu olarak değerlendirilmeyeceğine, sadece uzlaştırma sürecindeki beyanlarının alındığına, SEGBİS'in ceza infaz kurumunda bulunan kişilerle iletişim aracı olarak kullanıldığına değinilmiştir. SEGBİS'in uzlaştırmada kullanılamayacağına dair bir hüküm de bulunmadığından ceza infaz kurumundakilerle uzlaştırma sürecinde SEGBİS'le iletişimde bulunulabileceği belirtilmiştir. SEGBİS'in uzlaştırmada bir iletişim aracı olarak kullanılacağından ve görüşmelerin gizli olacağından bahisle görüşmelerin kayda alınmayacağı hususuna ayrıca değinilmiştir. Ancak uzlaştırmaya özgü olan bu durumu anlamlandırmak zordur. Zaten tüm SEGBİS kullanımlarında gizlilik esastır ve ilgili olmayan kişilere bu kayıtlar verilmemektedir. Buna rağmen kaydın yapılmaması, sadece iletişimin sağlanması amacıyla SEGBİS kullanılması halinde uzlaştırma süreciyle ilgili kesin ve doğru bilgi edinilmesi engellenmektedir. Kayıt yapılan bir sistem kullanıldığında kaydın gerçekleşmemesi garantisinin nasıl sözü konusu olacağı ise belirsizdir. Gizliliğin sağlanması amacıyla kayıttan vazgeçme yerine kaydın yapılıp saklanması ve yazılı tutanağın sadece ilgililere verilmesi sağlanmalıdır. Uzlaşma sağlanmaması halinde ise kaydın yok edilmesi düzenlenmelidir.

Ayrıca uzlaştırmacının ceza infaz kurumundakilerle SEGBİS'le görüşmesini CMK m. 253/14 kapsamında uzlaştırma bürosunda görevli Cumhuriyet savcısının talimatı doğrultusunda yapması gerektiği belirtilmiştir.³⁵⁰ Dayanak olarak gösterilen CMK m.

³⁴⁹<https://alternatifcozumler.adalet.gov.tr/Resimler/SayfaDokuman/2112018152034Uzla%C5%9Ft%C4%B1rma%20%C4%B0%C5%9Flemlerinde%20SEGB%C4%B0S'e%20Dair%20G%C3%B6r%C3%BC%C5%9F%20Yaz%C4%B1s%C4%B1.pdf>, E.T: 22.10.2021.

³⁵⁰https://www.uzlasmaibilinci.com/hrf_faq/ses-ve-goruntu-bilisim-sistemi-segbis-araciligiyla-uzlasma-teklifi-nasil-yapilir/ , E.T: 22.10.2021; Arıç, “Uzlaştırma”, s.89; İlgili Yönetmelik m. 31/2 de

253/14'te uzlaştırmacının müzakereler sırasında Cumhuriyet savcısıyla görüşebileceği ve Cumhuriyet savcısının, uzlaştırmacıya talimat verebileceği düzenlenmiştir.³⁵¹ Uzlaştırmacı zaten uzlaştırma için Cumhuriyet savcısı onayıyla görevlendirilen kişidir. Cumhuriyet savcısının CMK m. 253/14 kapsamında uzlaştırmacıya talimat verebileceği düzenlenmiştir ancak SEGBİS kullanımı için ayrıca bir talimat alması hususu düzenlenmemiştir, uzlaştırmacının talimat olmaksızın SEGBİS'i kullanabilmesi açıkça kanunla düzenlenmelidir.³⁵²

Uzlaştırma Yönetmeliği m. 29/5 ve CMK m. 253/5'e göre uzlaştırmacı taraflara formu sunduktan sonra bir tarafa çekilip formu tarafların okumasına ve anlamlandırmasına bırakmamalı, tarafları formda yazılan hususlar hakkında bilgilendirmeli ve her şeyi tarafların anlayacağı açık bir dille anlatmalı, kabul veya red halinde doğacak hukuki sonuçlardan bahsetmelidir. Uzlaştırma ve sonuçları taraflara anlatıldıktan ve taraflar uyarıldıktan sonra taraflardan kabul veya reddetmeleri beklenmelidir. Yargıtay sadece taraflara uzlaşmak isteyip istemediklerinin sorulmasını, tarafların uzlaşmayı kabul etmiyorum şeklindeki beyanlarıyla açılan davayı uzlaştırma usulüne uygun hareket edilmediği gerekçesiyle bozmuştur.³⁵³

Uzlaştırmada uzlaşma teklif usulüne ayrı bir önem atfedilerek düzenlemelerin mevzuatla yapılması, uzlaşma teklifinin ve müzakerelerin gelişigüzel yapılmasının önlemesini sağlamaya yöneliktir. Uzlaştırma Yönetmeliği uzlaştırmanın SEGBİS'le de yapılmasına imkân sağlanması hususu her ne kadar düzenlenmiş olsa da

aynı düzenlemeye sahiptir. Ertemür, "Uzlaştırma", s.119-120; Gökçen/ Balcı/ Alşahin/ Çakır, Muhakeme, s.89.

³⁵¹ Uygulamada da uzlaştırmacı, Cumhuriyet başsavcılığı uzlaştırma bürosuna talebini gösteren bir dilekçe yazmakta ve talimatla SEGBİS'i kullanabilmektedir. [https://rayp.adalet.gov.tr,segbis-talep-dilekçesi08-09-202013-34\(6\).doc](https://rayp.adalet.gov.tr,segbis-talep-dilekçesi08-09-202013-34(6).doc) , E.T: 22.10.2021.

³⁵² Aksi görüş, Uzlaştırma Yönetmeliği m. 29/ 3 gereğince uzlaştırma bürosu aracılığıyla SEGBİS kullanılmalı, uzlaştırmacı kendi adına SEGBİS'i kullanmamalıdır. Akgül, "Uzlaştırma", s. 133; Uzlaştırma Yönetmeliği m. 29/ 5 uyarınca yargı organının yapabileceği işlemlerden olan SEGBİS uzlaştırma bürosu aracılığıyla kullanılabilir. Mahir Yıldırım, "Ceza Muhakemesi Kanunu'nda Uzlaştırma", Altınbaş Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Kamu Hukuku ABD, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul, 2021, s.71; SEGBİS kullanma yetkisi sadece uzlaştırmacıya tanındığından uzlaştırma bürosundaki görevliler, Cumhuriyet savcısı, kendiliğinden taraflara uzlaşma teklifinde bulunamaz. Ceylan, "Uzlaşma", s.154

³⁵³ Yargıtay 2. Ceza Dairesi 2005/8283 E 2005/19965 K 29.09.2005 tarih; Yargıtay 2. Ceza Dairesi 2005/24468 K 09.11.2005 tarih; Yargıtay 6. Ceza Dairesi, 2013/14087 K 20.06.2013 tarih; Yenisey/ Nuhoğlu, Muhakeme, s.833; Ünver/Hakeri, Muhakeme, ss.730-731; Ceylan, "Uzlaşma", s.150.

uzlaştırmanın amacıyla SEGBİS'in kullanımının bağdaşıp bağdaşmayacağı hususu tartişılmalıdır.

Uzlaştırmacı, uzlaştırmada tarafları aktif olarak dinlemeli, taraflarla göz teması kurmalı, vücud dilini iyi kullanmalıdır. Tarafların konuşmalarından olumlu ve işe yarar yerleri seçmeli, önemli hususları karşı tarafa vurgulamalıdır. Tarafların  z m önerilerinin neler olduğunu anlamalı, ortak  z m önerilerinde tarafları buluşturarak anlaşmalarını sağlamalı ve önceliği uzlaştırmayı olumlu sonuçlandırmak olmalıdır. Uzlaştırmacı tarafından uzlaşmanın kabulü halinde uzlaşma sağlanan konular taraflara doğru eksiksiz ve tam anlatılmalı, uzlaşmanın reddi halinde ise hangi hukuki sonuçlarla karşılaşılacağı bilgisi taraflara verilmelidir.³⁵⁴

Uzlaştırmanın SEGBİS'le yapılabilmesi için öncelikle uzlaştırmacılar ve taraflara SEGBİS'i kullanmaları fiziki olarak sağlanmalıdır. Her ne kadar adliye binalarında SEGBİS mevcut olsa da ayrıca SEGBİS'in uzlaştırma bürolarında kurulumu sağlanmalı, tarafların da SEGBİS'i nerede, nasıl kullanacaklarına ilişkin düzenlemeler yapılmalıdır. Teknik anlamda SEGBİS kurulumu sağlandıktan sonra SEGBİS kullanımı esnasında da yaşanan aksaklıkların en aza indirilmesi için gereken tüm önlemler alınmalıdır.³⁵⁵

Uzlaştırmacı, uzlaştırmada taraflarla SEGBİS vasıtasıyla iletişime geçtiğinde ve tarafları bilgilendirdiğinde ses ve görüntü kalitesi üst düzeyde olmalı, kullanım anında aksaklıklar, gelgitler, sorunlar yaşanmamalıdır. Uzlaştırmacı hukuken istenilen düzeyde tam anlamıyla taraflarla iletişime geçip tarafları anlamalı, ortak bir  z m etrafında tarafları birleştirmelidir. Taraflar da uzlaştırmanın mahiyetini tam anlamıyla kavradıktan sonra uzlaşmayı kabul veya reddetmelidir. SEGBİS kullanımı halinde bu hususlar tam olarak ger ekleşmeyecekse SEGBİS kullanımı yerine bizzat görüşme sağlanmalı, uzlaştırmanın olumlu sonuçlanması için çaba gösterilmelidir.³⁵⁶ Uzlaştırmada SEGBİS'in kullanımı aslında daha çok cezaevinde bulunan kişilere uzlaşma teklifinin yapılmasında kendini göstermektedir.³⁵⁷ Yargıtay, cezaevinde

³⁵⁴ Yenisey/ Nuhog lu, Muhakeme, ss.835-836;  nver/Hakeri, Muhakeme, s.294.

³⁵⁵ Ari , "Uzlaştırma", s.89

³⁵⁶ Ari , "Uzlaştırma", s.89

³⁵⁷ https://www.uzlasmaibilinci.com/hrf_faq/ses-ve-goruntu-bilisim-sistemi-segbis-araciligiyla-uzlasma-teklifi-nasil-yapilir/ , E.T: 22.10.2021; Gezer, "Uzlaştırma ", s.53

bulunan kişilere ulaşılamaması gerekçesiyle uzlaşma teklif formunun sanığa ulaşmamasını ve bu nedenle de uzlaşmanın sağlanamadığını kabul etmemekte; uzlaşma teklifinin tebligat, istinabe veya SEGBİS yollarından biriyle yapılabileceğine değinerek uzlaştırma işlemlerinin yapılmasından sonra hüküm kurulması gerektiğini belirtmektedir. Cezaevinde bulunanlara yapılacak tekliflerde tebligat, istinabe veya SEGBİS yolu kullanılmadan uzlaşmanın sağlanmadığı sonucuna ulaşılmamalı, sanığa uzlaşma teklifini ulaştırmak için tüm seçenekler denenmelidir.³⁵⁸ Hükümlü ve Tutukluların Ziyaret Edilmeleri Hakkında Yönetmelik m. 19 ve m. 20 kapsamında yapılan değişiklikler sonucunda hükümlü ve tutuklularla uzlaştırmacının uzlaştırma için görüşebilmesi düzenlenmiştir. Uzlaştırmacıya taraflarla cezaevinde yüz yüze görüşebilme imkânı da tanınmıştır.³⁵⁹ Uzlaştırma kural olarak tarafların ve uzlaştırmacının fiilen bulunduğu bir ortamda yapılmalıdır. Tarafların ve uzlaştırmacının fiilen bir arada bulunma imkânının olmadığı hallerde SEGBİS kullanılmalı ancak taraflar SEGBİS’e zorlanmamalıdır.³⁶⁰

Uzlaştırmada SEGBİS kullanımıyla ilgili hükümlerin CMK’ dan ziyade idari işlemlerle düzenlendiği görülmektedir. Asıl olması gereken ise düzenlemelerin kanunla yapılmasıdır.³⁶¹ SEGBİS’in kullanımının kanun yerine idari işlemlerle düzenlenmesi hukuku olmamakla birlikte uygulama açısından da gerekli hukuki ve fiziki alt yapı oluşturulmalı, belirsizlikler giderilmeli, uzlaştırmacının amacına uygun hareket edilmelidir. SEGBİS kullanımı sırasında uzlaştırmacının gizliliği ilkesine ayrıca dikkat edilmelidir. Uzlaştırmacının olumsuz sonuçlanması halinde SEGBİS tutanağının ilgili olmayan kişilerle paylaşımı yapılmamalı, herhangi bir davada delil olarak kullanımı söz konusu olmamalıdır.

³⁵⁸ Yargıtay15. Ceza Dairesi 2018/9151 E, 2021/1109 K 11.02.2021 tarih; Yargıtay 4. Ceza Dairesi 2020/ 24308 E, 2021/9018 K 11.03.2021 tarih, <https://www.sinerjimevzuat.com.tr> , E.T: 22.10.2021; Gezer, “Uzlaştırma”,s.58.

³⁵⁹ Arıç, “Uzlaştırma”, s.88.

³⁶⁰ Özen, Muhakeme, s.96; Ceylan, “Uzlaşma”, s.161; Akgül, “Uzlaştırma”,s.137.

³⁶¹ CMK m. 253/4 “ Uzlaştırmacı, uzlaşma teklifini açıklamalı tebligat veya istinabe yoluyla da yapabilir.” hükmünden Özen, -da ekinin ayrı yazıldığından bahisle ses ve görüntülü iletişim araçlarıyla da uzlaştırma yapılabileceği sonucuna varmıştır. Özen, Muhakeme, s.97. Kanaatimizce böyle bir sonuca varmak mümkün değildir. Maddede sadece açıklamalı tebligat veya istinabe yollarından bahsedilmekte olup –da eki başka vasıtaların da kullanımına imkân vermemektedir.

3.3.1.2. Seri muhakeme usulünde SEGBİS

Ceza muhakemesinde mahkemelerin iş yükünü azaltmak amacıyla 2019 yılında alternatif bir muhakeme olan seri muhakeme usulü CMK m. 250’de yerini almıştır. Seri muhakemenin usul ve esası için de ayrıca Ceza Muhakemesinde Seri Muhakeme Yönetmeliği oluşturulmuştur.³⁶²Seri muhakeme usulünün kabul edilmesiyle iş yükünün, mahkeme giderlerinin azalacağı, yargılamaların daha kısa süre de sonuçlanacağı, böylelikle usul ekonomisinin sağlanarak makul sürede yargılamanın gerçekleşeceği öngörülmüştür.³⁶³

Seri muhakemeye tabi suçlar hakkında³⁶⁴, Cumhuriyet savcısının, soruşturma aşamasında kamu davası açılması için yeterli delilin varlığı halinde kamu davasının açılmasının ertelenmesi kararı verilmediğinde seri muhakeme uygulama alanı bulacaktır.³⁶⁵

Soruşturma aşamasında, Cumhuriyet savcısı tarafından seri muhakeme usulünün uygulanması gerektiği tespit edildiğinde Cumhuriyet savcısı veya kolluk tarafından şüpheliye seri muhakeme usulü hakkında bilgi verilmelidir.³⁶⁶ Bilgi verildikten sonra seri muhakeme usulünün uygulanması şüpheliye teklif edilir.³⁶⁷

³⁶² Seri muhakeme usulü 1 Ocak 2020 tarihinden itibaren yürürlüktedir; Yenisey/ Nuhoglu, Muhakeme, s.841; Özen, Muhakeme, s.1029; Ünver/Hakeri, Muhakeme, s.721; Öztürk/ Tezcan/ Erdem/ Gezer/ Kırıt/ Akcan/ Özaydın/ Tütüncü/ Villemin/ Tok, Muhakeme, s.779; Centel/ Zafer, Muhakeme, s.598.

³⁶³ Meral Ekici Şahin, “Yargılamayı Hızlandıran Bir Model Olarak Alman Ceza Muhakemesi Hukukunda Hüküm Anlaşması(§257c stpo)”, İnönü Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C:11, S:1, 2020, s.305; Özen, Muhakeme, s.1030.

³⁶⁴ CMK m. 250/1’de sayılmıştır; Yenisey/ Nuhoglu, Muhakeme, ss.841-842; Özen, Muhakeme, s.1029; Ünver/Hakeri, Muhakeme, s.721; Gökçen/ Balcı/ Alşahin/ Çakır, Muhakeme, s.93; Özbek/ Doğan/ Bacaksız, Muhakeme, s.479; Centel/ Zafer, Muhakeme, s.599.

³⁶⁵ Muammer Ketizmen, “Yargı Yetkisinin Kullanılması Açısından Seri Muhakeme Usulü-Anayasanın 138. Maddesine Aykırılık Sorunu-”, Hacettepe HFD, C:11, S:1,2021, s.233; Yenisey/ Nuhoglu, Muhakeme, s.842; Özen, Muhakeme, s.1029; Ünver/Hakeri, Muhakeme, s.721; Özbek/ Doğan/ Bacaksız, Muhakeme, s.478; Öztürk/ Tezcan/ Erdem/ Gezer/ Kırıt/ Akcan/ Özaydın/ Tütüncü/ Villemin/ Tok, Muhakeme, s.780; Centel/ Zafer, Muhakeme, ss.598-599.

³⁶⁶ Ketizmen, “Seri Muhakeme”, s.234; Yılmaz/ Apiş, “Seri Muhakeme”, ss.75-78; Yenisey/ Nuhoglu, Muhakeme, ss.842-843; Özen, Muhakeme, s.1029; Ünver/Hakeri, Muhakeme, s.721; Gökçen/ Balcı/ Alşahin/ Çakır, Muhakeme, s.93; Özbek/ Doğan/ Bacaksız, Muhakeme, s.480; Öztürk/ Tezcan/ Erdem/ Gezer/ Kırıt/ Akcan/ Özaydın/ Tütüncü/ Villemin/ Tok, Muhakeme, s.780.

³⁶⁷ Elif Er, “Seri Muhakeme ve Basit Yargılama Usullerinin Özellikleri ve Ceza Muhakemesi Hukuku İlkeleri Çerçevesinde Değerlendirilmesi”, Yaşar Hukuk Dergisi, C:3, S:1, 2021, s.5; Melike Ezgi Yetimoğlu, “Türk ve Fransız Ceza Muhakemesi Hukuklarında Seri Muhakeme Usulüne Karşılaştırmalı Bakış”, Maltepe Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, S:1, 2020, s. 82; Yenisey/ Nuhoglu, Muhakeme, s. 843; Özen, Muhakeme, s.1029; Ünver/Hakeri, Muhakeme, s.721; Gökçen/ Balcı/ Alşahin/ Çakır,

Seri Muhakeme Yönetmeliği m. 10/11'e göre Cumhuriyet savcısının bilgilendirme ve teklifi SEGBİS veya istinabe suretiyle de yapılabilir. Seri Muhakeme Yönetmeliği m. 10/12'ye göre SEGBİS kullanılması halinde ise CMK m. 38/A uygulanacaktır.³⁶⁸ SEGBİS kullanımı hakkında CMK m. 250'de bir düzenleme olmamasına rağmen bilgilendirme ve teklifte SEGBİS kullanımı Seri Muhakeme Yönetmeliği'nde düzenlenmiştir.³⁶⁹

CMK m. 250'ye göre eğer şüpheli müdafî huzurunda seri muhakemenin uygulanmasını kabul ederse kabul tutanağı imzalanacak ve seri muhakeme usulü uygulanacaktır. Bilgilendirme ve teklifin sözlü olması yeterli bulunmamış ayrıca yazılılık unsuru da aranmıştır. Şüpheli tarafından seri muhakemenin kabul edilmemesi halinde seri muhakeme usulü uygulanmayacak soruşturma genel hükümlere göre devam edecektir. Seri muhakeme ancak Cumhuriyet savcısı ile şüphelinin anlaşması sonucunda uygulanabilecektir. Seri muhakeme usulü kabul tutanağında soruşturma konusu suçun adı, seri muhakeme usulüne ilişkin bilgilendirmelerin yapıldığı, suçun kanundaki cezası, seri muhakeme usulü uygulanması halinde temel cezadan yarı oranında indirim yapılması sonucu belirlenen yaptırımı, şüphelinin seri muhakeme usulünü anladığı ve belirlenen yaptırımı kabul ettiği belirtilmektedir.³⁷⁰

CMK m. 250/3'te seri muhakeme usulünün kabulü sırasında zorunlu müdafî bulunmalıdır. Ceza Muhakemesinde Seri Muhakeme Yönetmeliği m. 11/3'te teklifin SEGBİS'le yapıldığı hallerde zorunlu müdafîin görevlendirilmesindeki usul düzenlenmiştir. Seri Muhakeme Yönetmeliği m. 11/3'e göre zorunlu müdafî görevlendirmekle yetkili makam, dinleme talep edilen yer Cumhuriyet başsavcılığıdır. Müdafînin soruşturmayı yürüten Cumhuriyet başsavcılığından ziyade, dinlemenin yapılacağı Cumhuriyet başsavcılığı tarafından görevlendirilmesi ise müdafîin bizzat

Muhakeme, s.93; Özbek/ Doğan/ Bacaksız, Muhakeme, s.480; Öztürk/ Tezcan/ Erdem/ Gezer/ Kırıt/ Akcan/ Özaydın/ Tütüncü/ Villemine/ Tok, Muhakeme, s.780.

³⁶⁸ Kocakale, "Seri Muhakeme", s.62; Belci, "Seri Muhakeme", s.96; Seyfettin Çağlar, "Seri Muhakeme Usulü", Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Ankara, 2021, s. 63; Özbek/ Doğan/ Bacaksız, Muhakeme, s.480; Centel/ Zafer, Muhakeme, s.601.

³⁶⁹ Er, "Seri Muhakeme",s.10; Ildırar, "Seri Muhakeme", s. 153; Belci, "Seri Muhakeme",s.3.

³⁷⁰ Ketizmen, "Seri Muhakeme", s.235; Er, "Seri Muhakeme",s.9; Kocakale, "Seri Muhakeme ",s.63; Belci, "Seri Muhakeme",s.99; Çağlar, "Seri Muhakeme",s.64-65; Yenisey/ Nuhoğlu, Muhakeme, ss.843-844; Özen, Muhakeme, s.1031.

şüphelinin yanında bulundurularak sağlanarak müdafî yardımından yararlandırılmasının sağlanmasını amaçlamaktadır.³⁷¹

Şüpheli tarafından zorunlu müdafî huzurunda seri muhakeme usulü kabul edildikten sonra Cumhuriyet savcısı talepname hazırlar ve mahkeme tarafından seri muhakeme usulünün uygulanmasını talep eder. Mahkeme talepten verildiği gün talepnameyi inceler ve şüpheliyi müdafî huzurunda seri muhakeme usulüyle ilgili dinler ve usulü sonuçlandırır.³⁷² Seri Muhakeme Yönetmeliği m. 13/1'e göre bu dinleme sırasında SEGBİS'ten yararlanılabilir.³⁷³ Seri Muhakeme Yönetmeliği m. 11/4'e göre soruşturma evresinde görev yapan müdafî mahkemede de öncelikle görevlendirilir. SEGBİS'le mahkeme tarafından dinleme söz konusu olduğunda müdafî mahkemeden ziyade şüphelinin bulunduğu yerde, şüphelinin yanında olacaktır. CMK'da şüphelinin mahkeme tarafından SEGBİS'le dinlenmesi düzenlenmemesine rağmen bu husus da yönetmelikle düzenlenmiştir.³⁷⁴

Seri Muhakeme Yönetmeliği hem seri muhakeme usulü hakkında bilgilendirme ve teklifi sırasında hem de mahkeme tarafından dinlenme sırasında SEGBİS kullanımı için herhangi bir şart öngörülmemiş, SEGBİS kullanımı herhangi bir koşula bağlanmamıştır.

CMK m. 250/10'a göre eğer seri muhakeme usulü tamamlanamazsa bu usulün uygulanmasına dair belgeler soruşturma ve kovuşturma işlemlerinde delil olarak kullanılamaz. Teklif veya mahkeme aşamasında SEGBİS'ten yararlanıldığında elde

³⁷¹ Yetimoğlu, "Seri Muhakeme" ,ss. 80-81; Ildırar, "Seri Muhakeme", s. 103; Kocakale, "Seri Muhakeme", s.62; Çağlar, "Seri Muhakeme", s.78; Yenisey/ Nuhoğlu, Muhakeme, s.848; Özen, Muhakeme, s.1030; Ünver/Hakeri, Muhakeme, s.722; Gökçen/ Balcı/ Alşahin/ Çakır, Muhakeme, s.93; Centel/ Zafer, Muhakeme, s.602.

³⁷² Mahkemenin şüpheliyi dinlemesi, sadece seri muhakeme usulünün uygun şekilde gerçekleşip gerçekleşmediğinin ve şüpheli tarafından usulün kabul edilip edilmediğinin tespiti içindir. Mahkeme bu aşamada kovuşturma evresindeki duruşmalarda olduğu gibi delil toplama, tartışma, tanık dinleme yapamaz. Hüküm hâkimin vicdani kanaatine göre değil Cumhuriyet savcısının taleptenmesine göre verilir. Er, "Seri Muhakeme", s.31; Yenisey/ Nuhoğlu, Muhakeme, ss.844-845; Özen, Muhakeme, s.1032; Ünver/Hakeri, Muhakeme, s.722.

³⁷³ Ildırar, "Seri Muhakeme", s. 176; Kocakale, "Seri Muhakeme", s.62; Belci, "Seri Muhakeme", s.122; Çağlar, "Seri Muhakeme", s.97; Centel/ Zafer, Muhakeme, s.606.

³⁷⁴ Er, "Seri Muhakeme", s.19; Yargıtay 12. Ceza Dairesi 2021/1604 E 2021/6491 K 04.10.2021 tarih; Yargıtay 12. Ceza Dairesi 2021/1607 E 2021/6270 K 27.09.2021 tarih; Yargıtay 12. Ceza Dairesi 2021/5 E 2021/5715 K 13.09.2021 tarih.

edilen kayıtlar, tutanaklar soruşturma ve kovuşturma işlemlerinde kullanılamayacaktır.³⁷⁵

Seri muhakeme usulünün ceza muhakemesinde giderleri azaltma, iş yoğunluğunu önleme, hükmün kısa sürede verilmesini sağlama yönlerinden yararları göz ardı edilemez. Ancak seri muhakeme usulünde kovuşturma evresinin olmaması, duruşmanın yapılmaması, hükmün Cumhuriyet savcısı tarafından toplanan delillere bağlı olarak verilmesi, soruşturmanın genişletilip yeni delil toplanmasının söz konusu olmaması yasayla kurulmuş bağımsız ve tarafsız bir mahkemede yargılanma, maddi gerçeğin resen araştırılması, yargılamaya etkili katılım ve duruşmada hazır bulunma ilkelerine aykırıdır.³⁷⁶

Ceza muhakemesinde maddi gerçeğe, delillerin tartışılması ve çelişme ilkesinin sağlanmasıyla ulaşılır. Ancak seri muhakemede Cumhuriyet savcısı tarafından bir iddianame hazırlanmamakta, tez ve antitezlerin ortaya konulması ve tartışılması söz konusu olmamakta, mağdur süreç dışında bırakılmakta, hüküm mahkemeden ziyade Cumhuriyet savcısı tarafından yeterli şüphe halinde şüpheliyle anlaşma sonucu verilmektedir. Hükmün duruşmada tartışılmayan ve doğrudan temas edilmeyen delillere dayandırılması; silahların eşitliği ilkesi masumiyet karinesi, delillerin duruşmaya getirilip tartışılması, delillerin serbestçe değerlendirilmesi, delillerin doğrudanlığı ilkelerini zedelemektedir.³⁷⁷

Seri muhakeme usulünde ceza muhakemesinin ilkeleri göz ardı edilmekte, seri muhakeme Cumhuriyet savcısının seri muhakeme usulü hakkında şüpheliyi bilgilendirmesi ve teklifiyle başlamakta, şüphelinin teklifi ve yaptırımını kabul etmesi

³⁷⁵ Yenisey/ Nuhoglu, Muhakeme, s.846; Özen, Muhakeme, s.1033; Ünver/Hakeri, Muhakeme, s.722; Öztürk/ Tezcan/ Erdem/ Gezer/ Kırıt/ Akcan/ Özaydın/ Tütüncü/ Villemin/ Tok, Muhakeme, s.781.

³⁷⁶ Ketizmen, “Seri Muhakeme”, s.247; Gülsün A. Aygörmez Uğurlubay/ Nuran Haydar/ Mehmet Korkmaz, “Serî Muhakeme Usûlüne İlişkin Sorunlar”, Ankara Sosyal Bilimler Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C: 1, S: 2, 2019, ss.276-286; Çağlar, “Seri Muhakeme”, s.94; Yenisey/ Nuhoglu, Muhakeme, s.847; Centel/ Zafer, Muhakeme, s.607.

³⁷⁷ Hakan Karakehya/ Asuman İnce Tunçer, “Seri Muhakeme Usulünün Adil Yargılanma Hakkı ve Diğer Bazı Anayasal İlkeler Açısından Değerlendirilmesi”, Hacettepe HFD, C:11, S:1, 2021, s.7; Şahin, “Hüküm Anlaşması”, ss.306-308; Uğurlubay/ Haydar/ Korkmaz, “Serî Muhakeme”, s.288; Yaşar, “Seri Muhakeme”, ss. 284-293; Çelikkaya, SEGBİS, s.52; Belci, “Seri Muhakeme”, s.10-11; Çağlar, “Seri Muhakeme”, s.69; Yenisey/ Nuhoglu, Muhakeme, s.849; Özen, Muhakeme, s.1031; AYM, 2020/35 E 2021/26 K 31.03.2021 tarihli kararıyla CMK m. 250/8 ve 250/9 hükümlerini masumiyet karinesine aykırılık ve mahkemelerin yargı yetkisini kısıtladığı gerekçeleriyle iptal etmiş, kanun koyucu bu kapsamda hükümlerde eklemeler yapmıştır. Gökçen/ Balcı/ Alşahin/ Çakır, Muhakeme, ss.94-95; Centel/ Zafer, Muhakeme, s.607.

üzerine mahkeme tarafından sonlandırılmaktadır. Seri muhakemenin uygulanmasının en önemli şartı şüpheli tarafından kabul edilmesidir. Cumhuriyet savcısı veya kolluk tarafından şüphelinin yeterince bilgilendirilmesi önemlidir. Ancak Seri Muhakeme Yönetmeliği'yle bu bilgilendirme yüz yüze yapılmaktan ziyade SEGBİS'le de yapılabilir hale gelmiştir.

Kişinin cezalandırılması sonucunu doğuran ceza muhakemesi ilkeleriyle bağdaşmayan bir usul hakkında bilgilendirmenin teknik bir araç kullanılarak yapılması halinde, bilgilendirmenin amacına ulaşp ulaşmadığının, şüphelinin bilgilendirmeyi yeteri düzeyde anlayıp anlamadığının, şüphelinin başka seçenekleri bulunup bulunmadığının, şüphelinin teklifi reddetmesi halinde hangi sonuçlarla karşılaşacağının şüpheliye izahı, hiçbir eksik olmayacak şekilde yapılmalı ve gerekli tüm fiziki şartlar sağlanmalıdır. Bu bilgilendirme yapıldıktan sonra da geri dönüş alınmalı, bilgilendirmenin amacına ulaştığı tespit edilmelidir. SEGBİS kullanımı ancak bu şartlar altında amacına uygun olacaktır.³⁷⁸

Şüpheli tarafından seri muhakeme usulünün uygulanması kabul edildikten sonra mahkeme huzurunda şüphelinin dinlenmesinde SEGBİS kullanılabilir. Bu aşama esasen bir kovuşturma aşaması değildir. Mahkeme bu aşamada sadece seri muhakemenin usule uygun olup olmadığını, şüphelinin müdafii huzurunda teklifi kabul edip etmediğini ve kabulün özgür iradesine dayanıp dayanmadığını inceler. Şüphelinin kabul ettiği kanaatine varırsa da Cumhuriyet savcısının belirlediği yaptırım üzerine hüküm kurar. Mahkemenin burada yaptığı aslında şekli bir incelemedir.³⁷⁹ SEGBİS kullanımı halinde mahkeme incelemesini eksik yapacak, istenilen sonuca ulaşamayacaksa SEGBİS kullanımından kaçınılmalıdır, zira SEGBİS kullanımında bir zorunluluk söz konusu olmayıp, muhakemenin amacına aykırılık teşkil edecekse SEGBİS kullanılmamalıdır.

³⁷⁸ Bilgilendirme, şüphelinin sosyo-ekonomik, kültürel düzeyine uygun şekilde gerçekleştirilmeli, öğretme şeklinde yapılmalıdır. Kocakale, "Seri Muhakeme", s.63; Belci, "Seri Muhakeme", ss.98-101; Çağlar, "Seri Muhakeme", ss.65-68.

³⁷⁹ Belci, "Seri Muhakeme", s.122; Çağlar, "Seri Muhakeme", ss.89-91; Yenisey/ Nuhoglu, Muhakeme, ss.844-845; Ünver/Hakeri, Muhakeme, s.723.

3.3.2. Kovuşturma evresinde SEGBİS

Soruşturma evresinde şüpheli olarak suç şüphesi altında bulunan kişi artık kovuşturma evresinde sanık olarak suç şüphesi altında bulunur.³⁸⁰ Aslında kanun yolları evresi de kovuşturma evresinin bir parçasıdır, ancak ayrı bir başlıkta kanun yolu evresi incelenecektir.

CMK'nın üçüncü kitabının başlığında kovuşturma evresi düzenlenmiştir. Kovuşturma evresi duruşma hazırlığı, duruşma ve son karar devreleri olarak kanunda ele alınmıştır. Duruşma hazırlığı devresinde artık kabul olunan iddianameden sonra bir duruşma günü belirlenecek ve hazır bulunması gereken kişiler duruşmaya çağrılacaktır. Sanık, lehine olan delillerin toplanmasını da bu evrede isteyebilecek, tanığı, uzmanı, bilirkişiyi duruşmaya davet edebilecektir.³⁸¹

Duruşmaya hazırlık devresinden sonra duruşma devresi gelmektedir.³⁸² Duruşma devresinde ise duruşma hazırlığı devresinde tespit edilen günde hazır bulunması gerekenler duruşmaya katılacak, toplanan tüm deliller ortaya konacak, tartışılacak ve son söz sanığa verildikten sonra duruşma devresi sona erecektir. Kovuşturma evresinde en büyük yere sahip olan bölüm duruşmadır. Bu bölümde sanık, müdafî, katılan, vekil, savcı tarafından tezler, anti tezler ortaya konulacak, belgeler, beyanlar, deliller karşılıklı tartışılacaktır.³⁸³

³⁸⁰ Mehmet Sercan Ercan, "Kovuşturma Evresinde Sanığın Hakları", İstanbul Medipol Üniversitesi Hukuk Dergisi, C:6, S:1, 2019,s.181; Yenisey/ Nuhoğlu, Muhakeme, s.705; Şahin/ Göktürk, Muhakeme -II, s.99.

³⁸¹ Günel Kurşun/Orhan Kemal Cengiz, Ceza Avukatının İnsan Hakları El Kitabı, 1.Baskı, İnsan Hakları Gündemi Derneği Yayınları, Ankara,2021, ss.247-248; Özen, Muhakeme, s.799; Ünver/Hakeri, Muhakeme, s.549; Yenisey/ Nuhoğlu, Muhakeme, s.705; Toroslu/Feyzioğlu, Muhakeme, s.326; Şahin/ Göktürk, Muhakeme -II, ss.101-106.

³⁸²Uğur Mumcu Sakıncalı Piyade adlı eserinin 72. Sayfasında savcı ile sanıkların aylarca karşı karşıya durduklarını, savcının durduğunu, sanıkların durduğunu "duruşma" sözcüğünün de böylece karşılıklı durmaktan geldiği sonucuna varmıştır. Ancak duruşma kelimesinin kökü her ne kadar dur- olsa da aslında kelime mana bakımından eski Türkçe kelime olan "dürüşmek" kelimesinden gelmektedir. Dürüşmek kelimesinin bir anlamı "karşı karşıya gelmek, mücadele etmek, çarpışmak"; diğer anlamı ise "uğraşıp gayret etmek, çalışıp çabalamaktır". Duruşma kelimesinin de mana bakımından dur- kökünden ziyade dür- kökünden geldiğini söylemek mümkündür. <http://lugatim.com/s/D%C3%9CR%C3%9C%C5%99EMEK> , E.T:30.03.2021; Özen, Muhakeme, ss.806-807; Ünver/Hakeri, Muhakeme, s.556; Yenisey/ Nuhoğlu, Muhakeme, s.718; Toroslu/Feyzioğlu, Muhakeme, s.326; Şahin/ Göktürk, Muhakeme -II, s.107.

³⁸³ Çelikkaya, SEGBİS,s.160; Özen, Muhakeme, s.807; Ünver/Hakeri, Muhakeme, s.556; Toroslu/Feyzioğlu, Muhakeme, s.331; Şahin/ Göktürk, Muhakeme -II, s.107.

Soruşturma evresinde olduğu gibi kovuşturma evresinde ve özellikle duruşmada bazı ilkeler bulunmaktadır. Ancak kovuşturma evresindeki ilkeler soruşturma evresindeki ilkelere nazaran zıt karakterlidir. Soruşturma evresindeki en önemli ilkelerden olan gizlilik ilkesinin yerini kovuşturma evresinde açıklık (alenilik) ilkesi almıştır. CMK m. 182 ve Anayasa m.36’da duruşmaların istisnai haller haricinde herkese açık olduğu belirtilmiştir.³⁸⁴

Soruşturma evresinin diğer ilkesi olan yazılilik ilkesi kovuşturma evresinde yerini sözlülük ilkesine bırakmıştır. Sözlülük ilkesi delillerin ortaya konulup tartışılması için ve delillerle doğrudan temasın sağlanması için gerekli olan ilkedir. Deliller esas olarak duruşmada ortaya konulduğu ve tartışıldığı için duruşmadaki diğer ilke doğrudan doğrualıktır. Hâkim ve taraflar duruşmada ortaya konulan delillerle bizzat temas etmelidir. Zira CMK m. 217’ ye göre hâkimin kararını dayandırdığı deliller mutlaka duruşmaya getirilmiş ve duruşmada tartışılmış olmalıdır.³⁸⁵

CMK m. 190’da ise duruşmanın doğrudan doğrualığıyla ilgili diğer bir ilke olan duruşmanın kesintisizliği ilkesi düzenlenmiştir. Hâkim kanaatini duruşmada edindiği delillere göre verecektir. Bundan dolayı duruşmalar mümkün olduğu sürece ara verilmeden tek celse de bitirilmelidir. Böylece delillerin tartışılmasının ve olayın üzerinden çok fazla bir vakit geçmeyecek, duruşmada olanlar unutulmayacak, hâkim dosyayı okumak zorunda kalmayacak sözlülük ve doğrudan doğrualık ilkeleri de zarar görmeyecektir.³⁸⁶

Son evre olan karar evresinde ise hâkim artık ortaya konulan delilleri değerlendirip sanık hakkında bir karara varacak, hükmünü verecektir.³⁸⁷

³⁸⁴ Özen, Muhakeme, ss.148-149; Ünver/Hakeri, Muhakeme, ss.556-557; Yenisey/ Nuhuğlu, Muhakeme, ss. 718-719; Toroslu/Feyzioğlu, Muhakeme, s.332-333; Şahin/ Göktürk, Muhakeme -II, ss.117-118; Özbek/ Doğan/ Bacaksız, Muhakeme, s.557; Öztürk/ Tezcan/ Erdem/ Gezer/ Kırıt/ Akcan/ Özaydın/ Tütüncü/ Villemin/ Tok, Muhakeme, s.633.

³⁸⁵ Özen, Muhakeme, s.147-148; Ünver/Hakeri, Muhakeme, ss.560-561; Yenisey/ Nuhuğlu, Muhakeme, s.85; Toroslu/Feyzioğlu, Muhakeme, ss.352-353; Şahin/ Göktürk, Muhakeme -II, ss.114-115; Özbek/ Doğan/ Bacaksız, Muhakeme, s.557; Öztürk/ Tezcan/ Erdem/ Gezer/ Kırıt/ Akcan/ Özaydın/ Tütüncü/ Villemin/ Tok, Muhakeme, s.633.

³⁸⁶ Özen, Muhakeme, ss.149-150; Ünver/Hakeri, Muhakeme, ss.561-562; Yenisey/ Nuhuğlu, Muhakeme, s.725, s.84; Toroslu/Feyzioğlu, Muhakeme, s.341; Şahin/ Göktürk, Muhakeme -II, ss.115-117; Özbek/ Doğan/ Bacaksız, Muhakeme, s.557.

³⁸⁷ Özen, Muhakeme, s.840; Ünver/Hakeri, Muhakeme, s.665; Yenisey/ Nuhuğlu, Muhakeme, s.755; Toroslu/Feyzioğlu, Muhakeme, s.355; Şahin/ Göktürk, Muhakeme -II, s.181.

SEGBİS'in kovuşturma evresinde her türlü işlem için uygulanması CMK m. 38/A, CMK m. 147, Yönetmelik m. 9'da düzenlenmiştir. CMK m. 52, 58, 81, 94, 139, 180,196, 219, Yönetmelik m. 12, 13, 14, 15, 16, 17'de kovuşturma evresinde SEGBİS kullanımıyla ilgili düzenlemelerdir. Ancak SEGBİS'le ilgili bu düzenlemelerin uygulanmasında kovuşturmanın ilkeleri olan çelişmeli yargılanma, silahların eşitliği, alenilik, sözlülük, yüze karşılık, doğrudan doğruyalık ilkelerine aykırılık teşkil edebilecek durumlardan kaçınılmalı, SEGBİS uygulamasında ilkeler göz ardı edilmemelidir.³⁸⁸

3.3.3. Kanun yolu evresinde SEGBİS

Yargılama sonucu verilen hüküm insanlar tarafından verilmekte ve insanın olduğu yerde de hata olmaması söz konusu olmamaktadır. Kanun yolu, yargılama makamları tarafından verilen kararın hukuka aykırı olduğu veya yanlış sonucu verildiği düşünüldüğünde kural olarak başka yargı mercilerince kararların incelenmesini sağlayan hukuki bir yoldur.³⁸⁹ Böylelikle verilen kararlar denetlenebilecek yargıya güven de sağlanacaktır.³⁹⁰

Ceza muhakemesinde kanun yolları olağan ve olağanüstü kanun yolları olarak ayrılmıştır. Kesin olmayan kararlara karşı gidilen kanun yoluna olağan, kesin kararlara karşı gidilen kanun yolu ise olağanüstü kanun yoludur. Olağan kanun yolları itiraz, istinaf ve temyizdir. İtiraz ve istinafta hem maddi hem hukuki uyuşmazlıklar incelenirken, temyizde sadece hukuki uyuşmazlıklar incelenmektedir. Olağanüstü kanun yolları ise Yargıtay Cumhuriyet Başsavcısının itiraz yetkisi, BAM Cumhuriyet Başsavcısının itiraz yetkisi, kanun yararına bozma ve yargılamanın yenilenmesidir.³⁹¹

Yönetmelik m. 21'de SEGBİS'in kullanılabileceği diğer alanlar başlığı altında SEGBİS'in Yargıtay ve BAM dâhil kanun yolu makamlarınca ve CMK'nın

³⁸⁸ Çelikkaya, SEGBİS, s.160.

³⁸⁹ Necip Topuz, "Ceza Muhakemesinde Olağanüstü Kanun Yolları", Gazi Üniversitesi SBE Kamu Hukuku ABD, Yüksek Lisans Tezi, Ankara, 2010, s.4; Yenisey/ Nuhoğlu, Muhakeme, s.855; Toroslu/Feyzioğlu, Muhakeme, s.371; Şahin/ Göktürk, Muhakeme -II, s.245.

³⁹⁰ Çelikkaya, SEGBİS, s.160.

³⁹¹ Sinem Top, "Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığının İtirazı", Yaşar Üniversitesi SBE Kamu Hukuku ABD, Yüksek Lisans Tezi, İzmir, 2015, ss.5-14; Özen, Muhakeme, ss. 878-879; Ünver/Hakeri, Muhakeme, s.743; Yenisey/ Nuhoğlu, Muhakeme, ss.855-856; Toroslu/Feyzioğlu, Muhakeme, s.373; Şahin/ Göktürk, Muhakeme -II, ss.246-247.

uygulandığı durumlarda kullanılabileceği hükmüne yer verilmiştir.³⁹² Hem Yönetmelik m. 21 hem de CMK m. 38/A'ya göre kanun yolu makamlarınca SEGBİS, CMK m. 147, 52, 58, 81, 94, 139, 180, 196, 219, Yönetmelik m. 9, 12, 13, 14, 15, 16, 17 kapsamında kullanılabilir. Böylelikle kanun yolu evresinde gerekli araştırmaların yapılması, sanık, tanık, bilirkişi vb. kişilerin dinlenmesi, kişilerin duruşmaya katılması SEGBİS'le sağlanabilir.

Yönetmelik m. 22'de ise kanun yollarına müracaat halinde SEGBİS kayıtlarının itiraz, istinaf ve temyiz merciiine gönderileceği ayrıca düzenlenmiştir. Dosyada bulunan SEGBİS tutanaklarının haricinde SEGBİS kullanımı sonucu elde edilen ses ve görüntü kayıtları da başvuru mercie gönderilecektir.³⁹³ Ancak Yönetmelik m. 22'de sadece itiraz, istinaf ve temyiz mercileri sayılmış, olağanüstü kanun yolları mercileri sayılmamış, olağanüstü kanun yollarına başvuru halinde SEGBİS kayıtlarının ilgili mercie gönderilmesi düzenlenmemiştir. SEGBİS kayıtlarının itiraz, istinaf ve temyiz mercilerine gönderilmesi düzenlenirken, olağanüstü kanun yolu mercilerine gönderilmesinin düzenlenmemesi anlaşılamamaktadır.¹⁵⁰ No.lu Genelge'nin son kısmında yer alan 8. başlıkta SEGBİS kayıtlarının CD/DVD gibi veri taşıyıcılarda saklanması ve kanun yolu müracaatında ilgili mercilere gönderilmesi düzenlenmiştir. Kanaatimizce dosyaların etkin bir şekilde incelenebilmesi için SEGBİS kayıtları olağanüstü kanun yolu mercilerine de gönderilmelidir.

Kanun yolu denetiminde SEGBİS kullanımıyla ilgili asıl önemli olan husus ise yargılamaya etkili katılım ve duruşmada hazır bulunulmasıdır.³⁹⁴

Tutuklama kararına itirazların incelenmesi, diğer itirazların incelenmesi gibi kural olarak dosya üzerinden yapılmakta olup duruşma açılmadan karara bağlanmaktadır.

³⁹⁵Tutukluluk incelenmesi, CMK m. 108'de itirazın olmaması durumunda bile belli aralıklarla yapılmaktadır. CMK m. 108/3'e göre sanığın tutukluluk halinin incelenmesinin duruşmada resen yapılması gerektiğine değinilmiştir. Sanık

³⁹² Sanıvar, “Segbis”, s.1652; Dursun, “Sesli ve Görüntülü”, s.144; Yurtcan, Yargılama, s. 856.

³⁹³ Yurtcan, Yargılama, s. 856; Centel/ Zafer, Muhakeme, s.302.

³⁹⁴ Çelikkaya, SEGBİS, s.162.

³⁹⁵ Özen, Muhakeme, ss.710-711; Yenisey/ Nuhoglu, Muhakeme, s.393; Torosl/Feyzioğlu, Muhakeme, s.260; Şahin/ Göktürk, Muhakeme -II, s.263; Silahların eşitliği, çelişmeli yargılama, hâkim önünde dinlenme ilkelerinin ihlal edilmemesi için tutukluluk incelemesi duruşmalı olmalı ve tutuklunun duruşmaya katılımı sağlanmalıdır. Ünver/ Hakeri, Muhakeme, ss.381-382.

tutukluluğa bir itirazda bulunmasa da duruşmada mahkeme tarafından sanığın tutukluluk incelemesi yapılacaktır.³⁹⁶ Tutukluluk incelemesinin yapılacağı duruşmaya cezaevinde bulunan tutukluların SEGBİS’ le katılımının sağlanması Yönetmelik m. 14 ve Yönetmelik m. 21’le mümkündür.³⁹⁷

Anayasa Mahkemesi (AYM)’ne cezaevinde bulunan tutukluların, tutukluluk itirazı incelemesinin mahkemede bizzat bulundurulmak yerine SEGBİS’le mahkemeye bağlanılarak yapılmasının Anayasa’yı ihlal ettiğine dair Erdal Korkmaz ve diğerleri³⁹⁸ tarafından başvuruda bulunulmuştur. Başvurucuların 13/5/2013 ve 13/6/2013 tarihlerindeki tutukluluk itirazı incelemeleri SEGBİS yoluyla yapılmış ve tutukluluk hallerinin devamına karar verilmiştir. Başvurucular tutukluluk incelemesinde müdafilerin hazır bulundurulmasını talep etmelerine rağmen CMK m. 108/1’deki tutukluluk incelemesinde karar “müdafî veya şüphelinin dinlenmesiyle verilir” hükmü öne sürülerek tutukluların SEGBİS ile dinlenmesinin yeterli olduğuna ayrıca müdafîin dinlenmesine gerek olmadığı şeklinde karar verilmiştir.³⁹⁹

Başvurucular tutukluluk incelemelerinin SEGBİS vasıtasıyla yapılmayıp bizzat mahkeme salonunda bulundurularak ve duruşma şeklinde yapılmasını da talep etmelerine rağmen bu talepleri de SEGBİS’le dinlemenin gerçekleştiğinden bahisle reddedilmiştir. Başvurucular da tutukluluk incelemelerinin SEGBİS ile değil duruşmalı olarak yapılması gerektiğini belirterek SEGBİS’le yapılan incelemelerin AY m. 19/8⁴⁰⁰’i ihlal ettiği gerekçesiyle AYM’ye yaptıkları bireysel başvuruda AYM,

³⁹⁶Devrim Aydın, “Ceza Muhakemesi Kanunu’nda İtiraz”, TBB Dergisi, S:65, 2006, s.70; Özen, Muhakeme, s.711; Ünver/ Hakeri, Muhakeme, s.380; Yenisey/ Nuhoğlu, Muhakeme, s.388; Toroslu/Feyzioğlu, Muhakeme, s.262; Şahin/ Göktürk, Muhakeme -I, s.311; Özbek/ Doğan/ Bacaksız, Muhakeme, s.264.

³⁹⁷Muzaffer Korkmaz, “Tutuklama Tedbirine Karşı Başvuru Hakkına Anayasa Mahkemesinin Yaklaşımı”, Hacı Bayram Veli Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Kamu Hukuku ABD, Yüksek Lisans Tezi, Ankara, 2021, ss.153-154.

³⁹⁸ Erdal Korkmaz Ve Diğerleri AYM Başvurusu(Başvuru No: 2013/2653, Karar Tarih:18/11/2015), <https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/BB/2013/2653> ,E.T:30.03.2021; Sanıvar, “Segbis”, s.1650-1651.

³⁹⁹ Erdal Korkmaz ve Diğerleri AYM Başvurusu(Başvuru No: 2013/2653, Karar Tarih:18/11/2015), s.3.

⁴⁰⁰ Ay m.19/8 : “Her ne sebeple olursa olsun, hürriyeti kısıtlanan kişi, kısa sürede durumu hakkında karar verilmesini ve bu kısıtlamanın kanuna aykırılığı halinde hemen serbest bırakılmasını sağlamak amacıyla yetkili bir yargı merciine başvurma hakkına sahiptir.”

SEGBİS kullanımının kişinin özgürlük ve güvenlik hakkını ihlal etmediğine karar vermiştir.^{401,402}

AYM tutuklu kişilerin belli zaman aralıklarıyla dinlenmeyi isteme hakları olduğunu, tutukluluk incelemesinde “çelişmeli yargı” ve “silahların eşitliği” ilkelerine uyulması gerektiğini belirtmiştir. AYM gerekçesinde tutuklu kişilerin duruşmaya çağrılmayıp tutukluluk incelemelerinin SEGBİS vasıtasıyla yapılmasının silahların eşitliği ilkesine aykırı olmadığına, her itiraz incelemesinde duruşma yapılmasının ceza yargılaması açısından külfet haline geleceğine, her tutukluluk incelemesinde duruşma yapılma zorunluluğunun olmadığına, SEGBİS vasıtasıyla dinlemenin yüzyüzelik ilkesine de aykırı olmadığına ayrıca yer vermiştir.⁴⁰³

Yönetmelik m. 21 gereğince tutukluluk incelemelerinde SEGBİS kullanımı bir zorunluluk olmayıp SEGBİS imkân dâhilinde kullanılabilir. Tutukluların istemediği halde tutukluluk incelemelerinde SEGBİS’i zoraki olarak kullandırmanın bir kanuni dayanağı yoktur. Her ne kadar AYM, m. 147 kapsamında SEGBİS kullanımının emredici⁴⁰⁴ olduğuna değinse de buna katılmak mümkün değildir.⁴⁰⁵ AYM Erdal Korkmaz ve Diğerleri başvurusunda SEGBİS kullanımını hukuka uygun bulsa da AYM, SEGBİS’i genel açıdan değerlendirmiş somut olayın şartlarına göre ayrı bir değerlendirme yapmamıştır.⁴⁰⁶ AYM tutukluların mahkemeye sevk edilmeme

⁴⁰¹ Erdal Korkmaz ve Diğerleri AYM Başvurusu(Başvuru No: 2013/2653, Karar Tarih:18/11/2015), s.10; AYM tutukluluk incelemesinde müdafiden yararlanılmamayı hak ihlali olarak görmüştür. Erdal Korkmaz ve Diğerleri AYM Başvurusu(Başvuru No: 2013/2653, Karar Tarih:18/11/2015), ss.10-12; Korkmaz, “Tutuklama”, s.156; Türker Alptekin, “Türk Anayasa Hukuku’nda Tutuklama Tedbirine Karşı Bireysel Başvuru Yolu”, Hatay Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Siyaset Bölümü Ve Kamu Yönetimi ABD, Doktora Tezi, Hatay, 2019, ss.231-233.

⁴⁰² Firas Aslan ve Hebat Aslan AYM Başvurusu(Başvuru No:2012/1158, Karar Tarih: 21/11/2013)’nda AYM, tutukluluk incelemesinin silahların eşitliği ve çelişmeli yargı ilkelerine riayet edilerek yapılması gerektiğini belirtmiş hem de tutukluluğa yapılacak her itirazda duruşma yapılmasının gerekmediğine ve duruşmasız yapılan tutukluluk incelemelerinin hukuka uygun olduğuna değinmiştir. <https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/BB/2012/1158> , E.T:30.03.2021.

⁴⁰³Erdal Korkmaz ve Diğerleri AYM Başvurusu(Başvuru No: 2013/2653, Karar Tarih:18/11/2015), ss.8-9; Korkmaz, “Tutuklama”, ss.156-157; Aksi görüş, tutuklama kararı ve tutuklamayla ilgili diğer kararlar şüpheli ve sanığın hazır bulunduğu ortamda bizzat yüze karşı verilmesi gerekirken, kararların SEGBİS’le verilmesi ve uygulamanın kural haline getirilmesi eleştirilmektedir. Yenisey/ Oktar , “Yakalama”, s.3154.

⁴⁰⁴ Erdal Korkmaz ve Diğerleri AYM Başvurusu(Başvuru No: 2013/2653, Karar Tarih:18/11/2015), ss.8-9,

⁴⁰⁵ Aynı görüş, Yenisey/ Nuhoğlu, Muhakeme a, s.128; Arıcan, “İfade”, s.49.

⁴⁰⁵Şahin/Göktürk, Muhakeme -I, ss.163-164; Çelikkaya, SEGBİS, s.59.

⁴⁰⁶ Korkmaz, “Tutuklama”, s.161.

nedenlerini, SEGBİS kullanımında meşru amacın olup olmadığını, tutukluların kendilerini yeterince savunup savunmadığını, herhangi bir teknik sorun yaşanıp yaşanmadığını değerlendirdikten sonra bir sonuca ulaşmalıdır.⁴⁰⁷

AYM, SEGBİS kullanımını ilkeler açısından hukuka uygun bulsa da silahların eşitliği ilkesi gereğince savcı ve tutuklular arasında da eşitlik sağlanmalı, savcının dosyaya hâkim olduğu kadar tutukluların da dosyaya o derece hâkim olabilmesi, dosyaya erişebilmesi, kendi lehine olan delillere ulaşabilmesi ve kendini savunabilmesine imkân tanınmalıdır. Savcı nasıl duruşmada bizzat bulunuyor ve tutukluluğun devamına ilişkin gerekçeleri mahkemede yüz yüze açıklıyorsa, tutukluların da duruşmada bizzat bulunup savcının gerekçelerine karşı yapacakları itirazları mahkemede bizzat yüze karşı yapmaları sağlanmalıdır.⁴⁰⁸

SEGBİS’le yapılan bağlantıda tutukluların bir ekran görüntüsü mahkemeye iletilmekte, mahkemenin görüntüsü de bir ekranla tutuklulara iletilmektedir. Ekran aracılığıyla yapılan duruşma ise doğrudanlık ilkesine zarar verdiği gibi yüze karşılık ilkesine de zarar vermektedir. Cezaevinde bulunan tutukluların ise savcının sahip olduğu haklardan mahrum olduğu açık olup silahların eşitliği ilkesi, çelişme ilkesinin sağlanması güçtür.⁴⁰⁹

İstinaf incelemesinde, CMK m. 280/1-g gereğince davanın yeniden görülmesine ve duruşma hazırlığı işlemlerinin başlatılmasına karar verebilir.⁴¹⁰ İlk derece mahkemesince yapılan SEGBİS kayıtları istinaf duruşmasında izlenmeli ve tarafların görüşleri alınmalıdır.⁴¹¹ İstinaftaki duruşma ilk derece mahkemesindeki duruşmayla genel olarak benzerdir.⁴¹² İstinaf bu aşamada ilk derece mahkemesinin topladığı

⁴⁰⁷ Korkmaz, “Tutuklama”, s.162.

⁴⁰⁸ Nur Centel, “Tutuklama Uygulamasında Sorunlar”, İÜHFM, C:71, S:1, 2013, s.201; Ünver/Hakeri, Muhakeme, s.381.

⁴⁰⁹ Yenisey/ Oktar , “Yakalama”, s.3145; Ünver/ Hakeri, Muhakeme, ss.381-382.

⁴¹⁰ Özen, Muhakeme, s.932; Ünver/ Hakeri, Muhakeme, s.771; Yenisey/ Nuhoğlu, Muhakeme, s.904; Şahin/ Göktürk, Muhakeme -II, s.271.

⁴¹¹ Yenisey/ Nuhoğlu, Muhakeme, s. 910.

⁴¹² Yenisey/ Nuhoğlu, Muhakeme, s.905; Toroslu/Feyzioğlu, Muhakeme, s.406; Şahin/ Göktürk, Muhakeme -II, s.272.

delillerle bağılı olmayıp serbestçe yeniden delil toplayabilir, tanık, bilirkişi dinleyebilir.⁴¹³ Bu işlemleri yaparken de SEGBİS'ten yararlanabilir.

CMK m. 282/1-f'de istinafta duruşmanın sanık, müdafî, katılan ve vekili olmadan yapılabileceği, sanığa verilecek cezanın ilk derece mahkemesinin verdiği cezadan ağır olmamak şartıyla, sanık dinlenmeden verilebileceği hükmü getirilmiştir.⁴¹⁴ Bu hükümle istinaf duruşması sanık, müdafî olmadan yapılabilecek, sanık son söz hakkına sahip olmadan sanık hakkında ceza verilebilecektir.

Ülkemizde bulunan istinaf mahkemeleri olan Bölge Adliye Mahkemelerinin (BAM) sayısı 18 tanedir.⁴¹⁵ Her ilde BAM olmamakla birlikte ortalama 4-5 il bir tane BAM'a bağılı bulunmaktadır. Sanıkların bulundukları cezaevlerinden BAM'lara taşınması hem maddi anlamda külfetli hem de meşakkatli olduğu doğrudur.⁴¹⁶ Kanunda, kanun yolu evresinde her ne kadar sanık ve müdafî olmadan duruşmanın bitirilebileceği ve sanığa ceza verilebileceği düzenlenmiş olsa da CMK m. 193'e göre duruşmada hazır bulunma sanığın bir hakkı olduğu gibi aynı zamanda yükümlülüğüdür.⁴¹⁷ Sanıksız bir duruşmadan söz etmek mümkün değildir. Kanunda sanığın her ne kadar istinafta duruşmada bizzat bulunması aranmasa da sanığın bizzat getirilme imkânı olmadığı hallerde dahi duruşmaya katılımı Yönetmelik m. 21 gereği SEGBİS vasıtasıyla

⁴¹³ Uğur Aşkın, "Ceza Muhakemesi Hukukunda İstinaf Kanun Yolu", Marmara Üniversitesi SBE Kamu Hukuku ABD, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul, 2017, s.159; Yenisey/ Nuhoglu, Muhakeme, ss.906-907; Toroslu/Feyzioğlu, Muhakeme, s.406.

⁴¹⁴ CMK m. 282/1-f :“(Ek:17/10/2019-7188/28 md.) “Sanık, müdafî, katılan ve vekilinin davetiye tebliğ edilmesine rağmen duruşmaya gelmemesi halinde duruşmaya devam edilerek sanığın sorgu tutanakları anlatılmak suretiyle dava yokluklarında bitirilebilir. Ancak, 195 inci madde hükümleri saklı kalmak üzere sanık hakkında verilecek ceza ilk derece mahkemesinin verdiği cezadan daha ağır ise her halde sanığın dinlenmesi gerekir.” Bu değişiklik yerinde olmamıştır. Sanığın ilk derecedeki sorgusuyla yetinilip maddi mesele hakkında sanığı dinlemeden ceza belirlenmesi doğru değildir. Yenisey/ Nuhoglu, Muhakeme, s.916; Özen, Muhakeme, s.938; Sanığın istinaf isteminde bulunmadığı hallerde dahi sanığın istinaf duruşmasında bulunması sağlanmalıdır. Şahin/ Göktürk, Muhakeme -II, s.272; Gökçen/ Balcı/ Alşahin/ Çakır, Muhakeme, s.696; Özbek/ Doğan/ Bacaksız, Muhakeme, s.745; Öztürk/ Tezcan/ Erdem/ Gezer/ Kırıntı/ Akcan/ Özeydin/ Tütüncü/ Villemin/ Tok, Muhakeme, s.737.

⁴¹⁵ BAM'ların bulundukları iller 15 adetken (İstanbul, İzmir, Bursa, Sakarya, Ankara, Antalya, Konya, Samsun, Kayseri, Adana, Gaziantep, Diyarbakır, Trabzon, Van, Erzurum), 20.06.2022 tarihli 31862 sayılı Resmi Gazete'yle Denizli, Malatya ve Tekirdağ'a da BAM kurulmuştur.

⁴¹⁶ Hakan Karakehya/Asuman İnce Tunçer, “İstinaf Yargılamasında Sanığın Sorgusunun Zorunlu Olup Olmadığı ve Bu İşlemden SEGBİS Kullanımı Üzerine Düşünceler”, İÜHFD, C:8, S.2, 2017, ss.126.

⁴¹⁷ Seydi Kaymaz, “Ceza Muhakemesi Hukukunda İstinaf Kanun Yoluna İlişkin Bazı Değerlendirmeler”, İÜHFM, C:74, S:1, 2006, s.118; Özen, Muhakeme, s.936; Yenisey/ Nuhoglu, Muhakeme, s.916.

sağlanmalı ve sanıksız bir duruşma yapmanın önüne geçilmelidir.⁴¹⁸ Sanığın SEGBİS’le duruşmaya katılımının sağlandığı hallerde de bizzat duruşmada bulundurulmama hali meşru gerekçelerle açıklanmalı, teknik altyapı oluşturulmalı, adil yargılanma hakkına uygun olarak kullanım gerçekleştirilmelidir.⁴¹⁹

Yargıtay ise incelemelerini kural olarak dosya üzerinden yapmakta istisnai hallerde duruşma açmaktadır.⁴²⁰ CMK m. 299’ye göre duruşmalı inceleme ancak 10 yıl veya daha fazla hapis cezasına ilişkin hükümlerde ve Yargıtay’ın kararı üzerine yapılabilecektir.^{421,422} Yargıtay’ın bu yönde bir kararı olmadan 10 yıl ve üzeri hapis cezalarında bile tarafların istemi dâhilinde duruşma söz konusu olamayacaktır.

CMK m. 299/2’de ise tutuklu sanıkların duruşmaya katılma isteminde bulunamayacağı kuralı söz konusudur.⁴²³ Tutuklu sanığın duruşmaya katılımı kanunen engellenmiş, duruşmada sanığa verilecek cezanın artırılması söz konusu olsa bile sanık olmadan duruşma yapılabilir hale getirilmiştir. CMK m.300/2’de her ne kadar son sözün sanığa ait olduğu hükmü var olsa da sanığın sırf tutuklu olması nedeniyle duruşmaya katılma ve son sözü söyleme hakkı CMK m. 299/2 ile elinden alınmıştır.⁴²⁴

İstinaftaki benzer düzenleme temyizde de söz konusudur. Temyizde her ne kadar istinaftan farklı olarak sadece hukuki inceleme yapılsa da bu durum temyizi istinafa

⁴¹⁸ Karakehya/Tunçer, “İstinaf”, ss.126-127.

⁴¹⁹ Karakehya/Tunçer, “İstinaf”, ss.126-127; Yenisey/ Nuhoğlu, Muhakeme, s.910.

⁴²⁰ Özen, Muhakeme, s.960; Ünver/ Hakeri, Muhakeme, s.788; Yenisey/ Nuhoğlu, Muhakeme, s.948; Toroslu/Feyzioğlu, Muhakeme, s.422.

⁴²¹ Özen, Muhakeme, s.960; Ünver/Hakeri, Muhakeme, s.789; Yenisey/ Nuhoğlu, Muhakeme, s.948; Toroslu/Feyzioğlu, Muhakeme, s.422; Şahin/ Göktürk, Muhakeme -II, s.279.

⁴²² 2017 tarihli düzenlemeden önceki halinde “sanığın veya katılanın istemi üzerine veya resen duruşma yapılacağı” hükme alınmışken 2017 değişikliğiyle sanığın veya katılanın istemi üzerine duruşma yapılması durumu ortadan kaldırılmıştır.

⁴²³ Toroslu/Feyzioğlu, Muhakeme, s.423; Şahin/ Göktürk, Muhakeme -II, s.279; Öztürk/ Tezcan/ Erdem/ Gezer/ Kırıt/ Akcan/ Özeydin/ Tütüncü/ Villemin/ Tok, Muhakeme, s.751; Sanık, tutuk ise hazır bulunma yetkisine sahip değildir. Yenisey/ Nuhoğlu, Muhakeme, s.948; Her ne kadar kanun tutuklu sanıkların duruşmaya katılma isteminde bulunamayacağı düzenlense de bizce tutuklu sanık duruşmaya katılma isteminde bulunabilmelidir. Özen, Muhakeme, s.961; Hüküm pragmatik amaçlarla kabul edilmiş olsa da hukuka aykırıdır. Güvenlik, masraf azaltma amacıyla tutuklu sanığın duruşmada bulunması engellenemez. Kanun değiştirilerek tutuklu sanıklara da duruşmada bulunma imkânı getirilmelidir. Ünver/Hakeri, Muhakeme, s.788; Yargıtay’daki duruşmada bulunma hakkından sadece tutuksuz sanıklar yararlanabilecektir. Ülkemizde tutuklamaya sıkça başvurulduğundan çok az sayıda sanık Yargıtay’daki duruşmada bulunma hakkından yararlanacaktır. Özbek/ Doğan/ Bacaksız, Muhakeme, s.767.

⁴²⁴ Özen, Muhakeme, s.961; Ünver/Hakeri, Muhakeme, s.789; Toroslu/Feyzioğlu, Muhakeme, s.423; Şahin/ Göktürk, Muhakeme -II, s.279.

nazaran daha önemsiz hale getirmemektedir. Sanığın beyanda bulunma, savunma, adil yargılanma hakkı temyiz aşamasında da söz konusudur. Sanığın duruşmaya katılımı kanun tarafından bizzat engellenmiş olsa da Yargıtay tarafından yapılan duruşmalı incelemelerde cezaevinde tutuklu bulunan sanıkların SEGBİS’le duruşmaya katılımının sağlanmasında bir engel bulunmamaktadır. Yönetmelik m.14 ve 21 hükümleri açıkça SEGBİS’in uygulanmasını düzenlemektedir. Her ne kadar kanun tutuklu sanığın temyiz duruşmasında bizzat bulundurulmasını engellese de adil yargılanma hakkı kapsamında öncelik sanığın bizzat duruşmada bulundurulmasının sağlanması olmalıdır. Meşru gerekçelerle sanık bizzat duruşmada bulundurulamayacaksa sanığın duruşmaya katılımı SEGBİS’le gerçekleştirilmelidir. Kanun tutuklu sanığın temyiz duruşmasına katılımını engellese de SEGBİS’le sanığın duruşmaya katılımı gerçekleştirilmeli, sanığın SEGBİS’le duruşmaya katılımına engel olunulmamalıdır.⁴²⁵

AİHM, 150 No.lu Genelge’de de bahsi geçen Viola- İtalya davasında⁴²⁶, kanun yolu aşamasında sanığın duruşmada şahsen hazır bulunmasını ilk derece mahkemesinde hazır bulunmasından farklı yorumlamış, kanun yolu evresinde sanığın duruşmada hazır bulunmasını “daha az önemli” görmüştür.⁴²⁷ AİHM, aynı zamanda kanun yolunda davanın hem hukuki hem de maddi olarak incelenmesi gereken durumlarda bile AİHS m.6 adil yargılanma hakkının sanığa her zaman duruşmaya katılımını sağlama hakkı vermediğini de vurgulamıştır.⁴²⁸ Sanığın kanun yolundaki duruşmaya SEGBİS’le katılmasını adil yargılanma hakkı kapsamında değerlendirmiştir.⁴²⁹

Kararda bizzat duruşmaya getirilmeyerek kanun yolunda SEGBİS’le duruşmaya katılan sanığın, meşru gerekçelerle duruşmaya getirilmediği, savunma hakkının kısıtlamadığı, taraflar arasında eşitsizliğe yol açmadığı, aynı durumdaki kişilere farklı şekilde uygulanmadığı, teknik altyapının sağlandığı belirtilerek hak ihlaline neden

⁴²⁵ Karakehya/Tunçer, “İstinaf”, ss.126-127.

⁴²⁶ İnsan Hakları Avrupa Mahkemesi Üçüncü Dairesi’nin 2004/45106 sayılı ve 05.10.2006 tarihli Marcello Vioala – İtalya kararı, [https://hudoc.echr.coe.int/tur#{%22languageisocode%22:\[%22TUR%22\],%22appno%22:\[%2245106/04%22\],%22documentcollectionid%22:\[%22CHAMBER%22\],%22itemid%22:\[%22001-120010%22\]}](https://hudoc.echr.coe.int/tur#{%22languageisocode%22:[%22TUR%22],%22appno%22:[%2245106/04%22],%22documentcollectionid%22:[%22CHAMBER%22],%22itemid%22:[%22001-120010%22]}), E.T:02.03.2021.

⁴²⁷ Çelikkaya, SEGBİS, s.163.

⁴²⁸ Çelikkaya, SEGBİS, s.162.

⁴²⁹ Karakehya/Tunçer, “İstinaf”, s.124.

olmadığı sonucuna varılmıştır.⁴³⁰ Karar her ne kadar kanun yolunda duruşmaya SEGBİS’le katılabileceğini göstermiş olsa da karar, her durumda duruşmaya SEGBİS’le katılma zorunluluğunu içermemekte ve duruşmada bulunma hakkının her zaman SEGBİS’le sağlanabileceğini göstermemektedir. Öncelik sanığın bizzat duruşmada bulundurulmasının sağlanması olup, bunun mümkün olmaması halinde meşru gerekçelerle sanığın SEGBİS’le duruşmaya katılımı sağlanmalı, kanun yolu duruşması olsa bile sanığın duruşmada bulunma hakkı elinden alınmamalıdır.⁴³¹

Kesinleşen kararlara karşı Yargıtay Cumhuriyet Başsavcısının ve BAM Cumhuriyet Başsavcısının itiraz yetkisi CMK. 308 ve 308/A’da düzenlenmiştir. İtiraz üzerine dosyalar ilgili mercie gönderilir ve dosya üzerinden inceleme yapılır.⁴³² CMK m. 309’da düzenlenen kanun yararına bozma için de aynı hususlar geçerlidir.⁴³³ Yargıtay Cumhuriyet Başsavcısının, BAM Cumhuriyet Başsavcısının itiraz yetkisi, kanun yararına bozmada dosya üzerinden inceleme söz konusu olduğundan bu olağanüstü kanun yollarında SEGBİS kullanımı söz konusu olmayacaktır. Ancak her ne kadar Yönetmelik m.22’de açıkça belirtmese de önceden elde edilen SEGBİS kayıtlarının incelenmek üzere olağanüstü mercilere gönderilmesi gerekmektedir.

Yargılamanın yenilenmesi ise CMK m. 311-323 arasında düzenlenmiştir. Kesin olarak verilen hükümlerde sanığın lehine veya aleyhine olacak şekilde adli bir hata söz konusuysa ve bu hata daha sonra anlaşıldıysa hatalı hükmün ortadan kaldırılması yargılamanın yenilenmesiyle mümkündür.⁴³⁴

Yargılamanın yenilenmesi diğer olağanüstü kanun yollarından farklılıklar içermektedir. Farklılıklardan biri ise yargılamanın yenilenmesinde yenilenme

⁴³⁰ Talip Alan/ Kamuran Reçber, “Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi ile Uyum Açısından Türkiye’de Hâkim Önüne Çıkarılma Hakkı”, Selçuk Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C:28, S:2, 2020, s.566; Çelikkaya, SEGBİS, s.167; Karakehya/ Tunçer, “İstinaf”, s.125; Yenisey/ Nuhoğlu, Muhakeme, s.910; Sanıvar, “Segbis”, s.1652.

⁴³¹ Çelikkaya, SEGBİS, s.165; Yenisey/ Nuhoğlu, Muhakeme, s.910.

⁴³² Özen, Muhakeme, s.993; Ünver/Hakeri, Muhakeme, s.806; Yenisey/ Nuhoğlu, Muhakeme, s.972; Toroslu/Feyzioğlu, Muhakeme, s.439; Şahin/ Göktürk, Muhakeme -II, s.302; Gökçen/ Balcı/ Alşahin/ Çakır, Muhakeme, s.748.

⁴³³ Özen, Muhakeme, s.994; Ünver/Hakeri, Muhakeme, s.816; Yenisey/ Nuhoğlu, Muhakeme, s.973-980; Toroslu/Feyzioğlu, Muhakeme, s.444; Şahin/ Göktürk, Muhakeme -II, ss.306-312.

⁴³⁴ Özen, Muhakeme, s.1010; Ünver/Hakeri, Muhakeme, s.821; Yenisey/ Nuhoğlu, Muhakeme, s.981; Toroslu/Feyzioğlu, Muhakeme, s.447; Şahin/ Göktürk, Muhakeme -II, s.313; Gökçen/ Balcı/ Alşahin/ Çakır, Muhakeme, s.751; Özbek/ Doğan/ Bacaksız, Muhakeme, s.786.

şartlarının gerçekleşip gerçekleşmediği hususlarının dosya üzerinden incelenmesi sonrasında yerel mahkemede duruşmanın açılması ve yargılamanın yenilenmesinin duruşma yapılarak araştırılmasıdır.⁴³⁵ Yenileme şartlarının gerçekleşip gerçekleşmediği incelemesinde SEGBİS kullanılmasa da önceden elde edilen SEGBİS kayıtları incelenmek üzere ilgili mercie gönderilmesi gerekmektedir.

Yapılan inceleme sonucunda yargılamanın yenilenmesi istemi yerinde görülürse mahkeme delillerin toplanmasını ve soruşturmaya ilişkin hükümlerin uygulanmasını isteyecektir. Yönetmelik m. 21 gereğince SEGBİS'in bu aşamada kullanılması söz konusu olabilir. İddialar yeterli derecedeysen yargılamanın yenilenmesine duruşma açmaksızın karar verilebileceği gibi duruşma açılarak da karar verilebilir.⁴³⁶ Böylelikle yargılamanın yenilenmesinde delillerin toplanması aşamasında SEGBİS kullanılabileceği gibi Yönetmelik m. 21 gereğince duruşma aşamasında da SEGBİS kullanılabilecektir.

SEGBİS'in ceza muhakemesinde kullanımı giderek yaygınlaşmasına rağmen SEGBİS kullanımına ilişkin bazı sorunlara ise ne Kanun ne Yönetmelik bir çözüm getirmiş değildir. SEGBİS'le ifadesi alınan kişi tutuklama talebiyle sulh ceza hâkimliğine sevk edildiğinde sulh ceza hâkimliğinin tutukluluk incelemesini neye göre yapacağı belirsizdir. Zira daha SEGBİS kayıtları yazılı tutanağa dönüştürülmediğinden SEGBİS kayıtları mı incelenecek yoksa başka delillere mi dayanılacaktır? Sanık duruşmalara SEGBİS'le katılım sağladığında mahkeme tarafından verilen hükümlere karşı itiraz, istinaf, temyiz sürelerinin başlangıcı tefhim mi kabul edilecektir yoksa tebliğ mi? Sanık kanun yoluna başvurma nedenlerini SEGBİS kayıtlarına mı dayandıracaktır yoksa SEGBİS tutanağını mı bekleyecektir? SEGBİS tutanağının düzenlenmesinde ise belirli bir süre bulunmamaktadır, bu belirsizlik süresinde yaşanan hak ihlalleri nasıl önlenecektir? ⁴³⁷

⁴³⁵ Dilaver Nişancı, "Ceza Muhakemesinde Yargılamanın Yenilenmesi", İstanbul Kültür Üniversitesi SBE Kamu Hukuku ABD, Doktora Tezi, İstanbul, 2017, s.30; Özen, Muhakeme, s.1028; Ünver/Hakeri, Muhakeme, ss.833-834; Yenisey/ Nuhoglu, Muhakeme, s.995-996; Toroslu/Feyzioğlu, Muhakeme, ss.456-460; Şahin/ Göktürk, Muhakeme -II, s.320.

⁴³⁶ Özen, Muhakeme, ss.1027-1028; Yenisey/ Nuhoglu, Muhakeme, s.996; Şahin/ Göktürk, Muhakeme -II, s.320.

⁴³⁷ Çelikkaya, SEGBİS, s.180.

Yargıtay, kanun yolu incelemelerinde SEGBİS tutanağının eklenmesini gerekli görmekte, SEGBİS çözüm tutanağı olmadan verilen hükümleri ise eksik inceleme nedeniyle bozmaktadır.⁴³⁸ SEGBİS tutanağının olmamasını bir eksiklik olarak gören Yargıtay SEGBİS tutanağı hazırlanmadan sanığın yüzüne karşı okunan kararlara karşı ise kanun yollarına başvuru süresini tefhimle başlatmakta, SEGBİS tutanağının dosyaya eklenmesini beklememektedir. Yargıtay kararında⁴³⁹ 29/11/2018 tarihli duruşmada SEGBİS’le hazır edilen sanık hakkında mahkûmiyetine karar verildiği, bu karara karşı ise 7 günlük temyiz süresinin ihtarının yapıldığı ve 7 günlük sürenin başlangıcı olarak da tefhim tarihinin esas olduğu sanığa bildirildiğinden, Yargıtay sanığın gerekçeli karardan sonra yaptığı temyiz başvurusunu süre yönünden reddetmiştir.⁴⁴⁰

Yargıtay SEGBİS’le duruşmalara katılmada verilen hükümleri bizzat yüze karşı verilmiş kabul etmekte ve süreleri de tefhimle başlatmaktadır.⁴⁴¹ Oysa SEGBİS’le duruşmalara katılımda SEGBİS kayıtlarının yazılı tutanağa dönüştürülmeleri Yönetmelik gereği şarttır ve SEGBİS tutanağı duruşma tutanağı statüsünde bir delildir. Sanığa sadece itiraz, istinaf, temyiz, hakkının verilmesi sanığın üst mercilere başvuru hakkını tam olarak sağlamamaktadır. Sanığa aynı zamanda üst mercilere başvurduğunda karşı savunma yapabileceği delillerin de verilmesi adil yargılanma hakkının gereklerindendir. Nasıl ki üst mahkeme SEGBİS tutanağı olmadan inceleme yapamayacaksa, sanığın da SEGBİS tutanağı olmadan yeterli savunmayı yapma imkânı bulunmamaktadır. SEGBİS tutanağı gibi önemli niteliği haiz bir delil olmadan sanığın kanun yollarına başvuru süresini başlatmak ise adil olmayacaktır. Kanun yollarına başvuru süresi, SEGBİS tutanağının sanığa tebliğiyle başlatılmalıdır. Ancak özgürlüğü bağlayıcı kararlara karşı ise SEGBİS tutanağını beklemek sanığın özgürlük

⁴³⁸ Yargıtay Ceza Genel Kurulu 2017/355 E 2017/357 K 04.07.2017 tarih, <https://www.sinerjimevzuat.com.tr> , E.T:07.06.2021.

⁴³⁹ Yargıtay 15. Ceza Dairesi 2019/2913 E 2021/170 K 13.01.2021 tarih.

⁴⁴⁰ CMK m. 268’e göre itiraz ilgililerin kararı öğrendiği günden itibaren 7 gün içinde, CMK m. 273/1 uyarınca istinaf süresi hükmün açıklanmasından itibaren 7 gün içinde yapılmalıdır. CMK m. 291/1’e göre ise 7 günlük temyiz süresi 2017 yılında hükmün açıklanmasından itibaren 15 gün olarak değiştirilmiştir. Özen, Muhakeme, ss. 915, 927, 952; Yenisey/ Nuhoglu, Muhakeme, s.891; Ünver/Hakeri, Muhakeme, ss.764,768,781; Toroslu/ Feyzioğlu, Muhakeme, ss.386, 397, 417; Şahin/ Göktürk, Muhakeme -II, ss. 261, 267, 277.

⁴⁴¹ Aynı yönde Yargıtay 23. Ceza Dairesi 2016/2238 E 2016/3448 K 24.03.2016 tarihli karar; Ancak Yargıtay 8. Ceza dairesi 2017/23542 E 2019/13823 K 13.11.2019 tarihli kararında tutanağın sanığa verilmemesi nedeniyle süreyi tefhimle başlatmamıştır. Çelikkaya, SEGBİS, s.182.

hakkını ihlal edecektir. Sanığın özgürlük hakkını ihlal eden kararlara karşı ise sanığa kararın verildiği andan itibaren üst mercilere başvuru hakkı sağlanmalı ancak SEGBİS tutanağının en kısa zamanda sanığa tebliği gerçekleşmeli ve tebliğden itibaren de sanığa ayrıca süre tanınmalıdır.⁴⁴²

Anayasa m.40'a göre devlet, işlemlerinde ilgili kişilerin hangi kanun yollarına, mercilere hangi sürelerle başvuracağını göstermek zorundadır. Eğer kişiye hatalı olarak kanun yolu, başvuru mercii, süresi belirtilmişse hatalı olarak belirtilen koşullar altında yapılan başvuru geçerli bir başvuru olarak sonuç görmektedir. Yargıtay kararında⁴⁴³ SEGBİS'le duruşmaya katılan sanığın yüzüne karşı verilen hükümde temyiz süresinin "tebliğden" itibaren 7 gün içinde başlayacağı şeklinde hatalı olarak belirtilmesinde temyiz süresinin başlangıcını tefhim değil tebliğ tarihi olarak kabul etmiştir.

Yargıtay kararında⁴⁴⁴ ise kanun yollarının süresinin mercii ve şeklin çelişkiye yer vermeden kararda açıkça gösterilmesi gerektiğinden bahisle; hükmün temyiz süresinin "tefhim veya tebliğden" itibaren 7 gün olarak belirtilmesinin yanılığa neden olduğu gerekçesiyle tefhimden itibaren 1 hafta geçtikten sonra yapılan temyizi süresinde kabul etmiştir.

CMK m. 263'e göre tutuklu bulunan şüpheli veya sanığa zabıt kâtibine, tutuklu bulunduğu ceza infaz kurumu ve tutukevi müdürüne beyanda bulunma veya dilekçeyle kanun yoluna başvuru hakkı tanınmıştır. Bu başvuru hakkının tutukluya bildirilmesi gereklidir. Zira tutukluya bu başvuru yolunun bildiriminin yapılmaması ilgilinin yanıltılması olarak değerlendirilmektedir. Ceza infaz kurumunda başka bir suçtan hükümlü bulunan sanığın hüküm yüzüne SEGBİS'le okunmuştur. Tutuklu sanığın SEGBİS'le yüzüne okunan hükümde sanığa temyiz süresinin tefhimle başlayacağı ve temyiz süresinin 7 gün olduğu belirtilmiş ancak CMK m.263'deki başvuru yolu ise gösterilmemiştir. Kanun yoluna başvuru yönteminin açıkça belirtilmemesi nedeniyle

⁴⁴² Çelikkaya, SEGBİS, s.183.

⁴⁴³ Yargıtay 2. Ceza Dairesi 2020/ 4650 E 2021/ 3107 K 22.02.2021 tarih.

⁴⁴⁴ Yargıtay 2.Ceza Dairesi 2020/6939 E 2021/3105 K 22.02.2021 tarih.

Yargıtay tefhimden itibaren 7 gün sonra yapılan temyizi de Yargıtay tarafından süresinde bulmuştur.⁴⁴⁵

⁴⁴⁵ Yargıtay 19. Ceza Dairesi 2019/ 7288 E 2021 / 2305 K 02.03.2021 tarih; Yargıtay 2.Ceza Dairesi 2021/ 315 E 2021 / 5997 K 22.03.2021 tarih; Yargıtay 2.Ceza Dairesi 2021/ 315 E 2021 / 5997 K 22.03.2021 tarih, <https://www.sinerjimevzuat.com.tr> , E.T:14.06.2021.

4. COVID-19 TEDBİRLERİ KAPSAMINDA SEGBİS UYGULAMASI

Çin'in Hubei eyaletinin Vuhan kentinde 2019 yılının Aralık ayında ortaya çıkan ölümcül ve bulaşıcı özelliklere sahip olan COVID- 19 virüsü tüm dünyayı etkisi altına almıştır. Dünya Sağlık Örgütü de 11 Mart 2020'da COVID-19'u pandemi olarak ilan etmiştir. Türkiye'de 11 Mart 2020'de görülen ilk vakadan itibaren toplam vaka sayısı 13.353.676, virüsten ölenlerin sayısı ise 91.910⁴⁴⁶, Dünya genelinde ise toplam vaka sayısı 435.626.514, virüsten toplam ölenlerin sayısı ise 5.952.215'tir.⁴⁴⁷

Vaka sayıları ve ölüm sayıları ise gittikçe artmakta, COVID-19 son yıllarda görülen en büyük sağlık krizine neden olmaktadır. Bu büyük krize karşı korunmak içinde ülkemizde de eğitim⁴⁴⁸, sağlık⁴⁴⁹, din⁴⁵⁰, ekonomi⁴⁵¹, siyasi⁴⁵² alanlarda önemli ve ciddi tedbirler alınmış, bazı dönemlerde tedbirler güncellenerek değişikliğe uğratılmıştır.⁴⁵³

Öncelikle Cumhurbaşkanlığı tarafından ilk olarak 22 Mart 2020 tarihinde 2020/4 sayılı "COVID- 19 Kapsamında Kamu Çalışanlarına Yönelik İlave Tedbirler" konulu genelge yayımlanmış, zamanla bu tedbirler değiştirilerek yeni genelgeler

⁴⁴⁶ <https://covid19.saglik.gov.tr>, E.T: 02.03.2022.

⁴⁴⁷ <https://covid19.tubitak.gov.tr>, E.T: 02.03.2022.

⁴⁴⁸ Uzaktan eğitim sistemine geçilmiş, MEB, EBA üzerinden eğitim faaliyetlerini yürütmüş, üniversiteler kapatılmış ve internet üzerinden ve evden eğitim gerçekleştirilmiştir. Fatma Güngörer, "Covid-19'un Toplumsal Kurumlara Etkisi", Yüzüncü Yıl Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, Salgın Hastalıklar Özel Sayısı, 2020, ss.399-400.

⁴⁴⁹ Bilim kurulu kurulmuş, aşı çalışmalarına başlanmış, temizlik, mesafe ve maskenin önemini anlatan kamu spotları yayınlanmış, hastanelerin yatak kapasiteleri artırılmış, sağlık çalışanlarının izinleri ertelenmiştir. Güngörer, "Covid-19", ss.397-398.

⁴⁵⁰ Cuma ve vakit namazlarının cemaatle toplu olarak kılınmaları 29 Mayıs 2020'ye kadar yasaklanmış, hac ve umre ziyaretleri kapatılmış, cenaze törenlerine kişi kısıtlaması getirilmiştir. Güngörer, "Covid-19", ss.404-406.

⁴⁵¹ Salgın boyunca ihtiyaç duyulan eldiven, maske, gözlük, önlük, kolonya, dezenfektan, solunum cihazı gibi ürünlerin ihracatına ilişkin izin uygulamaları düzenlenmiş, ithalata yönelik gümrük vergileri kaldırılmış, marketler ve AVM'lerin çalışma saatleri düzenlenmiş, fahiş fiyat artışlarına karşı denetimler artırılmıştır. Güngörer, "Covid-19", ss.400-402.

⁴⁵² İnsanların evde kalması gerekmedikçe toplu alanlarda bulunmasının önlenmesi için Evde Kal Kampanyaları yapılmış, sokağa çıkma yasakları uygulanmış; Vefa Sosyal Destek Grubu, 65 yaş üstü vatandaşlara ve ihtiyaç sahiplerine hizmet için kurulmuş, ihtiyaç taşıt, konut kredileri ertelenmiş, "Biz Bize Yeteriz Türkiye'm" sloganıyla bağış kampanyaları yapılmıştır. Güngörer, "Covid-19", ss.402-404.

⁴⁵³ Güngörer, "Covid-19", ss.399-405.

yayımlanmaya devam edilmiştir.⁴⁵⁴ Her alanda olduğu gibi adalet sistemimizde de COVID-19'a yönelik tedbirler Cumhurbaşkanlığı Genelgeleri'yle uygun olarak alınmıştır.

İlgili Genelgeler çerçevesinde de Hâkimler ve Savcılar Genel Sekreterliği ilk olarak 13/03/2020 tarihinde “Corona Virüsü Hakkında Alınacak Tedbirler” Konulu Görüş’ü hazırlamış ve mahkemeler ile Cumhuriyet Başsavcılıklarına göndermiştir. Görüş’te yargılama faaliyetlerinin aksamaması ve sorun teşkil etmemesi adına tutuklu işler ile ivedi işler dışındaki duruşma ve keşiflerin ertelenmesine, gerekli hallerde ise SEGBİS kullanılmasının mahkemece değerlendirilmesi önerilerinde bulunulmuştur.⁴⁵⁵ Zaten hem Kanun’da hem de yönetmeliklerde SEGBİS düzenlemeleri mevcuttur. Bu düzenlemeler kapsamında SEGBİS zaten kullanılabilir ancak Hâkimler ve Savcılar Genel Sekreterliği gönderdiği yazıyla SEGBİS’in yargılama makamlarınca daha sık bir şekilde kullanımını amaçlamıştır.

Salgının etkisini azaltmak ve insanları korumak amacıyla kanuni düzenlemelerde de bulunulmuştur. TBMM tarafından 25/03/2020 tarihinde kabul edilen 7226 sayılı Kanun 26/03/2020 tarihinde Resmi Gazete’de yayımlanmıştır. 7226 sayılı Kanun geçici madde 1’e göre hak kayıplarının yaşanmaması için İdari Yargılama Usulü Kanunu (İYUK), HMK, CMK ile ilgili süreler 13/03/2020, İcra ve İflas Kanunu (İİK) ile ilgili süreler ise 22/03/2020 tarihinden itibaren 30/04/2020 tarihine kadar durdurulmuştur.⁴⁵⁶

Sürelerin durdurulması düzenlemesinden sonra da Hâkimler ve Savcılar Genel Sekreterliği 30/03/2020 tarihinde tekrar “COVID-19 Kapsamında İlave Tedbirler” Konulu Görüş yayımlamıştır. 30/03/2020 tarihli Görüş’te CMK’ya göre tutukluluk değerlendirilmesinin zorunlu olduğu hallerde tutukluluk incelemesinin tutuklu ve

⁴⁵⁴<https://hukukmusavirligi.diyanet.gov.tr/Documents/2020-4%20CB%20GENELGE.pdf> ,

E.T: 03.07.2021; Yahya Güven/Hayriye Şengün, “Covid-19 Pandemisinin Türk Hukuk Sistemine Etkisi”, KTÜ-SAM Protokol Dergisi, Yıl: 2, S: 2, 2021, ss.59-69, s.60.

⁴⁵⁵<https://www.hsk.gov.tr/Eklentiler/files/duyuru-13-03-2020.pdf>, E.T:03.07.2021; Seyyal Yıldırımvaran/ Ulaş Koray Milanlıoğlu/ Suat Çakan, “ Covid-19 Pandemi Sürecinin Türk Yargı Sistemine Etkileri”, Türk Kamu Yönetimi Dergisi, C:1, S:1, 2020, s.49; Güven/ Şengün, “Covid-19”,s.61.

⁴⁵⁶ <https://www.mevzuat.gov.tr/mevzuat?MevzuatNo=7226&MevzuatTur=1&MevzuatTertip=5> , E.T: 03.07.2021; Güven/ Şengün, “Covid-19”,s.61.

müdafinin SEGBİS’le dinlenerek duruşmaların icrası düzenlenmiştir.⁴⁵⁷ Duruşmaların ertelendiği hallerde dahi zorunlu durumlarda SEGBİS kullanılarak işlemlerin aksamaması ve adaletin geciktirilmemesine çalışılmıştır. CMK m. 196/4’te zorunlu görülen hallerde SEGBİS’le sanığın sorgusu ve duruşmaya katılımı, Yönetmelik m.14’te ceza infaz kurumunda bulunan kişinin SEGBİS’le dinlenmesi ve duruşmalara katılmasına ilişkin düzenlemeler zaten mevcuttur. COVID- 19’un da zorunlu hal olarak kabul edilmesi mümkündür.⁴⁵⁸ Ancak CMK ve Yönetmelik’ten farklı olarak Görüş’te müdafinin de SEGBİS’le dinlenmesi düzenlenmiştir. Kanun’un tanımadığı bir yetkinin idari bir işlemle düzenlenmesi ise doğru değildir. HMK m. 149 kapsamında avukatların SEGBİS’le dinlenmesi mümkünken CMK’da müdafinin veya vekilin SEGBİS’le dinlenmesi düzenlenmediğinden COVID-19 sürecinde dahi bu talepler mahkemelerce reddedilmiştir.⁴⁵⁹

30 Nisan 2020 tarihine kadar durdurulan süreler, hak kayıplarının olmaması adına 30 Nisan 2020 tarihinde 2480 sayılı Cumhurbaşkanı Kararıyla 15/06/2020 tarihine kadar uzatılmıştır.⁴⁶⁰ İlgili karar doğrultusunda Hâkimler ve Savcılar Genel Sekreterliği 30/04/2020 tarihli Görüş’ünde tutuklu dosyalara ilişkin soruşturma ve kovuşturma işlemleri sırasında CMK’da öngörülen zorunlu haller ve işin niteliği gereği tarafların hazır edilmesi gereken hallerde, bilim kurulu tarafından önerilen tedbirler alındıktan sonra tarafların mümkün olduğunca bilişim imkânlarından yararlandırılarak hazır edilmelerini düzenlemiştir.⁴⁶¹ CMK m. 196/4 ve Yönetmelik m. 13,14,15,16,17, kapsamında SEGBİS kullanılması zaten mümkündür. Görüş’te SEGBİS yerine bilişim imkânları tabirinin kullanımı doğru olmamıştır. Zira bilişim imkânları tabiri SEGBİS’e göre daha kapsamlı bir tabir olup Facetime, Whatsapp, Skype, Camsurf, Omegle, Chatroulette⁴⁶² gibi sesli ve görüntülü iletişimi sağlayan sistemleri de içine almaktadır. Oysaki mahkemeler usulde böyle bir düzenleme olmaması ve teknik

⁴⁵⁷ <https://www.hsk.gov.tr/Eklentiler/Dosyalar/274da669-ec5d-4994-ad0e-2a30c0868f89.pdf> , E.T: 03.07.2021; Güven/ Şengün, “Covid-19”,s.65.

⁴⁵⁸ Sanıvar, “ Segbis ”, s.1653.

⁴⁵⁹ Tırtır, “Sesli-Görüntülü”.

⁴⁶⁰ <https://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/20.5.2480.pdf> , E.T: 03.07.2021.

⁴⁶¹ <https://www.hsk.gov.tr/Eklentiler/files/GENEL%20KURUL%20KARARI-30-04-2020.pdf> , E.T: 03.07.2021.

⁴⁶² <https://buldumz.com/goruntulu-sohbet-siteleri/> , E.T: 03.07.2021.

imkânın sağlanmaması gerekçeleriyle bu tür sitelerden yapılan duruşmaya katılma taleplerini reddetmektedir.⁴⁶³

Görüş’te sanık, müdafii ifadelerinin yerine “ taraflar” ifadesinin kullanılması da doğru olmamıştır. HMK m. 149 avukatlara bulundukları yerden (ev, ofis vb.) duruşmaya katılmalarına imkân tanırken, CMK’da avukatlara yönelik böyle bir düzenleme söz konusu değildir. Zira Kanun’la uygulanma imkânı verilmeyen bir durumun Görüş’le uygulamaya sokulması yanlıştır.⁴⁶⁴ Uygulamada da CMK’da böyle bir usul olmadığı gerekçesiyle talepler reddedilmiştir.⁴⁶⁵

Avrupa Konseyi Bakanlar Komitesi kararı ile yargının etkinliğini ve işleyişini iyileştirmek amacıyla kurulan Adaletin Etkinliği İçin Avrupa Komisyonu (CEPEJ), COVID-19’un yargı sistemine etkisine ilişkin 10 Haziran 2020’de COVID-19 Pandemisi Sırasında ve Sonrasında Yargı Tarafından Alınan Dersler ve Karşı Karşıya Kalınan Zorluklar Hakkındaki Bildirge’yi kabul etmiştir.⁴⁶⁶ Bildirge ise bağlayıcı olmamakla birlikte tavsiye niteliğine sahip olmasına rağmen Türkiye, CEPEJ ilkelerini önemsemiş ve yargı sistemine dâhil etmeye çalışmıştır.⁴⁶⁷

CEPEJ, COVID-19 sürecinde yargılamaya yönelik alınacak tedbirlerin 7 ilkeye uygun olarak alınması gerektiğine ve bu ilkelerin dışına çıkılmaması gerektiğine değinmiştir. İlk ilke insan hakları ve hukukun üstünlüğü olup özgürlük ve güvenlik hakkı ile adil yargılanma hakkının COVID-19 süresince korunması gerektiğidir. Adaletin böyle bir dönemde dahi üstün tutulmasının gerekliliği vurgulanmıştır. COVID-19 tedbirlerinin kanunilik, hukukilik, belirlilik, ölçülülük ilkelerine uygun olmasının altı çizilmiştir. Diğer ilkeler ise adalete erişim, kişi güvenliği, davanın akışı, siber adalet, eğitim ve

⁴⁶³Tırtır, “Sesli-Görüntülü”; Aksi görüş, 30/04/2020 tarihli görüş, Facetime, Whatsapp, Skype gibi sistemler aracılığıyla da duruşmaya katılmaya imkân tanımaktadır. Sanıvar, “ Segbis ”, s.1654.

⁴⁶⁴ Sanıvar, “ Segbis ”, s.1654.

⁴⁶⁵ Tırtır, “Sesli-Görüntülü”.

⁴⁶⁶ European Commission For The Efficiency Of Justice (CEPEJ), Lessons Learnt And Challenges Faced By The Judiciary During And After The COVID-19 Pandemic, Strasbourg 2020, <https://rm.coe.int>, E.T: 30.07.2021.

⁴⁶⁷ Pınar Çiftçi, [Avrupa Konseyi Adaletin Etkinliği İçin Avrupa Komisyonu’nun(CEPEJ) “COVID-19 Pandemisi Sırasında ve Sonrası Yargı Tarafından Öğrenilen Dersler ve Karşılaşılan Zorluklar” Hakkındaki Bildirgesi], <https://blog.lexpera.com.tr/avrupa-konseyi-adaletin-etkinligi-icin-avrupa-komisyonunun-covid-19-pandemisi-sirasinda-ve-sonrasi-yargi-tarafindan-ogrenilen-dersler-ve-karsilasilan-zorluklar-hakkindaki-bildirgesi/> , E.T: 06.07.2021; Tuğçe Duygu Köksal, “Elektronik Ortamda Duruşma ve Covid-19 Sonrası Yargıda Dijitalleşme Adımları”, Yapay Zekâ Çağında Hukuk, 2021, s.94.

geleceğe dönük adalettir. Bu dönemde kişilerin sağlığı korunurken aynı zamanda adalete ulaşım sağlanmalı, mahkemelerin işleyişi devam etmeli, teknolojiyen yararlanmada adil yargılanma ilkeleri göz ardı edilmemelidir.⁴⁶⁸

Ayrıca CEPEJ, COVID-19 Pandemisi döneminde video konferans yolunun kullanılmasında savunma hakkına aykırı davranılmamasına yönelik bir Görüş de yayınlamıştır.⁴⁶⁹

Yargılama faaliyetleri kapsamında CEPEJ tarafından kabul edilen ilkeler çerçevesinde Hâkimler ve Savcılar Genel Sekreterliği tarafından COVID-19 kapsamında alınan tedbirlere bakıldığında insan ilişkisi ve iletişiminin yoğun olduğu yargılama faaliyetlerinin aksamasının önlenmesi amacıyla UYAP, SEGBİS gibi dijital ortamlardan yararlanılması önerilerinde bulunulduğu görülmektedir.⁴⁷⁰ Özellikle ceza infaz kurumlarında bulunan tutukluların duruşmaya katılmasında SEGBİS'in kullanılması istenmiş, Görüşler de bu husus tekrar tekrar belirtilmiştir. Ancak Görüşler kapsamında SEGBİS'ten COVID-19 sürecinde yararlanılması, kanuni düzenlemeler ve CEPEJ tarafından kabul edilen ilkelere aykırı olacak şekilde kullanılmamalıdır. CMK m. 196/4'te yer alan hâkim veya mahkemenin zorunlu gördüğü durumlarda, aynı anda görüntülü ve sesli iletişim tekniğinin kullanılması suretiyle yurt içinde bulunan sanığın sorgusu yapılabilir veya duruşmalara katılmasına karar verilebilir, hükmü SEGBİS'in kullanımına imkân veren bir hüküm olup SEGBİS kullanımının zorunlu olarak dayatılmasına imkân veren bir hüküm değildir. Kanun kapsamında COVID-19'un zorunlu duruma girdiği kabul edilse bile mahkeme veya hâkimin SEGBİS'i uygulaması takdire bırakılmış olup mecburi bir kullanım düzenlenmemiştir. COVID-19 sürecinde de duruşmalara katılım ve sorguda SEGBİS'ten yararlanılabilecek ancak SEGBİS'in hâkimler ve mahkemeler tarafından zorunlu olarak kişilere dayatılması söz konusu olmayacaktır.⁴⁷¹

COVID-19 sürecinde SEGBİS kullanımının Kanun ve ilkeler kapsamında değerlendirildiği Yargıtay 6.Ceza Dairesinin kararı⁴⁷² incelenmelidir. İzmir Kapalı

⁴⁶⁸ Çiftçi, COVID-19.

⁴⁶⁹ Köksal, "Covid-19", s.102.

⁴⁷⁰ Köksal, "Covid-19", s.92; Güven/ Şengün, "Covid-19",s.62.

⁴⁷¹ Köksal, "Covid-19", s.105; SEGBİS, temel hak ve özgürlükleri ihlal eden bir uygulamadır. Güven/ Şengün, "Covid-19",s.62.

⁴⁷² Yargıtay 6.Ceza Dairesi 2021/12028 E 2021/9993 K 27.05.2021 tarih.

Ceza İnfaz Kurumunda tutuklu olan sanık, İzmir 3. Ağır Ceza Mahkemesi'nde 14.07.2020 tarihindeki duruşmasına SEGBİS'le katılmış ve suçlamaları kabul etmediğini, savunmasını bizzat duruşmada yapmak istediğini belirtmiştir. Mahkeme ise COVID- 19 nedeniyle duruşmalara getirilmeyeceğini belirtmiştir. 24.08.2021 tarihli ikinci duruşmada da sanık SEGBİS'le duruşmaya katılmış, 16 yıl 7 ay hapis cezasına mahkûm edilmiştir. Karar temyiz edildiğinde Yargıtay öncelikle CMK m. 196/4 hükmü gereğince sanığın SEGBİS'le duruşmaya katılımının “zorunluluk hali” olup olmadığını değerlendirmiş, sonrasında hukuka kesin aykırılık hallerinden bir olan CMK m. 289/1-h “hüküm için önemli olan hususlarda mahkeme kararı ile savunma hakkının sınırlandırılmış olması” hususunu değerlendirmeye almıştır. Yargıtay, duruşmada SEGBİS kullanımını sanığın duruşmada bulunma hakkı kapsamında açıklamıştır. Sanık olmadan duruşma olmayacağı ilkesinin kural olduğunu; ilkenin sınırlandırılmasının ise istisna olduğunu ve istisnaların da ancak kanunla konulacağını belirtmiştir.⁴⁷³ Yargıtay sanığın duruşmada bulunmasını yüz yüzelik, silahların eşitliği ilkelerinin adil yargılanma hakkı kapsamında olduğuna değinmiş ve sanığın savunmasının bizzat duruşmaya getirilerek yapılması gerektiğini, sanığın zorla SEGBİS'le duruşmaya katılımının sağlanmayacağını belirtmiştir. ⁴⁷⁴Yargıtay teknik özelliklere de değinmiş ve hiçbir mikrofonun ve kameranın insanın gözünden ve kulağından daha gelişmiş olmadığı, SEGBİS'le iletişimin duruşmaya tam hâkimiyet sağlamadığı, kameranın görüş açısı dışında neler olup bittiğinin tam olarak bilinmediğini belirtmiştir.⁴⁷⁵ Yargıtay ısrarla duruşmaya katılmak isteyen sanığın SEGBİS'le zorla duruşmaya katılmasını, diğer süjelerin mahkeme huzurunda duruşmaya katılıp beyanlarının alınmasına rağmen sanığın mahkeme huzurunda beyanlarının alınmamasını, duruşmanın ertelenmesi yerine yargılanmaya devam edilip mahkûmiyet hükmü verilmesini resen dikkate alınması gereken kesin hukuka aykırılık teşkil eden savunma hakkının kısıtlanması olarak kabul etmiş, adil yargılanma hakkını ihlal ettiğinden bahisle de kararı bozmuştur.⁴⁷⁶

⁴⁷³ Köksal, “Covid-19”, s.98.

⁴⁷⁴ Aynı görüş, Yıldırımvaran/ Milanlioğlu/ Çakan, “ Covid-19”, s. 51.

⁴⁷⁵ Köksal, “Covid-19”, s.99.

⁴⁷⁶ Köksal, “Covid-19”, s.93; Sanığın duruşma salonunda bulunma istediğinin karşısında bu isteğin reddedilmesi, savunma ve adil yargılanma hakkının ihlalidir. Güven/ Şengün, “Covid-19”,s.65.

Uygulamada COVID- 19 tedbirleri kapsamında duruşmaya SEGBİS’le katılmanın zorunlu olup olmadığı konusunda farklılıklar bulunmaktadır. Kahramanmaraş 5. Ağır Ceza Mahkemesi de COVID- 19 tedbirleri kapsamında 17/12/2020 tarihindeki duruşmada SEGBİS’in sanığa zorla uygulanmaması amacıyla önce sanığa muvafakatinin olup olmadığı sorulmuş, sanığın muvafakati alındıktan sonra sanığın duruşmaya katılımı SEGBİS’le sağlanmıştır.⁴⁷⁷ Ancak Kahramanmaraş 5. Ağır Ceza Mahkemesi uygulamasının aksine Yalova 1. Ağır Ceza Mahkemesi 27/11/2020 tarihindeki duruşmaya SEGBİS’le katılan sanıkların muvafakatini almamış sonraki duruşma için de sağlık koşullarının iyileşmesi halinde sanıkların mahkemede bulundurulacağını, aksi durumda ise SEGBİS’le duruşmaya katılacaklarına karar vermiştir.⁴⁷⁸ Her ne kadar CMK m. 196/4 gereğince COVID- 19 zorunlu bir hal olarak görülebilse de ceza muhakemesinin ilkeleri kapsamında öncelik sanıkların duruşmada bizzat bulundurulmaları olmalıdır. Ancak sanıkların duruşmada bizzat bulundurulmalarının mümkün olmaması halinde veya sanıkların rızalarının varlığı halinde duruşmaya katılımları SEGBİS’le gerçekleştirilebilir.

COVID-19’un varlığına binaen her ne kadar SEGBİS’in kullanımı yönünde görüşler, öneriler yayınlanmış olsa da SEGBİS kullanımı görüş veya önerilere göre değil, var olan hukuki zemine ve ilkelere uygun olarak sağlanmalı, her türlü hak kaybının engellenmesinin önüne geçilmelidir. Alınan tedbirler görüş, öneri yerine kanunla yürürlüğe konmalı, belirsizliklerin ve uygulamadaki farklılıkların önü kesilmelidir.⁴⁷⁹

⁴⁷⁷ Kahramanmaraş 5. Ağır Ceza Mahkemesi 2020/177 E 17/12/2020 tarih, 1 Celse No.lu Duruşma Tutanağı.

⁴⁷⁸ Yalova 1. Ağır Ceza Mahkemesi 2020/34 E 27/11/2020 tarih, 3 Celse No.lu Duruşma Tutanağı.

⁴⁷⁹ Yıldırımvaran/ Milanlıoğlu/ Çakan, “ Covid-19”, ss.50-51.

5. SEGBİS KAYITLARI VE SEGBİS TUTANAĞI

Yönetmelik m.9'a göre görüntülü ve sesli iletişim tekniğinin kullanılması olanağının varlığı halinde kanunlardaki usul ve esas dairesinde soruşturma veya kovuşturma aşamalarındaki her işlem SEGBİS'le kayda alınır. Yönetmelik m. 1'e göre de SEGBİS'le sadece dinleme işlemi yapılmasıyla yetinilmeyecek dinlemenin yanında kaydın alınması, kaydın saklanması da sağlanacak ve buna uygun altyapı da oluşturulacaktır. Yönetmelik m. 6'da SEGBİS ile elde edilen kayıtların nitelikli e-imza ile imzalanarak güvenli bir şekilde talep eden makam tarafından saklanacağı düzenlenmiştir.⁴⁸⁰ Yönetmelik'te sadece kaydın alınmasına yer verilmemiş ayrıca kaydın yazılı tutanağa dönüştürülmesi de düzenlenmiştir. Yönetmelik m. 7'ye göre SEGBİS kayıtları usulüne uygun olarak yazılı tutanağa dönüştürülüp elektronik imzayla imzalanacaktır. SEGBİS kayıtlarının tutanağa dönüştürülmesi işlemi ise Yönetmelik m. 7/2'ye göre soruşturma aşamasında soruşturmayı yürüten Cumhuriyet başsavcılığı veya hâkim, kovuşturma aşamasında ise esas mahkemesi tarafından yapılmalıdır.⁴⁸¹ SEGBİS kayıtlarının saklanması ve tutanağa dönüştürülmeleri yapılması gereken makam tarafından zorunlu olan bir durumdur. Çünkü Yönetmelik m. 8'de ses ve görüntü kayıtlarının taraflara verilmeyeceği ancak yazılı tutanağa dönüştürülen kayıtların kanunlarda öngörülen şartlara uygun olarak taraflara verilebileceği düzenlenmiştir. SEGBİS kayıtlarından ziyade taraflara SEGBİS yazılı tutanaklarının verilmesi SEGBİS yazılı tutanaklarının hazırlanmasını zorunlu kılmıştır.⁴⁸²

Eğer SEGBİS soruşturma evresinde kullanılmışsa CMK m.169'daki soruşturma evresinde yapılan işlemlerin tutanağa bağlanması usulüne uygun olarak SEGBİS yazılı tutanağı hazırlanmalıdır. Soruşturma evresi gizlilik ve yazılılık özelliğine sahip olduğundan CMK m.169/2'ye göre soruşturma evresindeki sözlü veya fiili tüm

⁴⁸⁰ Sanıvar, “Segbis”, s.1649; Özbek/ Doğan/ Bacaksız, Muhakeme, s.582; Centel/Zafer, Muhakeme, s.301.

⁴⁸¹ Yurtcan, Yargılama, s.853; Centel/Zafer, Muhakeme, s.301.

⁴⁸² Yurtcan, Yargılama, s.853. Aksi görüş, CMK m. 147'de ifade ve sorgu işlemlerinde kayıtların tutanağa dönüştürülmesinden bahsedilmediğinden kayıtların tutanağa dönüştürülme zorunluluğu yoktur. Turhan/Aksan, “İfade”, s.322.

işlemlerin tutanağa bağlanması şarttır.⁴⁸³ Soruşturma işlemlerinden olan şüphelinin ifadesinde, tanık, bilirkişi, mağdurun dinlenmesinde Cumhuriyet savcısı veya sulh ceza hâkiminin yanında mutlaka bir zabıt kâtibi de bulunmalıdır. Bu işlemlerin SEGBİS’le yapılması halinde de zabıt kâtibinin bulunması zorunludur. Eğer zabıt kâtibi yoksa başka birisi yemin ederek yazman sıfatıyla görevlendirilmelidir. Çünkü soruşturma işlemi tutanağında CMK m.169/2’ye göre mutlaka zabıt kâtibinin imzası bulunmalıdır. Zabıt kâtibinin imzasının yanında işlem sırasında hazır bulunan adli kolluk görevlisi, Cumhuriyet savcısı veya sulh ceza hâkimi varsa bunların da imzası olmalıdır. CMK m.169/3’e göre müdafî veya vekil olduğu durumlarda tutanakta onların isimleri ve imzalarına da yer verilir. Tutanakta işlemin yapıldığı yer, tarih, başlama ve bitiş saatleri ile işleme katılan ve ilgisi bulunanların isimlerine yer verilir.⁴⁸⁴ SEGBİS kullanıldığı hallerde bu husus da ayrıca tutanağa yazılmalıdır. CMK m.169/5’e göre tutanakta ilgili kısımlar kişilere okutturulduktan sonra kişilerin imzalarıyla tutanak tamamlanmalıdır. Soruşturma evresindeki SEGBİS tutanağının delil niteliğine sahip olabilmesi için CMK m. 169’daki usul ve şartlara uygun, eksiksiz hazırlanması gerekmektedir.

Eğer SEGBİS duruşmada kullanılmışsa CMK m. 219’da göre bu kayıt vakit geçirilmeksizin yazılı tutanağa dönüştürülmeli ve mahkeme başkanı veya hâkim ile zabıt kâtibi tarafından imzalanmalıdır.⁴⁸⁵ Yargıtay⁴⁸⁶ duruşmada SEGBİS kullanılması durumunda SEGBİS çözüm tutanağının CMK m. 219’a göre düzenlenmesi, mahkeme başkanı veya hâkim ile zabıt kâtibi tarafından her bir sayfasının imzalanarak dosya içerisine alınması gerektiğine değinmiş; bu usule göre hazırlanan tutanak olmadan temyiz incelemesinde bulunmayacağını belirtmiştir.⁴⁸⁷

⁴⁸³ Ali Şafak, Suç(Ceza) Muhakemesi Hukuku, Ankara, 2015, s.37; Özbek/ Doğan/ Bacaksız, Muhakeme, s.211; Öztürk/ Tezcan/ Erdem/ Gezer/ Kırıt/ Akcan/ Özaydın/ Tütüncü/ Villemin/ Tok, Muhakeme, s.612.

⁴⁸⁴ Yenisey/ Nuhoglu, Muhakeme, ss.127-129; Toroslu/Feyzioğlu, Muhakeme, ss.170-171; Özbek/ Doğan/ Bacaksız, Muhakeme, s.212; Öztürk/ Tezcan/ Erdem/ Gezer/ Kırıt/ Akcan/ Özaydın/ Tütüncü/ Villemin/ Tok, Muhakeme, s.612.

⁴⁸⁵ Sanıvar, “ Segbis ”, ss.1644-1645; Özen, Muhakeme, s.833; Ünver/Hakeri, Muhakeme, s.654; Yenisey/ Nuhoglu, Muhakeme, s.129; Şahin/ Göktürk, Muhakeme -II, s.173; Özbek/ Doğan/ Bacaksız, Muhakeme, s.581; Öztürk/ Tezcan/ Erdem/ Gezer/ Kırıt/ Akcan/ Özaydın/ Tütüncü/ Villemin/ Tok, Muhakeme, s.642.

⁴⁸⁶ Yargıtay 1.Ceza Dairesi 2016/ 2825 E 2016 / 2417 K 09.05.2016 tarih.

⁴⁸⁷Yargıtay, SEGBİS kayıtlarının yazılı tutanağa dönüştürülüp dosyaya eklenmesini zorunlu görmektedir. <https://www.sinerjimevzuat.com.tr> , E.T:03.06.2021.

Yargıtay başka bir kararında⁴⁸⁸ 55 sayfalık SEGBİS çözüm tutanağının her sayfasında başkan veya hâkim ile zabıt kâtibinin imzasının, ayrıca duruşma tarihinin de bulunması gerektiğini belirtmiş; tutanağın CMK m. 219'a uygun olarak düzenlendikten sonra temyiz incelemesinde bulunacağını ifade etmiştir. SEGBİS tutanağı kanundaki usule uygun olarak hazırlanmalı ve imzalanmalıdır aksi halde Yargıtay işlemin CMK m. 219 kapsamında tekrar düzenlenmesi için dosyayı tevdi etmektedir. SEGBİS tutanaklarının başlığı CMK m. 220'ye⁴⁸⁹, SEGBİS tutanaklarının içeriği CMK m. 221'e⁴⁹⁰ uygun olmalı eksik husus söz konusu olmamalıdır. Zira CMK m. 222'ye göre duruşmanın kanundaki usul ve esaslara uygun olup olmadığının ispatı ancak tutanakla mümkündür ve tutanağa karşı da ancak sahtecilik iddiası söz konusu olabilir.⁴⁹¹ Duruşmada SEGBİS'in kullanıldığı hallerde de SEGBİS kayıtları ancak yazılı tutanağa dönüştürüldükten sonra resmi belge olarak kabul edilecek, SEGBİS tutanağına karşı da ancak sahtecilik iddiası söz konusu olabilecektir.⁴⁹²

Yargıtay Ceza Genel Kurulu⁴⁹³ ilk derece mahkemesi tarafından duruşmada SEGBİS kullanılmasında elde edilen SEGBİS kayıtlarının, yazılı tutanağa dönüştürülmeden hüküm verilmesini eksik inceleme nedeniyle bozmuştur. SEGBİS kayıtların tutanağa dönüştürülmeden hükmün verilmesini YCGK esasa ilişkin bir eksiklik olarak kabul etmiştir. YCGK, SEGBİS'in kullanıldığı oturuma ait kayıtların öncelikle araştırılıp bulunması sonrasında yazılı tutanağa dönüştürülmesini, SEGBİS kayıtlarının bulunamaması durumunda ise duruşmanın yinelenmesini istemiştir. YCGK,

⁴⁸⁸Yargıtay 1.Ceza Dairesi 2014/ 6149 E 2015 / 2661 K 27.04.2015 tarih, <https://www.sinerjimevzuat.com.tr> , E.T:03.06.2021.

⁴⁸⁹Duruşma tutanağı başlığında duruşmanın yapıldığı mahkemenin adı, duruşma tarihi, hâkim, Cumhuriyet savcısının ve zabıt kâtibinin adı ve soyadı yazılır. Özen, Muhakeme, s.834; Ünver/Hakeri, Muhakeme, s.654; Şahin/ Göktürk, Muhakeme -II, s.173.

⁴⁹⁰Duruşma tutanağında duruşmaya katılanların adı ve soyadı, duruşmaya katılanların açıklamaları, okunan veya okunmasından vazgeçilen belge ve yazılar, istemler, reddedilen istemlerin gerekçeleri, kararlar ve hüküm yazılır. Özen, Muhakeme, s.834; Ünver/Hakeri, Muhakeme, s.654; Şahin/ Göktürk, Muhakeme -II, s.174.

⁴⁹¹ Özen, Muhakeme, s.835; Ünver/Hakeri, Muhakeme, s.655; Şahin/ Göktürk, Muhakeme -II, s.174. Cumhuriyet savcısı tarafından soruşturma evresinde hazırlanan tutanakların böyle bir ispat güçleri bulunmamaktadır. Bu durumlarda genel kurallar uygulanır ve sahtecilik iddiasına gerek olmadan o hususlar iptal edilebilir. Ali Parlar/Muzaffer Hatipoğlu/Erol Güngör Yüksel, Deliller Çapraz Sorgu ve İspat, Yayın Matbaacılık, Ankara, 2008, ss.417-419.

⁴⁹² Ünver/Hakeri, Muhakeme, s.656; Toroslu/Feyzioğlu, Muhakeme, s.339.

⁴⁹³ YCGK 2017/355 E 2017/357 K 04.07.2017 tarih, <https://www.sinerjimevzuat.com.tr> , E.T:03.06.2021.

düzenlenecek tutanakların da CMK m.219 ve 221'e uygun olarak duruşma tutanağı usul ve esasına göre tutulmasını istemiştir.⁴⁹⁴

SEGBİS'in duruşmalarda kullanıldığı hallerde ise farklı uygulamalara rastlanmaktadır. Bazı uygulamalarda duruşma tutanağında "kişilerin beyanlarının SEGBİS'le kayda alınmış olduğu ve bilahare zapta geçirileceği" belirtilmekte, bilirkişiler tarafından SEGBİS kaydının çözümleme zaptı hazırlandıktan sonra yazıya dönüştürülen kayıtlar duruşma tutanağına geçirilmektedir.⁴⁹⁵ Bazı uygulamalarda ise SEGBİS'le dinlenen kişilerin beyanları özet şeklinde zapta geçirilmekte olup ayrıca SEGBİS kaydının çözümlemesine ihtiyaç duyulmamaktadır.⁴⁹⁶ Bazı uygulamalarda ise SEGBİS'le dinlenen kişilerin beyanları özet şeklinde tutanağına geçirilmekte ayrıca bilirkişiden SEGBİS çözüm tutanağı raporu istenmektedir.⁴⁹⁷ Uygulamada farklılıklara son verilmeli, kanaatimizce SEGBİS kayıtlarının özetinin duruşma tutanağına geçirilmesiyle yetinilmemeli, SEGBİS kullanıldığı hallerde kayıtların bilirkişiler tarafından çözümlemesi beklenmeli ve daha sonrasında çözümleme duruşma tutanağına geçirilmelidir. SEGBİS kullanıldığı hallerde yazılı tutanağına dönüştürme işlemi CMK m. 219'a uygun şekilde gerçekleştirilmelidir.

CMK 219 duruşmada işlemlerin teknik araçla kaydı halinde kayıtların "vakit geçirilmeksizin" yazılı tutanağına dönüştürülmesi gerektiğinden bahsetmesine rağmen belli bir süre öngörülmemiş olup sürenin geciktirilmesi halinde de bir yaptırım düzenlenmemiştir.⁴⁹⁸ Bilirkişiler tarafından çözümleme tutanağının hazırlanması söz konusu olduğunda CMK m.66 hükümlerinin kıyasen uygulanması gerektiği kanaatindeyiz. CMK m. 66'ya göre bilirkişilerin SEGBİS çözümleme tutanaklarının hazırlanması için verilecek süre en fazla 3 ay olup özel sebepler zorunlu kıldığı müddetçe bilirkişi istemi ve atama kararını veren merciin gerekçeli kararıyla süre en

⁴⁹⁴ Çelikkaya, SEGBİS, s.177.

⁴⁹⁵ Yalova 1. Ağır Ceza Mahkemesi 2020/ 34 E 27/ 11/ 2020 tarih, 3 Celse No.lu Duruşma Tutanağı.

⁴⁹⁶ Yalova 2. Ağır Ceza Mahkemesi 2020/ 160 E 22/ 12/ 2020 tarih, 2 Celse No.lu Duruşma Tutanağı; Yalova 2. Ağır Ceza Mahkemesi 2020/ 160 E 08/ 10 /2020 tarih, 1 Celse No.lu Duruşma Tutanağı; Kahramanmaraş 5. Ağır Ceza Mahkemesi 2020/177 E 17/ 12/ 2020 tarih, 1 Celse No.lu Duruşma Tutanağı; Kahramanmaraş 8. Asliye Ceza Mahkemesi 2021/4 E 02/ 02/ 2021 tarih, 1 Celse No.lu Duruşma Tutanağı; Mersin 4. Ağır Ceza Mahkemesi 2021/158 E 08/07/2021 tarih, 2 Celse No.lu Duruşma Tutanağı.

⁴⁹⁷ Mersin 4. Ağır Ceza Mahkemesi 2020/365 E 04/02/2021 tarih, 1 Celse No.lu Duruşma Tutanağı.

⁴⁹⁸ Çelikkaya, SEGBİS, s.176.

fazla 3 ay daha uzatılabilir.⁴⁹⁹ Ancak 3 aylık bir süre kanaatimizce çok uzun bir süre olup süre 1 haftayı geçmeyecek şekilde düzenlenmelidir. Eğer bilirkişi bu süre içinde tutanağı hazırlamazsa CMK m. 66/2 gereğince bilirkişiye uygulanacak yaptırımlar SEGBİS çözüm tutanağını zamanında hazırlamayan bilirkişiye de uygulanabilir.⁵⁰⁰

SEGBİS çözümleme tutanaklarını düzenleyen bilirkişilere ücret ödenmesi ise yargılama gideri altında sanığa yükletilemeyecektir. Sanığın duruşmaya SEGBİS’le katılması, SEGBİS’ le savunmasını yapması hallerinde de yargılama giderinden devlet sorumludur.⁵⁰¹

Yönetmelik m. 8/1’de ses ve görüntü kayıtlarının taraflara verilmesi yasaklanmıştır. Yönetmelik’le SEGBİS kayıtlarının taraflara verilmemesini, kayıtların gizlenmesini, duruşmaların aleniyetliğine aykırı olması, tarafların dosya hakkında bilgi sahibi olmaları, dosyadan örnek almaları ve savunma haklarının engellenmesi bakımlarından hukuki bulmamakla birlikte böyle bir yasağın Yönetmelik’le getirilmiş olması da doğru olmamıştır.⁵⁰² Yönetmelik m. 8/2’ de ise kayıtların sadece talep ve itiraz halinde soruşturma ve kovuşturma makamı gözetiminde “izletilebileceği” düzenlenmiştir. İzletilebileceği kelimesi yerine “izletilir” ifadesine yer verilmesi daha doğrudur. Zira dosyadan örnek alma ve savunma hakkının kullanımı hiçbir makamın takdirine ve iznine bağlanmamalıdır.⁵⁰³ Yönetmelik m. 8/1 ses ve görüntü kayıtlarının taraflara verilmesini tamamen engellemiş olmasına rağmen Yönetmelik m. 8/1’in devamında yazılı tutanağa dönüştürülen kayıtların, kanunlarda öngörülen şartlara uygun olarak “verilebileceği” düzenlenmiştir. “Verilebilir” kelimesi yerine “verilir” kelimesinin kullanımı ise dosyanın taraflarca incelenmesi, savunma hakkının sağlanması

⁴⁹⁹ Özen, Muhakeme, s.376; Ünver/Hakeri, Muhakeme, s.293; Yenisey/ Nuhuğlu, Muhakeme, ss.231-232; Toroslu/Feyzioğlu, Muhakeme, s.236; Şahin/ Göktürk, Muhakeme -II, s.76.

⁵⁰⁰ Süresi içinde görevini teslim etmeyen bilirkişi değiştirilebilir, listelerden çıkarılabilir, gecikme nedeniyle zarara uğranılmışsa zarar ödettirilebilir, bilirkişiye ödeme yapılmayabilir. Bilirkişinin süresi içinde tutanağı teslim etmemesi görevi kötüye kullanma suçunu da oluşturmaktadır. Özen, Muhakeme, s.376-377; Ünver/Hakeri, Muhakeme, s.293; Yenisey/ Nuhuğlu, Muhakeme, ss.230-231; Toroslu/Feyzioğlu, Muhakeme, s.237; Şahin/ Göktürk, Muhakeme -II, s.83.

⁵⁰¹ Yargıtay 16.Ceza Dairesi 2020/ 6593 E 2021 / 531 K 03.02.2021 tarih; Yargıtay 16.Ceza Dairesi 2019/ 9766 E 2021 / 580 K 04.02.2021 tarih, <https://www.sinerjimevzuat.com.tr> , E.T:03.06.2021.

⁵⁰² Kayıtların taraflara verilmemesi kayıtların medyaya düşmesini engellemekle birlikte teknolojik olarak farklı sorunların doğmasını da engellemektedir. Arif Güzel, “Yargılamada Ses ve Görüntü Bilişim Sistemi (SEGBİS) Kullanımı”, s.15, https://www.academia.edu/12580753/Yarg%C4%B1lamada_Ses_ve_G%C3%B6r%C3%BCnt%C3%BC_Bili%C5%9Fim_Sistemi_SEGB%C4%B0S_Kullan%C4%B1m%C4%B1 , E.T: 23.04.2022.

⁵⁰³ Çelikkaya, SEGBİS, s.178.

bakımından daha uygun olacaktır. “Verilebilir” kelimesi verilmeme ihtimalini de bünyesinde barındırdığından ve dosyadan örnek alma hakkı kapsamında böyle bir ihtimal söz konusu olmayacağından SEGBİS tutanağının taraflara verilmesinde bir takdir yetkisi söz konusu olmamalı, taraflara SEGBİS tutanakları verilmelidir.

SEGBİS kayıtlarıyla SEGBİS tutanağının çelişmesi halinde ise hangisine öncelik verileceği tartışma konusudur. CMK m. 38/A-5’te elektronik imzalı belgenin, elle atılan imzalı belgeyle çelişmesi halinde UYAP’ta kayıtlı olan güvenli elektronik imzalı belgeye öncelik vermiş ve e- imzalı belgenin geçerli olduğu sonucuna ulaşmıştır. Oysaki SEGBİS kayıtları Yönetmelik m. 6’ya göre e-imzayla imzalanmalı, SEGBİS tutanağı da e- imzayla imzalanmalıdır. Kanun elle atılan imza yerine e-imzaya öncelik vermiştir ve onun geçerli olacağını belirtmiştir ama her ikisi de e-imzalı ise önceliğin neye ilişkin olacağı sorununa bir çözüm getirmemiştir. Kanaatimizce SEGBİS tutanağı SEGBİS kaydından dönüştürülerek elde edildiği için SEGBİS kaydına öncelik vermek doğru olacaktır.⁵⁰⁴

⁵⁰⁴ Aynı görüş, Çelikkaya, SEGBİS ,s.178.

6. SEGBİS VERİLERİNİN KORUNMASI

Anayasa’da kişinin hakları ve ödevleri başlığı altında düzenlenen ilk madde 17. maddedir. Anayasa m. 17’ye göre “herkes, yaşama, maddi ve manevi varlığını koruma ve geliştirme hakkına sahiptir.” Özel hayatın gizliliği ise Anayasa m 20’de düzenlenmiştir. Anayasa m. 20’ye göre ise “herkes özel hayatına ve aile hayatına saygı gösterilmesini isteme hakkına sahiptir. Özel hayatın ve aile hayatının gizliliğine dokunulamaz.”⁵⁰⁵ Anayasa m. 20’nin son fıkrası ise kişisel verilerle ilgili olup 2010 yılında eklenmiştir. Eklenen fıkayla birlikte herkese kendisiyle ilgili kişisel verilerin korunmasını isteme hakkı verilmiştir. Böylelikle kişisel verilerin korunması hakkı Anayasa’da bulunan diğer haklardan ayrı olarak düzenlenmiş ve bağımsız olarak verilen temel bir hak olmuştur.⁵⁰⁶ CMK’nın ilgili maddeleri uyarınca yapılan SEGBİS kayıtları ise 2010 yılına kadar Anayasa’daki diğer haklar kapsamında değerlendirilmekteyken, 2010 yılından sonra özel olarak düzenlenen bir hak olmuştur.⁵⁰⁷ Anayasa’da kişisel verilerin korunması ile ilgili esas ve usullerin ise kanunla düzenleneceğine yer verilmiş, Avrupa Birliği ’nin 1995 tarih ve 46 sayılı Veri Korunması Yönergesi de esas alınarak hazırlanan 6698 sayılı Kişisel Verilerin Korunması Kanunu (KVKK) ise ancak 07.04.2016 tarihinde Resmi Gazete’de yayımlanmıştır.⁵⁰⁸

⁵⁰⁵ Miller kişisel verilerin işlenmesini özel hayatın gizliliğinin korunmasını iki yönden ihlal ettiğini savunmaktadır. İlki kişisel verisi işlenen kişinin verilerinin rıza gösterdiğinden çok daha fazla kişiye ulaşması nedeniyle kişinin verilere erişimde bir sınırlamayı sağlayamamasıdır. Diğeri ise kişinin kişisel verilerinin doğruluğunu kontrol etme imkânının bulunmamasıdır. Danışman ise, birçok kişi hakkında birçok kişisel verinin depolanmasından bahisle araştırma ve bilgilerin amaç dışı kullanılmalarından kaynaklanacak tehlikelerin olduğunu ifade etmiştir. Muammer Ketizmen, Türk Ceza Hukukunda Bilişim Suçları, 1. Baskı, Adalet Yayınevi, Ankara, 2008, s.196.

⁵⁰⁶ Çelikkaya, SEGBİS, s.184; Betül Gamze Boga, “Ceza Muhakemesinde Kişisel Verilerin Korunması”, Necmettin Erbakan Üniversitesi SBE Kamu Hukuku ABD, Yüksek Lisans Tezi, Konya, 2021, s.20; Sinem Göçmen Uyarer, “6698 Kişisel Verilerin Korunması Kanunu ve 5237 Sayılı Türk Ceza Kanunu Kapsamında Kişisel Verilerin Korunması”, Galatasaray Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Kamu Hukuku ABD, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul, 2019, s.74.

⁵⁰⁷ Oğuz Şimşek, Anayasa Hukukunda Kişisel Verilerin Korunması, 1. Baskı, Beta Yayın, İstanbul, 2008, s.114; Uyarer, “Kişisel Veri”, s.74.

⁵⁰⁸ Muhammet Sefa Mutlu, “Kişisel Verilerin Soruşturma Evresinde İşlenmesi ve İnsan Hakları Kapsamında Korunması”, Kadir Has Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Hukuk ABD, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul, 2019, s.85; Uyarer, “Kişisel Veri”, s.76.

6698 sayılı KVKK m.3/1-d’ye göre kişisel veri, kimliği belirli veya belirlenebilir gerçek kişiye ilişkin her türlü veridir.⁵⁰⁹ KVKK m.3/1-e’ye göre kişisel verilerin işlenmesi ise; kişisel verilerin tamamen veya kısmen otomatik veya otomatik olmayan yollarla elde edilmesi, kaydedilmesi, depolanması, muhafazası, değiştirilmesi, düzenlenmesi, açıklanması, aktarılması, devralınması, elde edilebilir hale getirilmesi, sınıflandırılması, kullanımının engellenmesi gibi veriler üzerinde gerçekleştirilen her türlü işlemidir.⁵¹⁰ Kanun kişisel verilerin işlenmesini tanımlarken öncelikle bazı işlemleri saymış sonrasında “gibi” kelimesiyle saydığı işlemlerle sınırlı olmadığını belirtmiş son olarak da açıkça veri üzerinde yapılan her işlemin kişisel verinin işlenmesi olarak tanımlamıştır. KVKK m. 4’te ise kişisel verilerin işlenmesinde uyulması gereken ilkeler sayılmıştır. Kişisel verilerin işlenmesinde hukuka ve dürüstlük kurallarına uygun olunmalı, verilerin doğru ve gerektiğinde güncel olmalarına dikkat edilmeli, işleme belirli meşru ve açık amaçlar için olmalı, verilerin işlenme amacıyla sınırlı, bağlantılı ve ölçülü olması sağlanmalı, veriler işlenme amacına uygun olarak belli süre saklanmalıdır.⁵¹¹

Yapılan tanımlamalardan yola çıkarak SEGBİS kullanımı da kişisel veri kapsamında değerlendirilebilir.⁵¹² Yalnızca ses ve görüntünün kaydedilmesi kişisel veri değil ayrıca ses ve görüntünün iletilmesi, tutanak haline dönüştürülmesi, saklanması işlemleri de bir kişisel veri olup yapılan işlemler kişisel veri işlenmesidir. Ancak KVKK m. 28’de kanunun uygulama alanı olmadığı istisnai haller düzenlenmiştir. Bu istisnai hallerden biri de KVKK m. 28/1-d’de yer alan kişisel verilerin soruşturma, kovuşturma, yargılama veya infaz işlemlerine ilişkin olarak yargı makamları veya infaz mercileri tarafından işlenmesidir.⁵¹³ Bu haller KVKK kapsamı dışında olduğundan ceza muhakemesinde SEGBİS kullanıldığı haller bu hükümle koruma

⁵⁰⁹Mutlu, “ Kişisel Veri”, s.87; Uyarer, “ Kişisel Veri” s.86; Seçkin Koçer, “Ceza Muhakemesinde Kişisel Veriler İşlenmek Suretiyle Elde Edilen Deliller”, Kırıkkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Kamu Hukuku ABD, Doktora Tezi, Kırıkkale, 2021, s.5.

⁵¹⁰Mutlu, “ Kişisel Veri”, ss.87-88; Uyarer, “ Kişisel Veri” s.93; Koçer, “ Kişisel Veri”, s. 28.

⁵¹¹ Çelikkaya, SEGBİS ,ss.184-185; Uyarer, “ Kişisel Veri” ss.104-110; Koçer, “ Kişisel Veri”, ss.32-40.

⁵¹² Yenisey/ Nuhoglu, Muhakeme, ss.126-127; Özbek/ Doğan/ Bacaksız, Muhakeme, s.603.

⁵¹³ Murat Volkan Dülger/ Onur Özkan, “Kolluk Teşkilatında ve Ceza Yargılamalarında Kişisel Verilerin Korunması: “Unutulan” Direktifin Kapsamlı ve Karşılaştırmalı Analizi”, CHD, 2020, C:15, S:42, s.54; Koçer, “ Kişisel Veri”, s.90.

kapsamı dışında bırakılmıştır.⁵¹⁴ Böylelikle hem soruşturma hem kovuşturma kapsamında kullanılan SEGBİS kişisel veri olmasına rağmen diğer kişisel veriler gibi KVKK kapsamında korunmayacaktır. Hangi nedenlere dayanılarak SEGBİS verilerin koruma kapsamı dışında tutulduğuna dair kanun metninin gerekçesinde de bir açıklama bulunmamaktadır. SEGBİS verilerinin kanunla kapsam dışında tutulması insan haklarının göz ardı edildiğinin, verilerin tehlikeye açık hale getirildiğinin ve KVKK'nın da kişisel verilerin korunmasında yetersiz kaldığının bir göstergesidir.⁵¹⁵

SEGBİS verileri KVKK kapsamına dâhil edilmemiştir. Ancak anayasal korumadan da mahrum bırakılamaz. Anayasa m. 20 düzenlemesi kanun kapsamına alınmayan SEGBİS verileri için geçerli olmalıdır. SEGBİS verilerinin de ya kanunda öngörülen hallerde işlenmesi veya kişinin açık rızasının olduğu hallerde işlenmesi sağlanmalıdır. Bilindiği üzere SEGBİS uygulaması yalnızca kanun hükümleriyle düzenlenmemiş, yönetmeliklerle de uygulama alanı genişletilmiştir. Yönetmeliklerle SEGBİS verilerinin işlenmesinin düzenlenmesi açıkça anayasaya aykırıdır. Yönetmeliklerle getirilen düzenlemeler hukuki dayanaktan yoksun olup ilgili düzenlemelerin ya kanunla yapılması gerekmekte ya da ilgili kişilerin veri işlenmesine dair açık rızalarının alınması gerekmektedir.⁵¹⁶

CMK m. 38/A-1'de her türlü ceza muhakemesi işleminde UYAP kullanılacağı ve işlemlere ilişkin her türlü veri bilgi, belge ve kararın UYAP'ta işlenip, kaydedilip saklanacağı düzenlenmiştir. İlgili kanun maddesi çok genel ve yetersiz bir hüküm olup her SEGBİS kullanımını bu maddeye dayandırarak kanunun öngördüğü sonucuna ulaşmak doğru değildir.⁵¹⁷ CMK m. 52, 58, 62, 81, 94,139, 147, 180, 196, 219, 236'da

⁵¹⁴ Bir görüşe göre yargı makamları ve infaz mercileri kavramına kolluk görevlileri girmediğinden kolluk görevlileri KVKK m. 28/1-d kapsamında sayılmazken, KVKK m.28/2'de sayılan istisnai hallerde kolluk görevlilerince yapılan işlemler KVKK kapsamı dışında bırakılmıştır. Neslihan Can, "Kolluk ve Adli Makamlar Tarafından İşlenen Kişisel Verilerin Korunması", İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Kamu Hukuku ABD, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul, 2020, s.3; Koçer, "Kişisel Veri", ss.90-92; Bizim katıldığımız diğer bir görüşe göre ise kolluk tarafından yapılan işlemler de soruşturma kovuşturma ve yargılama işlemleri olduğundan KVKK m.28/1-d kapsamında olup KVKK koruması dışındadır. Mutlu, "Kişisel Veri", ss.105-106; Murat Volkan Dülger, "Kişisel Verilerin Korunması Kanunu ve Türk Ceza Kanunu Bağlamında Kişisel Verilerin Ceza Normlarıyla Korunması", İMÜHFD, C:3, S:2, 2016, s.139.

⁵¹⁵ Mutlu, "Kişisel Veri", ss.106-107. Dülger/ Özkan, "Kişisel Verilerin Korunması", s.139; Boga, "Kişisel Veri", s.22.

⁵¹⁶ Koçer, "Kişisel Veri", s. 88.

⁵¹⁷ Yenisey/ Nuhoglu, Muhakeme, s.127.

SEGBİS kullanımı düzenlenmiş olup bu hükümler dışında Yönetmelik’lerle getirilen SEGBİS’le ilgili düzenlemelerden elde edilen veriler ancak “kişilerin açık rızasının” varlığı halinde kişisel verilerin korunması bakımından hukuka uygun olacaktır. Açık rıza ise KVKK m.3/1-a’da belirli bir konuya ilişkin, bilgilendirilmeye dayanan ve özgür iradeyle açıklanan rıza olarak tanımlanmıştır. Açık rızanın olabilmesi için öncelikle konunun belirlenmiş olması, sınırlarının çizilmiş olması şarttır. Verisi işlenecek kişinin ise hangi verisinin işleneceği, hangi amaçla kullanılacağı, veriler hakkında bilgi alma ve düzeltme haklarının bulunduğu, istediği soruları cevaplayıp istemediklerini cevaplamaktan sakınabileceği vb. konuların verisi işlenecek kişiye açıklanması gerekmektedir. Tüm bu açıklamalar ve izahlardan sonra verisi işlenecek kişi herhangi bir baskı altında olmadan tamamen hür iradesine dayanarak veri işlemek için izin verirse bu koşullar altında kişisel verilerinin işlenmesi mümkün olabilecektir.⁵¹⁸ CMK m. 236/6’da TCK m. 102/2’deki suçlardan mağdur olanların ses ve görüntü kaydı alınmasında mağdurun rızasının aranması istenmiştir. SEGBİS kullanımının kanunla düzenlenmesi halinde bile kişisel verilerin işlenmesi için mağdurun rızasının aranması kişisel verilerin korunması bakımından güzel bir düzenlemedir.⁵¹⁹

Kişisel veriler ayrıca TCK’da da koruma alanına sahiptir.⁵²⁰ TCK m. 286/1’e göre soruşturma ve kovuşturma işlemleri sırasında ses veya görüntülerin yetkisiz olarak kayda alınması veya nakledilmesi suç olarak düzenlenmiştir. Tanık, bilirkişi, şüpheli, sanık, mağdurun dinlenmesinde, kişilerin duruşmaya katılmasında belli şartlar altında SEGBİS kullanılabilir. Her ne kadar Yönetmelik Kanun’a nazaran SEGBİS’in daha geniş bir kapsamda kullanımını öngörse de bu durum duruşmanın tamamının SEGBİS’le kayıt altına alınmasına neden olmamalıdır. Sadece ilgili kişilerin dinlenmesinde SEGBİS kaydı alınmalıdır. Bu kişilerin dışında duruşma salonunda bulunan Cumhuriyet savcısı, müdafî, katılanın beyanları SEGBİS’le kayıt altına

⁵¹⁸Mutlu, “Kişisel Veri”, s.88; Boga, “Kişisel Veri”, s.38; Uyarer, “Kişisel Veri” s.88.

⁵¹⁹İlgili düzenleme 2016/680 Sayılı ve 27 Nisan 2016 tarihli Suçun Önlenmesi, Soruşturulması, Tespit Edilmesi veya Kovuşturulması Amacıyla Yetkili Makamlarca Kişisel Verilerin İşlenmesi ile İlgili Kişilerin Korunmasına İlişkin Direktif’le sağlanan veri korumasından daha fazla koruma sağlamaktadır. Can, “Kişisel Veri”, s.197.

⁵²⁰Boga, “Kişisel Veri”, s.49; Uyarer, “Kişisel Veri” s. 78.

alınmamalıdır. SEGBİS’le dinlenmesi düzenlenmeyen kişilerin ses ve görüntü kayıtlarının yapılması ise kişilik haklarına aykırılık teşkil edecektir.⁵²¹

TCK’nın “kişilere karşı suçlar” başlığı altında yer alan “özel hayata ve hayatın gizli alanına karşı suçlar” başlığındaki m. 135-140 arasında kişisel verilerin korunmasına ilişkin suç tipleri düzenlenmiştir. Bu suç tipleri kişisel verilerin kaydedilmesi, kişisel verilerin hukuka aykırı olarak ele geçirilmesi, bir başkasına verilmesi veya yayılması, kişisel verilerin yok edilmesi yükümlülüğünün yerine getirilmemesidir. Bu suç tiplerinin soruşturmaları ve kovuşturmaları ise TCK m. 139’a göre şikâyetle bağlanmamıştır.⁵²²

SEGBİS verileri ceza muhakemesinde kullanılma amacı için işlenmektedir. SEGBİS verilerinin hukuka aykırı olarak kaydedilmesi TCK m. 135’de düzenlenmiş, TCK m. 137’de kamu görevlisi tarafından görevin verdiği yetkinin kötüye kullanılması ise nitelikli hal olarak belirtilerek cezanın yarı oranında artırılacağına hükmedilmiştir.⁵²³ Ceza muhakemesinde hangi makamların, hangi durumlarda kimler hakkında SEGBİS’i kullanabileceklerini iyi bilmeleri gerekmekte olup aksi halde hukuka aykırı veri kaydetme suçu ve cezasıyla karşı karşıya kalmaları söz konusu olabilmektedir.

SEGBİS verilerinin ceza muhakemesindeki amaç dışında ele geçirilmesi veya bu verilerin başkası veya başkalarına verilmesi suçu TCK m. 136’da düzenlenmiştir.⁵²⁴ CMK m.52, 139, 236’da kanun ses ve görüntü kayıtlarının sadece ceza muhakemesinde kullanılacağı, CMK m.250/10’da seri muhakeme usulünün sağlanmaması halinde kullanılan SEGBİS verilerinin soruşturma ve kovuşturma işlemlerinde delil olamayacağı, CMK m.253/20’de ise uzlaştırma müzakerelerinde elde edilen SEGBİS verilerinin herhangi bir soruşturma, kovuşturma ve davada delil olarak kullanılmayacağı düzenlenmiştir.⁵²⁵ CMK’nın diğer maddeleri kapsamında SEGBİS kullanımında da elde edilen veriler kıyas yoluyla sadece ceza

⁵²¹ Çelikkaya, SEGBİS, s.179.

⁵²² Zeki Hafizoğulları/ Muharrem Özen, Türk Ceza Hukuku Özel Hükümler Kişilere Karşı Suçlar, 4.Baskı, U S- A Yayıncılık, Ankara, 2015, ss.286-293; Uyarer, “ Kişisel Veri” s.144.

⁵²³ Hafizoğulları/ Özen, Kişilere Karşı Suçlar, s.286; Boga, “ Kişisel Veri”, s.50; Uyarer, “ Kişisel Veri” s.174.

⁵²⁴ Hafizoğulları/ Özen, Kişilere Karşı Suçlar, s.289; Boga, “ Kişisel Veri”, s.57; Uyarer, “ Kişisel Veri” s.181.

⁵²⁵ Mutlu, “ Kişisel Veri”, s.237; Öztürk/ Tezcan/ Erdem/ Gezer/ Kırıt/ Akcan/ Özaydın/ Tütüncü/ Villemin/ Tok, Muhakeme, s.320.

muhakemesinde kullanılmalı, elde edilen SEGBİS verileri ceza muhakemesi dışında kullanılmamalıdır. TCK m. 136 kapsamında ayrıca SEGBİS verilerinin gizlenmemesi, saklanmaması suç olarak düzenlenmiştir. TCK m. 136/2’de TCK m. 103/2’deki çocuğa karşı cinsel istismar suçunun vücuda organ veya sair cisim sokulmasıyla gerçekleşmesi durumunda mağdur olan çocukların beyan ve görüntü kayıtlarının ve TCK m. 102/2’deki cinsel saldırının vücuda organ veya sair cisim sokulmasıyla gerçekleştirilmesi durumunda mağduru beyan ve görüntü kayıtlarının korunmasına kanun koyucu daha fazla önem vermiş, bu kayıtların hukuka aykırı olarak ele geçirilmesi veya verilmesinin cezasını bir kat artırmıştır.⁵²⁶ TCK m. 137’de suçun kamu görevlisi tarafından görevinin verdiği yetkinin kötüye kullanılması hali nitelikli hal olarak düzenlenmiş ve cezanın yarı oranında artacağı belirtilmiştir.⁵²⁷ Yönetmelik m. 6’da SEGBİS’le elde edilen kayıtların e- imza ile güvenli şekilde saklanması düzenlenmiş, Yönetmelik m. 8’de ilgili kayıtların taraflara verilmeyeceği ancak yazılı tutanakların verilebileceği düzenlenmiş, ilgili kayıtların ancak talep veya itiraz halinde makam gözetiminde izletilmesine imkân tanınmıştır. Yazı İşleri Yönetmeliği m. 255’te de saklanması gereken belgelerin yazı işleri müdürünün sorumluluğunda, yazı işleri müdürlüğündeki kasada saklanacağı düzenlenmiştir. SEGBİS tutanaklarının saklanmasında bu yol uygulanabilir. SEGBİS kayıtlarının saklanması ise CMK m. 38/A kapsamında UYAP vasıtasıyla sağlanır. CMK’da sadece m.236/7’de SEGBİS verilerinin saklanması ayrıca düzenlenmiştir. Bu tür SEGBİS verilerinin korunmasına daha fazla dikkat edilmesi gerekli olmakla birlikte tüm SEGBİS verilerinin saklanmasına gerekli özen gösterilmelidir. Kişisel verilerin korunması amacıyla SEGBİS verilerinin saklanmasına kanunda yer verilmeli, sadece mağdur dinlenmesinde yapılan düzenlemeden ziyade tüm SEGBİS kullanımlarında SEGBİS verilerinin saklanması kanunla düzenlenmelidir.⁵²⁸

Kişisel verilerin süre sonunda görevli kişilerce yok edilmemesi TCK m. 138’de ayrı bir suç olarak düzenlenmiştir⁵²⁹. Kayıt altına alınan kişisel verileri kanun korumakla birlikte bu verilerin süre sonunda yok edilmesi de kanunun koruması altındadır.

⁵²⁶ Hafizoğulları/ Özen, Kişilere Karşı Suçlar, s.289; Boga, “ Kişisel Veri”, s.57.

⁵²⁷ Uyarer, “ Kişisel Veri ması” s.192.

⁵²⁸ Çelikkaya, SEGBİS, s.186.

⁵²⁹ Hafizoğulları/ Özen, Kişilere Karşı Suçlar, s.291; Boga, “ Kişisel Veri”, s.61; Uyarer, “ Kişisel Veri” s.197.

Hukuka uygun olarak işlenmiş olsa da kişisel verilerin belli bir süre sonrasında silinmesi gerekmektedir.⁵³⁰ Verinin ceza muhakemesi kapsamında yok edilmesi gereken veri olması halinde de ceza bir kat artırılmıştır.⁵³¹ SEGBİS verileri de ceza muhakemesi kapsamındaki verilerdir ve bu verilerin yok edilmemesi durumunda da ceza bir kat artırılıp verilecektir. CMK m. 38/A-1’de verilerin UYAP vasıtasıyla saklanacağı, CMK m. 236/7’de ses ve görüntü kayıtlarının saklanacağı düzenlenmiş ama hangi süreyle saklanacağına, ne zaman yok edileceğine dair bir düzenlemeye yer verilmemiştir.⁵³² CMK m. 81’de ise fizik kimlik tespiti halinde ses ve görüntü kaydının kovuşturmayaya yer olmadığı kararına itiraz süresinin dolması, itirazın reddi, beraat veya ceza verilmesine yer olmadığı kararı verilip kesinleşmesi hâllerinde kayıtların Cumhuriyet savcısı huzurunda yok edileceği ve kayıtlara geçirileceği belirtilmiştir.⁵³³ Kıyasen SEGBİS verileri de kovuşturmayaya yer olmadığı kararına itiraz süresinin dolması, itirazın reddi, beraat veya ceza verilmesine yer olmadığı kararı verilip kesinleşmesi hâllerinde Cumhuriyet savcısı veya hâkim huzurunda yok edilmeli ve kayıtlara geçirilmelidir. Mahkûmiyet halinde ise ne kadar süre saklanacağı kanunla açıkça düzenlenmelidir.⁵³⁴

Avrupa Birliği tarafından kolluk ve cezai alanlarda kişisel verilerin işlenmesini düzenleyen 2016/680 Sayılı ve 27 Nisan 2016 tarihli Suçun Önlenmesi, Soruşturulması, Tespit Edilmesi veya Kovuşturulması Amacıyla Yetkili Makamlarca Kişisel Verilerin İşlenmesi ile İlgili Kişilerin Korunmasına İlişkin Direktif yayınlanmıştır.⁵³⁵ Direktif, suçla mücadelede kişilik haklarıyla kamu güvenliği arasında dengenin sağlanarak kişisel verilerin korunmasıyla ilgili düzenlemeler

⁵³⁰ Dülger, “Kişisel Verilerin Korunması”, ss.122-123; Boga, “Kişisel Veri”, ss.63-65; Uyarer, “Kişisel Veri” ss.204-206.

⁵³¹ Hafizoğulları/ Özen, Kişilere Karşı Suçlar, s.293; Boga, “Kişisel Veri”, s.65.

⁵³² Can, “Kişisel Veri”, s.197.

⁵³³ Mutlu, “Kişisel Veri”, s.203; Öğretide mahkûmiyet ve ceza verilmesine yer olmayan hallerde yok edilme gerekliliği bulunmadığı ifade edilmektedir. Boga, “Kişisel Veri”, s.92; Koçer, “Kişisel Veri”, s.317; Gökçen/ Balcı/ Alşahin/ Çakır, Muhakeme, s.372.

⁵³⁴ Koçer, “Kişisel Veri”, s.373.

⁵³⁵ Dülger/ Özkan, “Kişisel Verilerin Korunması”, s.88; Can, “Kişisel Veri”, s.25; Boga, “Kişisel Veri”, s.57; Koçer, “Kişisel Veri”, s.57.

içermektedir.^{536,537} Her ne kadar ilgili direktif Türk mevzuatını bağlamasa da SEGBİS verilerinin korunması bakımından ilgili direktif hükümleri de dikkate alınarak kanuni düzenlemeler yapılmalı, SEGBİS verileriyle ilgili belirsizlikler giderilmelidir.⁵³⁸

⁵³⁶ Direktifte veri işlenmesinde kullanılan ilkeler, kişisel verilerin güncel, doğru olması, verilerin hukuka uygun ve adil işlenmesi, verilerin belli, açık ve meşru amaçlara yönelik olması, verilerin amaçla bağlantılı ve ölçülü kullanılması, verilerin gerekli süre kadar tutulmasıdır. Dülger/ Özkan, “Kişisel Verilerin Korunması”, ss.100-105; Mutlu, “ Kişisel Veri”, s.156-163; Can, “Kişisel Veri”, ss.114-123; Boga, “ Kişisel Veri”, s.29; Koçer, “ Kişisel Veri”, ss.64-66.

⁵³⁷ Kişisel verisi işlenen kişilerin bilgilendirilme, erişim, düzeltmeyi ve silinmeyi talep etme, itiraz, tazminat hakları da vardır. Dülger/ Özkan, “Kişisel Verilerin Korunması”, s.108; Mutlu, “ Kişisel Veri”, ss.163-171; Can, “Kişisel Veri”, ss.65-88; Boga, “ Kişisel Veri”, s.132; Koçer, “ Kişisel Veri”,ss.71-76.

⁵³⁸ Dülger/ Özkan, “Kişisel Verilerin Korunması”, ss.139-141; Mutlu, “ Kişisel Veri”, ss.240-241; Direktif hükümleri, ceza adaletinin son noktası değildir. Direktif’le de kişisel veriler yeterli düzeyde korunmamaktadır. Can, “Kişisel Veri”, s.238; Boga, “ Kişisel Veri”, s.15.

7. CEZA MUHAKEMESİ İLKELERİ KAPSAMINDA SEGBİS

7.1. Maddi Gerçeğin Resen Araştırılması İlkesi ve SEGBİS

Ceza muhakemesinin de hukuk muhakemesinin de amacı gerçeğe ulaşmaktır. Ancak ceza muhakemesinin amacı hukuk muhakemesinin amacından farklı olarak şekli gerçeğe ulaşmaktan ziyade maddi gerçeğe ulaşmaktır.⁵³⁹ Hukuk muhakemesinde gerçek şekillerden yani dış görünüşten öğrenilir ve bu gerçeği öğrenmede hâkimler taraflarca önlerine konan delillerle bağlı olduğundan kendilerinin ayrıca delil elde etme imkânları yoktur.⁵⁴⁰ Ceza muhakemesinde ise gerçeğin şekli değil özü, maddesi araştırılır. Ceza muhakemesinde ulaşılması gereken gerçeklik ise şekli gerçeklikten ziyade maddi gerçekliktir.⁵⁴¹

Maddi gerçeğe ulaşmada vazgeçilmeyecek ilkelerden biri resen araştırma ilkesidir.⁵⁴² Suçun araştırılması için de kamu makamları tarafından muhakeme için gereken tüm deliller toplanmalıdır. Gerekirse kovuşturma aşamasında yargılama makamı tarafların getirdiği delillerden bağımsız olarak delil araştırması yapabilir, yeni delil elde edebilir.⁵⁴³ İddia ve savunma makamları da yeni delil ortaya koyabilirler ve CMK m. 207'ye göre de deliller geç bildirilmiş olsa da reddedilmeyip, mutlaka dikkate alınmalıdır.⁵⁴⁴

⁵³⁹ Çelikkaya, SEGBİS, s.65; Özen, Muhakeme, s. 131; Ünver/ Hakeri Muhakeme, s.51; Yenisey/ Nuhoglu, Muhakeme, s.80; Şahin/ Göktürk, Muhakeme-II, s.23; Toroslu/ Feyzioğlu, Muhakeme, s.8; Gökçen/ Balcı/ Alşahin/ Çakır, Muhakeme, s.124; Öztürk/ Tezcan/ Erdem/ Gezer/ Kırıt/ Akcan/ Özyaydın/ Tütüncü/ Villemin/ Tok, Muhakeme, s.145.

⁵⁴⁰ Hukuk muhakemesinde resen araştırma ilkesi istisnai olarak kamu düzeniyle ilgili ihtilaflarda söz konusu olmaktadır. Boşanma, ayrılık, babalık, nüfus kaydının düzeltilmesi gibi hukuk davalarında hâkim tarafların getirdiği delillerle bağlı olmayıp, resen araştırma ilkesine uygun olarak gerçeğe ulaşılması için kendisi de delil elde edebilir. Özmumcu, “Resen Araştırma” , s.146; Yenisey/ Nuhoglu, Muhakeme, s.80; Toroslu/ Feyzioğlu, Muhakeme, s.8; Gökçen/ Balcı/ Alşahin/ Çakır, Muhakeme, s.125.

⁵⁴¹ Hakan Karakehya, “Dolaylı Maddi Gerçek: Ceza Muhakemesinde Yargılama Makamının Maddi Gerçeğe Deliller Aracılığıyla Ulaşma Zorunluluğu Üzerine”, TAAD, YIL:7, S:27, 2016, ss.67-69 ; Yenisey/ Nuhoglu, Muhakeme, s.80; Şahin/ Göktürk, Muhakeme -II, s.23; Toroslu/ Feyzioğlu, Muhakeme, s.8; Gökçen/ Balcı/ Alşahin/ Çakır, Muhakeme, s.124; Özbek/ Doğan/ Bacaksız, Muhakeme, s.66.

⁵⁴² Özen, Muhakeme, s.132; Ünver/ Hakeri, Muhakeme, s.54; Yenisey/ Nuhoglu, Muhakeme, s.84; Gökçen/ Balcı/ Alşahin/ Çakır, Muhakeme, s.125, 330; Özbek/ Doğan/ Bacaksız, Muhakeme, s.66.

⁵⁴³ Özen, Muhakeme, s.133; Ünver/ Hakeri, Muhakeme, s.52; Yenisey/ Nuhoglu, Muhakeme, s.84; Şahin/ Göktürk, Muhakeme -II, s.24; Toroslu/ Feyzioğlu, Muhakeme, s.199.

⁵⁴⁴ Boga, “Delillerin Tartışılması”, ss.9-12.

Maddi gerçeğe ulaşma ise bir kolektif faaliyet sonucunda elde edilmektedir.⁵⁴⁵ Cumhuriyet savcısı bir iddia (tez) hazırlamakta savunma makamı iddialara karşı savunmasını (antitez) yapmakta yargılama makamı da iddia ve savunmaları serbestçe değerlendirerek maddi gerçeğe ulaşmaktadır. Ceza muhakemesinde bizleri maddi gerçeğe götürecek vasıtalar ise delillerdir.⁵⁴⁶ Maddi gerçeğe ulaştıracak delillerin ise bazı özelliklere haiz olması gerekmektedir. CMK m. 217'ye göre hâkim kararını duruşmaya getirilmiş ve huzurunda tartışılmış delillere dayandırabilir, deliller hâkimin vicdani kanaatiyle serbestçe takdir edilir ve yüklenen suç ancak hukuka uygun bir şekilde elde edilmiş delille ispatlanabilir.⁵⁴⁷ Mahkemece resen elde edilen deliller de savunma ve iddia makamlarınca paylaşılmalı, delillerin taraflarca tartışılması gerçekleşikten sonra hâkimin serbestçe değerlendirmesi sonucu maddi gerçeğe ulaşılmalıdır.⁵⁴⁸

Ceza muhakemesinde amaç her ne kadar maddi gerçeğe ulaşmak olsa da her ne pahasına olursa olsun maddi gerçeğe ulaşmak değildir.⁵⁴⁹ Maddi gerçeğe ulaşılırken ceza muhakemesinin amaçlarından biri olan adaletin sağlanması da göz önünde bulundurulmalı, şüphelinin ve sanığın hakları gözetilerek, usul kuralları çerçevesinde insan onuruna yaraşır bir muhakeme sonucu maddi gerçeğe ulaşılmalıdır. Çünkü hukuka uygun bir hükme giden yol ancak hukuki bir muhakemeden geçmektedir.⁵⁵⁰ Delil yasakları, hukuk devleti prensibinin esas olduğu ceza muhakemesinde delilin elde edilmesi ve değerlendirilmesine getirilen sınırdır. Delil yasakları, Anayasa m. 38/6'da “kanuna aykırı elde edilmiş delil”, CMK m. 148/3'de “yasak usul”, CMK m.

⁵⁴⁵ Çelikkaya, SEGBİS, s.67; Yenisey/ Nuhoglu, Muhakeme, s.84; Şahin/ Göktürk, Muhakeme -II, s.23; Toroslu/ Feyzioğlu, Muhakeme, s.24.

⁵⁴⁶ Özen, Muhakeme, s.131; Ünver/ Hakeri, Muhakeme, s.54; Şahin/ Göktürk, Muhakeme -II, s.23; Toroslu/ Feyzioğlu, Muhakeme, s.25.

⁵⁴⁷ Boga, “Delillerin Tartışılması”, ss.7-9; Özen, Muhakeme, s.132; Ünver/ Hakeri, Muhakeme, s.100; Şahin/ Göktürk, Muhakeme -II, s.28; Toroslu/ Feyzioğlu, Muhakeme, s.202.

⁵⁴⁸ Doğan Gedik, “Ceza Muhakemesinde Hâkimin Delilleri Değerlendirme Serbestliği (CMK m.217)”, D.E.Ü. Hukuk Fakültesi, C:21,Özel Sayı, 2019, ss.915-917; Özen, Muhakeme, s.133; Ünver/ Hakeri, Muhakeme, s.54; Yenisey/ Nuhoglu, Muhakeme, s.84; Şahin/ Göktürk, Muhakeme -II, s.25.

⁵⁴⁹ Çelikkaya, SEGBİS, s.68; Ünver/ Hakeri, Muhakeme, s.52,53; Yenisey/ Nuhoglu, Muhakeme, s.547; Toroslu/ Feyzioğlu, Muhakeme, s.9; Gökçen/ Balcı/ Alşahin/ Çakır, Muhakeme, s.124; Özbek/ Doğan/ Bacaksız, Muhakeme, s.40; Öztürk/ Tezcan/ Erdem/ Gezer/ Kırıt/ Akcan/ Özaydın/ Tütüncü/ Villemine/ Tok, Muhakeme, s.145.

⁵⁵⁰ Güçlü Akyürek, “Ceza Yargılamasında Hukuka Aykırı Delillerin Değerlendirilmesi Sorunu”, TBB Dergisi, S:101, 2012, s.62; Özen, Muhakeme, s.133; Ünver/ Hakeri, Muhakeme, ss.52-53; Yenisey/ Nuhoglu, Muhakeme, s.80; Şahin/ Göktürk, Muhakeme -II, s.24; Toroslu/ Feyzioğlu, Muhakeme, ss.9-11.

206’da “ kanuna aykırı elde edilmiş delil”, CMK m. 217’de “hukuka uygun bir şekilde elde edilmiş bir delil”, CMK m. 230/1-b ve CMK m. 289/1-i’de “hukuka aykırı yöntemle elde edilen delil” kavramları altında mevzuatımızdaki yerini almıştır.⁵⁵¹ Ceza muhakememiz delile üstünlük tanımaktansa hukuka üstünlük tanımış, hukuka aykırı elde edilen delillerin kullanımını yasaklamış hatta hukuka aykırı yolla elde edilen delile dayanılarak elde edilen delilleri de değerlendirme dışı tutarak delillerin uzak etkisini benimsemiştir.⁵⁵²

SEGBİS’in tanıkların, mağdurların, şüphelinin, sanığın dinlenmesinde, kişilerin duruşmalara katılmasında kullanımlarında maddi gerçekliğin ortaya çıkarılması açısından ilgisi bulunmaktadır.⁵⁵³ SEGBİS hukuka uygun olarak kullanıldığında maddi gerçekliğe ulaşmaya katkı sağlayacaktır.

CMK m. 52/3’te mağdur çocuklar veya duruşmaya getirilmesi mümkün olmayan ve tanıklığı maddi gerçeğin ortaya çıkarılması bakımından zorunlu olan kişilerin tanıklığında SEGBİS kullanımı zorunlu tutulmuştur. Bu zorunluluğun temelinde mağdur çocuğun üstün yararı esas alınmakla birlikte ceza muhakemesinin amacı olan maddi gerçeğin ortaya çıkarılması da ayrıca önemsenmiştir. Bir kişinin tanıklığı maddi gerçeğin bulunması için gerekliyse ve bu kişinin duruşmaya getirilmesi mümkün değilse beyanın SEGBİS’le alınması zorunludur.⁵⁵⁴

CMK m. 58/3’te örgüt faaliyeti çerçevesinde işlenen suçlarda hazır bulunma hakkına sahip olanlar olmadan tanıkların dinlenmesinde SEGBİS’in kullanımına yer verilmiştir. Tanık için ağır tehlike hali mevcut veya maddi gerçeğin ortaya çıkarılmasında bir tehlike hali varsa SEGBİS kullanılabilir. Bu fıkra da maddi gerçeğin ortaya çıkarılmasına değinilmiş, tanığın gerçeği bir tehlike altında olmadan

⁵⁵¹ Fatih Birtok, Ceza Muhakemesinde Delil ve İspat, 2.Baskı, Adalet Yayınevi, Ankara, 2017, s.285; Çelikkaya, SEGBİS, s.68; Ünver/ Hakeri, Muhakeme, s.105; Yenisey/ Nuhoglu, Muhakeme, s.548; Şahin/ Göktürk, Muhakeme -II, ss.29-30; Gökçen/ Balcı/ Alşahin/ Çakır, Muhakeme, s.124; Öztürk/ Tezcan/ Erdem/ Gezer/ Kırıt/ Akcan/ Özaydın/ Tütüncü/ Villemin/ Tok, Muhakeme, s.145.

⁵⁵² YCGK 2005/7-144 E 2005/150 K 29.11.2005 tarihli kararında evinde hukuka aykırı arama sonucu Hint keneviri bulunan sanığın ikrarını, hukuka aykırı delilden elde edilen delilin de hukuka aykırı olduğunu öne sürerek aramayla birlikte sanığın ikrarını da hukuka aykırı kabul etmiş ve yargılamada bu delillerin kullanılamayacağına karar vermiştir ; Anglo-Amerikan hukuku zehirli ağacın meyvesi de zehirli tabirini kullanmakta, hukuka aykırı yolla elde edilen delilden yola çıkarak elde edilen delili de hukuka aykırı bulmaktadır. Yenisey/ Nuhoglu, Muhakeme, s.557.

⁵⁵³ Çelikkaya, SEGBİS, s.69.

⁵⁵⁴ Çelikkaya, SEGBİS, s.69.

açıkça dile getirmesi amacıyla SEGBİS'in kullanımı düzenlenmiştir. CMK m. 139/3'te gizli soruşturmacının tanık olarak dinlenmesinde de SEGBİS kullanımı düzenlenmiş, TKK kapsamında gizli soruşturmacının da korunarak tehditlerden uzak, can güvenliğinden emin bir şekilde tanıklık yapması amaçlanmıştır.⁵⁵⁵

Fizik kimliğinin tespiti amacıyla ses ve görüntü kaydı da maddi gerçeğe ulaşmak için getirilen bir düzenlemedir.

CMK m. 94'te yakalanan kişinin SEGBİS'le sorgusu veya ifadesinin alınmasının düzenlenmesiyle de uzun ve gereksiz olan yol tutuklamaları önlenmiş, kişinin yetkili makam tarafından en kısa sürede sorgusunun ve ifadesinin alınması sağlanarak maddi gerçeğin en kısa sürede ortaya çıkarılması amaçlanmıştır.

CMK m. 180/5'te tanık veya bilirkişinin duruşmaya katılamayacağı hallerde tanık ve bilirkişinin naip veya istinabe yoluyla dinlenmesi yerine SEGBİS'le dinlenmesi düzenlenmiştir. Böylelikle yetkili makam dışında tanık ve bilirkişinin dinlenmesi önlenmiş, hükmü verecek olan makam tarafından dinleme amaçlanarak maddi gerçeğe ulaşma kolaylaştırılmıştır. Yetkili makam tarafından dinlenen tanık ve bilirkişinin beyanlarının doğruluğu ve güvenilirliği de yetkili makam tarafından değerlendirilebilecektir.

CMK m. 196/4'te sanığın sorgusunun veya duruşmaya katılmasının zorunlu olduğu hallerde SEGBİS'le sağlanması düzenlenmiştir. Ancak kanun metninde zorunlu hallerden kastedilenin ne olduğuna değinilmemiştir, bu şart hâkim veya mahkemenin takdirine bırakılmıştır. Sanığın duruşmaya katılımı için gereken koşullar öncelikle sağlanmalı buna rağmen duruşmaya katılamayacaksa SEGBİS kullanılmalıdır. Sanık SEGBİS'le meramını anlatacak, savunmasını yapacak, delilleri tartışacak gerekirse yeni delil talebinde de bulunabilecektir. Sanığın duruşmaya hiç gelmemesinden ziyade duruşmaya SEGBİS'le katılımı maddi gerçeğin araştırılması açısından önemlidir.⁵⁵⁶

Ancak bu durum sürekli kullanılarak sanığın duruşmada bizzat bulunma hakkının önüne geçmemeli, sanığın duruşmada hazır edilmesi için gereken her önlem

⁵⁵⁵ CMK m. 58/3 tanığı korumaktan ziyade maddi gerçeğin ortaya çıkarılmasına hizmet etmektedir. Öztürk/ Tezcan/ Erdem/ Gezer/ Kırıt/ Akcan/ Özaydın/ Tütüncü/ Villemin/ Tok, Muhakeme, s.320

⁵⁵⁶ CMK m. 196/4 maddi gerçeğe ulaşmayı sağlayan bir hükümdür. Yurtcan, Yargılama, s. 533.

alınmalıdır. Sanığın sırf cezaevinde olması veya tedavi merkezinde olması SEGBİS'i kullanma zorunluluğuna yol açmamalıdır.

Maddi gerçeğin ortaya çıkarılması bakımından önemli olan delillerden biri de mağdur beyanlarıdır. İsnat edilen bir olayın nasıl gerçekleştiğini en iyi bilenler olaya maruz kalan mağdurlardır. CMK m. 236/2'de suçun etkisiyle psikolojisi bozulmuş çocuk veya mağdurun tekrar tekrar dinlenerek yaşadıklarının hatırlatılmaması ve mağduriyetlerinin artırılmaması amacıyla bir defa dinlenmesi düzenlenmiştir. CMK m.236/5 çocuğun cinsel istismarının vücuda organ veya sair bir cisim sokulmasıyla gerçekleştirildiği durumlarda mağdur çocukların soruşturma evresindeki beyan ve görüntülerin kayda alınmasını düzenlemiştir. Yapılan düzenleme CMK m. 52 kapsamında da değerlendirilebilir. CMK m. 236/6'da ise cinsel saldırı suçunun vücuda organ veya sair bir cisim sokulması suretiyle gerçekleştiği durumlarda mağdur olanların rızası halinde beyanlarının SEGBİS'le alınmasına yer verilmiştir. Olayı bizzat yaşayanlardan olay hakkında alınan beyanların canlılığı SEGBİS'le korunmakta bu durumda maddi gerçeğin çıkarılmasına yardımcı olmaktadır.

CMK m. 219/1'de duruşmada yapılan işlemlerde teknik araç kullanımında kayıtların yazılı tutanağa dönüştürülmeleri düzenlenmiştir. SEGBİS' le kayıt altına alınan ses ve görüntüler vakit geçirilmeksizin tutanak haline getirilmelidir. Böylelikle maddi gerçeğin araştırılması bakımından da tutanağa dönüştürülen SEGBİS kayıtlarına yazılı olarak ulaşılabilir.

7.2. Adil Yargılanma Hakkı ve SEGBİS

Suçla mücadele etmede en başarılı yol suçla hukukla birlikte mücadele etmektir. Hukuk devletlerinde suçun aydınlatılmasında ve maddi gerçeğe ulaşmada kullanılacak tek yol insan haklarına uygun hukukun ihlal edilmediği bir ceza muhakemesidir. Kendi içerisinde birçok hakkı ve ilkeyi barındıran adil yargılanma hakkı ise ceza muhakemesinin temel ilkelerinden biridir.⁵⁵⁷

Adil yargılanma hakkı AİHS m.6'da Anayasa m. 36'da düzenlenmiştir. Adil yargılanma hakkına paralel olarak Anayasa m. 37'de kanuni hâkim ilkesi, Anayasa m. 38'de masumiyet ilkesi, Anayasa m. 19'da makul sürede yargılanma hakkı, Anayasa

⁵⁵⁷ Özen, Muhakeme, s.124; Ünver/ Hakeri, Muhakeme, s.58; Yenisey/ Nuhoglu, Muhakeme, s.82; Özbek/ Doğan/ Bacaksız, Muhakeme, s.50; Öztürk/ Tezcan/ Erdem/ Gezer/ Kırıt/ Akcan/ Özaydın/ Tütüncü/ Villemin/ Tok, Muhakeme, s.124.

m.138’de mahkemelerin bağımsızlığı güvence altına alınmıştır.⁵⁵⁸ Adil yargılanma hakkının düzenlendiği diğer bir uluslararası anlaşma ise Birleşmiş Milletler Medeni ve Siyasi Haklar Sözleşmesi(BMMSHS)⁵⁵⁹ m. 14’tür.⁵⁶⁰

Anayasa ve uluslararası anlaşmalara uygun olarak CMK’da adil yargılanmanın sağlanmasına yönelik gerekli düzenlemeler yapılmış ve çeşitli güvenceler sağlanmıştır. CMK m. 160/2’de açıkça adil yargılanma terimi kullanılmış, adil yargılanmanın sağlanması amacıyla da hâkimin red ve çekinmesi, uzlaşma, duruşma aleniliği ve kanun yolları gibi müesseseler de ayrıca düzenlenmiştir.⁵⁶¹

Adil yargılanma hakkı yargılamanın hakkaniyete uygun ve adil bir şekilde gerçekleşmesini amaçlamaktadır. Bu amaçla AİHS’de adil yargılanma hakkı geniş kapsamlı, birçok ilke ve hakkı bünyesinde barındıran bir hak olarak düzenlenmiştir. AİHS m.6/1’de hem medeni yargılamaya ilişkin hem de ceza yargılamasına ilişkin ilkeler düzenlenmişken, AİHS m.6/2 ve AİHS m.6/3’de ki ilkeler ceza yargılamasına ilişkin özel olarak düzenlenmiştir.

AİHS m.6/1’de kanuni, bağımsız ve tarafsız mahkemede yargılanma hakkı, aleni yargılanma hakkı, makul sürede ve hakkaniyete uygun yargılanma hakkına yer verilmiştir.

AİHS m.6/2’de masumiyet karinesi ayrı olarak düzenlenmiştir.

AİHS m.6/3’de suç isnadı altında bulunan kişilere tanınan asgari güvencelere yer verilmiştir. Bu asgari güvenceler; olan isnadı en kısa sürede anladığı dilde öğrenme hakkı, savunma hazırlanması için gerekli kolaylıklara ve zamana sahip olma hakkı (silahların eşitliği ilkesi), bizzat veya avukat aracılığıyla kendini savunma hakkı, tanık dinletme ve sorgulama hakkı, tercümandan ücretsiz yararlanma hakları olarak sözleşmede yerini almıştır.

⁵⁵⁸ Adem Çelik, Adil Yargılanma Hakkı,1. Baskı, Adalet Yayınevi, Ankara, 2007, ss.27-29; M. Serhat Kaşıkara, Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi Çerçevesinde Adil Yargılanma Hakkı ve Türkiye,1. Baskı, Adalet Yayınevi, Ankara, 2009, ss.87-89; Özen, Muhakeme, s.125; Ünver/ Hakeri, Muhakeme, s.58; Yenisey/ Nuhoglu, Muhakeme, s.82; Gökçen/ Balcı/ Alşahin/ Çakır, Muhakeme, s.119.

⁵⁵⁹ BM Genel Kurul kararıyla 1966 yılında kabul edilen Sözleşmeyi Türkiye 2000 yılında imzalamış Sözleşme 23 Aralık 2003 tarihinden itibaren de ülkemizde uygulanmaya başlanmıştır. <https://insanhaklarimerkezi.bilgi.edu.tr/tr/content/117-medeni-ve-siyasi-haklara-iliskin-uluslararası-sozlesme/> , E.T:10.08.2021.

⁵⁶⁰ Çelikkaya, SEGBİS, s.72.

⁵⁶¹ Kaşıkara, Adil Yargılanma, ss.91-95; Çelikkaya, SEGBİS, s.75.

AİHS m.6/1’de genel ilkelere yer verilmiş, AİHS m.6/2 ve AİHS m.6/3’de ise genel ilkelerin sağlanması amacıyla özel ilkeler düzenlenmiştir. AİHS m.6/2 ve AİHS m.6/3’e aykırılığın olmadığı hallerde dahi genel nitelikte olan AİHS m.6/1’e aykırılığın olup olmadığı üzerinde ayrıca durmak gerekmektedir.⁵⁶²

Ceza muhakemesinde adil yargılanma hakkının önemli bir hak olması sadece birçok ilkeyi bünyesinde barındırmasından⁵⁶³ kaynaklanmamakta ayrıca AYM ve AİHM’ye ihlal iddiasıyla en çok başvurulmuş bir hak olması da adil yargılanma hakkının önemini artırmaktadır. Verilen ihlal kararlarının büyük çoğunluğunu da maalesef adil yargılanma hakkının ihlali oluşturmaktadır.⁵⁶⁴

Yalnızca SEGBİS kullanımının adil yargılanma hakkını ihlal edip etmediği tartışmasının yapılması mümkün değildir. SEGBİS kullanımının adil yargılanma hakkı kapsamında sayılan doğal hâkim ilkesi, alenilik, savunma hakkı tanınması, silahların eşitliği, makul sürede yargılanma, hakkaniyet vb. diğer ilkelerle bir bütün olarak değerlendirilerek ihlal edilip edilmediğinin tespitine gidilmelidir. Hakkaniyete uygun bir yargılamanın gerçekleşip gerçekleşmediği her somut vaka üzerinden ayrı ayrı incelenmeli ve böylelikle karara varılmalıdır. SEGBİS kullanımının adil yargılanma hakkını ihlal edip etmediği aşağıdaki ilgili ilkeler çerçevesinde açıklanacak olup SEGBİS kullanımının bu ilkeleri ihlal edip etmediği üzerinde ayrı ayrı durulacaktır.⁵⁶⁵

7.3. Yasayla Kurulmuş Bağımsız ve Tarafsız Mahkemede Yargılanma Hakkı ve SEGBİS

Anayasa m. 2’de Türkiye Cumhuriyeti’nin demokratik, laik, sosyal bir hukuk devleti olduğu belirtilmiştir. Anayasa m. 9’da ise yargı yetkisinin bağımsız ve tarafsız mahkemelerce kullanılacağı hüküm altına alınmıştır.⁵⁶⁶ Anayasa m. 138’de

⁵⁶² Hakan Karakehya, Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi’nin 6. Maddesi(Adil Yargılanma Hakkı) Bağlamında Ceza Muhakemesinde Duruşma, 1.Baskı, Savaş Yayınevi, Ankara, 2008, ss.38-39.

⁵⁶³ Karakehya, Adil Yargılanma, ss.40-41; Özen, Muhakeme, s.125; Ünver/ Hakeri, Muhakeme, s.60; Özbek/ Doğan/ Bacaksız, Muhakeme, s.51.

⁵⁶⁴ AYM Başkanı Zühtü Arslan 22 Şubat 2021 tarihinde, bireysel başvurularda verilen 14.355 ihlal kararının %63,4’ünün adil yargılanma hakkının ihlali olduğunu belirtmiştir. <https://www.indyturk.com/node/320076/siyaset/aym-ba%C5%9Fkan%C4%B1-arslan-en-%C3%A7ok-hak-ihlali-karar%C4%B1-verilen-ilk-3-ba%C5%9Fvuru-konusunu> , E.T:11.08.2021.

⁵⁶⁵ Çelikkaya, SEGBİS, s.76; Özen, Muhakeme, s.123.

⁵⁶⁶ 21.01.2017 tarihinde 6771 sayılı kanunun 1. Maddesiyle “ve tarafsız” ibaresi metne sonradan dâhil edilmiştir.

mahkemelerin bağımsızlığı düzenlenmiş, bağımsızlıkların sağlanması amacıyla da Anayasa m. 139'da hâkim ve savcı teminatları güvence altına alınmıştır. AİHS m.6/1 ve BMMSHS m.14/1'de bu hususlar düzenlenmiş ve uluslararası hukukta da bu haklar güvence altına alınmıştır.⁵⁶⁷

Yasayla kurulmuş mahkeme, uyuşmazlık konusu olay oluşmadan önce hangi mahkeme tarafından uyuşmazlığın çözüleceğinin önceden bilinmesi, mahkemelerin kuruluş ve yetkileri ile yargılama usullerinin önceden kanunla belirlenmesidir. Yasayla kurulmuş mahkeme aynı zamanda doğal hâkim ilkesini de yansıtmaktadır.⁵⁶⁸

Mahkemelerin bağımsızlığı ve tarafsızlığı ise birbirleriyle yakın konular olmasına rağmen farklıdır. Mahkemelerin bağımsızlığı, kuvvetler ayrılığı ilkesinin sonucu olarak kendini göstermekte yargının başta yasama ve yürütme olmak üzere hiçbir kişi, kurum ve merciinin emri ve baskısı altında olmaması, özerk olması olarak tanımlanmaktadır. Mahkemelerin tarafsızlığı ise hâkimin taraflara eşit mesafede durması, taraf tutmaması, objektif olması olarak tanımlanmaktadır.⁵⁶⁹

CMK m. 94'te yakalanan kişinin yetkili hâkim veya mahkeme önüne çıkarılmaması halinde SEGBİS'le ifadesinin alınması ve sorgusunun yapılması düzenlenmiştir. Kişinin ifadesinin veya sorgusunun naip ve istinabe yoluyla başka bir merci tarafından yapılması yerine SEGBİS'le bizzat yetkili merci tarafından yapılması sağlanmıştır. Naip hâkim veya istinabe usulünün uygulandığı hallerde kişinin hangi hâkim veya hangi mahkeme tarafından dinleneceğinin önceden bilinmesi söz konusu değildir. SEGBİS düzenlemesiyle var olan belirsizlikler ve yetkisiz merci tarafından yapılan dinlemeler önlenmiş, önceden kanunla kurulmuş ve yetkilendirilmiş merci önüne kişinin çıkarılması ve beyanının yetkili merci tarafından alınması sağlanmıştır. CMK

⁵⁶⁷ Özen, Muhakeme, s.127; Ünver/ Hakeri, Muhakeme, s.61; Yenisey/ Nuhoğlu, Muhakeme, s.83; Gökçen/ Balcı/ Alşahin/ Çakır, Muhakeme, ss.127-128; Özbek/ Doğan/ Bacaksız, Muhakeme, s.70; Öztürk/ Tezcan/ Erdem/ Gezer/ Kırıt/ Akcan/ Özaydın/ Tütüncü/ Villemin/ Tok, Muhakeme, s.125.

⁵⁶⁸ Doğal hâkim ilkesi, kişilerin önceden hangi mahkemede yargılanacağını bilmesini sağlayarak kişinin tarafsız ve bağımsız mahkemelerce, yargılanma haklarının güvence altına alınarak yargılanmasını sağlamaktadır. Kaşıkara, Adil Yargılanma, s.126; Özen, Muhakeme, s.157; Özbek/ Doğan/ Bacaksız, Muhakeme, s.70; Öztürk/ Tezcan/ Erdem/ Gezer/ Kırıt/ Akcan/ Özaydın/ Tütüncü/ Villemin/ Tok, Muhakeme, s.126.

⁵⁶⁹ Sibel İncoğlu, Adil Yargılanma Hakkı Anayasa Mahkemesine Bireysel Başvuru El Kitapları Serisi-4, 2018, ss.79-80; Özen, Muhakeme, s.127; Gökçen/ Balcı/ Alşahin/ Çakır, Muhakeme, s.128; Özbek/ Doğan/ Bacaksız, Muhakeme, s.69; Öztürk/ Tezcan/ Erdem/ Gezer/ Kırıt/ Akcan/ Özaydın/ Tütüncü/ Villemin/ Tok, Muhakeme, ss.136-137.

m. 180’de tanık ve bilirkişilerin istinabe ve naiple dinlenmesi yerine SEGBİS kullanımına öncelik verilmesi de bu kapsamda değerlendirilmelidir.

Naip veya istinabe yoluyla dinlemelerde kişilerin beyanları tutanak altına alınıyor sonrasında tutanaklar yetkili mahkemeye gönderiliyor, yetkili mahkeme bu tutanakları değerlendirdikten sonra bir karara varıyordu. SEGBİS’le artık böyle meşakkatli bir dönem de sona ermiş kişilerin direkt karar verecek olan yetkili mahkeme tarafından dinlenmesinin yolu açılmıştır.

7.4. Duruşmanın Açıklığı İlkesi (Aleniyet) ve SEGBİS

AIHS m.6/1 ve BMMSHS m.14’de aleniyet ilkesine değinilmiş, Anayasa m. 141/1 ve CMK m. 182’de duruşmaların herkese açıklığı hüküm altına alınmış bazı hallerde ise duruşmaların kapalı yapılabileceği düzenlenmiştir.⁵⁷⁰

Aleniyet ilkesinin amaçları yargının halk tarafından denetimini sağlamak, hâkimin bağımsızlık ve tarafsızlığını güçlendirmek, kamunun adli olaylar hakkında doğru eksiksiz şüphesiz bilgi alma hakkını sağlamak, toplumda suç işlemenin önlenmesini sağlamak ve kamu düzen ve güvenliğini korumaktır.⁵⁷¹

Aleniyet ilkesi özellikle kovuşturma aşamasında duruşmalar için düzenlenmiş bir ilkedir. Zira soruşturma aşamasında gizlilik hâkimken tam tersi kovuşturma aşamasında açıklık kuraldır. İlke yalnızca duruşmaların aleni olarak görülmesini değil aynı zamanda hükmün de aleni olarak verilmesini düzenlemektedir. Aleniyet ilkesi yapılan yargılamayı ister yargılamanın tarafı olsun ister 3. bir kişi olsun isteyen herkesin izleyebilmesini, duruşma salonuna kişilerin bir kısıtlama olmadan

⁵⁷⁰ AIHS m.6/1’de kapalı duruşma yapılabilecek haller, ahlak, , kamu düzeni, ulusal güvenlik yararına, küçüklerin çıkarları, tarafların özel hayatlarının gizliliğinin gerekli olması veya aleniyetin adil yargılamaya zarar verebileceği kimi özel durumlarda mahkemece karar verildiği haller olarak sayılmışken, Anayasa ve CMK’ da bu haller genel ahlak ve kamu güvenliğinin gerekli kıldığı haller olarak sayılmıştır. Ancak kapalı duruşmalarda dahi gerekçeli karar ile hükmün açık duruşmada açıklanması öngörülmüştür.18 yaşını doldurmamış sanıklar için de duruşmanın kapalı yapılması zorunludur. Özen, Muhakeme, s.148; Ünver/ Hakeri, Muhakeme, ss.92-93; Şahin/ Göktürk, Muhakeme -II, ss.118-120; Gökçen/ Balcı/ Alşahin/ Çakır, Muhakeme, s.134; Özbek/ Doğan/ Bacaksız, Muhakeme, s.75; Öztürk/ Tezcan/ Erdem/ Gezer/ Kırıt/ Akcan/ Özaydın/ Tütüncü/ Villemin/ Tok, Muhakeme, s.130.

⁵⁷¹ Cüneyd Altıparmak, “Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi Altıncı Maddesi Kapsamında Adil Yargılanma Hakkının Esasları”, TBB Dergisi, S:63, 2006, s.255; Çelikkaya, SEGBİS, s.77; Özen, Muhakeme, s.148; Ünver/ Hakeri, Muhakeme, s.89; Gökçen/ Balcı/ Alşahin/ Çakır, Muhakeme, s.134; Öztürk/ Tezcan/ Erdem/ Gezer/ Kırıt/ Akcan/ Özaydın/ Tütüncü/ Villemin/ Tok, Muhakeme, s.140; Faruk Erem, Ceza Usulü Hukuku,2. Bası, Ajans- Türk Matbaacılık Sanayii, Ankara, 1968, s.240.

girebilmesini sağlamaktadır.⁵⁷² Böylelikle adaletin sağlanmasıyla yetinilmeyerek sağlanan adaletin halka gösterilmesi adaletin görünür kılınması amaçlanmıştır.

CMK m.196'da sanığın duruşmadan bağışık tutulacağı haller gösterilmiştir. CMK m.196/5'te hastanede veya tutukevinde bulunan sanığın duruşmadan bağışıklığı düzenlenmiştir. Sanık duruşmadan bağışık tutulsa dahi sanığın duruşmaya katılımının SEGBİS'le sağlanması CMK m. 196/4 gereğince mümkündür. Yönetmelik hükümlerine göre de ceza infaz kurumunda bulunan, tedavi kurumunda bulunan veya yargı çevresi dışında bulunan sanığın duruşmaya hiç katılmamasından ziyade, duruşmaya SEGBİS'le katılımının sağlanması aleniyet ilkesinin sağlanması açısından önemlidir. Sanık duruşmaya SEGBİS'le katılarak anbean duruşmayı izleyebilecek, duruşmaya aktif olarak katılabilecek, duruşmada bulunan diğer süjelerle iletişime geçebilecektir.

CMK m. 58/3'te tanığın, CMK m.139'da gizli soruşturmacının duruşmada dinlenmesi sırasında korunmalarının sağlanması için duruşmada hazır bulunma hakkına sahip olmadan dinlenebilecekleri ve bu dinlemelerde SEGBİS'ten faydalanılacağı belirtilmiştir. Tanık veya gizli soruşturmacı duruşmadan farklı bir yerde olacak ses ve görüntüsü ise duruşma salonuna aktarılabilecek duruşma salonunda bulunan sanık, müdafî, savcı, vekil, katılan kim varsa onlar tarafından izlenecektir. Tanığın ve gizli soruşturmacının naip hâkim yerine SEGBİS'le dinlenmesi aleniyetin sağlanması açısından daha yerindedir. Tanığın veya gizli soruşturmacının sanık, müdafî, katılan, vekil olmadan duruşma salonu dışında dinlenmesi aleniyetlik ilkesine aykırı gibi gözükse de aleniyetlik istisnaların olmadığı bir ilke değildir. Hem AİHS hem Anayasa ve CMK'da aleniyetlik ilkesinin istisnalarına değinilmiş genel ahlak, kamu düzeni, küçüğün yararı, özel hayatın gizliliği durumlarında aleniyet ilkesinden uzaklaşmıştır.⁵⁷³ Tanığın ve gizli soruşturmacının korunması gereken durumlarda da gereken korumanın sağlanması için hazır bulunanlar olmadan dinlenme sağlanmalı

⁵⁷² Gökçe Tunç, "Ceza Muhakemesi Hukukunda Aleniyet İlkesi", Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Kamu Hukuku ABD, Yüksek Lisans Tezi, Isparta, 2018, s.9-14; Çelikkaya, SEGBİS, ss.77-78; Özen, Muhakeme, s.148; Ünver/ Hakeri, Muhakeme, s.90; Yenisey/ Nuhoğlu, Muhakeme, s.85; Şahin/ Göktürk, Muhakeme -II, ss.117-118; Toroslu/ Feyzioğlu, Muhakeme, s.333; Gökçen/ Balcı/ Alşahin/ Çakır, Muhakeme, s.135; Öztürk/ Tezcan/ Erdem/ Gezer/ Kırıt/ Akcan/ Özeydin/ Tütüncü/ Villemin/ Tok, Muhakeme, s.141.

⁵⁷³ Bu durumlarda aleniyetin sınırlanması ve SEGBİS kullanılması hak ihlaline neden olmamaktadır. Nesibe Kurt Konca, "Medeni Usul Hukukunda Sesli ve Görüntülü Bilişim Sistemi", Çankaya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Özel Hukuk ABD, Yüksek Lisans Tezi, Ankara, 2019, s. 100.

ancak bu dinlenmenin de duruşmaya aktarımı gerçekleşmelidir. Dinlemenin aktarımının sağlanması ise ancak SEGBİS’le mümkündür. Ses ve görüntü aktarımının en iyi şekilde yapılması gerekli olup her türlü teknik donanım sağlanmalı, ses ve görüntü kesiksiz, tam ve doğru bir şekilde aktarılmalıdır.

CMK m.180/1’de tanık ve bilirkişinin duruşmada bulunma olanağı olmadığı hallerde naip veya istinabeyle dinlenmesi düzenlenmiş hemen ardından CMK m.180/5’te ise SEGBİS imkânıyla dinleme yapılabiliyorsa naip veya istinabe yerine SEGBİS’le dinleme yapılmasına öncelik verilmiştir. SEGBİS’te yetkili mahkeme önünde dava görülürken, naip veya istinabede yetkisiz makam söz sahibi olacaktır.

CMK m. 236/5’te cinsel suçlardan mağdur olan çocukların mağduriyetlerinin artırılmaması amacıyla sadece soruşturma aşamasında SEGBİS’le dinlenilmesi yeterli görülmüş ancak zorunluluk halinde kovuşturma aşamasında naip hâkim tarafından tekrar dinlenilebileceği düzenlenmiştir. Cinsel suç mağduru olan çocukların korunması amacıyla zorunluluk hallerinde kovuşturma aşamasında duruşmaya getirilmeleri gerekli görülmemiş onun yerine naip hâkimin dinlemesiyle yetinilmiştir. Tanık veya gizli soruşturmacının duruşmada SEGBİS’le dinlenmesi usulü cinsel suç mağduru çocuk bakımından neden uygulanmadığı anlaşılmamıştır. SEGBİS’ten ziyade naip hâkim tarafından dinleme aleniyet ilkesine daha çok zarar verecektir. Mağdurun heyetteki bir hâkim tarafından dinlenmesinden ziyade ses ve görüntüsünün duruşmada bulunanlara aktarımının sağlanması ve beyanlarının duruşmada bulunanlar tarafından bizzat öğrenilmesi aleniyet ilkesine daha uygun olmakla birlikte mağdur çocuğun duruşma ortamından ayrı tutularak beyanının alınması da onun mağduriyetini önleyecektir.

Davayı takip eden 3. kişilerin dava hakkında bilgi sahibi olmaları naip veya istinabede zorlaşacaktır. Zira dinlemenin hangi üye veya hangi mahkeme tarafından yapılacağı bilgisine sahip olamayacaklar ve işleme katılamayacaklar böylelikle davayı takip etmeleri de zorlaşacaktır. Bu durum duruşmaların aleniyetliğine gölge düşürecektir. SEGBİS’in kullanıldığı hallerde ise hangi mahkeme tarafından işlemlerin yapılacağı daha önceden bilindiği için 3. kişiler duruşma salonunda bulunarak davayı anlık olarak takip edebileceklerdir. Ancak SEGBİS kullanımında yaşanan bağlantı kesikliği ve teknik sorunlar 3. kişilerin duruşmayı rahat bir şekilde takip etmelerini zorlaştıracaktır.

SEGBİS kullanımından ziyade kişilerin bizzat duruşmada bulunmaları, 3. kişiler bakımından aleniyetliği daha fazla sağlayacaktır.⁵⁷⁴

Kanaatimizce her ne kadar SEGBİS aleniyetlik ilkesinin sağlanması bakımından istinabe veya naiplikten daha önde olsa da SEGBİS kişinin bizzat duruşmada bulunması kadar aleniyetliği sağlayamaz. Kişinin bizzat duruşmada bulunması için gereken her şey yapılmalı bu mümkün olmadığı hallerde ancak SEGBİS'e başvurulmalıdır. Sanığın duruşmada bulunan diğer süjelerle iletişimde aracıya yer verilmemeli, iletişim yüz yüze, birebir ve sağlıklı olmalıdır. Ancak zorunluluk halleri kapsamında ikinci çare olarak kişilerin dinlenmesinde SEGBİS kullanılmalı mümkün olduğu müddetçe naip ve istinabeye başvurulmamalıdır.⁵⁷⁵

7.5. Makul Sürede Yargılanma Hakkı ve SEGBİS

AİHS m.6/1 ve BMMSHS m.14'de herkesin davasının makul bir süre içinde görülmesini isteme hakkına sahip olduğuna değinilmiştir. Anayasa m. 36'da adil yargılanma hakkı içinde makul sürede yargılanma hakkı zımni olarak tanınmış ayrıca Anayasa m. 141'de yargının görevlerinden birinin davaların mümkün olan süratle sonuçlandırılması olduğuna değinilmiştir.⁵⁷⁶ CMK m.190'da duruşmaya ara verilmeden devam edileceği ancak istisnai olarak zorunlu hallerde makul süreyi aşmamak koşuluyla duruşmaya ara verilebileceği düzenlenmiştir. Ceza muhakemesinde yargılamanın makul sürede tamamlanmasının amacı AİHM

⁵⁷⁴ Çelikkaya, SEGBİS, ss.83-84; Aleniyetlik en çok bizzat yargılamaya katılımla sağlanmasına rağmen bunun mümkün olmaması halinde teknolojiden yararlanılmalı ve SEGBİS kullanılmalıdır. Konca, "Sesli ve Görüntülü", s.63; Aleniyetlik, duruşmalarda ses ve görüntünün anlık aktarılması ve salon kapılarının açık bırakılmasıyla mümkündür. Emre Kıyak, "Duruşmada Etkinlik Kazanan Yargılama İlkeleri ile Usuli Müktesep Hak Işığında Türk Hukuk Yargılamasında Eş Zamanlı Ses ve Görüntü Aktarımıyla Duruşma Yapılmasının Olması Gereken Sınırları", BUHFD, C:16, S:205, 2021, ss.1485-1486.

⁵⁷⁵ Çelikkaya, SEGBİS, s.84; Aksi görüş, SEGBİS kullanımı aleniyetliği zedelememektedir. Tunç, "Aleniyet", s.76; Aksi görüş, SEGBİS kaydının yapılması tanıkların ve mağdurların yalan beyanda bulunmalarını önleyecek ve ifadelerinin daha etkili alınmasına neden olacak ve aleniyetlik sağlanacaktır. Aydın, "Ses ve Görüntü", s.2121; Aksi görüş, teknolojiden yararlanılması aleniyetliği ihlal etmemektedir. Selçuk Öztekin, "Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nun Aleniyet İlkesine İlişkin 28 inci Maddesi ile Ses ve Görüntü Nakledilmesi Yoluyla Veya Başka Yerde Duruşma İcrasına İlişkin 149 uncu Maddesinde 7151 Sayılı Kanunla Yapılan Değişiklikler Hakkında Bazı Düşünceler", Adalet Dergisi, C:1, S:66, 2021, s.655.

⁵⁷⁶ Özen, Muhakeme, s.158; Ünver/ Hakeri, Muhakeme, s.67; Yenisey/ Nuhoglu, Muhakeme, s.85; Şahin/ Göktürk, Muhakeme -II, s.115; Karakehya, Muhakeme, s. 529; Özbek/ Doğan/ Bacaksız, Muhakeme, s.54; Öztürk/ Tezcan/ Erdem/ Gezer/ Kırıt/ Akcan/ Özaydın/ Tütüncü/ Villemine/ Tok, Muhakeme, s.126; Ayşe Özkan Duvan, "Bireysel Başvuru Kararlarında Makul Sürede Yargılanma Hakkı", AÜHFD, C:68, S:1, 2019, s.298.

Yönetmelik'te soruşturma ve kovuşturma aşamasında bulunamayanların, ceza infaz kurumunda bulunanların, tedavi kurumlarında bulunanların, yargı çevresi dışında bulunanların SEGBİS'le dinlenebilecekleri ve duruşmalara SEGBİS'le katılabilecekleri düzenlenmiştir. Yargılamanın tarafları böylelikle fiziksel olarak yetkili merci önüne çıkarılmasalar da SEGBİS sayesinde dinlenebilecek; işlemlerin, duruşmaların uzaması, ertelenmesi önlenerek böylelikle yargılama süresinin uzaması engellenecektir.⁵⁸²

CMK m.94'te yargı çevresi dışında yakalanan kişinin yetkili mercii önüne çıkarılmasında SEGBİS kullanımı söz konusudur. Böylelikle kişinin yetkili merciin önüne getirilene kadar özgürlüğünden yoksun bırakılması önlenmiş, günlerce yollarda ve tutuklu olarak geçecek süre ortadan kaldırılmıştır. SEGBİS kullanımıyla yakalanan kişinin özgürlük ve güvenlik hakkı korunmakla birlikte, yolda geçecek süre de bertaraf edilerek yargılama süresinin uzaması engellenmiştir.⁵⁸³ SEGBİS kullanıldığı durumlarda bir yazılı tutanak hazırlanmalı ve tutanak UYAP'a kaydedilmelidir. Bu sürenin ne kadar olacağı ise tam olarak belirtilmemekle birlikte CMK m.169'a göre soruşturma evresinde her işlem tutanağa bağlanmalı, kovuşturma evresinde ise CMK m.219'a göre vakit geçirilmeksizin tutanak hazırlanmalıdır denmektedir. SEGBİS kayıtlarının ancak tutanağa dönüştürüldükten sonra dava dosyasına konulmasıyla taraflarca kullanılabileceği göz önünde bulundurulduğunda, duruşmalarda SEGBİS kullanıldığı hallerde en kısa sürede tutanağa dönüştürülmediği zaman makul sürede yargılanma hakkının ihlali söz konusu olacaktır.

SEGBİS kullanımında teknik esaslara da dikkat edilmelidir. Ses ve görüntü en iyi şekilde iletilmeli, kaydedilmeli ve en kısa sürede tutanağa dönüştürülmelidir. Teknik sorunlardan dolayı aksaklık yaşanması halinde yargılanmanın uzun sürmesi halinde sorumlu Adalet Bakanlığı olacağından bu durumda makul sürede yargılanma hakkının ihlali tartışması yapılabilecektir.

Ceza yargılamasında UYAP kullanımıyla artık her bilgi ve belgeye kısa süre içerisinde bir tıkla ulaşılabilir. UYAP'ta SEGBİS kullanımıyla da ceza muhakemesinin

⁵⁸² Konca, "Sesli ve Görüntülü", s.59.

⁵⁸³ Bu düzenleme makul sürede yargılanma hakkından ziyade kişi özgürlüğü ve güvenliği hakkını güvence altına almaktadır. Bu madde kapsamında SEGBİS kullanımı süreyi kısaltmamaktadır. Çelikkaya, SEGBİS, s.107.

en kısa sürede tamamlanması amaçlanmaktadır. Ancak yargılamanın makul sürede olması kısa sürmesi anlamına asla gelmemektedir. Her ne kadar SEGBİS’le işlemler kısa sürede halledilse de maddi gerçeğe ulaşmada adil yargılanma hakkı kapsamında diğer ilkeler göz ardı edilmemelidir. Yargılamanın uzun sürmesi ne kadar tehlikeliyse de yargılamanın gereğinden kısa sürmesi de o kadar tehlikelidir. Esas olan yargılamanın davanın niteliğine uygun, makul bir süre içinde bitirilmesidir. SEGBİS kullanımında kanun ve yönetmelik hükümlerine dikkat edilmelidir. SEGBİS’in hukuk dışı kullanımından sakınılmalı, doğrudan doğrualık, çelişmeli muhakeme, yargılamaya etkili katılım ilkeleri çerçevesinde kullanımına özen gösterilmelidir.⁵⁸⁴

7.6. Hakkaniyete Uygun Yargılanma Hakkı ve SEGBİS

AİHS m.6 ve İnsan Hakları Evrensel Bildirgesi (İHEB) m.10’da hakkaniyete uygun yargılanma ilkesi yer almaktadır. Adil yargılanma hakkı kapsamında yer alan ilke, yargılamanın adil ve hakkaniyete uygun bir şekilde yürütülmesini amaçlamaktadır. Adil yargılanma hakkı kapsamında diğer ilkelerle ilişkili olan bu ilke zımnen bazı hak ve ilkeleri de bünyesinde barındırdığından dolayı geniş kapsamlı bir ilkedir. Çelişmeli yargılama, silahların eşitliği, yargılamaya etkin katılım, gerekçeli karar, hukuki kesinlik, susma, kendi aleyhine beyanda bulunmama, hakkaniyete uygun yargılanma hakkı kapsamında değerlendirilmektedir.⁵⁸⁵

Anayasa m. 38/5’te susma ve aleyhe konuşmama hakkı, Anayasa m. 38/6’da hukuka uygun delil, Anayasa m.141/3’te gerekçeli karar hakları Anayasal güvence altında olmakla birlikte açıkça belirtilmeyen ancak AİHM tarafından zımnen kabul edilen diğer haklar da Anayasa m. 36 adil yargılanma hakkı kapsamında değerlendirilmelidir.

Hakkaniyete uygun yargılanma hakkı aynı zamanda hukuk devletinin de vazgeçilmez bir parçası olduğundan zımnen kabul edilen hakların açıkça Anayasa da yazmadığından bahisle anayasal güvenceden yoksun olduğu sonucuna varılmamaktadır.⁵⁸⁶ AYM, Anayasa’da açıkça hakkaniyete uygun yargılanma hakkı düzenlenmemiş bile olsa hakkaniyete uygun yargılanma hakkının AİHS’de

⁵⁸⁴ Çelikkaya, SEGBİS, s.108.

⁵⁸⁵ Çelik, Adil Yargılanma Hakkı, ss.81-84.

⁵⁸⁶ İncoğlu, Adil Yargılanma, ss.111-115.

düzenlenmiş olduğunu ve Anayasa m.36 kapsamında adil yargılanma hakkının güvencesi altında olduğunu belirtmektedir.⁵⁸⁷

7.6.1. Çelişmeli yargılama ilkesi ve SEGBİS

Zımnen kabul edilen ilkelerden olan çelişmeli yargılama ilkesi, ceza muhakemesinin yüzlerce yıllık gelişmesi sonucunda ortaya çıkan evrensel bir ilkesidir. Çelişmeli yargılama ilkesi maddi gerçeğe ulaşmak için bir araç olduğu kadar muhakemeye katılan süjeler için de aynı zamanda bir güvencedir. Çelişmeli yargılama ilkesi, muhakemeye katılan süjelerin delil, görüş, mütalaaların karşılıklı olarak bildirilmesi ve tarafların bu görüşlerle ilgili karşılıklı yorum yapma hakkına sahip olmalarıdır.⁵⁸⁸ Hem iddia makamı hem savunma makamı dosyada bulunan tüm deliller hakkında bilgi sahibi olabilmeli, deliller hakkında görüşlerini serbestçe ifade edebilmelidir. Ceza muhakemesinde hüküm iddia, savunma ve yargılama makamlarının kolektif hareket etmesi sonucu verilmektedir. İddia ve savunma makamları delillerini, beyanlarını ortaya koyacak, bu deliller ve beyanlar karşılıklı tartışılacak ve yargılama makamı bu tartışma sonucu bir karara varacaktır.⁵⁸⁹

İlke kural olarak kovuşturma aşaması için geçerliliğe sahiptir. Soruşturma aşamasında gizlilik esas olduğundan ve savcı soruşturma aşamasında etkin pozisyonunda olduğundan soruşturma aşamasında çelişmeli yargılama ilkesinin geçerliliği bulunmamaktadır. Ancak soruşturma aşamasında toplanan deliller kovuşturma aşamasında dosyaya girdiklerinde artık çelişmeli yargılama ilkesi devreye girecek ve taraflar belge, delil ve bilgiler hakkında görüş sunabileceklerdir.⁵⁹⁰

Her ne kadar CMK da açıkça ilkeden bahsedilmese de çelişmeli yargılama ilkesinin sağlanması amacıyla birçok hüküm düzenlenmiştir. CMK m. 201’de savcı ve müdafîye tanığa doğrudan, sanık ve katılanlara da hâkim aracılığıyla soru sorma hakkı tanınmış, böylelikle tanığın beyanlarının doğruluğunun taraflarca denetlenmesi

⁵⁸⁷ Binnaz Demirbaş ve Haydar Ceylan AYM Başvurusu (Başvuru No:2014/13419, Karar Tarih:07/03/2018), <https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/BB/2014/13419>, E.T:24.08.2021; Çelikkaya, SEGBİS, s.113.

⁵⁸⁸ Hakan Kaşka/Zeynep Büşra Şenyiğit, “Türk Ceza Muhakemesi Mevzuatındaki Bazı Hükümlerin Çelişme İlkesi Açısından Değerlendirilmesi”, S.D.Ü. Hukuk Fakültesi Dergisi, C:3, S:2, 2013, ss.134-137; Toroslu/ Feyzioğlu, Muhakeme, s.24; Öztekin Tosun, Türk Suç Muhakemesi Hukuku Dersleri, Sulhi Garan Matbaası, İstanbul,1971, s.414.

⁵⁸⁹ Çelikkaya, SEGBİS, s.113; Toroslu/ Feyzioğlu, Muhakeme, s.24.

⁵⁹⁰ Çelikkaya, SEGBİS, s.115.

sağlanmıştır. CMK m.215 ve CMK m.216’da her bir delilden sonra tarafların delille ilgili görüşlerinin alınması düzenlenmiş böylelikle her tarafa söz hakkı verilerek delillerin karşılıklı olarak tartışılması sağlanmıştır.⁵⁹¹

Çelişmeli yargılama ilkesi, silahların eşitliği ilkesiyle yakından ilişkili olmakla birlikte aynı değildir. Silahların eşitliği ilkesi, iddia ve savunma makamının ceza muhakemesinde eşit olanaklara sahip olmasıdır. Silahların eşitliği ilkesi çelişmeli yargılama ilkesinin sağlanması için kabul edilmiş bir ilke olup kapsam bakımından çelişmeli yargılama ilkesi silahların eşitliği ilkesini de bünyesinde barındırmaktadır.⁵⁹² Hazır bulunanların dinlenmesinden ziyade duruşmada hazır bulunmayanların dinlenmesinde SEGBİS kullanımının çelişmeli yargılama ilkesi bakımından değerlendirilmesi gerekmektedir. Sırf SEGBİS’le dinleme yapılması çelişmeli yargılama ilkesini ihlal ettiği sonucuna varılmamalıdır.⁵⁹³ SEGBİS kullanımının çelişmeli yargılama ilkesi bakımından değerlendirilmesi yapılırken SEGBİS’in nasıl uygulandığına, başka hakları, ilkeleri ihlal edip etmediğine, tarafların etkili bir şekilde muhakemeye katılımların sağlanıp sağlanmadığına da dikkat edilmeli, bütün bir şekilde değerlendirme yapılmalıdır.

CMK m. 52,58,180, 139 kapsamında tanığın, bilirkişinin SEGBİS’le dinlenmelerinde ses ve görüntü aktarımı anlık, kesintisiz, pürüzsüz şekilde gerçekleşiyorsa duruşmada bulunan sanık, katılan, vekil, müdafî, savcı ve diğer sùjeler tanıkların dediklerini anlayıp onlara karşı sorular yöneltebiliyor, tanık beyanlarının doğruluğı değerlendirilebiliyor, beyanlar hakkında karşılıklı tartışmalar sağlanabiliyorsa çelişmeli yargılama ilkesi bizzat gerçekleşiyor demektir. Bu durum ilkeye bir zarar vermemektedir. Ancak tam tersi olarak bağlantıda sorunlar yaşanıyor, tanıkların bilirkişilerin dedikleri tam anlaşılmayıp eksik anlaşıyorsa; muhakemenin iki tarafı olan iddia ve savunma makamı görüşlerini tez ve antitezlerini uygun bir şekilde ileri süremeyecek, muhakemede etkin bir çelişme ortamı da sağlanamayacaktır. Böylesi bir

⁵⁹¹ Karakehya, Adil Yargılanma, s.225; Çelikkaya, SEGBİS, s.114; Toroslu/ Feyzioğlu, Muhakeme, s.231; Tosun, Muhakeme, s.422.

⁵⁹² Karakehya, Adil Yargılanma, s.222; Çelikkaya, SEGBİS, s.115.

⁵⁹³ Çelikkaya, SEGBİS, ss.116-117.

durum da çelişmeli yargılama ilkesine zarar verecektir.⁵⁹⁴ CMK m. 94, 196 kapsamında sanığın sorgusunun yapılması veya duruşmaya SEGBİS’le katılması halinde sanık duruşmaya etkin bir şekilde katılabiliyorsa, duruşmada konuşulanları, yaşananları net bir biçimde algılıyor ve bunlara karşı görüş, düşünce ve itirazlarını beyan edebiliyor bu itirazları da mahkemede bulunanlar tarafından net bir şekilde anlaşılıyorsa; duruşmada bulunanlar da sanığın beyanları hakkında görüşlerini dile getiriyor ve karşı görüşlerin tartışılması için uygun bir ortam sağlanıyor, kimsenin söz hakkı kısıtlanmıyorsa bu durumda çelişmeli yargılama ilkesi açısından sorun teşkil etmeyecektir.⁵⁹⁵ Ancak aksi bir durum söz konusu olduğunda ilke zarar görecektir.⁵⁹⁶

Duruşmada kişilerin beyanlarının açık bir şekilde tutanağa yazdırılması yerine aleyhe hususları kabul etmiyoruz, şeklinde matbu olarak tutanağa yazdırılması çelişme ilkesi baştan tehlikeye düşürmektedir. Matbu şekilde tutanak düzenlenmesi yerine SEGBİS kullanımıyla ses ve görüntü kaydının yapılması halinde beyanların eksiksiz olarak kayda geçmesi çelişmeli yargılama ilkesine katkı sağlayacaktır.⁵⁹⁷ Ancak ilgililere ses ve görüntü kayıtlarından ziyade kayıtların tutanağa dönüştürülmüş halinin verilmesi, Yönetmelik m. 8’e göre ilgililere kayıtları ancak belli şartlar altında izleme imkânı sunulması, kayıtların yazılı hale dönüştürülürken eksik hususların olma ihtimalinin bulunması, görüntünün yazıya dönüştürülmesinde yaşanan sorunlar, jest ve mimiklerin yazıyla ifade edilmesindeki sıkıntılar çelişmeli yargılama ilkesinin sağlanması zorlaştıracaktır.

7.6.2. Silahların eşitliği ilkesi ve SEGBİS

Hakkaniyete uygun yargılanma kapsamında ilk ve önemli olarak değerlendirilen ilkelerden biri de silahların eşitliği ilkesidir.⁵⁹⁸ Silahların eşitliği ilkesinin ilk uygulandığı dava Neumeister/Avusturya davası⁵⁹⁹ olmuş dava komisyon tarafından

⁵⁹⁴ SEGBİS’le elde edilen delillerin taraflardan birine verilip diğerine verilmemesi veya SEGBİS’le ilgili bir tarafın görüşünün diğer tarafa iletilmemesi hem çelişme hem de silahların eşitliği ilkesini zedelemektedir. Çelikkaya, SEGBİS, s.117.

⁵⁹⁵ Çelikkaya, SEGBİS, s.117.

⁵⁹⁶ Aksi görüş SEGBİS duruşmaya gelemeyecek kişilerin duruşmaya katılımını sağladığından çelişmeli yargılama ilkesine katkı sağlamaktadır. Özdemir, “Yakalama”, s.115.

⁵⁹⁷ Çelikkaya, SEGBİS, s.117.

⁵⁹⁸ Feyyaz Gölcüklü, “Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi’nde Adil Yargılanma”,1994, s.218; Ünver/Hakeri, Muhakeme, s.61.

⁵⁹⁹ AİHM 1936/63 sayılı ve 07.05.1974 tarihli Neumeister/Avusturya Davası İngilizce metin, [https://hudoc.echr.coe.int/tur#{%22display%22:\[%220%22\],%22languageisocode%22:\[%22ENG%22](https://hudoc.echr.coe.int/tur#{%22display%22:[%220%22],%22languageisocode%22:[%22ENG%22)

ortaya konulan ilke sonrasında mahkeme tarafından bolca atıf yapılan bir ilkeye dönüşmüştür.⁶⁰⁰

Çelişme ilkesiyle hem iddia hem de savunma makamına her ne kadar söz hakkı tanınmış olsa da her iki tarafın tez ve antitezlerini sunarken aynı imkânlarla sahip olmasını sağlayan, iddia veya savunmadan herhangi birine ayrıcalık tanımayan, her ikisinin de mahkeme önünde eşit olmasını sağlayan bir ilkeye ihtiyaç vardır ki bu ilkede silahların eşitliği ilkesidir. İlkeyle ulaşılmak istenen her iki tarafın da mahkeme önünde sahip oldukları hak ve yükümlülükler arasında bir fark olmadan eşitliğin sağlanması ve bu sağlanan eşitliğin de tüm yargılama süreci boyunca korunarak, taraflara yargılama makamı önünde herhangi bir ayrıcalık tanınmamasıdır.⁶⁰¹ İddia ve savunma makamı tarafından tez ve antitezlerin dayandığı deliller ortaya konularak tartışma ve delilleri çürütme imkânı sağlanacak, taraflar arasında birinin diğerine karşı dezavantajlı durumda olması önlenerek, her iki tarafın da dosya hakkında bilgi sahibi olma, beyanda ve itirazda bulunma hakları mevcut olacaktır.⁶⁰² AİHS m.6/3'te sanığa verilen haklar, hukuk bilgisi bakımından eşit olmayan sanığın, savcıya karşı korunmasında bir güvence teşkil etmektedir. İtirazda bulunma, tanık dinletme, bilirkişi uzman mütalaası isteme, dosyaya ulaşma, bilgi ve örnek alma hakları eşitliğin sağlanması anlamında sanığa tanınan haklardır. Yargılamanın adil ve doğru bir şekilde yürütülmesi de böylelikle yerine getirilmiş olacaktır.⁶⁰³ Silahların eşitliği ilkesinde mağdur ile sanığın da eşitliği sağlanmalı, mağdurun korunması amaçlanırken sanığın savunma hakkı ihlal edilmemeli ve ikisi arasındaki denge korunmalıdır. İlke sadece savcı ve sanık arasından ziyade sanık ve mağdur arasında da bulunmalıdır.⁶⁰⁴

[\[.%%22appno%%22:\[%221936/63%%22\].%%22documentcollectionid%%22:\[%22CHAMBER%%22\].%%22itemid%%22:\[%22001-57543%%22\]\]](#) , E.T:11.06.2021.

⁶⁰⁰ Karakehya, Adil Yargılanma, s.227.

⁶⁰¹ Güney Dinç, “Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi’ne Göre Silahların Eşitliği”, TBB Dergisi, S:57, 2005, s.258; Çelikkaya, SEGBİS, s.108; Özen, Muhakeme, s. 135; Ünver/ Hakeri, Muhakeme, s.61; Gökçen/ Balcı/ Alşahin/ Çakır, Muhakeme, s.250; Özbek/ Doğan/ Bacaksız, Muhakeme, s.52; Öztürk/ Tezcan/ Erdem/ Gezer/ Kırıt/ Akcan/ Özaydın/ Tütüncü/ Villemin/ Tok, Muhakeme, s.133.

⁶⁰² Rasih Feridun Sencer, “Adil Yargılanma Hakkı”, İzmir Barosu Dergisi, S:2, 2013, s. 157; Çelikkaya, SEGBİS, ss.109-110; Özen, Muhakeme, s. 135; Ünver/ Hakeri, Muhakeme, s.61.

⁶⁰³ Bilgehan Yeşilova, “Yargılama Diyalektiği ve Silahların Eşitliği”, TBB Dergisi, S:86, 2009, s. 53-56; Çelikkaya, SEGBİS, s.109; Ünver/ Hakeri, Muhakeme, s.61.

⁶⁰⁴ Özen, Muhakeme, s. 135; Özbek/ Doğan/ Bacaksız, Muhakeme, s.53.

CMK m. 52, 58, 180, 139 kapsamında tanığın, bilirkişinin, gizli soruşturmacının huzurda bulunmadan dinlenmesinin SEGBİS’le sağlanmasında hem sanık hem de Cumhuriyet savcısı bakımından eşitlik olduğu düşünülse de öncelikle ses ve görüntünün iyi bir biçimde aktarımının yapıp yapılmadığı değerlendirilmeli, sonrasında da sanığın haklarının etkin bir biçimde kullanılarak kullanılmadığına bakılmalıdır. Sanığın beyanlara karşı itiraz, soru sorma, karşı delil sunma, tanık dinletme haklarının sanığa kullanırılmasına silahların eşitliği ilkesi gereği dikkat edilmelidir.⁶⁰⁵

CMK m. 94, 196’da sanığın sorgusu veya duruşmaya SEGBİS’le katılımının sağlandığı hallerde duruşmaya hâkimiyet sağlaması ancak ekranın açısı kadar mümkündür. Sanık ekrandan gördüğü kadarıyla ve sesin ulaştığı kadarıyla duruşmada yaşananlara kısmen vakıf olacak ve kısmen vakıf olduğu kadar savunmasını yapacaktır. Savcı veya katılan bizzat duruşmada bulunacak; mağdur, tanık, bilirkişileri birebir dinleyecek, delillerle muhatap olacak veya bizzat delil sunabilecek ve böylelikle duruşmada daha aktif pozisyonda olacaktır. Ancak duruşmaya SEGBİS’le katılan sanık ise duruşmada bizzat bulunan savcı veya katılana göre daha pasif bir pozisyonda bulunacaktır. Duruşmada pasif bir rol oynayan sanığın ise kendine verilen hakları duruşmada kullanma imkânı zayıflayacak, iddia ve savunma makamı arasında bir eşitlikten söz edilmeyeceğinden de silahların eşitliği ilkesi de zarar görecektir.⁶⁰⁶ İlkenin zarar görmemesi için sanığın bizzat huzurda bulundurulması sağlanmalıdır.

CMK m. 236/5 ve 236/6 uyarınca cinsel suçlardan mağdur olanların soruşturma aşamasında beyanları Cumhuriyet savcısı nezaretinde SEGBİS’le alınabilecektir. Soruşturma aşamasında gizlilik esas olduğundan ve mağdur kişilerin mağduriyetlerini artırmamak amacıyla mağdurların ifadelerinin SEGBİS’le alınması adil yargılanma hakkı kapsamında değerlendirilebilir. Ancak kovuşturma aşamasında mağdurların beyanlarının alınmasının mahkeme veya naip hâkim tarafından yapılması, sanığın

⁶⁰⁵ Duruşma salonunda bizzat bulunamayacak olanların duruşmaya SEGBİS’le katılımı istinabeye nazaran silahların eşitliğinin sağlamasına daha fazla katkı sağlamaktadır. Konca, “Sesli ve Görüntülü”, s.67; SEGBİS duruşmaya gelemeyecek kişilerin duruşmaya katılımını sağladığından silahların eşitliği ilkesine katkı sağlamaktadır. Özdemir, “Yakalama”, s.115;CMK m. 58/3 sanığın haklarını güvence altına aldığından silahların eşitliği ilkesiyle yakından ilgilidir. Öztürk/ Tezcan/ Erdem/ Gezer/ Kırıt/ Akcan/ Özaydın/ Tütüncü/ Villem/ Tok, Muhakeme, s.320.

⁶⁰⁶ Çelikkaya, SEGBİS, s.112; Aksi görüş, sanığın sorgusunda SEGBİS kullanımında silahların eşitliği ilkesi sağlanacaktır. Acar/ Gürsoy, “ Sesli Görüntülü”, s.133; Aksi görüş, SEGBİS’le huzurda olmayan kişilerin dinlenmesi silahların eşitliğini sağlamaktadır. Sanıvar, “ Segbis ”, s.1623.

mağdur beyanına ilişkin elinde sadece soruşturma aşamasında ses ve görüntü kaydı yerine SEGBİS tutanağının olması, kovuşturma aşamasında da mağdurun sanık karşısına çıkarılmadan naip hâkim tarafından alınmış bir tutanağın bulunması; sanık ile mağdurun hiç karşılaştırılmaması, sanığa soru sorma hakkının kullandırılmaması, sanığa mağdurun sözlerinin doğruluğunun test etme imkânı tanınmaması sanık ile mağdura eşit imkânların sunulmamasından dolayı silahların eşitliği ilkesini ihlal edebilecektir. Silahların eşitliği ilkesinin sağlanması için mağdurun, kovuşturma evresindeki beyanlarının naip hâkim yerine SEGBİS’le alınması, mağdurun duruşmaya SEGBİS’le katılımının sağlanması için CMK’da ilgili düzenlemeler yapılmalıdır.

7.6.3. Yargılamaya etkili katılım ile duruşmada hazır bulunma ilkesi ve SEGBİS

AİHS m. 6’da sanığın duruşmada hazır bulunması açıkça düzenlenmemekle birlikte hakkaniyete uygun yargılanma hakkı kapsamında zımnen bu hak kabul edilmiştir.⁶⁰⁷ BMMSHS m. 14’de ise açıkça bu hak düzenlenmiştir.

Sanığın duruşmaya katılma hakkının ise AİHS m.6/3’te düzenlenen sanığa asgari haklar olarak verilen savunma hakkı, tanık dinletme hakkı ve sorgulama hakkı ile tercümandan yararlanma haklarıyla birlikte kullanımı halinde sanığın yargılamaya etkili katılımı söz konusu olacaktır.⁶⁰⁸ AİHM, Stanford/Birleşik Krallık davasında etkili katılımı, sanığın sadece duruşmada fiziki olarak bulunması olarak değil konuşulanları dinleme ve duruşmayı izleme hakkını da içerdiğini belirtmiş, çelişmeli yargılama hakkı kapsamında bu hakkın tanındığını ifade etmiştir.⁶⁰⁹

AİHS m.6/3’te 5 bent halinde sayılan haklar suç isnadı altında bulunanlara özel olarak tanınmış asgari haklar olup adil yargılanma hakkının içinde değerlendirilmektedir. Bu

⁶⁰⁷ Özen, Muhakeme, s. 128; Ünver/ Hakeri, Muhakeme, s.62.

⁶⁰⁸ Çelikkaya, SEGBİS, s.118; Ünver/ Hakeri, Muhakeme, s.64; Özbek/ Doğan/ Bacaksız, Muhakeme, s.51; Öztürk/ Tezcan/ Erdem/ Gezer/ Kırıt/ Akcan/ Özaydın/ Tütüncü/ Villemin/ Tok, Muhakeme, s.138.

⁶⁰⁹ AİHM 16757/90 sayılı ve 23.02.1994 tarihli Stanford/Birleşik Krallık Davası İngilizce metin, <https://hudoc.echr.coe.int/tur#%7B%22languageisocode%22:%5B%22ENG%22%5D,%22appno%22:%5B%2216757/90%22%5D,%22documentcollectionid%22:%5B%22CHAMBER%22%5D,%22itemid%22:%5B%22001-57874%22%5D%7D> , E.T:11.06.2021.; İnceoğlu, Adil Yargılanma,s.159.

haklar sanığın duruşmaya etkin katılımının sağlanması için sanığa asgari olarak tanınmış haklardır.⁶¹⁰

AİHS m.6/3-a'da sanığa isnat edilen suçun niteliğinin sanığa en kısa zamanda ve anladığı dilde ayrıntılı olarak bildiriminin yapılması düzenlenmiştir. CMK m. 147'de bu husus belirtilmiştir. Suç isnadını öğrenme hakkı olarak da geçen bu hakla sanık savunmasını hazırlamak bakımından suç isnadıyla ilgili önemli hususları öğrenecek, sanık mahkemede şaşkınlık yaşamayıp gafil avlanmayacaktır.⁶¹¹

AİHS m.6/3-b'de sanığın savunmasını hazırlamak için gerekli zamana ve kolaylığa sahip olması düzenlenmiştir. CMK m. 176, 177, 226 düzenlemesi de bu kapsamdadır. İsnadı öğrenme hakkıyla ilişki içinde olan bu hak sanığın yargılandığı merci önüne tüm delilleri getirebilme, sonucu etkileyebilme, kısıtlama olmaksızın kendini savunabilme, savunmasını hazırlamak içinde makul bir süre tanınmasını isteme haklarını barındırır. Bent kapsamında sanığa sağlanacak kolaylıklar; dosyayı inceleyebilme, avukatla görüşebilme, duruşmada bulunma ve gerekçeli karardan haberdar olmasıdır.⁶¹²

AİHS m.6/3-c'de kişinin kendini bizzat savunması veya avukat yardımından yararlanması düzenlenmiştir. Bu hak 3 hakkı içermektedir: savunmayı kişinin kendisinin yapması, savunmada kişinin seçeceği avukattan yararlanması, maddi durumun yeterli olmaması halinde savunmada ücretsiz atanacak olan bir avukattan yararlanılmasıdır. Kişi suç isnadı altında bulunması itibariyle tüm yargılama boyunca bu haktan yararlanabilecek, savunmasını bizzat yapabileceği gibi avukat desteğinden de faydalanabilecektir. CMK m. 147'de bu husus düzenlenmiştir.⁶¹³

⁶¹⁰ Ünver/ Hakeri, Muhakeme, s.66; Mehmet Çatlı/ Elifsu Beyza Demir, "Pandemi Döneminde Sanığın Duruşmada Hazır Bulunması ve SEGBİS", Bilişim Hukuku Dergisi, C:3, S:2, 2021, s.236; Özbek/ Doğan/ Bacaksız, Muhakeme, s.50.

⁶¹¹ Karakehya, Adil Yargılanma, s.87; Ünver/ Hakeri, Muhakeme, s.65; Toroslu/ Feyzioğlu, Muhakeme, s.153; Gökçen/ Balcı/ Alşahin/ Çakır, Muhakeme, s.123; Tosun, Muhakeme, s.417.

⁶¹² Kurşun/ Cengiz, İnsan Hakları, ss.570-571; Ünver/ Hakeri, Muhakeme, s.65; Toroslu/ Feyzioğlu, Muhakeme, s.154; Gökçen/ Balcı/ Alşahin/ Çakır, Muhakeme, s.123; Özbek/ Doğan/ Bacaksız, Muhakeme, s.54; Öztürk/ Tezcan/ Erdem/ Gezer/ Kırıt/ Akcan/ Özeydin/ Tütüncü/ Villemin/ Tok, Muhakeme, s.157.

⁶¹³ Ünver/ Hakeri, Muhakeme, s.65; Yenisey/ Nuhoglu, Muhakeme, s.80; Şahin/ Göktürk, Muhakeme -I, s.207; Toroslu/ Feyzioğlu, Muhakeme, s.156; Gökçen/ Balcı/ Alşahin/ Çakır, Muhakeme, s.123, 248; Özbek/ Doğan/ Bacaksız, Muhakeme, s.62; Öztürk/ Tezcan/ Erdem/ Gezer/ Kırıt/ Akcan/ Özeydin/ Tütüncü/ Villemin/ Tok, Muhakeme, s.157, 246; Tosun, Muhakeme, s.416.

Kişinin avukat tarafından savunulması da bireysel yapılan savunmada eksik hususları dolduracak, silahların eşitliği ilkesi ile çelişme ilkesinin gerçekleşmesine katkı sağlayacak, maddi gerçeğe ulaşmada yardımcı olacaktır. Suç isnadı altındaki kişinin tek başına kendini savunması mümkün olduğu kadar avukat desteğini alarak savunmasını yapması da mümkündür. Zira sanık suç isnadı baskısı altında kendini yeterli ifade edemeyeceği gibi ceza muhakemesine yabancı olduğundan bilgi sahibi olan birinden yardım istemesi doğaldır.⁶¹⁴ Hukuk bilgisi ve tecrübesinden yoksun, psikolojik olarak kendini kaygılı, çaresiz, korkulu, telaşlı hisseden birinin bu ruhsal durumda kendini hukuki olarak etkin bir şekilde savunması düşünülemez. Ayrıca özellikle tutuklu, şüpheli ve sanıkların dosyaya ulaşmaları, lehlerine olan delillerin korunmasını ve toplanmasını istemelerindeki zorluklar da avukatın yardımıyla aşılabilecektir. Etkin bir savunma yapılabilmesi ancak hukuki bilgi ve tecrübeye sahip bir avukattan yararlanılmasıyla mümkündür. Hatta bazı durumlarda adaletin gerçekleştirilmesi için avukat bulunması zorunluluk haline getirilmiş, maddi durumu olmayanlara ücretsiz avukat atanması sağlanarak hakkın uygulanabilir olması amaçlanmıştır.⁶¹⁵

Kişinin avukat yardımından faydalanması, avukatın sadece duruşmalarda bulunması olarak algılanmamalıdır. Kişi etkili bir şekilde avukattan yararlanmalıdır. Kişi avukatıyla gizli olarak görüşebilmeli, kimsenin kendilerini duymayacağı bir ortamda herhangi bir kısıtlamaya maruz kalmadan iletişime geçebilmelidir. Kişinin savunmasının hazırlanması da avukat yardımıyla daha kolay olacaktır.⁶¹⁶ Sanığın suç isnadı altında bulunduğu andan itibaren avukattan yararlanma hakkı sanığa sağlanmalı, bu hak tüm yargılama boyunca devam etmelidir. Sanık ve avukat ceza muhakemesinin iki ayrı süjesi olarak yargılamada bulunmalıdır. Sanık ve avukattan

⁶¹⁴ Özen, Muhakeme, s. 128; Gökçen/ Balcı/ Alşahin/ Çakır, Muhakeme, s.250; Tosun, Muhakeme, s.423.

⁶¹⁵ Ahmet Bozdağ, Ceza Muhakemesinde Müdafî, 1. Baskı, Adalet Yayınevi, Ankara, 2014, ss.18-23; Toroslu/ Feyzioğlu, Muhakeme, s.157; Gökçen/ Balcı/ Alşahin/ Çakır, Muhakeme, s.251.

⁶¹⁶ Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi -6. Madde Rehberi -Adil Yargılanma Hakkı(Ceza Hukuku Yönü), Avrupa Konseyi/Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi, 2014, ss.61-66; Yenisey/ Nuhoğlu, Muhakeme, s.216; Şahin/ Göktürk, Muhakeme -I, ss.213-214; Toroslu/ Feyzioğlu, Muhakeme, s.167; Gökçen/ Balcı/ Alşahin/ Çakır, Muhakeme, s.246,249; Özbek/ Doğan/ Bacaksız, Muhakeme, s.62; Öztürk/ Tezcan/ Erdem/ Gezer/ Kırıt/ Akcan/ Özaydın/ Tütüncü/ Villemin/ Tok, Muhakeme, s.251.

birinin varlığı diğerinin yokluğunu telafi edemeyeceğinden avukatın bulunması sanığın duruşmada bulunma hakkına da engel olmamalıdır.⁶¹⁷

AİHS m.6/3-d’de sanığa, iddia tanıklarını sorguya çekme hakkıyla savunma tanıklarını iddia tanıklarıyla aynı koşullarda davet edilmesini ve dinlenmesini isteme hakkı tanınmıştır. CMK m. 201’de bu husus düzenlenmiştir. Çelişmeli yargılama ve silahların eşitliği ilkeleriyle örtüşen bu hakla sanık iddia tanıklarına itiraz etme ve iddia tanıklarını sorgulama hakkına sahip olduğu gibi savunma tanıklarını mahkemeye çağırma hakkına da sahip olup savunma tanıklarının iddia tanıklarıyla aynı şartlar altında sorgulanmasını da isteme hakkına sahiptir.⁶¹⁸

AİHS m.6/3-e’de sanığa ücretsiz tercümandan yararlanma hakkı tanınmıştır. CMK m. 202’de bu husus düzenlenmiştir. Savunma hakkı kapsamında sanığa kendini en iyi ifade edebildiği dilde savunmasını yapabilme olanağının tanındığı bir haktır. Mahkemede kullanılan dili anlayamayan sanığa ücretsiz olarak tercüman atanarak kendisi hakkında yapılan muhakemeden bilgi sahibi olması sağlanacaktır. Yargılamanın sonucu sanığın aleyhine de olsa tercüman masrafı sanığa yüklenmeyecek, sanık tercüman giderinden muaf tutulacak ve tercümandan ücretsiz olarak yararlanacaktır.⁶¹⁹

Sanığın duruşmada hazır bulunması, suç isnadı altındaki sanığın kendi aleyhine olan iddialar ve deliller hakkında bilgi sahibi olması, bu iddia ve delillere karşı savunma yapabilmesi, delil toplayabilmesi, tanık dinletebilmesi, yargılama faaliyetine katılan tüm süjelerle iletişim halinde olabilmesi ve avukattan yararlanabilmesi olarak tanımlanmaktadır.⁶²⁰ Bu açıdan sanığın duruşmada hazır bulunması ceza

⁶¹⁷ Şahin/ Göktürk, Muhakeme -I, s.204-205; Toroslu/ Feyzioğlu, Muhakeme, s.167, s.157.

⁶¹⁸ Sencer, “Adil Yargılanma”, ss.129-132; Gökçen/ Balcı/ Alşahin/ Çakır, Muhakeme, s.123; Özbek/ Doğan/ Bacaksız, Muhakeme, s.54.

⁶¹⁹ Dovydas Vitkauskas/Grigoriy Dikov, Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi Kapsamında Adil Yargılama Hakkının Korunması, Avrupa Konseyi İnsan Hakları El Kitapları, Çev. Serkan Cengiz, Strazburg, 2012, ss.113-114; Gökçen/ Balcı/ Alşahin/ Çakır, Muhakeme, s.123; Özbek/ Doğan/ Bacaksız, Muhakeme, s.63; Öztürk/ Tezcan/ Erdem/ Gezer/ Kırıt/ Akcan/ Özaydın/ Tütüncü/ Villemin/ Tok, Muhakeme, s.158.

⁶²⁰ Özen, Muhakeme, s. 128.

muhakemesinde maddi gerçeğe ulaşma ve adil yargılanmanın sağlanmasında önemli rolü bulunmaktadır.⁶²¹

CMK m. 193'te sanık olmadan duruşmaya başlanmayacağı, gerekirse sanık için zorla getirme kararı alınacağı düzenlenmiştir.⁶²² Hem maddi gerçeğe ulaşma hem de çelişmeli muhakeme ilkesi gereğince suç isnadı altındaki kişinin duruşmada bulunmadan hakkında yargılama yapıp hüküm verilmesi adil olmayacaktır. Ancak bu hak mutlak bir hak olmayıp bu ilkenin istisnalarına da CMK m.193/2,194,195,196, 200, 204, 244, 247, 248'de yer verilmiştir.⁶²³ CMK m.282/1-f'de istinaf aşamasında sanığın duruşmaya katılımının zorunlu olmadığı, CMK m. 299/2'de ise tutuklu sanığın temyiz incelemesinin duruşmalı yapıldığı hallerde duruşmaya katılmak isteminde bulunamayacağı düzenlenmiştir. AİHM de ilk derece mahkemesinde duruşmada hazır bulunma hakkının sağlanmış olmasını yeterli görmekte kanun yolu aşamasında hakkın kullandırılmasını zorunlu görmemektedir.⁶²⁴

CMK m. 196/1'de sanığın istemi üzerine mahkeme tarafından duruşmaya katılmaktan muaf tutulabileceği düzenlenmiştir. Her ne kadar sanık için duruşmada bulunmak bir hak olduğu kadar yükümlülükse de bu düzenlemeyle sanığın duruşmalara katılma zorunluluğunun mahkeme tarafından kaldırılması söz konusudur.⁶²⁵ CMK m.196/4'te ise zorunlu görülen hallerde SEGBİS'le yurt içindeki sanığın sorgusunun yapılabileceği ve duruşmaya SEGBİS'le katılabilceği düzenlenmiştir. CMK m. 94'te de yakalanan kişinin sorgusunun yetkili merci önünde SEGBİS'le yapılacağı, Yönetmelik m. 14'te de cezaevinde bulunan sanığın SEGBİS'le duruşmalara katılabilceği düzenlenmiştir.⁶²⁶

AİHM kararlarına bakıldığında sırf sanığın duruşmaya getirilmeyerek video konferans yöntemiyle duruşmaya katılımı yargılamaya etkili katılım ve duruşmada bulunma

⁶²¹ Dursun, "Sesli ve Görüntülü", s.130; Çelikkaya, SEGBİS, s.121; Özen, Muhakeme, s. 128; Çatlı/ Demir, "SEGBİS", ss.236-238.

⁶²² Çelikkaya, SEGBİS, s.121; Dursun, "Sesli ve Görüntülü", s.132; Gökçen/ Balcı/ Alşahin/ Çakır, Muhakeme, s.251.

⁶²³ Dursun, "Sesli ve Görüntülü", s.133.

⁶²⁴ İnceoğlu, Adil Yargılanma, s.152; Şahin/ Göktürk, Muhakeme -II, s.124.

⁶²⁵ Karakehya, Muhakeme, s. 546; Özbek/ Doğan/ Bacaksız, Muhakeme, s.79.

⁶²⁶ Dursun, "Sesli ve Görüntülü", s.139; SEGBİS zaman zaman duruşmada bulunma hakkını sanığın elinden almaktadır. Özbek/ Doğan/ Bacaksız, Muhakeme, s.79.

hakkının ihlali olarak görülmemektedir. AİHM bu yöntemin kullanılmasında öncelikle “meşru bir amacı” aramakta sonrasında bu yöntemin kullanımının sanığın savunma hakkına zarar verip vermediğine bakmaktadır. Marcello Viola davasına bakıldığında, örgüt üyesi olan tutuklunun duruşmaya getirilmesi halinde mağdurlar ve itirafçıların etkilenebileceği, hayati tehlikelerinin olabileceği, baskı altında bulunabileceği hususları dikkate alınmış, AİHM sanığın saldırıya uğrama ve kaçma tehlikesi ile ceza yargılamasının uzamamasını meşru amaç olarak kabul etmiştir.⁶²⁷

AİHM meşru amaçtan sonra sistemin sorunsuz bir şekilde işlediğini, ses ve görüntü aktarımında problem olmadığını, buna ilişkin bir itirazın da bulunmadığını, sanığın duruşma salonunda bulunanları rahatça görüp duyabildiğini, sanığın ifadesinin de aksaklık olmadan alındığını belirtmiştir. AİHM’nin değindiği bir diğer unsur ise sanığın video konferansla duruşmaya katıldığı esnada yanında avukatının bulunduğu, avukatıyla görüşme imkânının sağlandığı ve sanığın savunma hakkının kısıtlanmadığıdır. AİHM bir bütün olarak değerlendirme yaptığında sanığın video konferans yöntemiyle duruşmaya katılımında meşru amaç olduğuna, herhangi bir teknik sıkıntının olmadığına ve özellikle sanığın savunma hakkının kısıtlamadığına değinmiş, sanığın video konferansla duruşmaya katılımında bir hak ihlali görmemiştir.⁶²⁸

AYM’de sırf SEGBİS’le sanıkların duruşmaya katılımını hak ihlali olarak görmemekle beraber AYM Şehrihan Çoban başvurusunda⁶²⁹ zorla sanığın SEGBİS’le duruşmaya katılımının sağlanmasını, bizzat duruşmada bulunmak istemesine rağmen duruşma salonuna getirilmemesini hak ihlali olarak değerlendirmiştir.⁶³⁰ Van’da yakalanıp tutuklanarak Van M Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumunda bulunan, silahlı terör örgütüne üye olmak suçundan iddianame hazırlanan başvuru, 15.03.2016

⁶²⁷ Güner, “SEGBİS”, s.86.

⁶²⁸ İnceoğlu, Adil Yargılanma, s.150; Sanığın SEGBİS’le duruşmaya katılımı savunma hakkı bakımından “ikincil asgari hak” olarak tanımlanmıştır. Dursun, “Sesli ve Görüntülü”, s.142; AİHM her ne kadar SEGBİS’i adil yargılanma hakkı kapsamında değerlendirse de bu karar sanığın, her duruşmada bulunma hakkını engelleyecek şekilde kullanımına yol açan bir açık çek olarak algılanmamalıdır. Selahattin Kolcu, “Adil Yargılanma Hakkı Çerçevesinde Sanığın Duruşmada Bulunma Hakkı ve SEGBİS Sistemi”, İstanbul Barosu Dergisi, C:92, S:3, 2018, s.270; Yerdelen, “ (Segbis) ”, s.279; Sanıvar, “ Segbis ”, s.1634.

⁶²⁹Şehrihan Çoban AYM Başvurusu(Başvuru No:2017/22672, Karar Tarih:06/02/2020), <https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/BB/2017/22672> , E.T:01.09.2021.

⁶³⁰ Aynı yönde verilen kararlar: Yargıtay 1. Ceza Dairesi 2019/1105 E, 2019/2156 K, 09.04.2019 tarih; Yargıtay 13. Ceza Dairesi 2020/7335 E, 2020/11485 K 11.11.2020 tarih.

tarihli celsede Van 2. Ağır Ceza Mahkemesi önünde hazır bulundurulmuş, başvurusunun müdafî ve tercüman yardımıyla savunması alınmıştır.⁶³¹

2016 Mart ayında Van'da terör suçlarından tutuklu ve hükümlülerin ayaklanma çıkaracaklarına ilişkin istihbarat elde edilmesinden sonra kurumlarda meydana gelebilecek eylemlerden ötürü sanık Van'dan Ankara Sincan Kadın Kapalı Ceza İnfaz Kurumuna nakledilmiştir. Ankara Sincan Kadın Kapalı Ceza İnfaz Kurumunda bulunan sanığın Van 2. Ağır Ceza Mahkemesindeki duruşmalara SEGBİS'le katılımının sağlanması için mahkeme kuruma müzekkere yazmış, sanık ise SEGBİS'le duruşmaya katılmak istemediğini mahkeme önünde bizzat bulunmak istediğini beyan etmiştir. Buna rağmen duruşmaya getirilmeyen sanık SEGBİS odasında bulunmayı reddetmiş, SEGBİS bağlantısı olmaksızın sanık yokluğunda duruşma tamamlanmıştır. Mahkeme diğer celse için de sanığın SEGBİS bağlantısı için hazır edilmesini istemiş, sanık yine SEGBİS'le katılmayıp bizzat duruşma salonunda bulunmak istediğini belirtmiştir. Duruşmalara sanık katılmamasına rağmen, avukatı duruşmalarda bulunmuştur. Sanığın duruşmada hazır bulundurulma talebini mahkeme ancak son celsede değerlendirmeye almış, Van'daki terör olayları ve kamu güvenliği nedeniyle Ankara'da bulunan sanığın SEGBİS'le savunmasının alınmasını mevzuata uygun bularak ve sanığın yokluğunda duruşma yapılarak başvurucuya 8 yıl 9 ay hapis cezası verilmiştir.⁶³²

Hüküm Yargıtay tarafından onandıktan sonra başvuru 02.05.2017 tarihinde AYM'ye SEGBİS'le duruşmaya katılmayı reddettiğini ve yokluğunda duruşma yapıp hüküm verildiğinden bahisle adil yargılanma hakkının ihlal edildiği gerekçesiyle başvuruda bulunmuştur. AYM kişinin duruşmada hazır bulunma hakkını, Anayasa m.36'daki adil yargılanma, AİHS m.6/1 adil yargılanma hakkı kapsamında hakkaniyete uygun yargılanma kavramları içerisinde kabul etmiştir. Duruşmada hazır bulunma hakkı sanığın etkin bir savunma yapabilmesi, çelişme ve silahların eşitliği ilkelerinin sağlanması bakımından önemlidir. AYM sanığın bu hakkının sadece duruşmada bulunması olarak kabul etmemekte, sanığın yargılama sürecine katılımının sağlanması, iddia ve beyanlara karşı savunmalarını serbestçe ifade edebilmesi gerektiğini de belirtmektedir. Sanığın kendini ifade etmesiyle hâkimler de sanığın hal

⁶³¹ Şhrivan Çoban AYM Başvurusu, s.4.

⁶³² Şhrivan Çoban AYM Başvurusu, ss.5-6.

ve hareketlerini, kişisel özelliklerini gözlemleyebilme imkânına sahip olacaklardır. Duruşmada hazır bulunma hakkının savunma hakkıyla bağlantılı olduğuna değinen AYM, kendisi hakkında hüküm verilecek bir yargılamada, esaslı ve kritik işlemlerin yapıldığı duruşmalarda sanığın bizzat bulundurularak mahkemenin kararını etkilemesinin sağlanması gerektiğine değinmiştir. Duruşmada hazır bulunma hakkının ayrıca tanık sorgulama ve tercümandan yararlanma hakkıyla da bağlantılı olduğuna değinen AYM; sanığa SEGBİS’le sağlanan menfaatlerin duruşmada bizzat bulunmasıyla elde edeceği menfaatlerle aynı olmayacağını belirtmiştir.⁶³³

AYM her ne kadar CMK’da sanık olmadan duruşma yapılabilecek hallerin olduğuna değinse de, AYM kanuna uygunluk denetimi değil sadece Anayasa’ya uygunluk denetimi yaptığını ve hakkın sınırlandırılmasının da sadece anayasal koşullar çerçevesinde olması gerektiğini belirtmiştir. Duruşmada bulunma hakkına ilişkin yapılan müdahalenin ihlal niteliği taşıyıp taşımadığını ise Anayasa m. 13’de⁶³⁴ sayılan ölçütlere göre değerlendirmiştir. Duruşmada hazır bulunma hakkına yapılan müdahalenin “kanunilik” ölçütüne uygun olduğuna CMK m.196/4 hükmüne dayandırarak karar vermiştir. Diğer sınırlama ölçütü ise sınırlamanın “meşru amaç” kapsamında yapılmasıdır. Anayasa m. 36’da özel olarak sınırlama nedenleri düzenlenmemiştir. AYM özel sınırlama sebebi gösterilmese de bazı hakların doğasından kaynaklanan sınırlarının olduğunu kabul etmektedir. AYM Anayasa’da bulunan diğer haklarla devlete yüklenen ödevlerin sınırlandırma sebebi olup olmadığı tartışmasını yapmıştır. AYM, mahkemenin sanığın duruşmaya bizzat katılma isteğini, kamu görevlilerinin yaşam tehlikeleri bulunduğundan bahisle reddetmesinde amacın görevlilerin yaşam ve vücut haklarının korunması olduğunu ve bunun Anayasa m. 17 yaşam ile maddi ve manevi varlığı koruma ve geliştirme hakkı kapsamında yapıldığını belirtmiştir. AYM sanığın duruşmaya getirilmemesinin nedenini Anayasa m.141 “davaların en az giderle ve mümkün olan süratle sonuçlandırılmasının” sağlanmasına hizmet ettiğinden bahisle “meşru bir amacının” olduğu sonucuna varmıştır.⁶³⁵

⁶³³ Şehrivan Çoban AYM Başvurusu, ss.16-17.

⁶³⁴ Madde 13 – (Değişik: 3/10/2001-4709/2 md.) “Temel hak ve hürriyetler, özlerine dokunulmaksızın yalnızca Anayasanın ilgili maddelerinde belirtilen sebeplere bağlı olarak ve ancak kanunla sınırlanabilir. Bu sınırlamalar, Anayasanın sözüne ve ruhuna, demokratik toplum düzeninin ve lâik Cumhuriyetin gereklerine ve ölçülülük ilkesine aykırı olamaz.”

⁶³⁵ Şehrivan Çoban AYM Başvurusu, s.18.

Diğer ölçüt olan “ölçülülük” ilkesi ise gereklilik, elverişlilik, orantılılık olmak üzere 3 alt ilkeyi bünyesinde barındırmaktadır. Elverişlilik ilkesi, amaca ulaşmak için en uygun ve hakkı en az ihlal eden aracın seçilmesidir. Orantılılık ilkesi, hakkın sınırlandırılması ile istenen amaç arasındaki dengenin sağlanması, gereklilik ilkesi ise hakkın sınırlandırılmasından başka bir yolun olmaması, zorunlu olarak hakkın sınırlandırılmasıdır. AYM, öncelikle sanığın duruşmada hazır bulundurulmayıp SEGBİS’le duruşmaya katılımının elverişlilik ilkesi kapsamında incelemiştir. Nakil sırasında oluşacak güvenlik sorunları nedeniyle yaşam hakkının korunması ve yargılamanın makul sürede tamamlanması amaçlarına ulaşma açısından SEGBİS kullanımını elverişlilik ilkesine uygun bulmuştur. AYM, ilk derece mahkemesinin güvenlik gerekçelerini kabul etmiştir. Ancak ilk derece mahkemesinin güvenliğin sağlanmasına yönelik herhangi bir girişimi olmamış, duruşmanın başka bir güne ertelenmesine karar verilmemiş, başka alternatif yollara başvurulmadan sanığın duruşmada bulunma hakkı elinden alınmıştır. Mahkeme SEGBİS’ten başka bir çareye başvurmadığından, SEGBİS kullanımının zorunlu olduğunu gösteren nedenleri somut olarak belirtmediğinden AYM müdahaleyi gereklilik ilkesine aykırı bulmuş orantılılık incelemesi de yapmamıştır.⁶³⁶ Çoğunluk görüşüyle AYM, sanığın duruşmada bulundurulmayıp, duruşmalara SEGBİS’le katılması kararını, duruşmada bulunma hakkına yapılan müdahalenin “gereklilik” ölçütünü sağlamadığından hukuka aykırı bulmuş ve adil yargılanma hakkının ihlal edildiği sonucuna varmıştır.⁶³⁷

Üyelerden biri ise karara farklı gerekçeyle katılmıştır. Üye, sanığın SEGBİS odasında hazır edilmediğini, sanık yokluğunda esas hakkındaki mütalaanın alındığını, sanığa bunun tebliğ edilmediğini, sanık yokluğunda hüküm kurulduğunu belirtmiş; tüm

⁶³⁶Hüseyin Barsak AYM Başvurusu(Başvuru No:2017/23924, Karar Tarih:14/10/2020)’nda yargı çevresi dışındaki cezaevinde bulunan başvuru birkaç duruşmaya SEGBİS aracılığıyla katılmış, sonraki duruşmalara bizzat katılmak istediğini ve SEGBİS’le katılım sağlamayacağını bildirmişti. Mahkeme güvenlik gerekçesiyle başvuru duruşmaya getirmemiş, başvuru da SEGBİS’le bağlantıyı kabul etmeyerek duruşmalara katılmamıştır. Mahkeme bu durumu susma hakkını kullanma olarak yorumlamış ve sanık yokluğunda hükmünü vermiştir. AYM, tanıkların dinlendiği, esas hakkında mütalaanın okunduğu, hükmün verildiği yani “esaslı işlemlerin” yapıldığı oturumlarda başvuru hazır edilmemesini duruşmada hazır bulunma hakkının sınırlandırılmasındaki kriter olan orantılılık ilkesine aykırı bulmuş ve adil yargılanma hakkının ihlaline karar vermiştir. <https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/BB/2017/23924> , E.T:01.09.2021.

⁶³⁷ Şehrihan Çoban AYM Başvurusu, ss.19-22.

bunların sanığa savunması için yeterli zaman ve kolaylığın sağlanmadığından bahisle adil yargılanma hakkının ihlal edildiği sonucuna ulaşmıştır.⁶³⁸

5 üye ise sanığın duruşmada bizzat bulundurulmayıp SEGBİS’le duruşmaya katılımını hak ihlali olarak görmemiş ve karşı oy kullanmışlardır. Karşı oy kullanan üyelere biri SEGBİS’in ceza muhakemesinde silahların eşitliği, çelişme, yüzyüzelik ilkelerini önemli ölçüde gerçekleştirdiğini, makul sürede yargılanmayı sağladığını, çeşitli kaza ve saldırı ihtimallerini de önlediğini belirtmiştir. Sanığın ilk celse duruşmaya katılıp savunmasını yaptığını, diğer celselerde CMK m. 196/5 “Hastalık veya disiplin önlemi ya da zorunlu diğer nedenlerle yargılamanın yapıldığı yargı çevresi dışındaki bir hastahane veya tutukevine nakledilmiş olan sanığın, sorgusu yapılmış olmak koşuluyla, hazır bulundurulmasına gerek görülmeyen oturumlar için getirilmemesine mahkemece karar verilebilir.” hükmü gereği SEGBİS imkânı tanınmasına rağmen duruşmalara katılmadığını, sanık duruşmaya katılmamış olsa da avukatının duruşmalara katıldığını ve mütalaaya karşı da savunmasını yaptığını belirtmiş, sanığın duruşmada hazır bulunma hakkının ihlal edilmediği sonucuna varmıştır. Diğer 4 üyenin karşı oy gerekçesi ise mahkemenin SEGBİS’e CMK m. 196/5’te belirtilen zorunlu nedenlerin gerçekleştiğinden bahisle başvurusu ve bu zorunlu nedenleri de yeterli gerekçelerle açıklamış olmasıdır. Ayrıca 4 üye SEGBİS kullanımını, sanığı dezavantajlı bir hale sokmadığını, sanığın duruşma sürecine etkin katılımının sağlandığını, savunma hakkını kısıtlamadığını belirtmiş, kişinin kendisinin SEGBİS’i reddetmesini sunulan imkânlardan yararlanmama tercihi olarak görmüştür. Böylelikle duruşmada hazır bulunma hakkının ihlal edilmediği sonucuna varmıştır.⁶³⁹

AYM, Şehrivan Çoban başvurusunda duruşmada bizzat bulunmak isteyen sanığın duruşmaya bizzat getirilmesinin kural olduğunu, sanığın SEGBİS’le duruşmaya katılmaya zorlanamayacağını; SEGBİS’le duruşmaya katılımının duruşmada bulunma hakkının sınırlandırılmasına neden olduğunu, duruşmada bulunma hakkının sınırlandırılması için kanunilik, meşru amaç ve ölçülülük ilkelerine riayet edilmesi gerektiğini belirtmiştir. AYM özellikle ölçülülük ilkesi kapsamında bulunan gereklilik kriterinin değerlendirilmesinin somut ve açık bir şekilde yapılması gerektiğini belirtmiş, sanığın dezavantajlı hale düşürülmeden gerekçelendirilerek en uygun aracın

⁶³⁸ Şehrivan Çoban AYM Başvurusu, ss.28-30.

⁶³⁹ Şehrivan Çoban AYM Başvurusu, ss.23-28.

seçildiğinin belirtilmesi gerektiğine değinmiştir. Sanığın duruşma salonuna getirilmemesini haklı kılacak somut gerekçeler mutlaka kararda belirtilmeli, sanığın tanıklar üzerinde bir tehdit oluşturacağından korkuluyorsa veya kamu güvenliği tehlikeye düşecekse bu hususlar açıkça delillerle gerekçelendirilmelidir.⁶⁴⁰

AYM aynı tarihte SEGBİS’le ilgili da benzer bir karar da Emrah Yayla başvurusunda⁶⁴¹ vermiştir.⁶⁴² AYM Emrah Yayla başvurusunda, silahlı terör örgütü üyeliği ve diğer suçlardan mahkûm olan başvuru Kırıkkale F Tipi Yüksek Güvenlikli Kapalı Ceza İnfaz Kurumunda hükümlüdür. 07.05.2017 tarihinde başka hükümlülerle birlikte kapıların erken kapatıldığı ve havalandırma mevzuatının hatalı uygulandığı gerekçesiyle kurumu protesto etmek amacıyla oturma eylemi yapmıştır. Disiplin kurulu eylemlere karşı 11.05.2017 tarihinde başvurucuya 1 ay ziyaretçi kabulünden yoksun bırakma ve 5 gün hücre cezası vermiş, başvuru bu karara karşı Kırıkkale İnfaz Hâkimliği’ne şikâyetle bulunmuştur. Hâkimlik şikâyetin duruşmalı inceleneceğini ve başvurunun SEGBİS’le dinleneceğini başvuru bildirmiştir. SEGBİS’le duruşmaya katılan başvuru kurumda işkence gördüğünü, baskı altında savunmasını yapamayacağını ve mahkeme huzurunda avukat eşliğinde savunma yapmak istediğini bildirmiş, hâkimlik ise isteği reddederek cezayı hukuka uygun bulmuştur. Başvuru Kırıkkale 2. Ağır Ceza Mahkemesi’ne itirazda bulunmuş ancak itirazı cezanın makul, orantılı ve vicdani olduğu gerekçesiyle reddedilmiş ve başvuru hakkındaki ceza kesinleşmiştir.⁶⁴³

Başvuru kesinleşen kararı AYM’ye götürmüş, AYM başvurunun duruşmada bulunma hakkına yönelik bir müdahalenin olduğunu kabul etmiş, müdahalenin ihlal niteliğini kanunilik, meşru amaç ve ölçülülük ilkeleri çerçevesinde

⁶⁴⁰ Kolcu, “SEGBİS”, s.270; Devlet maliyeti ne olursa olsun duruşmada bulunmak isteyen sanığı getirmek zorundadır. Zira “maliyet fazlalığı” makul olmayan bir neden olup bu nedenle kişinin bizzat duruşmada bulundurulmaması savunma ve adil yargılanma hakkına zarar vermektedir. Karakehya, Muhakeme, ss. 548-549.

⁶⁴¹Erdal Korkmaz ve Diğerleri AYM Başvurusu’nda AYM başvuruyu SEGBİS kullanımını kişi hürriyeti ve güvenliği hakkı bakımında incelerken; Emrah Yayla AYM Başvurusu(Başvuru No:2017/38732, Karar Tarih:06/02/2020)’nda ve Şehrihan Çoban AYM Başvurusu’nda AYM, SEGBİS kullanımını adil yargılanma hakkı kapsamında duruşmada hazır bulunma hakkı bakımından ilk kez esaslî olarak incelemiştir. <https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/BB/2017/38732> , E.T:01.09.2021.

⁶⁴² Ünver/ Hakeri, Muhakeme, s.575.

⁶⁴³ Emrah Yayla AYM Başvurusu, s.3.

değerlendirmiştir.⁶⁴⁴ Müdahale CMK m.196/4 hükmü gereğince kanuni kabul edilmiş⁶⁴⁵ ve müdahalenin Anayasa m. 141 hükmü gereğince de meşru amaca dayandığı sonucuna varılmıştır. Ölçülülük ilkesi çerçevesinde SEGBİS kullanımının elverişli bir araç olduğu sonucuna varılmıştır. AYM her ne kadar medeni hak ve yükümlülüklerle ilişkin uyuşmazlıklarda duruşmada hazır bulunma hakkının daha esnek uygulanacağı görüşünde⁶⁴⁶ ise de duruşmada hazır bulunma hakkının kısıtlanmasının ölçülülük ilkesi kapsamında gereklilik kriteri incelemesinde, aynı şehirde bulunan hâkimlik önüne başvurunun çıkarılmama gerekliliğinin belirtilmediğini, alternatif değerlendirilmeler yapılmadan genel ve soyut gerekçelerle duruşmada bulunma talebinin reddedildiğini, duruşmada bulunma hakkına müdahalede en uygun aracın seçilmediğini bu nedenlerle de müdahalenin gerekli olmadığını ve duruşmada hazır bulunma hakkının ihlal edildiği kararını vermiştir. ⁶⁴⁷

AYM her ne kadar bizzat duruşmada bulunmak isteyen sanığın duruşmaya getirilmeden SEGBİS’le duruşmaya katılmasını adil yargılanma hakkının ihlali olarak görse de Yargıtay 16. Ceza Dairesi⁶⁴⁸ sanığın zorunluluk nedenleri gösterilmeden SEGBİS’le savunmasının alınmasını, sanığın yargılamanın hiçbir aşamasında SEGBİS’e itirazda bulunmamasından dolayı SEGBİS’le savunma yapmayı zımnen kabul ettiği sonucuna varsa da mahkemece yapılması gereken öncelikle sanığa duruşmada bizzat bulundurulmasının hakkı olduğunun bildirilmesi ve sanığın duruşmaya SEGBİS’le katılması için sanığın “açık rızasının” aranmasıdır.⁶⁴⁹ Yargıtay 3. Ceza Dairesi verdiği kararlarda⁶⁵⁰ duruşmada hazır bulunma hakkının hükmü etkileyecek ve esaslı işlemlerin yapıldığı duruşmalarda kural olduğunu, ilk ve son savunmanın yapıldığı, esasa ilişkin delillerin toplandığı duruşmalarda sanığın SEGBİS’le katılımı için açık kabulünün gerektiğini belirtmiştir. Mahkemeler de

⁶⁴⁴ Ünver/ Hakeri, Muhakeme, s.574.

⁶⁴⁵ Ünver/ Hakeri, Muhakeme, s.574.

⁶⁴⁶ Taner /Yıldırım, “Video Konferans”, s.264.

⁶⁴⁷ Ünver/ Hakeri, Muhakeme, s.574; Emrah Yayla AYM Başvurusu, s.14.

⁶⁴⁸ 2020/3509 E, 2020/5816 K 25.11.2020 tarihli karar, <https://www.sinerjimevzuat.com.tr> , E.T: 22.05.2021.

⁶⁴⁹ Sanığın açık rızasının alınmadan sorgusunun yapılması savunma hakkının kısıtlanması, sözlülük ve doğrudanlık ilkelerinin ihlalidir. Taner/ Yıldırım, “ Video Konferans ”, s.273.

⁶⁵⁰ Yargıtay 3.Ceza Dairesi 2021/ 2341 E 2021 / 10288 K, 25.11.2021 tarihli karar; 2021/ 1277 E 2021 / 10286 K, 25.11.2021 tarihli karar; 2021/ 3806 E 2021 / 10226 K, 29.11.2021 tarihli karar; 2021/ 15211 E 2021 / 11109 K, 22.12.2021 tarihli karar, <https://www.sinerjimevzuat.com.tr> , E.T: 22.04.2022.

sanığın beyanlarının SEGBİS’le alınmasında zorunluluk bulunmadığı hallerde öncelikle sanığın SEGBİS kullanımına ilişkin muvafakatini aramaktadır.⁶⁵¹ Açık muvafakat sonucu sanığın SEGBİS’le duruşmaya katılımının sağlanması yapılan dinlemeleri hukuka uygun hale getirerek adil yargılanmaya hizmet etmektedir.⁶⁵² Yargıtay 3. Ceza Dairesi ayrıca kişinin duruşmada bulunma hakkının ancak “zorunluluk halinde” sınırlanabileceğini ve bu zorunluluğun ise somut bir şekilde gerekçelendirilmesini istemiştir. CMK m. 196/4 kapsamında zorunluluk halinin ne olduğunun açıkça düzenlenmesi gerekmektedir.⁶⁵³ SEGBİS kullanımından kaynaklanan arızalar, kesiklikler, bağlantı sorunları nedeniyle etkin bir savunma yapılmadığından veya SEGBİS kaydının gerçekleşmemesinden de sanığın savunma hakkı kısıtlanmaktadır.⁶⁵⁴ Bu tür sorunların yaşanmaması için en üst düzeydeki teknik imkânlardan yararlanılmalı, teknik sorunların çözümü için gereken her türlü donanımına sahip olunmalıdır.⁶⁵⁵

Yargıtay Ceza Dairesi verdiği kararlarda sanığın SEGBİS’le duruşmaya katılımını 3 kriter gerektirmektedir. Birinci kriter sanığın bizzat duruşmada bulundurulması olup SEGBİS kullanımının ancak somut ciddi gerekçelerle ve mahkeme kararıyla olabileceği, ikinci kriter ilk ve son savunma ile esasa ilişkin delillerin tartışıldığı oturumlarda sanığın SEGBİS kullanımı için rızasının alınması, üçüncü kriter ise SEGBİS kullanıldığı hallerde sanığın yanında avukatının bulunması ve savunma hakkının kısıtlanmamasıdır.⁶⁵⁶

AYM kararlarında sanığın zorla SEGBİS’le duruşmaya katılmasını duruşmada bulunma hakkına aykırı olup olmadığı değerlendirmesinde bulunmuş ama avukattan

⁶⁵¹ Ancak sanık SEGBİS’le bağlanmak istese dahi mahkeme sanığı bizzat görmek, sorguya çekmek, sanığa soru sormak için sanığı huzurda dinlemek isteyebilir. Bu durumda Sanığın SEGBİS kullanımına muvafakatı olsa bile sanığın SEGBİS’le dinlenmesi ve duruşmaya katılması hukuka uygun kabul edilmemelidir. Taner/ Yıldırım, “ Video Konferans ”, s.277.

⁶⁵² Taner/ Yıldırım, “ Video Konferans ”, s.271; Özbek/ Doğan/ Bacaksız, Muhakeme, s.63.

⁶⁵³ Çelikkaya, SEGBİS, s.129; Çatlı/ Demir, “SEGBİS”, s.260.

⁶⁵⁴ Yargıtay 3.Ceza Dairesi 2021/ 1502 E 2021 / 9525 K 13.10.2021 tarihli karar; Yargıtay 16.Ceza Dairesi 2020/ 5000 E 2020 / 4888 K, 12.10.2020 tarihli karar; Yargıtay 16.Ceza Dairesi 2019/ 648 E 2019 / 2466 K 10.04.2019 tarihli karar, <https://www.sinerjimevzuat.com.tr>, E.T: 22.04.2022; Çelikkaya, SEGBİS, s.129.

⁶⁵⁵ Bu tür aksaklıklarda adil yargılanma hakkı gerçekleşmemektedir. Dursun, “Sesli ve Görüntülü”, s.147; Yerdelen , “ (Segbis)”, s.285.

⁶⁵⁶ Yargıtay 16. Ceza Dairesi; 2015/1078 E 2015/1930 K, 19.06.2015 tarih; 2015/1083 E 2015/1926 K, 19.06.2015 tarih; 2015/1076 E 2015/1932 K, 19.06.2015 tarih.

yararlanma ve savunma hakkına ilişkin bir değerlendirme yapmamıştır.⁶⁵⁷ AİHM'nin kriteri olan sanığın avukattan yeterince yararlanıp yararlanmadığı, avukatla görüşme sağlayıp sağlamadığı değerlendirilmemiştir. Oysaki sanığın savunma ve duruşmada bulunma hakkının bir parçası olan avukatla iletişimde bulunup bulunmadığı tespit edilmeli, sanığın avukat hakkından yeterince yararlandırılıp yararlandırılmadığı hakkaniyete uygun yargılanma kapsamında değerlendirilmelidir.⁶⁵⁸ Sanığın avukatının olmasından ziyade önemli olan sanığın avukatından gerektiği şekilde yararlanabilmesidir.⁶⁵⁹ Uygulamada duruşmanın yapılacağı yer mahkemesinden farklı bir yerdeki cezaevinde bulunan sanığa duruşmanın yapılacağı yerden bir avukat ataması yapılmaktadır. Farklı yerlerde bulunan sanık ve avukatının nasıl bir araya getirileceği, sanığın hukuki yardımdan nasıl yararlandırılacağı düşünülmelidir.⁶⁶⁰

Farklı yerlerde bulunan kişilerin duruşmadan önce kimsenin duyamayacağı yerde isnat edilen suçlamalar üzerine konuşmaları, iletişime geçmeleri, sanığın avukatı ile birlikte savunmasının hazırlaması için bir ortamın oluşturulması şarttır. Uygulamada duruşmadan önce avukat ile sanığın SEGBİS'le görüştürülmeleri söz konusudur. Avukat kimsenin olmadığı bir mahkeme salonundan, sanık ise cezaevinden SEGBİS'le bağlanmaktadır. Ancak SEGBİS'le yapılan bu bağlantı avukat ile sanık arasındaki mahremiyeti yeteri derecede sağlamamaktadır. Zira SEGBİS'le sadece görüşme yapılmamakta görüşmeler kayıt altına da alınabilmektedir, avukat ile sanık arasındaki görüşmelerin gizliliği esasken UYAP'la bağlantısı olan bir sistem aracılığıyla yapılan görüşme savunma hakkı bağlamında istenilen teminatlı bir görüşme olmamakla birlikte görüşmelerde istenilen gizliliği sağlama garantisi de bulunmamaktadır.⁶⁶¹ Ayrıca yapılan görüşmeden kısa bir süre sonra da sanık ile avukat duruşmaya katılmaktadır. Bu kadar kısa bir süre içinde görüşme yapılması, kısa bir süre içinde sanığın savunmasının hazırlanması olanaklı değildir. Sanık ve avukatına

⁶⁵⁷ Taner/ Yıldırım, “ Video Konferans ”, s.275.

⁶⁵⁸ Kişinin avukatı bulunsa bile duruşma esnasında var olan bilgi ve belgeleri kişinin görme imkânı yoktur. Güner, “SEGBİS”, s. 84.

⁶⁵⁹ Sanığın avukatıyla görüşmesi sanık bakımından bir hak, avukat bakımından ise bir yetki olduğu gibi aynı zamanda bir ödevdir. Toroslu/ Feyzioğlu, Muhakeme, ss.164-165, Çelikkaya, SEGBİS, s.171; Dursun, “Sesli ve Görüntülü”, s.149; Sanıvar, “Segbis”, s.1651.

⁶⁶⁰ Duruşma esnasında farklı yerlerde bulunan avukat ve sanığın yan yana bulunmaması çelişme ilkesine de zarar vermektedir. Çelikkaya, SEGBİS, s.172.

⁶⁶¹ Taner/Yıldırım, “Video Konferans”, s.276; Çelikkaya, SEGBİS, s.173; Aksi görüş, SEGBİS üzerinden avukatla görüntülü konuşmada bir sakınca bulunmamaktadır. Tırtır, “Sesli-Görüntülü”.

görüşme yapmaları için uygun bir ortam oluşturulmakla birlikte savunmanın hazırlanması için uygun bir süre de tanınmalıdır.

Cezaevinde bulunan sanığın SEGBİS’le katıldığı duruşmalarda ise sanığın duruşma esnasında avukattan yararlanma imkânı yok denecek kadar azdır. Sanık yanında bir avukat bulunmadan duruşmaya katılmakta, avukat yardımı olmadan beyanlarını dile getirmektedir. Duruşma salonunda bulunan avukat ise sanığı küçük bir ekrandan savcı ve hâkimlerle birlikte izlemekte, hatta daha önceden görüşme imkânı sağlanmamışsa sanığın ne beyanda bulunacağını da duruşma esnasında öğrenmektedir. Çözüm olarak sanığın yanında bir avukat bulundurulması önerilse de bu durumda mahkeme salonundaki avukat koltuğu boşalacak, avukatın duruşmayı uzaktan izlemesi söz konusu olacaktır. Diğer bir çözüm olarak hem sanığın yanına bir avukat hem de mahkeme salonuna bir avukat atanması düşünülebilir.⁶⁶²Kanaatimizce bu çözümün en iyi yol olduğu kabul edilse de bu durumda da iki avukatın birbirleriyle iletişimde ve sanıkla iletişimde sorunlar hâsıl olacaktır.

Avukatıyla sanığın etkin bir görüşme sağlayamaması avukat ile sanığın soru sorma, delil toplatılmasını isteme, itirazda bulunma, tanıkları sorgulama haklarının da kullanılmasını güçleştirmektedir.⁶⁶³Duruşma esnasında başka bir yerde bulunan sanık ile duruşma salonunda bulunan avukatın da duruşmada iletişimde bulunmaları söz konusu değildir. Avukat ile sanık duruşmada birbirleriyle fısıltı içinde konuşabilmeli, fikir alışverişinde bulunabilmelidir.⁶⁶⁴Avukatın dosya hakkında bilgi sahibi olması ve etkin bir savunma hazırlaması ancak sanıkla görüşme halinde mümkündür. Sanıkla iletişim halinde olmayan avukatın sadece fiziki olarak duruşma salonunda bulunması sanığın avukattan yararlanma hakkını kullandığının bir göstergesi olmamakta, avukattan yararlanma hakkının gerçekten kullandırılması için sanık ile avukatın görüşebilmesi için her türlü imkânın sağlanması gerekmektedir.⁶⁶⁵SEGBİS kullanımında sanığın hakları ve avukatın yetkileri etkin bir biçimde kullanılmamaktadır. SEGBİS yerine sanığın bizzat mahkemede bulundurulması

⁶⁶² Kusursuz bir çözüm olmasa da çözüm sanık haklarını azami düzeyde korumaktadır. Çelikkaya, SEGBİS, s.173.

⁶⁶³ Çelikkaya, SEGBİS, s.174.

⁶⁶⁴ Çelikkaya, SEGBİS, s.172.

⁶⁶⁵ Çelikkaya, SEGBİS, s.175; Özdemir, “Yakalama”, ss.121-122.

masraflı olması, zaman kaybına neden olması ve yargılamanın uzaması bakımından sakıncalı olsa da sanığın temel hak ve özgürlüklerinin korunması, avukatın yetkilerinin tam anlamıyla kullanması ve en önemlisi muhakemenin adil şekilde işlemesi ve sonuçlanması açısından büyük bir öneme sahip olup elzemdir. Sanığın etkili bir şekilde duruşmaya katılımının sağlanması ve savunmasını yapması açısından öncelik sanığın SEGBİS’le duruşmaya katılımına değil, sanığın bizzat duruşmada bulundurulmasına verilmelidir.⁶⁶⁶

7.6.4. Gerekçeli karar hakkı ve SEGBİS

AİHM gerekçeli karar hakkını ayrı bir hak olarak almaktan ziyade hakkaniyete uygun yargılanma hakkı çerçevesinde değerlendirmektedir. Anayasa m. 141/3’te ise bu hak tüm mahkemelerin kararlarının gerekçeli olarak yazılması şeklinde açıkça hüküm altına alınmış ve yargı organlarının uyması gereken bir yükümlülük olarak düzenlenmiştir. CMK m.34, 230, 232’de kararların gerekçelerinin yazılması öngörülmüş, CMK m. 289/1-g’de hükmün gerekçe içermemesi de hukuka kesin aykırı olarak kabul edilmiştir.⁶⁶⁷

Muhakeme tek başına yapılan bir faaliyet olmayıp iddia ve savunma makamlarının karşılıklı tez ve antitezlerinin tartışılıp değerlendirildiği ve mahkeme tarafından verilen hükümle son bulan bir faaliyettir. Hüküm bir neden sonuç ilişkisi sonunda elde edilmekte ve akıl, mantık çerçevesinde verilmektedir. Mahkeme de hükmü verirken hükme nasıl ulaştığını, hangi gerekçelere dayandığını göstermek zorundadır. Böylelikle mahkeme hükmü verirken keyfi davranmayacak, düşünüp kendini denetleyebilecek, ilgililer de kararın hukuki olup olmadığını, kanun yoluna başvuru yapılması gereken bir durum olup olmadığını denetleyecek, son olarak da halk tarafından yargı kararlarının denetimi sağlanarak kamuoyunun yargıya güven duyması

⁶⁶⁶Özge Şirin, “SEGBİS Sistemi ile Sanık Savunmalarının Alınması”, 2017, <https://www.hukukihaber.net>, E.T:06.09.2021; Özge Apiş, “Güncel Yargı Kararları ve Yasa Değişiklikleri Işığında İfade Alma ve Sorgu Sırasında Şüpheli/Sanığın Hakları”, MÜHF-HAD, C: 25, S:1, 2019, s.81; Güner, “SEGBİS”, s.86; Taner/Akif Yıldırım, “ Video Konferans”, s.273.

⁶⁶⁷ Öztürk/ Tezcan/ Erdem/ Gezer/ Kırıt/ Akcan/ Özaydın/ Tütüncü/ Villemin/ Tok, Muhakeme, ss.130-131.

sağlanacaktır.⁶⁶⁸ Kanun yolunun etkin kullanılması ve etkin bir kanun yolu incelemesinin yapılabilmesi için de gerekçeli karar hakkı önemlidir.

AYM, mahkemelerin olay ve olguların kanıtlanmasında, hukuk kurallarının yorumlanmasında, sonuca varılmasında yardımcı olan takdir yetkisinin sebeplerinin makul gerekçeyle gerekçelendirilmesini istemektedir. Makul gerekçeyi ise gerekçenin verilen hükmün hangi nedenlere ve hukuki nitelermelere bağılı olarak verildiğinin açıklanması; iddialar, savunmalar, olaylar, olgular ile hüküm arasındaki bağlantının açıkça ortaya konulması olarak belirtmiştir. Gerekçenin içeriği dikkatle hazırlanmalı, herhangi bir şüpheye yer verilmeden açık bir şekilde gerekçe oluşturulmalıdır.⁶⁶⁹

AİHM de benzer şekilde gerekçeli kararın muğlak, tutarsız, keyfi ve hukuki belirsizliğe yol açacak şekilde verilmemesini belirtmekte aksi hallerde ihlal kararı vermektedir.⁶⁷⁰

SEGBİS kullanımı halinde SEGBİS'e başvurma gerekçeleri açıklanmalı, özellikle sanığın sorgusu halinde zorunlu görülen halin ne olduğu belirtilerek gerekçelendirilmelidir.⁶⁷¹

SEGBİS'in kullanıldığı hallerde de SEGBİS kayıtları bizzat dosyaya eklenmeyip ancak tutanağa dönüştürüldükten sonra dosyaya eklenmektedir. Sanığın duruşmalara SEGBİS'le katılımının sağlandığı hallerde mahkeme daha çözüm tutanağı gelmeden, çözüm tutanağı dosyaya eklenmeden bir karar vermemeli ve gerekçe hazırlamamalıdır. Gerekçeli karar ancak dosyadaki tüm delillerin elde edilip tartışılması sonucunda verilmeli eksik olan tutanakların hazırlanması beklenmelidir. SEGBİS tutanağı olmadan verilen hükümlerin kanun yolu incelemelerinde de Yargıtay dosya incelemelerinin ancak SEGBİS çözüm tutanağının eklenmesinden sonra yapılacağını belirtmiştir.⁶⁷²

⁶⁶⁸ Öztürk/ Tezcan/ Erdem/ Gezer/ Kırıt/ Akcan/ Özaydın/ Tütüncü/ Villemin/ Tok, Muhakeme, ss.131-132; Mustafa Alp, "Anayasa Hukuku Açısından Mahkeme Kararlarında Sözde(Görünürde) Gerekçe",s.429, <https://hukuk.deu.edu.tr/wp-content/uploads/2020/01/M.Alp-2.pdf> ,E.T:06.09.2021.

⁶⁶⁹İbrahim Ataş AYM Başvurusu(Başvuru No:2013/1235, Karar Tarih:13/06/2013), <https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/BB/2013/1235> , E.T:06.09.2021.

⁶⁷⁰M. Nedim Bekri, "Gerekçeli Karar Hakkı", Ankara Barosu Dergisi, S:3, 2014, s.210.

⁶⁷¹ Apiş, "İfade", s.81; Kolcu, "SEGBİS", s.268.

⁶⁷²Yargıtay 1.Ceza Dairesi 2016/ 2825 E 2016/ 2417 K, 09.05.2016 tarihli karar, <https://www.sinerjimevzuat.com.tr> , E.T:03.06.2021.

7.6.5. Hukuki kesinlik (belirlilik) ilkesi ve SEGBİS

AİHM, hukuk devleti ilkesinin bir parçası olarak hukuki kesinlik ilkesini zımnen kabul etmekte ve kararlarında bu ilkeyi de incelemektedir. AYM ise hukuki kesinlik ilkesi yerine hukuki belirlilik ilkesini kullanmayı tercih etmektedir. AYM Anayasa m. 36 adil yargılanma hakkı kapsamında zımnen hukuki belirlilik ilkesini kabul etmiş, Anayasa m. 2’de hukuk devletinin temel ilkelerinden birinin hukuk güvenliği olduğunu ve hukuk güvenliğinin de hukuki belirlilik ilkesiyle sağlanacağına değinmiştir. AYM 2003 yılında verdiği kararda hukuk devletini, siyasi iktidarın hukukla sınırlanması, hukuksal alt yapının oluşturularak istikrarın sağlanması olarak tanımlamıştır. İstikrarın sağlanması da öngörülebilirlik ve güvenlikle mümkün olup bu hususlar da ancak kuralların genel, soyut ve anlaşılabilir olmasıyla mümkün hale gelecektir.⁶⁷³

AYM hukuk güvenliğini, normların tahmin edilebilmesi, öngörülebilir olması, keyfi ve takdir yetkisini aşan kurallara yer verilmemesi olarak; hukuk güvenliğiyle ilişkili olan hukuki belirlilik ilkesini ise normların farklı anlamlar oluşturmayacak şekilde açık, net, anlaşılır olması, bireyler tarafından normların uygulanabilir olması ve herhangi bir keyfiliğe neden olmaması olarak tanımlamaktadır. Devleti, bireyin hukuka olan güvenini korumakla yükümlü addetmiş, hukuki güvenliğin sağlanması için devletin faaliyetlerinin önceden tahmin edilebilir olması gerektiğini, devlet faaliyetlerinin hukuk normlarıyla düzenlenmesi gerektiğini, hukuki istikrarın sağlanması gerektiğini, bireyin idareye karşı korunması ve bireyin beklentilerine cevap verilmesi gerektiğini, kanunların hukuka ve devlete olan güveni sarsmaması gerektiğini belirtmiştir.⁶⁷⁴ Venedik Komisyonu ise hukuki kesinliğin ilkelerini; yasamaya erişme, mahkeme kararlarına erişme, kanunların öngörülebilir olması, hukukun istikrarlı ve tutarlı olması, meşru beklentilerin karşılanması, cezaların

⁶⁷³ Mehpare Çaptuğ, “Hukuki Güvenlik İlkesinin Kavramsal Gelişimi”, Uyuşmazlık Mahkemesi Dergisi, S:17, 2021, s.141.

⁶⁷⁴ AYM 2015/94 E, 2016/27 K, 07.04.2016 tarih, Ersen Yavuz, “Hukuk Devletinde Hukuk Güvenliği ve Hukuki Belirlilik Kavramları Üzerine”, 2019, <http://gelenekvegelecek.com/hukuk-devletinde-hukuk-guvenligi-ve-hukuki-belirlilik-kavramlari-uzerine-ersen-yavuz/>, E.T:10.09.2021.

geçmişe yürümezliği, kanunsuz suç ve ceza olmaması ve kesin karar ilkeleri olarak 8 başlıkta ele almıştır.⁶⁷⁵

Hukuki kesinlik öncelikle hukuk normlarının net, anlaşılır ve uygulanabilir olmalarıyla sağlanacak, uygulamacıların sahip olduğu takdir yetkisi hukuk sınırları içinde kullanılacak, aynı nitelikteki davalar hakkında öngörülemeyen, farklı ve keyfi nitelikteki kararların alınması önlenecektir.

Hukukun gelişimi ve değişimi göz önüne alındığında mahkemeler arasında farklı içtihat yorumları veya takdir yetkisinin farklı kullanımları söz konusu olabilir. Ancak bariz takdir hatası ve açık keyfilik halinde hukuki belirlilik ilkesinden uzaklaşılacaktır. Mahkemeler farklı kararlar verdiklerinde hukuki belirlilik ilkesine uygun olarak bu farklılaşmayı haklı gösterecek mantıklı, makul ve hukuki bir açıklama yapmalı ve bireylerin yargıya duydukları güven duygusunu zedelemekten tatmin edici bir gerekçe hazırlamalıdır.⁶⁷⁶

CMK m. 52/3'te SEGBİS'in zorunlu kullanıldığı hallerden bir olan "tanıklığı maddi gerçeğin ortaya çıkarılması için zorunlu olan kişiler" in kimler olduğu kanunda açıkça belirtilmemiş, yargılama makamının takdirine bırakılmıştır.

CMK m. 58'de tanıkların SEGBİS'le dinlenmelerinde aranan şartlardan "ağır tehlike hali" ve "maddi gerçeğin çıkarılması açısından tehlike" hallerinin neler olduğu hususları da hâkimin takdirine bırakılmıştır.

CMK m. 139'da gizli soruşturmacının huzurda kimse olmadan SEGBİS' le duruşmada tanık olarak dinlemesinde şart olan "zorunlu olan haller" konusunda takdir mahkemeye bırakılmıştır.

CMK m. 180'da tanığın ve bilirkişinin hastalık, malullük hallerinin yanında "giderilmesi olanağı bulunmayan bir nedenle" duruşmada hazır bulunmasının olanaklı olmaması halinde de SEGBİS'le dinlenebileceği düzenlenmiştir. Bu nedenin kapsamına nelerin gireceği de mahkemelere bırakılmıştır.

⁶⁷⁵Abdulkadir Gülçür, "AİHM ve Türk Anayasa Mahkemesi'nin Kararları Işığında Hukuki Kesinlik(Belirlilik) İlkesinin İncelenmesi", Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi, C:24, S:1, 2018, ss.152-154.

⁶⁷⁶ İnceoğlu, Adil Yargılanma, ss.277-235.

CMK m.196’da sanığın “zorunlu görülen haller”de SEGBİS’le duruşmaya katılabileceği düzenlenmiştir. Bu zorunlu görülen haller hâkim veya mahkemenin zorunlu gördüğü haller olmakla birlikte hangi hallerin zorunluluk hali olduğu açıklanmamış, mahkemenin takdirine bırakılmıştır.⁶⁷⁷

Ceza muhakemesinde SEGBİS uygulanacak haller için öngörülen şartlar muğlak kelimelerle ifade edilmiş, tam bir açıklık sağlanmamıştır. Kanun koyucular tarafından netliğin sağlanmaması kanun hükümlerinin uygulanmasında belli bir düzende hareket edilmesini engellemektedir. SEGBİS’in uygulanmasında takdir yetkisi genel olarak hâkim ve mahkemeye bırakılmıştır. Uygulamacıların bu takdir yetkisini hukuk sınırları içinde kullanmaları, farklı uygulamalara yer vermemeleri ve uygulamada bir birlik sağlamaları gerekmektedir. Aynı durumdaki kişiler hakkında SEGBİS uygulamaları aynı olmalı, hukuki belirlilik sağlanarak bireylerin yargıya güvenleri zedelenmemelidir. Uygulamada farklılıkların olması halinde ise bu farklılıklara neden olan durumlar gerekçelendirilmeli ve açıklanmalıdır. Hukuki kesinliğin sağlanması ancak bu yolla gerçekleşecektir.⁶⁷⁸

Yönetmelik’te de SEGBİS kayıtlarının tutanağa dönüştürülmelerinden bahsedilmiş ama hangi süre içinde tutanak haline getirileceğinden söz edilmemiştir. Kayıtların taraflara verilmesinden ziyade kayıt tutanaklarının taraflara verilmesi ve dosyaya eklenmesi göz önüne alındığında hukuki belirliliğin sağlanması ve yargılamanın sürüncemede bırakılmaması açısından açıkça belli bir süre belirlenmelidir.

7.7. Soruşturmanın Yazılılığı İlkesi ve SEGBİS

Soruşturma evresinde yapılan çalışmalar sonucunda elde edilen bilgiler kovuşturma evresinde kullanılmak üzere dikkatli bir şekilde korunmalı ve saklanmalıdır. Zira kovuşturma evresinde soruşturma sonuçlarının bir değerlendirmeye tabi tutulması söz konusudur. Kovuşturma evresinde soruşturma sonuçlarından yararlanma ise sonuçların sözlü olmasından ziyade yazılı olmasıyla mümkündür. Soruşturma evresinde sözle, hareketle yapılan işlemler tutanağa bağlanarak yazılı hale

⁶⁷⁷ Yargıtay’a göre zorunluluk halleri, ulaşımda güçlük yaşanması, tarafların güvenliklerinin tehlikede olması veya davanın makul sürede tamamlanamaması gibi hallerdir. Mahkemeler tarafından zorunluluk halinin ne olduğunun açıklanmaması ve SEGBİS’in otomatik uygulanması savunma hakkını kısıtlamaktadır. Apiş, “İfade”, ss.57-58; Kolcu, “SEGBİS”, s.268.

⁶⁷⁸ Özdemir, “Yakalama”, s.127.

getirilmelidir. CMK m. 169/2’de her soruşturma işleminin tutanağa bağlanması hususu düzenlenerek soruşturma işlemlerinin yazılı hale dönüştürülmesi zorunluluk halini almıştır.⁶⁷⁹

Soruşturma evresinde SEGBİS’le elde edilen ses ve görüntü kayıtları Yönetmelik m. 6 hükmü uyarınca güvenli bir şekilde saklanır. SEGBİS kayıtları ses ve görüntü kaydı halinde dosyaya eklenmez. Ses ve görüntü kayıtları yazılı tutanağa dönüştürüldükten sonra dosyaya eklenir ve bu yazılı tutanaklar taraflara verilir. Kanaatimizce SEGBİS kayıtlarının yazılı tutanağa dönüştürülmesi soruşturma evresindeki yazılilik ilkesine uygun olup, soruşturma evresinde bu anlamda bir aykırılığa neden olmamaktadır.

7.8. Soruşturmanın Gizliliği İlkesi ve SEGBİS

CMK m. 157 gereğince soruşturma işlemleri gizli tutulmalıdır.⁶⁸⁰ Gizlilikten kastedilen soruşturma işlemlerinde sadece ilgililerin işlem sırasında hazır bulunabilmeleri ve soruşturma sonuçlarının da kamuya paylaşılmasıdır. Soruşturma evresindeki gizliliğin altında yatan temel neden kişilerin lekelenmeme hakkı ve masumiyet karinesidir. Soruşturma sonucunda şüpheli hakkında dava açılmadığı hallerde toplum tarafından kişi hakkında yanlış bir algı oluşumunun önüne geçilmektedir. Soruşturmanın gizliliği ilkesi her ne kadar şüpheliyi korumak amacıyla getirilse de aynı zamanda soruşturma işlemlerinin sağlıklı yürütülmesini de sağlamaktadır. Soruşturmanın gizliliği sayesinde şüphelinin kaçması önlenmekte, delillerin şüpheli veya başkaları tarafından karartılması da engellenmektedir.⁶⁸¹

Yönetmelik m. 6 uyarınca soruşturma evresinde SEGBİS’in kullanıldığı hallerde ses ve görüntü kayıtları saklanmalı ve kimseyle paylaşılmamalıdır. Yönetmelik’e göre SEGBİS kayıtlarının ilgisine dahi kimseye izlettirilmemesi kural olsa da Yönetmelik m. 8/2’de talep veya itiraz halinde kayıtların makam gözetiminde ilgililere

⁶⁷⁹ Özen, Muhakeme, s. 143; Ünver/ Hakeri, Muhakeme, s.514; Yenisey/ Nuhoglu, Muhakeme, s.574; Gökçen/ Balcı/ Alşahin/ Çakır, Muhakeme, s.136; Öztürk/ Tezcan/ Erdem/ Gezer/ Kırıt/ Akcan/ Özyayın/ Tütüncü/ Villemin/ Tok, Muhakeme, s.151.

⁶⁸⁰ Gizlilik ilkesi istisnai olarak kovuşturma evresinde de söz konusudur: CMK m. 135, CMK m. 139, duruşma hazırlığı, karar müzakeresi. Özen, Muhakeme, ss.142-143; Gökçen/ Balcı/ Alşahin/ Çakır, Muhakeme, s.136; Özbek/ Doğan/ Bacaksız, Muhakeme, s.67.

⁶⁸¹ Özen, Muhakeme, ss. 141-142; Ünver/ Hakeri, Muhakeme, s.513; Yenisey/ Nuhoglu, Muhakeme, s.575; Özbek/ Doğan/ Bacaksız, Muhakeme, s.67; Güneş Okuyucu Ergün, “Soruşturmanın Gizliliği”, AÜHFD, C:2, S:59, 2010, s. 246.

izletilebileceği düzenlenmiştir. Ancak Yönetmelik'e göre SEGBİS kayıtlarının kural olarak ilgili dahi olsa kimseye verilmemesi söz konusudur.

SEGBİS kayıtlarından dönüştürülen yazılı tutanaklar da soruşturma evresinde gizli tutulmalıdır. CMK m. 157 soruşturmanın gizliliğinin savunma hakkına zarar vermeyeceğini düzenlemiştir. Soruşturmanın gizliliği ile savunma hakkı arasındaki dengeye dikkat edilmeli soruşturmanın gizliliği savunma hakkının ihlaline neden olmamalıdır.⁶⁸² Soruşturma dosyasındaki SEGBİS tutanaklarının gizlilik kapsamında şüpheliyle dahi paylaşılmadığı haller söz konusu olsa da, CMK m.153 gereğince şüpheli avukatının dosyayı inceleme hakkı ihlal edilmemeli ve avukata SEGBİS tutanaklarını inceleyip örnek alabilme imkânı sağlanmalıdır.⁶⁸³

Soruşturma evresinde CMK m. 236 hükmünde çocuğun cinsel istismarının vücuda organ veya sair bir cisim sokulmasıyla gerçekleştirildiği durumlarda(TCK m.103/2) çocuk mağdurun beyanlarının alınması ile cinsel saldırı suçunun vücuda organ veya sair bir cisim sokulması suretiyle gerçekleştiği durumlarda (TCK m. 102/2) mağdurun beyanının alınmasında SEGBİS'in kullanılacağı ve SEGBİS kayıtlarının dava dosyasında saklanıp kimseyle paylaşılmayacağı açıkça düzenlenmiştir. Aslında soruşturma işlemlerinin tümü için geçerli olan gizliliğin cinsel suç mağduru çocuk ve yetişkinler için ayrıca düzenlenmesi onların özel olarak daha çok korunmasını sağlamaya yöneliktir. Bu tutanaklar da ancak talep halinde şüpheli, sanık, müdafî, mağdur, vekil, kanuni temsilciyle paylaşılacaktır. İlgisi olmayan 3. kişilerle paylaşım yapılmayacak, gizlilik korunacaktır. Kanaatimizce SEGBİS soruşturmanın gizliliğini ihlal etmemekte aksine gizliliğine katkı sağlamaktadır.

7.9. Soruşturmanın Dağılıklığı İlkesi ve SEGBİS

Kovuşturma evresinde yargılama belli bir mahkemede ve o mahkemeye üye olan hâkimler tarafından gerçekleştirilir. Soruşturma evresinde işlemlerin aynı kişilerce ve aynı yerde gerçekleştirilmesi zorunlu değildir. Soruşturma görevi Cumhuriyet başsavcılığındadır ve ihtiyaç duydukça başsavcılık farklı savcılarını soruşturma işlemleri için görevlendirebileceği gibi birden fazla savcıyı da görevlendirebilir. Soruşturma işlemlerinin baştan sona aynı savcı tarafından yürütülmesi zorunlu

⁶⁸² Özen, Muhakeme, s. 142; Yenisey/ Nuhoglu, Muhakeme, s.576; Murat Ceyhan, "Soruşturmanın Gizliliği ve Müdafinin Dosyayı İnceleme Yetkisi", TBB Dergisi, S:109, 2009, ss. 471-474.

⁶⁸³ Özen, Muhakeme, s. 142; Ünver/ Hakeri, Muhakeme, s.514.

değildir. Soruşturma işlemleri ayrıca tek bir mahkeme tarafından da yürütülmek zorunda değildir, farklı mahkemelerde soruşturma işlemleri yapılabilir. Soruşturma evresindeki işlemlerin yer, zaman, kişi bakımından bağımsız olmasına soruşturmanın dağınıklığı ilkesi denir. Bu ilke gereğince işlemlerin kesiksiz yapılması da gerekmez, ara verilerek soruşturma işlemleri yürütülebilir.⁶⁸⁴

Savcının başlattığı bir soruşturmayı devam ettirme yükümlülüğü olmamakla birlikte, yapılan soruşturma işlemlerinin hepsini yapma yükümlülüğü de bulunmayabilir. Başsavcılık farklı işlemler için farklı savcılar görevlendirebilir.⁶⁸⁵ Kanaatimizce bu halde suç ihbarıyla soruşturma işlemlerini başlatan savcı ile SEGBİS’le mağdur çocuğun veya tanığın beyanını alan savcı aynı olmayabilir. Aynı soruşturma dosyası içinde farklı savcılar tarafından SEGBİS’in kullanımı mümkündür. SEGBİS kullanımı hangi savcının yetkisindeyse SEGBİS’in hukuka uygun kullanılıp kullanılmadığından sorumluluk da o savcıda olacaktır.

7.10. Kovuşturmada Bağlılık İlkesi ve SEGBİS

Soruşturma evresinde var olan dağınıklık ilkesinin aksine kovuşturma evresinde bağlılık ilkesi geçerlidir. Bağlılık ilkesi gereğince kovuşturma işlemleri aynı kişilerce aynı yerde ve aynı zamanda yapılmalıdır.⁶⁸⁶

Duruşmaya katılan hâkimler ile kararı veren hâkimler bağlılık ilkesi gereğince aynı olmalıdır.⁶⁸⁷ Yargılama boyunca duruşmalarda bulunan hâkimler tarafından bir vicdani kanaat hâsıl olacağından hükmü de ancak duruşmalarda bulunan hâkimler verecektir. Doğrudan yargılama sürecine katılan, delillerle, diğer süjelerle bizzat temas halinde olan hâkimler tarafından verilen karar ancak adil kabul edilebilir. Yargılamayı baştan sona aynı hâkimin takip etmesi yüze karşılık ve doğrudanlık ilkeleriyle de uyumludur. CMK m. 188/1 hükme katılacak hâkimlerin duruşmada bulunmasını şart kılmış, hâkimin değişmesi halinde de CMK m. 188/3 yedek üye bulundurulmasını

⁶⁸⁴ Özen, Muhakeme, s. 750; Ünver/ Hakeri, Muhakeme, ss.514-515; Yenisey/ Nuhoglu, Muhakeme, s.575.

⁶⁸⁵ Türk Ceza Muhakemesi Sistemine Genel Bakış(Özellikle C. Savcısının Rolü Bağlamında), s.13, <https://www.yenidunyahukuk.com>, , E.T:15.09.2021.

⁶⁸⁶ Çelikkaya, SEGBİS, s.138; Yenisey/ Nuhoglu, Muhakeme, s.706; Şahin/ Göktürk, Muhakeme -II, s.115; Karakehya, Muhakeme, s. 526.

⁶⁸⁷ Algılamayı yapan ile sonuç elde eden kişi aynı olmalıdır. Karakehya, Muhakeme, s. 527; Erem, Usul, s.247.

düzenlemiştir. Böylelikle hüküm verecek hâkimlerin bizzat yargılama sürecinde bulunmalarını istemiştir.⁶⁸⁸

Duruşmaların sürekli aynı salonda yapılmasının nedeni de bağlılık ilkesidir. Duruşmalarda yer bakımından değişiklik yapılmadan aynı yerde ve salonda duruşmalar yürütülecektir. Duruşmaların farklı zamanlarda yapılmaması ve bir celse de bitirilmesi kuraldır. Duruşmaların kesiksiz yapılması istenerek duruşmaların sürüncemede kalması ve gereksiz uzaması önlenmiş, hâkimlerin taze ve canlı bilgilere göre kanaate varmaları amaçlanmıştır. CMK m. 190'da duruşmaya ara verilmeden hükmün verileceği düzenlenmiş, ancak zorunlu hallerde ve makul sürede yargılanma hakkını ihlal etmeyecek şekilde duruşmalara ara verilebileceğine de değinilmiştir.⁶⁸⁹

SEGBİS'in kullanıldığı hallerde duruşma salonundan uzak bir yerden katılım söz konusudur. SEGBİS'le duruşmaya katılan kişiler duruşma salonunda bulunmamakta, cezaevinde, tutukevinde, hastanede, yargı çevresi dışında bulunmakta ve duruşma salonuna bir ekran vasıtasıyla yansıtılmaktadırlar. Duruşmaya ekran vasıtasıyla katılım her ne kadar Genelge göre yüzyüzelik ve doğrudanlık ilkelerine aykırılık teşkil etmese de, AYM, kişilerin SEGBİS'le duruşmaya katılıp kendilerini ifade etmelerine nazaran bizzat duruşmada bulunarak kendilerini ifade etmelerini kişilerin menfaatleri açısından daha üstün görmektedir.⁶⁹⁰ SEGBİS kullanımını haklı kılan bir sebep olmadığı sürece duruşmada bulunan kişilerden farklı bir yerde dinlenme yer bakımından bağlılığı zedelemektedir.⁶⁹¹

⁶⁸⁸ Karakehya, Muhakeme, ss. 526-527. Uygulamada ise duruşmaya katılan hâkimler sürekli değişmekte, hükmü veren hâkim ile duruşmalara katılan hâkim aynı olmamaktadır. Bu durumun önlenmesi için kanun her ne kadar yedek üye bulundurulmasını düzenlemiş olsa da uygulamada yedek üye bulundurulması söz konusu değildir. Hâkim değişikliği halinde ise duruşma tutanağına eski tutanaklar okundu ibaresi eklenmekle yetinilmektedir. Çelikkaya, SEGBİS, s.138; Ünver/ Hakeri, Muhakeme, s.560; Yenisey/ Nuhoğlu, Muhakeme, s.706; Şahin/ Göktürk, Muhakeme -II, s.115; Toroslu/ Feyzioğlu, Muhakeme, s.337.

⁶⁸⁹Bu durumda oturumlar arası kısa olmalı ve oturumlar bir bütünlük oluşturmalıdır. Centel/ Zafer, Muhakeme, s.765; Çelikkaya, SEGBİS, s.138; Yenisey/Nuhoğlu, Muhakeme, s.706; Ünver/ Hakeri, Muhakeme, s.560; Şahin/ Göktürk, Muhakeme -II, s.115; Toroslu/ Feyzioğlu, Muhakeme, s.337; Öztürk/ Tezcan/ Erdem/ Gezer/ Kırıt/ Acan/ Özyaydın/ Tütüncü/ Villemin/ Tok, Muhakeme, s.636.

⁶⁹⁰ Emrah Yayla AYM Başvurusu(Başvuru No:2017/38732, Karar Tarih:06/02/2020), s.11.

⁶⁹¹ Çelikkaya, SEGBİS, s.139.

7.11. Kovuşturmada Delillerin Doğrudanlığı İlkesi ve SEGBİS

Delillerin doğrudanlığı ilkesinin doktrinde vasıtasızlık, vasıtasız olma prensibi, doğrudan doğrualık, doğrudanlık gibi farklı şekillerde kullanımları söz konusudur. Ceza muhakemesinde soruşturma evresinden ziyade delillerin ortaya konulduğu ve tartışıldığı evre olan kovuşturma evresi için geçerli olan ilkedeki delillerin doğrudanlığı ilkesi olarak bahsedilmesi aynı zamanda duruşmanın da doğrudanlığına atıfta bulunmaktır.⁶⁹²

Delillerin doğrudanlığı ilkesi, kovuşturma evresinde duruşmada hâkim veya mahkemenin maddi gerçeğe ulaşma amacıyla herhangi bir aracı olmadan bizzat ilgili tanıkları, sanıkları, mağdurları, bilirkişiyi huzurunda dinlemesi, bizzat belgeleri incelemesi, elde edilen tüm delillerle direkt temasa geçip yapılan inceleme sonucunda karar vermesidir.⁶⁹³

AİHS ve Anayasa da ilkedeki açıkça bahsedilmese de ilke adil yargılanma hakkı kapsamında ceza muhakemesinin temel ilkelerinden biri olarak kabul edilmektedir.⁶⁹⁴

Doktrinde delillerin doğrudanlığı ilkesi şekli anlamda doğrudanlık ve maddi anlamda doğrudanlık olarak ikiye ayrılmıştır. Ancak her ikisi de delillerin doğrudanlığını tamamlayan ilkeler olup ayrı ayrı düşünülmeyp birbiriyle bütün olan iki ilkedir. Şekli anlamda doğrudanlık ilkesinden kastedilen kararı verecek olan hâkimin delillerle karşı karşıya gelmesi, vasıtasız olarak delilleri incelemesi, muhakemeye katılanları bizzat dinlemesi ve gözlemlemesidir. Hâkim muhakemeye katılanlarla arasında bir engel olmadan onları görmeli, duymalı ve onlarla bizzat iletişim halinde olmalıdır. Bu iletişimde kesiklik, eksiklik olmamalı, iletişim aracısız, kesintisiz ve tam bir şekilde sürdürülmelidir. CMK m.217/1’de hâkim kararını ancak duruşmaya getirilmiş ve huzurunda tartışılmış delillere dayandırabilir hükmü ilgili ilke kapsamında

⁶⁹² Cumhur Şahin, Ceza Muhakemesinde İspat(Delillerin Doğrudan Doğrualığı İlkesi), Yetkin Yayınları, Ankara, 2001, s.25; Özen, Muhakeme, s. 146.

⁶⁹³ Devrim Aydın, Ceza Muhakemesinde Deliller, Yetkin Yayınları, Ankara,2014, s.144; Çelikkaya, SEGBİS, s.95; Özen, Muhakeme, s. 146; Ünver/ Hakeri, Muhakeme, s.561; Yenisey/ Nuhoglu, Muhakeme, s.84; Şahin/ Göktürk, Muhakeme -II, s.108; Toroslu/ Feyzioğlu, Muhakeme, s.337; Karakehya, Muhakeme, s. 527; Gökçen/ Balci/ Alşahin/ Çakır, Muhakeme, s.135; Özbek/ Doğan/ Bacaksız, Muhakeme, s.76; Öztürk/ Tezcan/ Erdem/ Gezer/ Kırıt/ Akcan/ Özyayın/ Tütüncü/ Villemin/ Tok, Muhakeme, s.147; Centel/ Zafer, Muhakeme, s.765; Erem, Usul, s.247.

⁶⁹⁴ Yargıtay Ceza Genel Kurulu 2013/242 E 2014/79 K 18.02.2014 tarih; Yargıtay 18.Ceza Dairesi 2015/5549 E 2015/6241 K 30.09.2015 tarih; Yargıtay 16.Ceza Dairesi 2015/7164 E 2016/6 K 11.01.2016 tarih; Çelikkaya, SEGBİS, s.96.

getirilmiştir. Hâkim tek bir makamı dinleyerek sonuç elde etmeyecek, muhakemeye her iki taraf da aktif olarak katılacak, iki taraf da dinlenecek, iki tarafın delilleri değerlendirilecek ve kolektif bir muhakeme sonucunda hâkim hükmünü verecektir. Delillerin doğrudanlığı ilkesi aynı zamanda çelişme ilkesine de katkı sağlayacaktır.⁶⁹⁵

İletişimin gerekliliği olduğu bu ilke beraberinde yüze karşılığı ve sözlülüğü de gerektirmekte olup bu ilkelerle de bağlantılıdır. Duruşmada yüze karşılık ve sözlülük ilkesinin uygulanması doğrudanlık ilkesine yardımcı olmaktadır.⁶⁹⁶

Şekli anlamda delillerin doğrudanlığı ilkesi bünyesinde delillerin ortaya konulduğu duruşmaların aynı salonda gerçekleştirilmesini de içinde barındırmaktadır. Bu durumu duruşmanın yer bakımından bağlılığı olarak ifade eden yazarlar delillerin ve kanaatin duruşmada belirlenmesinden dolayı bu şekilde kullanmayı tercih etmişlerdir.⁶⁹⁷

Maddi anlamda delillerin doğrudanlığı ilkesi ise olay hakkında doğrudan bilgi veren delillere öncelik verilmesi, ilk elden elde edilen ve olaya en yakın delillerin değerlendirilerek maddi gerçekliğe ulaşılmasıdır. Böylelikle delillerin aracılığı azaltılmalı, olay hakkında bizzat bilgi veren, dolaylılığı en az seviyede bulunan delillere öncelik tanınmalıdır. Zira aracı sayısı arttıkça algılamalar ve yorumlamalar farklılaşacak, bazı hususlar unutulacak, yanlış aktarılacak, olay örgüsünden uzaklaşılacak, delile olan güven azalacak ve maddi gerçekliğe ulaşmak güçleşecektir. Olayı bizzat gören bir kişinin beyanı ile olayı duyduğunu söyleyen bir kişinin beyanı olayın aydınlatılması bakımından eşit olmayıp maddi anlamda delillerin doğrudanlığı ilkesine göre olayı gören kişinin beyanı olayın aydınlatılması bakımından daha üstün kabul edilecektir.⁶⁹⁸

Maddi anlamda delillerin doğrudanlığı ilkesi AİHS m. 6/3-d’de yer alan sanık haklarının uygulanması bakımından da önem arz etmektedir. Sanığın tanığa soru

⁶⁹⁵ Çelikkaya, SEGBİS, s.99; Özen, Muhakeme, s. 146; Ünver/ Hakeri, Muhakeme, s.561; Yenisey/ Nuhoglu, Muhakeme, s.84; Şahin/ Göktürk, Muhakeme -II, ss.108-109; Toroslu/ Feyzioğlu, Muhakeme, s.337; Aziz Serkan Arslan, “Doğrudanlık İlkesi”, S.D.Ü Hukuk Fakültesi Dergisi, C:4, S:2, s.136; Gökçen/ Balcı/ Alşahin/ Çakır, Muhakeme, s.135.

⁶⁹⁶ Birtok, Delil, s.472; Çelikkaya, SEGBİS, ss.97-98; Ünver/ Hakeri, Muhakeme, s.562; Şahin/ Göktürk, Muhakeme -II, s.110; Öztürk/ Tezcan/ Erdem/ Gezer/ Kırıt/ Akcan/ Özyayın/ Tütüncü/ Villemin/ Tok, Muhakeme, s.151.

⁶⁹⁷ Şahin, İspat, s.29.

⁶⁹⁸ Şahin, İspat, s.32-35; Şahin/ Göktürk, Muhakeme -II, s.110; Arslan, “Doğrudanlık İlkesi”, s.137; Özbek/ Doğan/ Bacaksız, Muhakeme, s.76; Öztürk/ Tezcan/ Erdem/ Gezer/ Kırıt/ Akcan/ Özyayın/ Tütüncü/ Villemin/ Tok, Muhakeme, s.148.

sorması, tanıkla yüzleştirilmesi, tanık dinletmesi, itirazlarını sunabilmesi, sanığa delil sunma imkânı tanınması ve delilleri çürütme imkânının verilmesi mahkemenin de maddi gerçeğe ulaşması bakımından önemlidir.⁶⁹⁹

CMK'da delillerin doğrudanlığı ilkesi kural olup bu ilkenin iki istisnası olarak istinabe ve naiplik kurumlarına yer verilmiştir.⁷⁰⁰ İstisna olan bu müesseseler kural olarak uygulanmamalı ancak istisnai hallerde uygulanmalı ve dar yorumlanmalıdır.⁷⁰¹ CMK m.209' da naiplik veya istinabe yoluyla alınan ifadelerin, sorgu tutanaklarının duruşmada mutlaka anlatılması zorunlu olan belgeler olarak kanun koyucu düzenlemiştir. Bu düzenlemeyle aslında istenen bu belgelerin duruşmada ortaya konulup taraflarca tartışılmasını sağlamak ve hâkimin vicdani kanaate ulaşmasına yardımcı olmaktır.⁷⁰²

CMK m. 180'e göre ancak istisnai hallerde tanık veya bilirkişinin duruşmada bulunup beyanının alınmasından ziyade istinabe veya naiplik beyanının alınması düzenlenmiştir. CMK m. 180/5'te ise SEGBİS'le tanık veya bilirkişinin ifadesi alınabiliyorsa istinabe veya naiplik kurumlarına başvurulmadan SEGBİS'le kişilerin ifadelerinin alınması hüküm altına alınmıştır.⁷⁰³

Kanun koyucu istisnai hallerde bile SEGBİS kullanımına naiplik ve istinabe kurumlarına nazaran öncelik tanımış ve ilk usul olarak SEGBİS kullanımını uygun görmüştür. Kanaatimizce delillerin doğrudanlığının sağlanması için ilk uygulanacak yöntem tanık ve bilirkişinin bizzat duruşmada bulundurulup dinlenmesidir. Delillerin doğrudanlığının sağlanması bakımından tanık, bilirkişi bizzat duruşmada bulunacak, hâkim, savcı, katılan, sanık, müdafî ve diğer duruşmada bulunanlarla göz göze gelecek, beyanlarını ifade edecek, beyanlara karşı da tarafların itirazları alınacak, sorular sorulacak ve tam bir çelişme ortamı oluşturulacaktır. Her ne kadar delillerin

⁶⁹⁹ Şahin/ Göktürk, Muhakeme -II, s.113.

⁷⁰⁰ Karakehya, Muhakeme, s. 527; Özbek/ Doğan/ Bacaksız, Muhakeme, s.77; ; Centel/ Zafer, Muhakeme, s.652; Delillerin doğrudanlığı ilkesinin bir diğer istisnası ise SEGBİS'tir. Arslan, "Doğrudanlık İlkesi", s.139; Gökçe Varol Karaosmanoğlu, "Ses ve Görüntü Nakli Yoluyla Duruşma Yapılmasına İlişkin Olarak 7251 Sayılı Kanun'la Yapılan Değişikliklerin Doğrudanlık İlkesi Kapsamında Değerlendirilmesi", Anadolu Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C:8, S:1, 2022, s.74; Erem, Usul, s.249.

⁷⁰¹ Erem, Usul, s.250.

⁷⁰² Özen, Muhakeme, s. 147; Ünver/ Hakeri, Muhakeme, s.562; Yenisey/ Nuhuğlu, Muhakeme, s.84; Toroslu/ Feyzioğlu, Muhakeme, s.337.

⁷⁰³ SEGBİS'le doğrudanlık ilkesi kısmen sağlanmak istense de SEGBİS'in teknik aksaklıklar ve erken kesilme gibi sıkıntıları da mevcuttur. Özbek/ Doğan/ Bacaksız, Muhakeme, s.126.

doğrudanlığının gerçekleştirilmesi bakımından kişilerin duruşmaya getirilip beyanlarının alınması ilk tercih edilen yöntem olsa da istisnai hallerde tanık ve bilirkişinin dinlenmesinde SEGBİS kullanımı delillerin doğrudanlığının gerçekleştirilmesi bakımından istinabe ve naipliğe göre daha ön sırada yer almaktadır.⁷⁰⁴

Mağdurun, tanığın, çocuğun, gizli soruşturmacının korunması amacıyla getirilen düzenlemelerde kişilerin soruşturma evresinde beyanların SEGBİS’le alınabileceği, kovuşturma evresinde ise duruşmada bizzat bulunmalarından ziyade başka bir yerden duruşmaya bir ekran vasıtasıyla anlık görüntü ve seslerinin aktarılabilmesi söz konusudur. Soruşturma evresinde bizzat olayı yaşayan tanığın, mağdurun beyanlarının alınması, maddi gerçeğin ortaya çıkması bakımından önemlidir. Ancak soruşturma evresinde SEGBİS’le alınıp yazıya dökülen beyanlarla kovuşturma evresinde yetinilmesi, SEGBİS kayıtlarının mahkemece izlenmemesi, savunma tarafından da kayıtlara ulaşma imkânının tanınmaması delillerin tartışılacağı yer olan duruşmaların amacına uygun değildir. Kovuşturma evresinde delillerin doğrudanlığına uygun olarak soruşturma evresinde elde edilen deliller doğrudan mahkemeye getirilmeli, mahkemeye getirilme imkânı yoksa bile SEGBİS tutanaklarının okunmasıyla yetinilmemeli ve kayıtların mahkemece izlenmesi ve savunma makamına izletilmesi sağlanmalıdır. Mağdurun haklarını korumak adına sanığın hakları göz ardı edilmemeli haklar arasındaki denge bozulmamalıdır.⁷⁰⁵

CMK m. 236/5’te çocuğun cinsel istismarının vücuda organ veya sair bir cisim sokulmasıyla gerçekleştirildiği durumlarda ve CMK m. 236/6’da cinsel saldırı suçunun vücuda organ veya sair bir cisim sokulması suretiyle gerçekleştiği durumlarda mağdur beyanlarının soruşturma evresinde SEGBİS’le alınması düzenlenmiş, kovuşturma evresinde ise naip hâkim tarafından beyanların alınmasına yer verilmiştir. İlgili suçlardan mağdur olanların beyanlarının kovuşturma evresinde mahkeme yerine naip hâkim tarafından alınması doğrudanlığa zarar vermekte olup, naip hâkim yerine SEGBİS kullanımı doğrudanlığa katkı sağlayacaktır.

⁷⁰⁴ Arslan, “Doğrudanlık İlkesi”, s.139; Karaosmanoğlu, “Ses ve Görüntü”, s.83; Kıyak, “Ses ve Görüntü”, s.1479.

⁷⁰⁵ Fahri Gökçen Taner, “Kırılgan Mağdurun Beyanının CMK’nın 236. Maddesi Uyarınca Alınması ve Uygulanan Özel Usuller Karşısında Savunma Hakkının Dengelenmesi”, TBB Dergisi, S:153, 2021, s.34.

CMK m. 94'te sanığın 24 saat içinde yetkili merci önüne çıkarılmaması halinde SEGBİS' in kullanılacağı düzenlenmiştir. Getirilen düzenlemeyle sanığın ifadesinin alınmasının yetkili merci tarafından yapılması amaçlanmakla birlikte uygulamada yetkili merci önüne çıkarılmaya yönelik bir çaba sarf edilmeden sanığın ifadesi SEGBİS' le alınmaya zorlanmaktadır. Bu durum ise sanığı doğrudan değil dolaylı bir şekilde dinlemeye neden olmaktadır.⁷⁰⁶ Öncelik sanığın yetkili merci önünde bizzat hazır edilmesi olmalı, her türlü yol denendikten sonra bunun mümkün olmaması halinde son çare olarak SEGBİS kullanılmalıdır.

CMK m. 196/4'te de zorunlu hallerde sanığın sorgusunun ve duruşmalara katılımının SEGBİS'le yapılabileceği düzenlenmiştir. Duruşmalara kişilerin SEGBİS'le katılım sağlaması mümkün olmakla birlikte küçük bir monitörle bağlanan sanığın beyanları mahkeme önünde dile getirilse de teknik sorunlar nedeniyle beyanların net ve anlaşılır düzeyde olması güçtür. Teknik aksaklıklar nedeniyle yaşanan sorunlarla birlikte kişilerin davranışlarının da tam olarak gözlemlenmesi ise oldukça zordur.⁷⁰⁷ Mahkeme kişilerin ağzından çıkanlarla yetinmemeli gerekirse beyanlarını anlamlandıracak ve beyanlarına değer katacak hal, tavır ve hareketleri de önemsemelidir.⁷⁰⁸ Delillerin doğrudanlığı ilkesi gereğince de hâkimin delillerle bizzat teması ve maddi gerçekliğe en yakın delillere ulaşmasının sağlanması ancak söze karşı söz ve göze karşı gözle mümkündür. Kişilerin kanlı canlı duruşma salonuna getirilerek hükmü verecek olan mahkeme huzurunda beyanlarının alınmasıyla hâkim bizzat kişiyle karşılıklı olduğundan delille teması sağlanarak delillerin şekli anlamda doğrudanlığı sağlanacak

⁷⁰⁶ Çelikkaya, SEGBİS, ss.98-99.

⁷⁰⁷ Çelikkaya, SEGBİS, ss.100-101; Sanıvar, “Segbis”, s.1620; Aksi görüş, SEGBİS beyan elde edilmesinde bir aracı olsa da beyanlar dolaysız elde edilmektedir ve mahkemece kanaatin rahat bir şekilde oluşması sağlanmaktadır. Bu yüzden doğrudanlık ilkesi zarar görmemektedir. Sanıvar, “Segbis”, s.1621; Aksi görüş, SEGBİS usulünde dinlenenleri hâkim insani özellikleriyle karşısında gördüğünden ve beyanları bizzat dinlediğinden SEGBİS doğrudanlık ilkesini sağlamaktadır. Özdemir, “Yakalama”, ss.113-114; Aksi görüş, gelişmiş SEGBİS yazılımları ve yüksek çözünürlükle hizmet verildiğinden kişilerin mimik ifadeleri rahatlıkla görünmekte ve doğrudanlık ilkesine zarar verilmemektedir. Aydın, “Ses ve Görüntü”, s.2119; Aksi görüş, delillerin doğrudanlığı ilkesi SEGBİS' le sağlanacaktır. Acar/ Gürsoy, “Sesli Görüntülü”, s.133; Aksi görüş, yüksek çözünürlükte ses ve görüntü naklinde hâkim her yeri görebilir, dinlenen kişinin baskı altında olup olmadığını değerlendirebilir. Bu yüzden bir görüşe göre video konferansla duruşmaya katılım delillerin doğrudanlığını sağlamaktadır. Karaosmanoğlu, “Ses ve Görüntü”, s. 84; Aksi görüş, SEGBİS doğrudanlık ilkesi bakımından sakıncalı olan istinabe yerine kullanılarak istinabenin sakıncalarını giderecek hem de işlemlerin hızlı yapılmasını sağlayacaktır. Centel/ Zafer, Muhakeme, s.302.

⁷⁰⁸ Cezanın bireyselleşmesi, hapis cezasının ertelenmesi, hükmün açıklanmasının geriye bırakılması kararlarının verilmesi mahkemenin kanaatiyle ilgili olduğundan SEGBİS kullanımında bu kanaate nasıl varılacağı belirsiz olup doğrudanlık ilkesini zedelemektedir. Dursun, “Sesli ve Görüntülü”, s.152.

hem de hâkim kişinin kendi ağzından çıkanlarla herhangi bir aracı olmadan muhatap olduğundan delillerin maddi anlamda doğrudanlığı sağlanmış olacaktır. Kanaatimizce kişilerin SEGBİS'ten ziyade bizzat duruşmada bulunarak beyanlarının alınması doğrudanlık ilkesinin sağlanmasında daha büyük bir öneme sahiptir.⁷⁰⁹

7.12. Kovuşturmada Sözlülük İlkesi ve SEGBİS

Soruşturma evresine hâkim olan yazılılık ilkesinin aksine duruşma evresine sözlülük ilkesi hâkimdir. CMK'da açıkça sözlülük ilkesi düzenlenmese de CMK m. 191'de duruşmanın iddianamenin kabulü kararı okunarak açılacağı, sanıktan kimliği hakkında bilgi alınacağı, iddianamede geçen eylemlerin, delillerin ve suçun hukuki niteliğinin anlatılacağı, sanığa haklarının bildirileceği, CMK m.201'de duruşmada soru sorma usulü düzenlenmiştir. CMK m.217'de ise hükmün ancak duruşmaya getirilmiş ve tartışılmış delillere dayandırılacağına, CMK m.216/3'te hükümden önce son sözün sanığa verileceğine, CMK m.231'de duruşmada hükmün okunacağına ve ana hatlarıyla anlatılacağına yer verilmiştir. Böylelikle CMK'nın çeşitli hükümlerinden duruşmaların sözlü yapılacağı sonucuna ulaşılmaktadır.⁷¹⁰

Yargıtay da duruşmalarda sözlülük ilkesini AİHS m.6 adil yargılanma hakkı kapsamında değerlendirmiş ve duruşmalarda bu ilkenin gözetilmesine değinmiştir.⁷¹¹

Sözlülük ilkesinin amaçlarından biri duruşmada bulunanlar arasındaki iletişimin herkes önünde sözlü olarak gerçekleştirilmesiyle aleniyeti, diğeri ise karşılıklı olarak görüşlerin ortaya konulup tartışılması için ortam oluşturularak çelişme ilkesini sağlamaktır. Çelişme ilkesinin uygulanması ancak delillerin tartışılmasıyla mümkündür. Tartışma ise ancak karşılıklı olarak sözlü şekilde yapılabilir. Çelişme

⁷⁰⁹ Şahin, İspat, s.144; Sorunsuz çalışan bir SEGBİS kısmen delillerin doğrudanlığını gerçekleştirse de vücut dilinin algılanması söz konusu olamayacağından ilkenin gerekleri de tam olarak karşılanmamakta, hâkim dinlediği kişi veya delile doğrudan teması sağlayamamaktadır. Çelikkaya, SEGBİS, s.101; SEGBİS tam anlamıyla vasıtasızlık ilkesine uymasa da kısmen bu ilkenin uygulanmasına hizmet etmekte bu ilkenin uygulanmasında yedek konumda bulunmaktadır. Özen, Muhakeme, s. 147; Her ne kadar teknik anlamda donanımlı araçlar kullanılsa da çevrimiçi duruşmalar, gerçek ortamdaki duruşmaların sağladığı doğrudanlığı sağlayamamaktadır. Kıyak, "Ses ve Görüntü", ss.1482-1483.

⁷¹⁰ Çelikkaya, SEGBİS, ss.84-85; Özen, Muhakeme, ss. 147-148; Ünver/ Hakeri, Muhakeme, ss.560-561; Yenisey/ Nuhoglu, Muhakeme, s.85, 706; Şahin/ Göktürk, Muhakeme -II, ss.114-115; Toroslu/ Feyzioğlu, Muhakeme, s.332; Karakehya, Muhakeme, s. 525; Gökçen/ Balcı/ Alşahin/ Çakır, Muhakeme, s.136; Özbek/ Doğan/ Bacaksız, Muhakeme, s.75; Öztürk/ Tezcan/ Erdem/ Gezer/ Kırıt/ Akcan/ Özaydın/ Tütüncü/ Villemin/ Tok, Muhakeme, s.151; Centel/ Zafer, Muhakeme, s.767.

⁷¹¹ Yargıtay Ceza Genel Kurulu 2011/403 E 2012/81 K 06.03.2012 tarih; 3013/792 E 2014/17 K 21.02.2014 tarih; 2013/242 E 2014/79 K 18.02.2014 tarih; Çelikkaya, SEGBİS, s.84.

ilkesinin sağlanması da sözlülük ilkesiyle olanaklıdır.⁷¹² Sözlülük ilkesi aslında şekli anlamda delillerin doğrudanlığı ilkesiyle de bağlantılıdır.⁷¹³

Sözlülük ilkesi duruşmada bulunan tüm süjeler bakımından geçerlidir. Mahkeme önünde tanık, mağdur algıladıklarını beyan edecek, sanık savunmasını yapacak, bilirkişi tecrübelerini aktaracaktır. Konuşulanlar duyulacak, konuşan kişiler izlenecek, sorular sorulacak, anlık olarak bilgi edinilecek ve mahkeme doğrudan elde edilen deliller sonrasında bir kanaat oluşturacaktır. Mahkeme duruşmaya katılan süjelerin sözlü olarak kendini beyan etmeleri sonucunda delil elde edecek ve aracı olmadan mahkeme huzurunda elde edilen delillerden maddi gerçekliğe ulaşacaktır. Tüm bu süreçte sözlülük ilkesi hâkim olacak ve beyanlar sözlü olarak açıklanacaktır.⁷¹⁴

SEGBİS'in huzurda bulunamayan kişilerin dinlenmesi için kullanıldığı hallerde duruşma salonundan uzakta bulunan kişilerin duruşmaya ses ve görüntüleri iletilecek aynı zamanda duruşma salonunda bulunanların da ses ve görüntülerinin uzakta bulunan kişiye iletimi sağlanacaktır. Ses ve görüntü iletiminin sağlanıyor olması aslında sözlülük ilkesine uygun olarak görülmekle birlikte uygulamada yaşanan aksaklıklardan kaynaklı bazı sıkıntılar mevcut olmaktadır. Ses ve görüntü iletimi her ne kadar aynı anda gerçekleşse de ses ve görüntünün net bir halde iletiminden ziyade ses ve görüntüde kesikliklerin yaşanması, konuşmalardaki kelimelerin aynen aktarılamaması, beyanların karşı tarafça yanlış anlaşılması, özellikle hukuk bilgisinden yoksun olan sanığın hukuki terimlerle kastedilen kelimelerin anlamlarını haiz olmaması, görüntülerde yaşanan kesintilerden dolayı da hal, tavır, jest ve mimiklerle anlatılmak istenenin tam olarak anlatılmaması durumları söz konusu olabilir. Duruşmanın bir yerinde kopukluk yaşanması veya duruşmanın yanlış anlaşılmalara üzerine devam etmesi, anlatılmak ve karşı tarafa geçirilmek istenenlerin geçirilmemesi, kişilerin kendilerinin tam ve doğru bir şekilde ifade edememeleri, sanığın kendini savunması için yeterli ortamın oluşturulmaması hallerinde maddi

⁷¹² Çelikkaya, SEGBİS, s.85; Özen, Muhakeme, s. 147; Ünver/ Hakeri, Muhakeme, s.561; Şahin/ Göktürk, Muhakeme -II, s.114; Gökçen/ Balcı/ Alşahin/ Çakır, Muhakeme, s.136; Özbek/ Doğan/ Bacaksız, Muhakeme, s.75.

⁷¹³ Özbek/ Doğan/ Bacaksız, Muhakeme, s.77; Öztürk/ Tezcan/ Erdem/ Gezer/ Kırıt/ Akcan/ Özyaydın/ Tütüncü/ Villemin/ Tok, Muhakeme, s.151.

⁷¹⁴ Şahin, İspat, ss.42-46; Çelikkaya, SEGBİS, s.85; Özen, Muhakeme, s. 147; Ünver/ Hakeri, Muhakeme, s.561; Şahin/ Göktürk, Muhakeme -II, s.114; Toroslu/ Feyzioğlu, Muhakeme, s.332-333; Karakehya, Muhakeme, s. 526; Erem, Usul, s.237.

gerçeğin ortaya çıkması güçleşecek, sözlülük ilkesi zedelenecek ve sözlülük ilkesiyle ulaşılmak istenen amaçlara da ulaşılamayacaktır.⁷¹⁵

Genellikle cezaevinde bulunan sanık ve tanıklar için kullanılan SEGBİS'in tanık ve sanığın bizzat duruşmada bulunmasına kıyasla sözlülük ilkesinin gerçekleştirilmesi bakımından yeterli düzeyde olmadığı, uygulamadan kaynaklı sıkıntılara bakılarak rahatça söylenebilse de naip veya istinabe yoluyla dinlenmelere kıyasla sözlülük ilkesinin sağlanmasına daha fazla katkı sağladığı hususu da göz ardı edilmemelidir.⁷¹⁶

7.13. Kovuşturmada Yüze Karşılık İlkesi ve SEGBİS

Kovuşturma evresinin ilkeleri arasında yer alan yüze karşılık ilkesi açıkça kabul edilen bir ilke olmasa da AİHS m. 6 ve Anayasa m.36 kapsamında değerlendirilmekte ve adil bir yargılamanın ancak yüze karşı yapılmasıyla mümkün olacağı sonucuna ulaşılmaktadır.⁷¹⁷ Yüze karşılık ilkesi, kovuşturma işlemlerinin taraflar hazır bulundukları zaman tarafların yüzüne karşı yapılması olarak tanımlanmaktadır. Yüze karşılık ilkesinin sağlanması öncelikle tarafların duruşmada hazır bulunmasıyla mümkündür.⁷¹⁸

Her ne kadar açıkça ilkeden bahsedilmese de CMK'daki çeşitli hükümler ilkenin uygulamasına yönelik olarak düzenlenmiştir. CMK m.188'de duruşmada hazır bulunacak kişiler, CMK m. 176' da sanığın duruşmaya çağırılması, CMK m.191'de duruşmanın sanık, müdafî, çağırılmış tanık ve bilirkişinin duruşmaya gelip gelmediğinin saptanmasıyla başlanacağı, CMK m.193'te istisnai haller dışında gelmeyen sanık hakkında duruşma yapılmayacağı, CMK m. 199'da sanığın zorla duruşmaya getirilme kararı, CMK m. 201'de duruşmada bulunanların soru sormaları,

⁷¹⁵ Çelikkaya, SEGBİS, ss.89-91; Aynı görüş, ses ve görüntü kalitesi düşüklüğü, veri aktarımında bağlantı kopuklukları, jest ve mimiklerin tam anlaşılmaması sözlülük ilkesinin yerine getirilmesini etkileyecektir. Kıyak, "Ses ve Görüntü", ss.1478-1479; Aksi görüş, SEGBİS, sanığın duruşmada bulunma hakkını ihlal etmediği müddetçe sözlülük ilkesini ihlal etmemektedir. Sanıvar, "Segbis", s.1622; Aksi görüş, SEGBİS gereğince kullanıldığında sözlülük ilkesinin ihlali söz konusu değildir. Dursun, "Sesli ve Görüntülü", s.152. Aksi görüş, SEGBİS sözlülük ilkesine kolaylık sağlamakta, ilkeye aykırılığı bulunmamaktadır. Aydın, "Ses ve Görüntü", s.2122; Aksi görüş, ses ve görüntü nakliyle duruşmaya katılım ilkeye zarar vermemekle birlikte ilkeyi desteklemektedir. Öztekin, "Aleniyet İlkesi", s.655; Aksi görüş, SEGBİS'le kişiler kendilerini sözlü olarak ifade edebilmektedir. Konca, "Sesli ve Görüntülü", s.77.

⁷¹⁶ Çelikkaya, SEGBİS, s.89.

⁷¹⁷ Çelikkaya, SEGBİS, s.91.

⁷¹⁸ Çelikkaya, SEGBİS, s.91;Yenisey/ Nuhoglu, Muhakeme, s.706; Tosun, Muhakeme, s.419.

CMK m. 216'da delillerle ilgili tarafların tartışmaları, CMK M. 216/3'te hükümden önce son sözün hazır bulunan sanığa ait olduğu, CMK m.217'de ise hâkimin hükmünü ancak duruşmaya getirilmiş ve huzurunda tartışılmış delillere dayandırabileceği hususlarının düzenlenmesi yüze karşılık ilkesinin uygulanmasına yönelik olan düzenlemelerdir.⁷¹⁹

Yüze karşılık ilkesinin sağlanması aynı zamanda sözlülük ilkesinin varlığıyla mümkündür. Her iki ilke birbiriyle bağlantı içinde olup yüze karşılık sözlülüğü, sözlülük de yüze karşılığı gerektirmektedir.⁷²⁰

Tarafların duruşmada hazır bulunması yüze karşılığın sağlanmasında gerekli olsa da yeterli olmamaktadır. Tarafların hazır bulunmasının sağlanması yanında tarafların etkin olarak muhakemeye katılımları da sağlanmalıdır. Muhakeme işlemlerinde doğrudan bulunmaları, karşı tarafı gözlemlemeleri, beyanları, delilleri net ve açık şekilde duyup görebilmeleri, karşı beyanlarını net ve açık bir şekilde aktarabilmeleri, itirazlarını, sorularını sorabilmeleri gerekmekte olup hükmün verilmesine katkı sağlamalıdır.⁷²¹

Çelişme ilkesinin en iyi şekilde gerçekleşmesi için yüze karşılık ilkesine ihtiyaç duyulmaktadır. İddia ve savunma taraflarının ikisinin de hazır bulunduğu duruşmalarda deliller iki tarafın da tartışmasına açılacak, her iki taraf karşılıklı delilleri tartıştıktan sonra yargılama makamı bir değerlendirme yapıp hüküm kuracak ve ancak böyle kurulan bir hüküm tarafları tatmin edecektir. Maddi gerçeğe ulaşmak için de önemli bir ilke olan yüze karşılık ilkesinde taraflar huzurunda bir şey saklanmadan her şey açıkça ortaya dökülüp değerlendirilip sonuca ulaşılacaktır.⁷²²

AYM, Erdal Korkmaz ve Diğerleri başvurusunda SEGBİS kullanıldığı hallerde her iki tarafa da duruşma salonundakileri görme ve söylenenleri duyma imkânının tanındığını, yargısal işlemlerin karşılıklı olarak gerçekleştirildiğini ve yüze karşılık

⁷¹⁹ Çelikkaya, SEGBİS, ss.91-92.

⁷²⁰ Çelikkaya, SEGBİS, s.92; Erem, Usul, s.237.

⁷²¹ Çelikkaya, SEGBİS, ss.92-93.

⁷²² Şahin, İspat, s. 50; Toroslu/ Feyzioğlu, Muhakeme, s.336.

ilkesinin ihlal edilmediği kararını vermiştir.⁷²³AYM, Emrah Yayla ve Şehrivan Çoban başvurularında da bu kararını tekrarlamıştır.⁷²⁴

Ancak farklı olarak AYM, Emrah Yayla başvurusunda SEGBİS’le duruşmaya katılımı, bizzat duruşmada bulunmaya göre kıyaslayarak SEGBİS’le duruşmaya bağlanmada kişinin kendini ifade etme ve yargılama sürecine aktif katılım sağlama bakımından menfaatinin daha sınırlı bulmuştur. ⁷²⁵AYM, ayrıca mahkemelerin “SEGBİS’in yüz yüzelik ilkesini sağladığı” şeklinde kalıp gerekçeleri kabul etmemiş, kişinin SEGBİS’le duruşmaya katılımının nedenlerinin açıkça ortaya konulmasını istemiş, hüküm için önem teşkil edecek esaslı işlemlerin yapıldığı duruşmalarda da kişinin bizzat bulunmasındaki menfaate de dikkat çekmiştir.⁷²⁶

SEGBİS uygulandığı hallerde kişiler bizzat duruşma salonunda bulundurulmayarak duruşmaya bir dikkörtgen ekran vasıtasıyla dâhil edilmeye çalışılmakta, kişiye de bir ekran vasıtasıyla duruşma izlettirilmektedir. SEGBİS kullanımında yüze karşılık ilkesinin bir gereği olan kişinin bizzat duruşmada hazır bulunması elinden alınmakta, kişinin yüze karşılıktan ziyade ekrana karşılık duruşmada bulunması sağlanmaktadır. Kişiler bizzat duruşmada bulunup duruşmayı takip etmek yerine bir aracı olan küçük bir ekranın yansıttığı kadar duruşmayı takip etmekte, sistemin izin verdiği ses ve görüntü kalitesiyle duruşmayı izlemekte ve duymaktadır. Bu durumda kişinin duruşmaya etkin bir şekilde katılımın sağlanması söz konusu olmamakta, kişinin

⁷²³ Erdal Korkmaz ve Diğerleri AYM Başvurusu(Başvuru No: 2013/2653, Karar Tarih:18/11/2015), s.10; Aynı görüş, SEGBİS yüze karşılık ilkesine aykırı olmamakla birlikte ilkeye katkısı da bulunmaktadır. Sanıvar, “Segbis”, s.1623; Aynı görüş, SEGBİS kullanımı yüze karşılık ilkesini sağlamaktadır. Acar/ Gürsoy, “ Sesli Görüntülü”,s.133; Aynı görüş, SEGBİS usulünde dinlenenleri hâkim insani özellikleriyle karşısında gördüğünden ve beyanları bizzat dinlediğinden SEGBİS yüze karşılık ilkesini sağlamaktadır. Özdemir, “Yakalama”, ss.113-114; Aynı görüş, sanık başışık tutulmak veya istinabeyle dinlenmek yerine mahkeme tarafından dinleneceği için yüze karşılık ilkesine aykırı olmamakla birlikte ilkeyi desteklemektedir. Dursun, “Sesli ve Görüntülü”, s.153.

⁷²⁴Emrah Yayla AYM Başvurusu(Başvuru No:2017/38732, Karar Tarih:06/02/2020), s.11-12; Şehrivan Çoban AYM Başvurusu, s.16.

⁷²⁵ Emrah Yayla AYM Başvurusu(Başvuru No:2017/38732, Karar Tarih:06/02/2020), s.11.

⁷²⁶ Emrah Yayla AYM Başvurusu(Başvuru No:2017/38732, Karar Tarih:06/02/2020), s.13; SEGBİS’ le her ne kadar yüze karşılık sağlansa da her somut olayda SEGBİS kullanımı gerekçelendirilmeli ve savunma adil yargılanma hakkı kapsamında dezavantajlı hale gelmemelidir. Alan/ Reçber, “Hâkim Önüne Çıkarılma”, s.566.

kendini iyi bir şekilde ifade edebilmesi, delilleri tartışabilmesi, soru sorma hakkını kullanabilmesi sınırlanmaktadır.^{727,728}

SEGBİS kullanımı sadece bağlanan kişi bakımından sorun oluşturmamakta, yargılama makamı bakımından da sorun teşkil etmektedir. SEGBİS’le bağlanan kişinin mahkeme sadece omuzdan üst kısmını belli bir görüntü kalitesiyle görmekte, kişiyi belli bir ses kalitesiyle duymaktadır. Her bir kişi için ayrı bir ekran açılması önerisi söz konusu olsa da kalabalık duruşmalarda duruşmanın ekran vasıtasıyla takibi de kolay olmayacaktır.⁷²⁹ Mahkeme de bu şartlarda sorduğu sorulara net cevaplar alamayacak, farklı şekilde anlaşılabilir durumlar mevcut olabilecektir. Özellikle hükmün verileceği duruşmalarda sanığın SEGBİS’le bağlanması halinde yanlış anlaşılabilir durumların düzeltilme imkânı olmayacak ve geri dönüşü olmayan kararlar verilebilecektir. Bu kararlar maddi gerçekliğe ulaşmaya engel olmakla birlikte kamunun yargıya olan güveninin sarsılmasına dahi neden olacaktır. Kanaatimizce esaslı işlemlerin yapılacağı duruşmalarda veya sanıktan son savunmasının alındığı duruşmada sanığın SEGBİS’le duruşmaya katılımından ziyade duruşmada bizzat bulundurulması sağlanmalı, ancak zorunluluk hallerinde son çare olarak SEGBİS’ten yararlanılmalıdır.

⁷²⁷ Çalışma kapsamında görüşülen hâkimler SEGBİS’in ancak zorunlu hallerde uygulanması gerektiğini, SEGBİS’in mahkemede bulunmanın yerini tutmayacağını belirtmekte ve SEGBİS’in yüz yüzelik ilkesine aykırı olduğunu düşünmektedir. Ferhat Karabulut/ Ersin Karapazarlıoğlu/ Hamza Tosun, “Ceza Muhakemesinde Delil Kavramı ve Kovuşturma Sürecinde Hâkimlerin Delil Algısı”, TBB Dergisi, S:120, 2015, ss.413-414; Yüze karşılık ilkesinin tam anlamıyla ifası kişinin SEGBİS yerine bizzat duruşma salonunda bulundurulmasıyla sağlanır. Kolcu, “SEGBİS”, s.268; Çelikkaya, SEGBİS, s.93.

⁷²⁸ Sanığın SEGBİS’le dinlenmesi halinde duruşmayı izleyenlerde sanığın zararlı ve tehlikeli olduğu için duruşmada bulundurulmadığı algısı oluşabilir, sanık kendini dışlanmış hissederek suç işlemese dahi suçluluk psikolojisine bürünebilir. Çelikkaya, SEGBİS, ss.93-94.

⁷²⁹ Çelikkaya, SEGBİS, s.93.

8. SONUÇ

“Usul özgürlüğün ikiz kardeşidir,

Çünkü keyfilğin düşmanıdır.”

Jhering

Usulde hata yapan, esasta hataya mahkûm olur. Çünkü usul asl’dan gelir ve usul olmadan asıl korunamaz. Ceza muhakemesinin amacı olan maddi gerçekliğe ulaşma, kaidesi olmayan, başına buyruk bir amaç değildir. Ceza muhakemesi kapsamında yapılan işlemler hukuk ve hakkaniyet sınırları içinde olmalıdır. Ceza muhakemesi baştan sona hukuk çerçevesinde uygulanmalı, elde edilecek maddi gerçekliğe hukukla ulaşılmalıdır.

Ceza muhakemesinde iddia makamının, savunma makamının ve yargılama makamının kolektif olarak çalışması sonucu maddi gerçekliğe ulaşmak mümkündür. Herhangi bir makamın saf dışı bırakılması, herhangi bir makama kayıtsız kalınması sonucu istenilen elde edilemeyecektir. Maddi gerçekliğe ulaşmak için her makama elinden geleni yapması için öncelikle imkân tanınmalı, tezler antitezler karşı karşıya getirilmeli, çelişme ilkesi sağlanmalı, deliller yargılama makamı önünde taraflarca tartışılmalı, değerlendirilmelidir. Yargılamanın bir tarafı olan savunma makamının iddia makamına nazaran savunmasının sınırlandırıldığı, aksatıldığı, dikkate alınmadığı bir yargılama ceza muhakemesinin amacına hizmet etmemektedir.

Maddi gerçekliğin kapalı kalmaması adına SEGBİS(Ses ve Görüntü Bilişim Sistemi) ceza muhakemesine girmiştir. SEGBİS, ceza muhakemesinin yapıldığı duruşma salonuna getirilemeyen kişilerin anlık olarak uzaktan dinlenmesini, duruşma salonunda olmamasına rağmen kişilerin muhakemeye katkısını sağlayan, kişilere soru sorulan, kişilerden cevap alınan, kişilerden duruşmada bulunmasalar bile uzaktan faydalanılan bir sistemdir. SEGBİS’ten sadece kovuşturma evresinde değil soruşturma evresinde de yararlanılmaktadır. Çocuk mağdurların veya kırılgan mağdurların soruşturma evresindeki beyanlarının SEGBİS’le alınmasında hem mağdurların şüpheliyle karşı karşıya gelmesi sonucu psikolojik olarak olumsuz etkilenmeleri önlenecek hem de olayı bizzat yaşayanların beyanları soruşturma kapsamında kullanılacaktır. Gizli tanık ve gizli soruşturmacının dinlenmesinde de var olacak

tehlikelerden kişilerin korunması SEGBİS’le geçekleşecek, hem kişiler korunacak hem de ifadeleri mahkemece alınacaktır.

Yakalama anında yetkili merci tarafından ifade ve sorgu işlemleri yapılarak, yol tutuklaması önlenecektir. Ceza infaz kurumunda bulunanların duruşmaya katılımlarının SEGBİS’le sağlanması sonucunda sanıkların duruşma salonuna getirilmeleri esnasında yaşanacak firar etme, kaza, ölüm tehlikesi durumları da bertaraf edilmektedir. Ayrıca mali külfet ve zaman kaybı da böylelikle önlenmektedir. Ceza infaz kurumunda bulunanlar kanun yolu evrelerinde de duruşmaya katılımları SEGBİS’le sağlanacaktır. SEGBİS kullanımıyla istinabe ve naiplik kurumları ikinci plana atılmış öncelik SEGBİS’e verilmiş böylelikle kişilerin yetkili merci önünde beyanlarının alınması sağlanmıştır.

SEGBİS’in kullanımı ise ancak teknolojinin elverdiği şekilde mümkündür. SEGBİS kurulumunun olmadığı, ses ve görüntü kalitesinin yetersiz olduğu, teknik sorunların yaşandığı hallerde SEGBİS sayılan faydaların hiçbirini maalesef gerçekleştiremeyecektir. Gelişen ve yenilenen teknoloji karşısında SEGBİS bu gelişmelere ayak uydurmalı, SEGBİS’te son teknoloji kullanılmalıdır. Teknik imkânlar gelişirken yerinde sayan bir sistem ceza muhakemesinde gereken yararı sağlamayacaktır.

SEGBİS kişilerin kısa bir süre içinde, az bir masrafla, en az tehlike içinde, yetkili merci tarafından dinlenmelerini sağlamaktadır ancak SEGBİS’in temel hak ve özgürlüklerle ceza muhakemesinin ilkeleri kapsamında da değerlendirmesi yapıldığında adil yargılanma hakkı, sözlülük, yüze karşılık, delillerin doğrudanlığı, bağlılık ilkeleri açısından sakıncaları olup, hak ihlallerine sebebiyet de vermektedir. SEGBİS’in birçok faydası olsa da hak ihlallerine neden olacak bir sistemin öncelikle ceza muhakemesindeki düzenlenmesine dikkat edilmeli, hukuki olmayan düzenlemelerden kaçınılmalıdır.

SEGBİS’in ceza muhakemesindeki yeri öncelikle CMK’da düzenlenmiş, sonrasında SEGBİS kullanılmasına ilişkin Adalet Bakanlığınca Ceza Muhakemesinde Ses ve Görüntü Bilişim Sisteminin Kullanılması Hakkında Yönetmelik ve 150 No.lu Genelge yayımlanmıştır. Sonrasında Bölge Adliye ve Adlî Yargı İlk Derece Mahkemeleri ile Cumhuriyet Başsavcılıkları İdarî ve Yazı İşleri Hizmetlerinin Yürütülmesine Dair

Yönetmelik, Ceza Muhakemesinde Uzlaştırma Yönetmeliği, Ceza Muhakemesinde Seri Muhakeme Yönetmeliği'nde de SEGBİS'e yer verilmiştir.

Adalet Bakanlığı tarafından hazırlanan Ceza Muhakemesinde Ses ve Görüntü Bilişim Sisteminin Kullanılması Hakkında Yönetmelik'le SEGBİS'in teknik olarak kurulumu ve kullanımı düzenlenmesi gerekirken sadece bu hususların düzenlenmesiyle yetinilmemiş SEGBİS'in kullanılacağı haller, SEGBİS kayıtlarının saklanması, yazılı tutanağa dönüştürülmesi, kayıtların taraflara verilmesi vb. diğer hususlar da Kanun'ı düzenlemeye nazaran daha çeşitli, ayrıntılı ve kapsamlı bir şekilde düzenlenmiştir. Kanun'un uygulanmasını kolaylaştırmak amacıyla bir Yönetmelik hazırlanması gerekirken tam tersi yapılmış, Kanun'da düzenlenmeyen hususlar Yönetmelik'le getirilmiş, Yönetmelik'in Kanun'un önüne geçmesine neden olunmuştur. Kanun'da SEGBİS' in sanık, şüpheli, tanık, mağdur, gizli soruşturmacı bakımından uygulanması söz konusuysa, Yönetmelik ceza infaz kurumunda bulunan, tedavi kurumunda bulunan, yargı çevresi dışında bulunan vb. şekilde sınıflandırarak Kanun'dan daha farklı bir tasnife başvurmuş, dinlenecek kişilerin açıkça kimler olduğunu belirtmemiştir. Kanun ve Yönetmelik arasında bir uyum sağlanamamış, daha fazla kafa karışıklığına neden olunmuştur.

Özellikle şüpheli ve sanığın adil yargılanma temel hak ve özgürlüğünün sınırlandırılmasına neden olan SEGBİS idari bir işlem olan yönetmelikle düzenlenmemeli, düzenlemenin sadece kanunla yapılması sağlanmalıdır. Böylelikle hem hukuka uygunluk sağlanacak hem de Yönetmelik ve Kanun arasındaki uyumsuzluk ortadan kalkacak, idarenin yetkisi dışında bir düzenleme yapması önlenecektir.

Adalet Bakanlığı SEGBİS'in uygulanmasıyla ilgili Yönetmelik düzenlemekle de kalmamış bir de 150 No.lu Genelge'yle SEGBİS'in nasıl uygulanacağıyla ilgili ayrıntıları belirlemiş, hâkim ve savcılara Genelge'ye uygun davranılması ricasında bulunmuştur. Kanun'la düzenlenmesi gereken hususlar bu sefer Genelge'yle düzenlenmeye çalışılmış, hatta Kanun'la düzenlenen hususlardan ne anlamaları gerektiği de hâkim ve savcılara açıklanmış, Kanun'da olmayan düzenlemelerin sanki Kanun'da varmış gibi Genelge'yle uygulamaları istenmiştir. CMK m 147/1/h'de ifade veya sorgu işlemlerinin kaydında teknik imkânlardan yararlanılır, CMK m 180/5'te tanık veya bilirkişinin duruşmada hazır olması imkânının olmadığı hallerde görüntülü ve sesli iletişim tekniğinin kullanılır, CMK m.196/4'te sanığın sorgusunun veya

duruşmaya katılımında görüntü ve sesli iletişim tekniğinin kullanılabilir hükümleri kanun tarafından zorunlu olarak SEGBİS'in uygulanmasına imkân vermezken, Genelge'yle SEGBİS kullanımının bu hallerde zorunlu olarak uygulanması gerektiğinden bahsedilmiştir. Yargı çevresi dışında yakalanan şüpheli veya sanığın Kanun'dan farklı olarak doğrudan SEGBİS'le dinlenilmesi gerektiğine de değinilmiştir. Oysaki Kanun'da ilk olarak yargı çevresi dışında yakalanan şüpheli veya sanığın en kısa sürede yetkili merci önüne çıkarılması kuraldır. En kısa süre içinde yetkili merci önüne çıkarılması için tüm yollar denenmiş ancak bu mümkün olamamışsa ancak o zaman SEGBİS'le dinleme söz konusu olacaktır. SEGBİS ikinci olarak başvurulacak bir yol olup Genelge'yle ilk olarak uygulanmaya çalışılması hukuka aykırıdır. Genelge'nin Adalet Bakanı tarafından hâkim ve savcılara uygulanma ricasında bulunulması mahkemelerin bağımsız ve tarafsızlığına ayrıca gölge düşürmüştür.

Ceza muhakemesinde SEGBİS'in böyle bir Yönetmelik'le ve böyle bir Genelge'yle düzenlenmesi hukuka ve kanuna aykırıdır. SEGBİS'in uygulanmaya yönelik düzenlemeleri sadece kanunla yapılmalı, ne Yönetmelik'le ne de Genelge'yle yargılama makamlarına SEGBİS'in uygulanmasına yönelik bir direktif verilmemelidir. İdare, Yönetmelik'le sadece SEGBİS'in teknik olarak kurulumu, bakımı, onarımı, yenilenmesi konularını düzenlemeli bu konular dışında idareye başka bir yetki tanınmamalıdır.

Uzlaştırmacının, uzlaşma teklifinin SEGBİS'le verebilmesini ve uzlaşma müzakerelerinde SEGBİS kullanımını sağılayan düzenleme de Kanun'da olmayan Ceza Muhakemesinde Uzlaştırma Yönetmeliğı'yle getirilen bir düzenlemedir. Öncelikle bu husus da Ceza Muhakemesinde Uzlaştırma Yönetmeliğı'nden ziyade Kanun'la düzenlenmeli, kanunda olmayan bir hususa ilk olarak yönetmelikte yer verilmemelidir. CMK'da uzlaşma teklifinin açıklamalı tebligat veya istinabe yoluyla yapılması düzenlenmiştir. Uzlaşma teklifinin amacı göz önünde bulundurulduğunda SEGBİS'ten ve istinabeden ziyade teklif açıklamalı tebligat yoluyla yapılmalıdır. Böylelikle uzlaşmanın mahiyeti ve hukuki sonuçları yazıyla daha net ifade edilebilecektir. Uzlaştırma müzakerelerinde ise kişilerin SEGBİS'le bağlanmaları yerine bizzat müzakerede bulundurulmalarına öncelik tanınmalı, son çare olarak SEGBİS kullanılmalıdır.

Cumhuriyet savcısının seri muhakeme usulüne ilişkin şüpheliyi bilgilendirmesi ve teklifi ile mahkeme tarafından şüphelinin dinlenmesinin SEGBİS kullanabileceği hususu da CMK’da değil Ceza Muhakemesinde Seri Muhakeme Yönetmeliği’nde düzenlenmiştir. Yönetmelik’le yapılan bir düzenlemeyle seri muhakeme usulünde SEGBİS kullanılması SEGBİS’ in hukukiliğine gölge düşürecektir. Seri muhakeme usulünde SEGBİS kullanımı Kanun metnine eklenmeli, bilgilendirme, teklif ve mahkemece dinlemenin yüze karşı yapılmasına öncelik tanınmalı son çare ve amacına uygun olarak SEGBİS olarak kullanımı sağlanmalıdır.

SEGBİS ’in CMK’daki düzenlemelerine bakıldığında aslında SEGBİS’in CMK’da tek bir başlık altında düzenlenmediği, SEGBİS’in CMK’da farklı başlıklar altında düzenlenip farklı hükümlere serpiştirildiği görülmektedir. CMK’da kavram olarak SEGBİS şeklinde tek bir kavram olarak kullanılmamış, görüntü veya ses kaydı, ses ve görüntülü aktarma, sesli ve görüntülü iletişim sistemi vb. farklı şekillerde isimlendirilmiştir. Tek bir kavramda karar kılınıp, diğer hükümlerde de aynı kavramın kullanılması düzenin sağlanması ve karışıklığın giderilmesi için gereklidir.

SEGBİS’in hangi koşullarda uygulanması gerektiği ise CMK’da belirgin, kesin ve tartışmasız olarak açıkça belirtilmediğinden mahkemelerce SEGBİS kullanımında bir belirlilik, benzerlik sağlanamamıştır. Muğlak olan kanun hükümleri uygulamada da belirsizlikleri beraberinde getirmiştir.

CMK m. 52/3-a’da mağdur çocukların tanıklığında görüntü veya ses kaydının zorunlu olduğu, CMK m.52/4’te ise ses ve görüntü kayıtlarının sadece ceza muhakemesinde kullanılacağı hüküm altına alınmıştır. “Görüntü veya ses kaydı” ifadesinden mağdur çocukların sadece görüntüleri veya sadece seslerinin kaydının mümkün olduğu sonucuna ulaşılmakta ancak aynı maddenin 4. fıkrasında ise “ses ve görüntünün” birlikte kayıt edilmesi gerekliliği sonucuna da ulaşılmaktadır. Aynı maddede yer alan fıkralar arasında bir uyumsuzluk söz konusudur. Kanun koyucu ortak bir kavram kullanmayıp anlatılmak isteneni farklı şekillerde ifade etmesi anlam karışıklığına neden olmuştur. İki farklı kavrama yer vermek yerine tek bir kavram olan SEGBİS kavramının kullanımı anlam karışıklığını ortadan kaldıracaktır.

CMK m. 52/3-a’da mağdur çocukların tanıklığında görüntü veya ses “kaydından” bahsedilmektedir. Bu maddede akla sadece kayıt işlemi gelse de SEGBİS kullanımı sadece kayıt işlemiyle sınırlandırılmamalı ayrıca aktarma işlemine ve saklama

işlemine de yer verilmelidir. Kayıt kelimesi de madde metninden çıkarılmalı madde “mağdur çocukların tanıklığında SEGBİS kullanımı zorunludur” şeklinde düzenlenmelidir. Böylelikle hem görüntünün hem de sesin aktarılması kayda alınması ve saklanması işlemleri Kanun’la düzenlenmiş olacaktır.

CMK m. 236/5’te ise TCK m. 103/2’deki suçtan mağdur olan çocukların soruşturma evresindeki beyanlarının Cumhuriyet savcısı nezaretinde uzmanlar aracılığıyla alınacağı “beyan ve görüntülerinin kayda alınacağı” düzenlenmiştir. Beyan ve görüntü kaydı yerine “SEGBİS kullanımı” şeklinde düzenleme yapılmalıdır.

CMK m. 236/6’ da ise TCK m. 102/2’deki suçtan mağdur olan reşitlerin soruşturma evresindeki beyanlarının Cumhuriyet savcısı nezaretinde uzmanlar aracılığıyla “rızası halinde beyan ve görüntü kaydının yapılacağı” düzenlenmiştir. 236/6’da rıza halinde SEGBİS kullanımı mümkünken, 236/5’te rıza aranmaması SEGBİS’ in zorunlu olarak kullanılması gerektiği sonucuna ulaştırmaktadır. CMK m. 236/5, CMK m.52/3-a kapsamında değerlendirilip “TCK m. 103/2’deki suçtan mağdur olan çocukların soruşturma evresindeki beyanlarının Cumhuriyet savcısı nezaretinde uzmanlar aracılığıyla SEGBİS kullanılarak alınması zorunludur.” şeklinde düzenlenmelidir. CMK m. 236/6 ise “TCK m. 102/2’deki suçtan mağdur olanların soruşturma evresindeki beyanlarının Cumhuriyet savcısı nezaretinde uzmanlar aracılığıyla alınacağı rızası halinde SEGBİS’in zorunlu olarak kullanılacağı” şeklinde düzenlemelidir. CMK m.236/7’de alınan kayıtların saklanması ve gizliliğinden bahsedilmiştir. Kanun koyucu kırılgan mağdur olarak tanımlanan mağdurların soruşturma evresinde beyanlarının SEGBİS’le alınmasını sağlayarak onların ikincil mağduriyetlerini önlemek istemektedir. Gizli olarak yürütülen soruşturma aşamasındaki bu kayıtların korunması için ayrıca üzerinde durmuş ayrı bir fıkra olarak korunması düzenlenmiştir. Ancak bu koruma sadece CMK m. 236 kapsamında SEGBİS kullanımları için geçerli olmamalı, SEGBİS kullanıldığı her halde kayıtların saklanması ve gizliliğine dikkat edilmelidir.

CMK m. 236/5’in devamında TCK m. 103/2’deki suçtan mağdur olan çocukların kovuşturma evresindeki beyanlarının ancak zorunluluk halinde naip hâkim tarafından uzman aracılığıyla alınması gerektiği düzenlenmiştir. Duruşmada bulundurulacak psikolojilerinin bozulmasını önlemek hem de yüze karşılık, delillerin doğrudanlığı,

bağlılık, yargılamaya etkili katılımın sağlanması amacıyla beyanların naip hâkim yerine SEGBİS’le alınması daha uygundur.

CMK m. 52/3-b’ de SEGBİS’in kullanıldığı diğer bir zorunluluk hali ise duruşmaya getirilmesi mümkün olmayan ve tanıklığı maddi gerçeğin ortaya çıkarılması için gerekli olan kişilerin beyanının alınmasıdır. Kanun koyucu SEGBİS’in zorunlu olarak kullanılması için iki şartı bir arada istemiştir. Şartlardan birincisi duruşmaya getirilmesi mümkün olunmamasıdır. Öncelikle kişinin duruşmada bulunması için her türlü yöntem denenmeli, her türlü önlem alınmalı, tüm imkânlar denendikten sonra getirilememe nedeni açıkça gerekçelendirilmelidir. Diğer şart ise maddi gerçekliğin ortaya çıkarılması için tanıklığın zorunlu olmasıdır. Kişinin getirilmesi için gerekirse duruşma ertelenmeli, maddi gerçeklik için önemli olan bir tanığın öncelikle duruşmada dinlenmesi sağlanmalı, mümkünlüğün olmaması halinde ancak son yol olan SEGBİS kullanılmalıdır.

CMK m. 58/3,4,5 tanığın korunması, CMK m.139/3 gizli soruşturmacının tanıklığının korunması amacıyla getirilmiş maddelerdir. Tanığın, gizli soruşturmacının korunması sadece CMK ile düzenlenmemiş, CMK m. 58/4’ün atfı ve CMK m.139/3 atfı olan TKK’da ayrıntılı olarak tanığın korunması düzenlenmiştir. TKK, CMK’ya göre daha sonradan yürürlüğe girdiğinden CMK maddesi yerine, TKK’nın ilgili maddeleri çerçevesinde tanık, gizli soruşturmacı beyanlarında SEGBİS kullanılmalıdır. Duruşmada hazır bulunanlar olmadan dinlenmelerinden ziyade özel bir yerde SEGBİS aracılığıyla beyanlarının duruşmaya aktarılması delillerin doğrudanlığı, yüze karşılık, çelişmeli yargılama ilkelerine daha uygundur. Ayrıca TKK m. 9/8 kimliği saklanan, duruşmada hazır bulunanlar olmadan dinlenen ya da ses veya görüntüsü değiştirilen tanıkların beyanının tek başına hükme esas alınamayacağı düzenlemesi de göz ardı edilmemelidir. Ceza muhakemesinde tanığın korunması amacıyla sanığın da hakları ihlal edilmemeli ikisi arasında bir denge mutlaka sağlanmalıdır.

CMK m. 180 ’de tanık ve bilirkişinin naip veya istinabeyle dinlenmesi düzenlenmiştir. Uzman kişi de bu kapsamda değerlendirilebilir. Tanık, bilirkişi ve uzmanın naip veya istinabeyle dinlenmesinde bu madde uygulanacaktır. Ancak son fıkrada SEGBİS’in varlığı halinde dinlemelerin naip veya istinabeden ziyade SEGBİS’le yapılacağı hüküm altına alınmıştır. Naip veya istinabeden ziyade öncelik SEGBİS’e tanınmıştır. Her ne kadar SEGBİS adil yargılanma hakkı, yüze karşılık, delillerin doğrudanlığı,

sözlülük ilklerinin sağlanması bakımından naip veya istinabeden daha önde olsa da, kişilerin bizzat duruşmada bulunmaları hali, hakların ve ilkelerin sağlanması açısından SEGBİS'in de önünde yer almaktadır. Bundan ötürü SEGBİS'in hangi hallerde kullanılacağına dikkat edilmeli, öncelik kişilerin duruşmada bulundurulması olmalı son çare olarak SEGBİS kullanımı sağlanmalıdır. CMK m. 180 kapsamında SEGBİS kullanımı ancak hastalık, malullük, giderilme olanağı bulunmayan başka bir nedenden dolayı uzun ve önceden bilinmeyen bir zaman içinde duruşmada bulunma olanağının olmaması, konutun yetki çevresi dışında bulunmasından dolayı duruşmaya getirilmenin zor olduğu haller olarak sayılmıştır. Kanun koyucu hastalık ve malullük haricinde “giderilme olanağı bulunmayan başka bir nedenin” ne olduğunu açıkça belirtmemiştir. İstisnai olarak uygulanacak olan SEGBİS'in kullanım koşulları açıkça, belirsizliğe neden olmayacak şekilde tek tek belirtilmelidir. “Uzun ve önceden bilinmeyen bir zaman içinde duruşmada bulunma olanağının olmaması” hususu da ayrıca açıklanmalı, sonraki duruşmaya getirilme imkânı varsa kişi sonraki duruşmaya getirilmeli, beyanının SEGBİS'le alınmasında acele edilmemelidir.

CMK m.147/1-h'de ifade ve sorgu işlemlerinin kaydında teknik imkânlardan yararlanılır, hükmü yer almaktadır. “Yararlanılır” kelimesinden ziyade “yararlanılabilir” kelimesinin kullanımı daha uygundur, çünkü yararlanılır kelimesiyle sanki bir zorunluluk hissi uyandırılmaktadır, yararlanılabilir kelimesi ise ihtiyaç halinde kullanma olanağının varlığını belirtmektedir.

CMK m. 94/2'de yakalama emri üzerine yakalanan kişinin en geç 24 saat içinde yetkili merci önüne çıkarılması, çıkarılamaması halinde yakalandığı yer adliyesinde, SEGBİS yakalandığı yer adliyesinde yoksa da en yakın adliyede SEGBİS'le ifade veya sorgusunun yapılması, düzenlenmiştir. Düzenleme şüpheli veya sanığın en kısa sürede hâkim önüne çıkarılması ilkesi kapsamında getirilmiş olan bir düzenlemedir. 24 saat içinde yetkili merci önüne çıkarılmaması halinde ancak kişinin ifadesi veya sorgusunda SEGBİS kullanılabilecektir. Günümüz ulaşım imkânlarının ölçüsünde Türkiye'nin bir ucundan bir ucuna uçakla 2 saatte, arabayla 25 saatte gidilebilmektedir. Aranılan koşul olan yakalanan kişinin 24 saat içerisinde yetkili merci önüne çıkarılamaması Türkiye sınırları içinde söz konusu değildir. Kişinin ulaşımının sağlanması için gerekirse uçak kullanılmalı, kişinin en hızlı şekilde yetkili merci önünde bizzat bulundurulması, adil bir yargılanmanın sağlanması için tüm imkânlar

seferber edilmelidir. Şüpheli veya sanığın yargılamaya etkili katılım, duruşmada hazır bulunma, savunmasını bizzat merci önünde yüz yüze, doğrudan, karşılıklı ve sözlü yapma, makul sürede, hakkaniyete uygun yargılanma haklarının ihlalinin oluşmaması için kişi en kısa sürede yetkili merci önüne çıkarılmalı ve sorgusu yapılmalıdır. SEGBİS'in kullanımını düzenleyen fıkra ise tamamen ortadan kaldırılmalıdır. CMK m. 196/1'de sanığın istemi halinde duruşmadan bağışık tutulması, CMK m. 196/5'te sanığın bazı hallerde duruşmadan bağışık tutulması düzenlenmiştir. "Hastalık, disiplin önlemi veya zorunlu diğer nedenlerle yargı çevresi dışındaki hastane veya tutukevine nakledilmiş olan sanığın sorgusu yapılması koşuluyla hazır bulundurulmasına gerek görülmeyen oturumlar için getirilmemesine mahkemece karar verilebileceği" hüküm altına alınmıştır. Sanığın duruşmada bulunması sanık için hem hak hem de yükümlülüktür. Bu yüzden ki sanığın kendi istemiyle duruşmadan bağışık tutulması bile ancak mahkeme kararıyla mümkündür. Sanık kendi istemiyle bile duruşmadan bağışık tutulsa duruşmaya SEGBİS'le katılımı engellenmemeli, isteği halinde sanığın duruşmaya SEGBİS'le katılımı sağlanmalı, böyle bir imkân sanığa sunulmalıdır. Sanık kendi isteminden ziyade CMK m. 196/5 kapsamında duruşmadan bağışık tutulduğu hallerde de sanığın isteği halinde SEGBİS 'le duruşmaya katılımı sağlanmalı, sanığın duruşmada bulunma hakkından mahrumiyetine neden olunmamalıdır. CMK m. 196/1 ve 196/5 hükümlerine "sanığın açık rızası halinde SEGBİS'le duruşmaya katılımı sağlanmalıdır." cümlesi eklenmelidir.

CMK m. 196/5 kapsamında duruşmadan bağışık tutulan sanığın SEGBİS'le duruşmaya katılmak istemediği, bizzat duruşmada bulunmayı istediği hallerde ise sanığın duruşmada hazır bulundurulması hakkına riayet edilerek, sanığın mahkeme huzurunda bizzat bulundurulması sağlanmalı, sanık SEGBİS kullanımına zorlanmamalıdır. Sanığın duruşmadan bağışık tutulması onun duruşmaya katılımının yasaklandığı anlamına gelmemelidir. Hatta hüküm için esas teşkil eden işlemlerin yapılacağı, sanığın son sözünün alınacağı duruşmalara bağışıklık kararı olsa bile sanığın bizzat getirilmesi gerekmektedir.

CMK m. 196/4'te "hâkim veya mahkemenin zorunlu gördüğü durumlarda, aynı anda görüntülü ve sesli iletişim tekniğinin kullanılması suretiyle yurt içinde bulunan sanığın sorgusu yapılabilir veya duruşmaya katılmasına karar verilebilir" hükmü düzenlenmiştir. Kanun koyucu zorunlu görülen durumların neler olduğuna açıklama

getirmemiş, uygulamacıların takdirine bırakmıştır. Ancak uygulamada çeşitli sorunlar çıkmakta, sanığın zorla SEGBİS’le sorgusu veya duruşmaya katılımı bu maddeye dayanarak yapılmaktadır. Ayrıca maddede sadece yurt içinde bulunan sanıkların sorgusu veya duruşmaya katılımı düzenlenmiştir, yurt dışındakiler kapsam dışında bırakılmıştır. Sanığın sorgusu maddi gerçekliğin ortaya çıkması açısından ceza muhakemesinde esaslı ve önemli bir işlemdir. Kendisi hakkında hüküm verilecek olan bir muhakemede, sanığın başrol olduğu sorgu işleminin yetkili merci önünde yapılmasından ziyade bir ekran aracılığıyla ve teknik aksaklıklara maruz kalınarak yapılması ceza muhakemesinin amacına aykırıdır. Adil yargılanma hakkı kapsamında olan hakkaniyete uygun yargılanmanın alt başlıkları olan çelişmeli yargılama, silahların eşitliği, yargılamaya etkili katılımın sağlanması sanıkla mahkemenin, hâkimin, savcının ve diğer tarafın karşılıklı, yüze karşı bulunması, soru-cevabın gerçekleşmesi, delillerin tartışılması, sanığın avukatından etkin bir şekilde yararlanmasıyla mümkündür. Sanık savunmasını küçük bir ekran vasıtasıyla yapmamalı böyle bir şeye zorlanmamalı hatta kendi talebi olsa bile sanığın savunması yetkili merci önünde bizzat hazır edilerek alınmalıdır. Mahkemeni vereceği hükmü etkileyecek önemli bir güce sahip olan işlemin adil yargılanma hakkı kapsamında bizzat yetkili merci önünde hazır edilerek yapılması sağlanmalı, sanığın sorgusunda SEGBİS kullanılmamalıdır.

CMK m. 196/4 kapsamında “hâkim veya mahkemenin zorunlu gördüğü durumlarda SEGBİS’le duruşmaya katılımı” değerlendirildiğinde zorunlu görülen hallerin neler olduğu belirsizdir ve bu belirsizlik hâkime verilen takdir yetkisinin de sınırsız kullanımına, sanığın zorla SEGBİS’le duruşmaya katılmasına sebebiyet vermektedir. Bu belirsizlik ve zorlamanın önlenmesi amacıyla CMK m.196/4 fıkrası öncelikle kaldırılmalı, fıkra “hastalık, disiplin önlemi, olağanüstü hal, savaş, seferberlik, salgın hastalık, tutukluluk, hükümlülük nedenleriyle sanığın bizzat katılamayacağı, esaslı işlemlerin yapılmadığı ve sanıktan savunmasının veya son sözünün istenmediği duruşmalara sanığın açık rızasının olması koşuluyla hâkim veya mahkeme sanığın duruşmalara SEGBİS’le katılımına karar verebilir. ” şeklinde düzenlenmelidir. Böylelikle hem yurt içindeki sanık hem de yurt dışındaki sanık ayrımına gidilmeden sanıkların SEGBİS’le duruşmalara katılımı sağlanabilecek, hem de belirsiz olan koşullar belirli hale gelerek uygulamada farklılıklar ortadan kaldırılacak hem de

sanığın savunma hakkının, adil yargılanma hakkının, kovuşturma evresine hâkim olan ilkelerin ihlaline neden olunmayacaktır.

CMK m.236/8’de ise kayıtların tutanağa dönüştürülmesi gerektiğinden bahsedilmiş, tutanakların talep halinde ilgililere verilmesi, kayıtların ise ancak gözetim altında ilgililere izlettirilebileceği mağdur ile şikâyetçinin dinlenmesi başlığı altında düzenlenmiştir. CMK’da mağdur ile şikâyetçinin dinlenmesi başlığı altındaki bir madde metninde SEGBİS kayıtlarının gizliliği, tutanağa dönüştürülmesi, ilgililere verilmesi hususlarının düzenlenmesi doğru değildir. Tüm SEGBİS kullanımlarında geçerli olmak üzere ayrı bir madde halinde SEGBİS kayıtlarının saklanması, gizliliği, tutanağa dönüştürülmesi ve taraflara verilmesi hususları ayrıntılı ve açık bir şekilde düzenlenmelidir. “Soruşturma evresinde SEGBİS kullanımında SEGBİS kayıtları x gün içinde bilirkişi tarafından yazılı tutanağa dönüştürülmeli, yazılı tutanakta Cumhuriyet savcısı veya sulh ceza hâkimi ve zabıt kâtibinin imzası, varsa adli kolluk görevlisinin imzası bulunmalıdır. İşlemin yapıldığı yer, tarih, başlama ve bitiş saatleri yazılmalıdır.” şeklinde bir düzenleme getirilmelidir. Kovuşturma evresinde duruşmada SEGBİS kullanımında CMK 219’da kayıtların vakit geçirilmeksizin yazılı tutanağa dönüştürülerek mahkeme başkanı veya hâkim ile zabıt kâtibi tarafından imzalanması düzenlenmiştir. “Vakit geçirilmeksizin” tabiri yerine x gün şeklinde belirli bir süre verilmeli, kayıtların yazılı tutanağa dönüştürülmelerinin sağlanması bilirkişi tarafından yerine getirilmelidir. “Duruşmada SEGBİS kullanımında SEGBİS kayıtları x gün içinde bilirkişi tarafından yazılı tutanağa dönüştürülmeli, yazılı tutanak mahkeme başkanı veya hâkim ile zabıt kâtibi tarafından imzalanmalı, SEGBİS tutanağı CMK m. 220 ve 221 hükümlerine uygun olarak hazırlanmalıdır.” şeklinde düzenleme yapılmalıdır.

Yönetmelik’te SEGBİS kayıtlarının taraflara verilmemesi ancak belli şartlar altında SEGBİS tutanaklarının verilmesi, kayıtların da sadece gözetim altında izlettirilmesi şeklinde bir düzenleme Kanun’a eklenmemeli, SEGBİS kayıtları ile SEGBİS tutanaklarına tarafların rahatlıkla erişimi sağlanmalıdır. “Ceza muhakemesinde SEGBİS kullanımında SEGBİS kayıtları sadece ceza muhakemesinde kullanılmalı, ilgisi olmayanlar tarafından kayıtlara erişim kapatılmalı, SEGBİS kayıtları kullanılan merciler tarafından saklanmalıdır. SEGBİS kayıtları ve SEGBİS tutanakları dosyaya eklenmeli, tarafların hem SEGBİS kayıtlarına hem de SEGBİS tutanaklarına erişimi

sağlanmalıdır.” şeklinde bir düzenleme getirilmelidir. Savunma hakkı, silahların eşitliği, çelişme ve aleniyet ilkeleri kapsamında kayıtların ve tutanakların hem savunma hem iddia makamı tarafından ulaşılabilir olması sağlanmalıdır. “SEGBİS kayıtları ve SEGBİS tutanağı kovuşturmaya yer olmadığı kararına itiraz süresinin dolması, itirazın reddi, beraat veya ceza verilmesine yer olmadığı kararı verilip kesinleşmesi hâllerinde Cumhuriyet savcısı veya hâkim huzurunda yok edilmeli ve kayıtlara geçirilmeli, mahkûmiyet halinde ise x süre kadar saklanmalıdır”, düzenlemesi getirilerek SEGBİS verilerinin yok edilmesi de kanunla açıkça düzenlenmelidir.

Kişinin sesi ve görüntüsü birer kişisel veridir. SEGBİS ise kişisel verilerin işlenmesidir. SEGBİS KVKK m. 28’de yer alan istisnai hallerden çıkarılmalı, SEGBİS’in Suçun Önlenmesi, Soruşturulması, Tespit Edilmesi veya Kovuşturulması Amacıyla Yetkili Makamlarca Kişisel Verilerin İşlenmesi ile İlgili Kişilerin Korunmasına İlişkin Direktif hükümleri de göz önünde bulundurularak KVKK kapsamında korunması sağlanmalıdır.

SEGBİS kayıtlarının tutanağa dönüştürülmeden mahkemeler tarafından gerekçeli kararın taraflara tebliği yapılmamalıdır. Kişi hak ve özgürlüklerinin kısıtlanması halinde itirazlar için tutanağın hazırlanması beklenmemeli, tutanak hazırlandıktan sonra da itirazların gerekçelerinin açıklanması için ayrıca süre tanınmalıdır.

COVID-19 sürecinde SEGBİS’in uygulanmasına yönelik Adalet Bakanlığı, çeşitli öneriler ve görüşler yayımlamıştır. Ancak COVID-19 tedbirlerine yönelik olan görüş ve öneriler, CMK ile uyumlu olmamış, CMK’dan farklı ve yeni uygulamalara neden olacak şekilde SEGBİS kullanımı düzenlenmiştir. Yargılamada alınacak tedbirler CEPEJ ilkelerini ve ceza muhakemesi ilkelerini ihlal edecek şekilde olmamalıdır. Alınan tedbirler, görüş ve öneri gibi idari işlemlerden ziyade kanunla yapılıp kanunla uyumlu olmalı ve hak ihlallerine neden olmamalıdır.

Yapılan öneriler SEGBİS’in ceza muhakemesinde kullanımının hukuk içinde kalmasını sağlamaya yöneliktir. Gereken düzenlemelerin öncelikle kanunla yapılması sağlanmalı sonrasında uygulayıcılar kanunların hukuk sınırları içinde hakkaniyete uygun bir şekilde uygulanmaları gerçekleştirilmelidir. Unutulmamalıdır ki iyi kanunlar ve iyi uygulayıcıların bir arada olmasıyla adalet yerini bulacaktır, birinin eksikliği ise adaletsizliğe neden olacaktır.

KAYNAKLAR

Acar, S. ve H. Gürsoy. (2012). Türkiye Mahkemelerinde Sesli Görüntülü Kayıt ve Video Konferans Sistemi Uygulamasına Geçiş: Ceza Mahkemeleri Örneği, *Ankara Barosu Dergisi*, (4), 111-137.

Adalet Bakanlığı Adli Destek ve Mağdur Hizmetleri Dairesi Başkanlığı sitesi, <https://magdur.adalet.gov.tr/Home/SayfaDetay/agonedir> , E.T: 11.05.2022.

Adalet Bakanlığı Bilgi İşlem Müdürlüğü, UYAP Bilişim Sistemi, Ankara Açık Ceza İnfaz Kurumu Matbaası, Ankara, 2021.

Adalet bakanlığı e- duruşma bilgilendirme, <https://edurusmabilgi.adalet.gov.tr/e-durusma-81-ilde-2037-hukuk-mahkemesinde-uygulaniyor> , E.T:10.12.2022.

Adalet Bakanlığı uzlaştırma sitesi, <https://alternatifcozumler.adalet.gov.tr/Resimler/SayfaDokuman/942021163600CEZA%20MUHAKEME%20HUKUKUNDA%20UZLA%C5%9ETIRMA%20siteye%20at%C4%B1lacak.pdf> , E.T:22.10.2021.

AIHM Girişen/Türkiye Davası (Başvuru No:53567/07, Karar Tarihi:13/03/2018), [https://hudoc.echr.coe.int/tur#{%22languageisocode%22:\[%22TUR%22\],%22appno%22:\[%2253567/07%22\],%22documentcollectionid2%22:\[%22CHAMBER%22\],%22itemid%22:\[%22001-187637%22\]}](https://hudoc.echr.coe.int/tur#{%22languageisocode%22:[%22TUR%22],%22appno%22:[%2253567/07%22],%22documentcollectionid2%22:[%22CHAMBER%22],%22itemid%22:[%22001-187637%22]}) , E.T:19.08.2021.

AIHM İshak Sağlam/Türkiye Davası (Başvuru No:22963/08, Karar Tarihi:10/07/2018), [https://hudoc.echr.coe.int/tur#{%22languageisocode%22:\[%22TUR%22\],%22appno%22:\[%2222963/08%22\],%22documentcollectionid2%22:\[%22CHAMBER%22\],%22itemid%22:\[%22001-195253%22\]}](https://hudoc.echr.coe.int/tur#{%22languageisocode%22:[%22TUR%22],%22appno%22:[%2222963/08%22],%22documentcollectionid2%22:[%22CHAMBER%22],%22itemid%22:[%22001-195253%22]}) , E.T:19.08.2021

AIHM 1936/63 sayılı ve 07.05.1974 tarihli Neumeister/Avusturya Davası İngilizce metin, [https://hudoc.echr.coe.int/tur#{%22display%22:\[%220%22\],%22languageisocode%22:\[%22ENG%22\],%22appno%22:\[%221936/63%22\],%22documentcollectionid2%22:\[%22CHAMBER%22\],%22itemid%22:\[%22001-57543%22\]}](https://hudoc.echr.coe.int/tur#{%22display%22:[%220%22],%22languageisocode%22:[%22ENG%22],%22appno%22:[%221936/63%22],%22documentcollectionid2%22:[%22CHAMBER%22],%22itemid%22:[%22001-57543%22]}) , E.T:11.06.2021.

AIHM 16757/90 sayılı ve 23.02.1994 tarihli Stanford/Birleşik Krallık Davası İngilizce metin, [https://hudoc.echr.coe.int/tur#{%22languageisocode%22:\[%22ENG%22\],%22appno%22:\[%2216757/90%22\],%22documentcollectionid2%22:\[%22CHAMBER%22\],%22itemid%22:\[%22001-57874%22\]}](https://hudoc.echr.coe.int/tur#{%22languageisocode%22:[%22ENG%22],%22appno%22:[%2216757/90%22],%22documentcollectionid2%22:[%22CHAMBER%22],%22itemid%22:[%22001-57874%22]}) , E.T:11.06.2021.

AIHM Üçüncü Dairesi'nin 2004/45106 sayılı ve 05.10.2006 tarihli Marcello Vioala – İtalya kararı, [https://hudoc.echr.coe.int/tur#{%22languageisocode%22:\[%22TUR%22\],%22appno%22:\[%2245106/04%22\],%22documentcollectionid2%22:\[%22CHAMBER%22\],%22itemid%22:\[%22001-120010%22\]}](https://hudoc.echr.coe.int/tur#{%22languageisocode%22:[%22TUR%22],%22appno%22:[%2245106/04%22],%22documentcollectionid2%22:[%22CHAMBER%22],%22itemid%22:[%22001-120010%22]}) , E.T:02.03.2021.

- Akgül, A. K. (2020). *Ceza Muhakemesi Hukukunda Uzlaştırma*[Yüksek Lisans Tezi]. Ufuk Üniversitesi.
- Akkaya, H. M. (2013).Sevk Tutuklaması Sorunu ve Aihm’ in Yaklaşımı”. *Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 17(4), 129-153.
- Akyılmaz, B. ve M. Sezginer ve C. Kaya. (2016). *Türk İdare Hukuku*. Ankara: Seçkin Yay.
- Akyol, F. (2021). Soruşturma Evresinde Şüphelinin İfadesinin Alınması Usulü ve Delil Değeri. *İzmir Barosu Dergisi*,73-132.
- Akyürek, G. (2012). Ceza Yargılamasında Hukuka Aykırı Delillerin Değerlendirilmesi Sorunu. *TBB Dergisi*,(101), 61-82.
- Alan, T.ve K. Reçber. (2020). Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi ile Uyum Açısından Türkiye’de Hâkim Önüne Çıkarılma Hakkı. *Selçuk Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 28(2), 543-573.
- Albayrak, Mustafa ve F. Özer ve F. İlhan ve M. Erdoğan. (2014). *Yargı Kararları Işığında Koruma Tedbirleri Nedeniyle Haksız Yakalama, Gözaltı, Tutuklama, Arama ve El Koymadan Kaynaklanan Tazminat Davaları*. Ankara: Adalet Yay.
- Aldemir, H. (2014). *Yakalama, Gözaltına Alma, Tutuklama, Adli Kontrol*. Ankara: Seçkin Hukuk.
- Alp, M. Anayasa Hukuku Açısından Mahkeme Kararlarında Sözde(Görünürde) Gerekçe. 425-441. <https://hukuk.deu.edu.tr/wp-content/uploads/2020/01/M.Alp-2.pdf> , E.T:06.09.2021.
- Alptekin, T. (2019).*Türk Anayasa Hukuku’nda Tutuklama Tedbirine Karşı Bireysel Başvuru Yolu*[Doktora Tezi]. Hatay Mustafa Kemal Üniversitesi.
- Altıparmak, C. (2006). Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi Altıncı Maddesi Kapsamında ADİL YARGILANMA HAKKININ ESASLARI. *TBB Dergisi*,(63),ss.244-270.
- Altıparmak, C. (2009). *100 Başlıkta Soruşturma Evresi*, Ankara: Seçkin Yay.
- Ankara Barosu, UYAP Yargı Ağı Projesi, 8. Baskı, Ankara, 2008.
- Apiş, Ö. (2019). Güncel Yargı Kararları ve Yasa Değişiklikleri Işığında İfade Alma ve Sorgu Sırasında Şüpheli/Sanığın Hakları. *MÜHF-HAD*, 25(1), 53-85.
- Arıcan, M. Ceza Muhakemesi Hukukunda İfade Alma ve Sorgu.17(1), 43-66.
- Arıç, D. (2020). *Ceza Muhakemesinde Uzlaştırma*[Yüksek Lisans Tezi]. Uludağ Üniversitesi.
- Arslan, A. S. Doğrudanlık İlkesi. *S.D.Ü Hukuk Fakültesi Dergisi*, 4(2), 133-144.

- Arslan, M. (2019). Sanığın İddia Tanığını Sınama Hakkı Özellikle Tehlike Altındaki Gizli Tanık Meselesi. *DEÜHFD*, 21(2), 813-860.
- Arslan, S. (2007). *Soruşturma Evresi*. Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Artantaş, G. (2019). *Soruşturmanın Gizliliği*[Yüksek Lisans Tezi]. Ankara Üniversitesi.
- Aşkın, U. (2017). *Ceza Muhakemesi Hukukunda İstinaf Kanun Yolu* [Yüksek Lisans Tezi]. Marmara Üniversitesi.
- Atay, Y. Ş. (2011). *Türk İdare Hukukunda Adsız Düzenleyici İşlemler*. Ankara: Todeie.
- Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi -6. Madde Rehberi -Adil Yargılanma Hakkı(Ceza Hukuku Yönü), (2014), Avrupa Konseyi/Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi, https://www.echr.coe.int/Documents/Guide_Art_6_criminal_TUR.pdf, E.T:21.08.2021.
- Aydın, D. (2006). Ceza Muhakemesi Kanunu'nda İtiraz. *TBB Dergisi*, (65), 61-72.
- Aydın, D. (2021). Adil Yargılanma İlkeleri Açısından Türk Ceza Yargılamasında Gizli Tanıklık Kurumu. *Yıldırım Beyazıt Hukuk Dergisi*, (2), 1-38.
- Aydın, D. (2014). *Ceza Muhakemesinde Deliller*. Ankara: Yetkin Yay.
- Aydın, S. G. (2017). Medenî Yargılama Hukukunda Ses ve Görüntü Nakli Yoluyla Duruşmaya Katılma. *DEÜ Hukuk Fakültesi Dergisi*, 19, 2101-2126.
- Aydın, M. (2021). *Ceza Muhakemesi Hukukunda Gizli Soruşturmacı* [Yüksek Lisans Tezi]. İstanbul Kültür Üniversitesi.
- AYM bireysel başvuru ihlal oranları haberi, <https://www.indyturk.com/node/320076/siyaset/aym-ba%C5%9Fkan%C4%B1-arslan-en-%C3%A7ok-hak-ihlali-karar%C4%B1-verilen-ilk-3-ba%C5%9Fvuru-konusunu>, E.T:11.08.2021.
- Aynur Ayyüzen AYM Başvurusu (Başvuru No:2014/784, Karar Tarih:27/10/2017), <https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/BB/2014/784>, E.T:19.08.2021
- Babuç, Z. T. (2020). Ceza Adalet Sistemi İçerisinde Mağdur Çocukların İkincil Mağduriyeti. *Sosyoloji Araştırmaları Dergisi*, 23(2), 341-342.
- Badem, S. (2021). Ceza Muhakemesi Hukukunda Tanık. *TAAD*, (45), 289-326.
- Bal, R. (2010). *Soruşturma ve Yazışma Kuralları*. Ankara: Adalet Yay.
- Balo, Y. S. (2009). *Ceza Muhakemesinde Tanık Koruma*. Ankara: Seçkin Yay.

- Bangolar Meslek Etiği,
<https://www.hukukmedeniyeti.org/arama/haber/?v=list&aranan=bangolar%20meslek%20eti%C4%9Fi> , E.T.29.12.2020.
- Baytaz, A. B.(2020). Seri Muhakeme Usulü, *Ceza Hukuku Ve Kriminoloji Dergisi*, 14(41), ss.227 -273.
- Bekri, M. N. (2014). Gerekçeli Karar Hakkı. *Ankara Barosu Dergisi*, (3), 203-228.
- Belci, O. (2021). *Türk Ceza Muhakemesi Hukukunda Seri Muhakeme Usulü*[Yüksek Lisans Tezi]. Dokuz Eylül Üniversitesi.
- Binnaz Demirbaş ve Haydar Ceylan AYM Başvurusu (Başvuru No:2014/13419, Karar Tarih:07/03/2018),<https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/BB/2014/13419>, E.T:24.08.2021.
- Birleşmiş Milletler Medeni ve Siyasi Haklar Sözleşmesi metni, <https://insanhaklarimerkezi.bilgi.edu.tr/tr/content/117-medeni-ve-siyasi-haklara-iliskin-uluslararası-sozlesme/>, E.T:10.08.2021.
- Birtek, F. (2017). *Ceza Muhakemesinde Delil ve İspat*. Ankara: Adalet Yay.
- Boga, B. (2019). *Ceza Muhakemesinde Delillerin Tartışılması* [Yüksek Lisans Tezi]. Necmettin Erbakan Üniversitesi.
- Boga, B.G. (2021). *Ceza Muhakemesinde Kişisel Verilerin Korunması* [Yüksek Lisans Tezi]. Necmettin Erbakan Üniversitesi.
- Bozdağ, A. (2017). Ceza Muhakemesi Hukukunda Mağdurun Hukuki Yardım Alma Hakkı. *TBB Dergisi*, (132), 121-146.
- Bozdağ, A. (2014). *Ceza Muhakemesinde Müdafî*. Ankara: Adalet Yay.
- Bozkurt, M. A. (2019). *Ceza Muhakemesi Hukukunda Tanıklık*[Yüksek Lisans Tezi]. Kırıkkale Üniversitesi.
- Bülent Bekdemir AYM Başvurusu (Başvuru No:2014/15163, Karar Tarih:25/01/2018), <https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/BB/2014/12002>, E.T:19.08.2021.
- Can, N. (2020). *Kolluk ve Adli Makamlar Tarafından İşlenen Kişisel Verilerin Korunması* [Yüksek Lisans Tezi]. İstanbul Üniversitesi.
- Canpolat, C. Müzekkeresiz Yakalama ve Tedbire İlişkin Önem Arzeden Bazı Meseleler. *LHD*, 17(193), 179-216.
- Canpolat, N. ve / L. Sungur.(2015).Ulusal Yargı Ağı Projesi (UYAP)' ın Adli Yargı Teşkilatının İşleyişine Getirdiği Yenilikler Üzerine Bir Araştırma: Konya İli Örneği. *Akademik Bakış Dergisi*, (52), 482-501.
- Centel, N. ve H. Zafer. (2020). *Ceza Muhakemesi Hukuku*. İstanbul: Beta Yay.

- Centel, N. (2013). Tutuklama Uygulamasında Sorunlar. *İÜHF*, 71(1), 193-206.
- Centel, N. İnsan Hakları Avrupa Mahkemesi Kararları Işığında Tutuklama Hukukuna Eleştirel Yaklaşım. *MÜHF – HAD*, 17(1-2), 50-93.
- Ceyhan, M. (2009). Soruşturmanın Gizliliği ve Müdafinin Dosyayı İnceleme Yetkisi. *TBB Dergisi*, (109), 465-483.
- Ceylan, C. (2020). *Ceza Muhakemesinde Uzlaşma Kurumu ve Uzlaştırma Süreci* [Yüksek Lisans Tezi]. Kırıkkale Üniversitesi.
- Covid-19 Tedbirleri Kapsamındaki Genelgeler, <https://hukukmusavirligi.diyanet.gov.tr/Documents/2020-4%20CB%20GENELGE.pdf> , E.T: 03.07.2021.
- Cumhuriyet sıfatının sadece savcılar tarafından kullanılma nedeni, <https://www.milliyet.com.tr/yazarlar/guneri-civaoglu/neden-cumhuriyet-savcisi-1813712>, E.T:25.03.2021.
- Çağlar, S. (2021). *Seri Muhakeme Usulü* [Yüksek Lisans Tezi]. Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi.
- Çağlayan, R. (2015). *İdare Hukuku Dersleri*. Ankara: Adalet Yay.
- Çaptuğ, M. (2021). Hukuki Güvenlik İlkesinin Kavramsal Gelişimi. *Uyuşmazlık Mahkemesi Dergisi*, (17), 133-160.
- Çatlı, M. ve E. B. Demir. (2021). Pandemi Döneminde Sanığın Duruşmada Hazır Bulunması ve SEGBİS. *Bilişim Hukuku Dergisi*,3(2), 230-265.
- Çelik, A. (2007). *Adil Yargılanma Hakkı*. Ankara: Adalet Yay.
- Çelikkaya, S.D. (2020). *Türk Ceza Muhakemesinde SEGBİS(Ses ve Görüntü Bilişim Sistemi)*. Ankara: Adalet Yay.
- Çiçek, İ. (2009). *Tanık Koruma Kanunu*. İstanbul: Kazancı Hukuk Yay.
- Çiftçi, P. [Avrupa Konseyi Adaletin Etkinliği İçin Avrupa Komisyonu’nun(CEPEJ) “COVID-19 Pandemisi Sırasında ve Sonrası Yargı Tarafından Öğrenilen Dersler Ve Karşılaşılan Zorluklar” Hakkındaki Bildirgesi]. <https://blog.lexpera.com.tr/avrupa-konseyi-adaletin-etkinligi-icin-avrupa-komisyonunun-covid-19-pandemisi-sirasinda-ve-sonrasi-yargi-tarafindan-ogrenilen-dersler-ve-karsilasilan-zorluklar-hakkindaki-bildirgesi/> , E.T: 06.07.2021.
- Dikkaş, G. C. (2019). *Gizli Soruşturmacı* [Yüksek Lisans Tezi]. Çankaya Üniversitesi.
- Dinç, G. (2005). Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi’ne Göre Silahların Eşitliği. *TBB Dergisi*, (57), 283-306.

- Doğan, R. (2021). AİHM Kararları Işığında Tutuklama Tedbirinin Hukuka Uygunluğunun Denetimi. *TBB Dergisi*, (155), 1-50.
- Doğan, F.K. (2013). Uluslararası Düzenlemeler Işığında Mağdur Haklarının ve Suç Mağdurlarına Yardım Hakkında Kanun Tasarısının Değerlendirilmesi. *MÜHFD*, 19(2),1007-1029.
- Dönmez, B. (2007). Yeni CMK’da Bilirkişi Kavramı. *Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*,9(Özel Sayı), 1145-1177.
- Dönmez, B. (2016). AİHM ve Anayasa Mahkemesi Kararları Işığında Gizli Tanıklara Soru Sorma Hakkının Kullanılması. *TBB Dergisi*,(127), 2016, 121-156.
- Dursun, G. (2016). Sanığın Duruşmada Hazır Bulunma Hakkı ve Bu Kapsamda Sesli ve Görüntülü Bilişim Sisteminin (SEGBİS) Değerlendirilmesi. *Bahçeşehir Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 11(143-144), 127-157.
- Duruşma kelimesinin kökeni, <http://lugatim.com/s/D%C3%9CR%C3%9C%C5%9EMEK>, E.T:30.03.2021.
- Duvan, A. Ö. (2019). Bireysel Başvuru Kararlarında Makul Sürede Yargılanma Hakkı. *AÜHFD*, 68(1), 287-336.
- Dülger, İ. (2007). Ceza Muhakemesi Kanunundaki Bilirkişi İncelemesine İlişkin Düzenlemelerin Değerlendirilmesi. *Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 11(1-2), 657-678.
- Dülger, M.V. (2016). Kişisel Verilerin Korunması Kanunu ve Türk Ceza Kanunu Bağlamında Kişisel Verilerin Ceza Normlarıyla Korunması. *İMÜHFD*, 3(2), 101-167.
- Dülger, M. V. ve O. Özkan. Hukuka Aykırı Deliller ve İspat: Yargıtay 2020 Yılı Kararlarının Değerlendirilmesi. 1-15.
- Dülger, M. V. ve O. Özkan. (2020). Kolluk Teşkilatında ve Ceza Yargılamalarında Kişisel Verilerin Korunması: “Unutulan” Direktifin Kapsamlı ve Karşılaştırmalı Analizi. *CHD*, 15(42), 85-149.
- E- DURUŞMA HABER, <https://basin.adalet.gov.tr/yargida-e-durusma-donemi-basladi> , E.T:09.12.2020.
- E- DURUŞMA HABER, <https://bigm.adalet.gov.tr/Home/SayfaDetay/e-durusma-sistemi>, E.T:09.12.2020.
- E- DURUŞMA HABER, <https://www.milliyet.com.tr/gundem/260-mahkemede-e-durusma-basladi-6373882>, E.T:09.12.2020.
- Er, E.(2021). Seri Muhakeme ve Basit Yargılama Usullerinin Özellikleri ve Ceza Muhakemesi Hukuku İlkeleri Çerçevesinde Değerlendirilmesi. *Yaşar Hukuk Dergisi*, 3(1),1-55.

- Ercan, İ. (2017). *Medeni Usul Hukuku*. İstanbul: Kuram Kitap.
- Ercan, İ. (2015). *Avukat ve Hâkimler İçin Medeni Usul Hukuku*. İstanbul: Levha Yay.
- Ercan, M. S. (2019). Kovuşturma Evresinde Sanığın Hakları. *İstanbul Medipol Üniversitesi Hukuk Dergisi*, 6(1), 181-197.
- Erdal Korkmaz ve Diğerleri AYM Başvurusu (Başvuru No: 2013/2653, Karar Tarih:18/11/2015),
<https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/BB/2013/2653,E.T:30.03.2021>.
- Erem, F. (1968). *Ceza Usulü Hukuku*. Ankara: Ajans- Türk Matbaacılık Sanayii.
- Ergün, G. O. (2010). Soruşturmanın Gizliliği. *AÜHFD*, 2(59), 2010, 243-275.
- Eriş, U. (2018).Ceza Muhakemesi Hukukunda Uzlaştırma ve Uzlaştırma Eğitimi. *TBB Dergisi*, (137), 241-271.
- Ersoy, U. (2020). Ceza Muhakemesinde In Absentia Duruşma Yapılması ve Mahkûmiyet Kararı Verilmesi Üzerine Bazı Düşünceler. *SDÜHFD*,10(1), 52-86.
- Ertemür, H. (2021). *Ceza Muhakemesi Hukukunda Alternatif Bir Çözüm Yolu Olarak Uzlaştırma* [Yüksek Lisans Tezi]. Yaşar Üniversitesi.
- Feyzioğlu, M. (2006). 5271 Sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu Hakkında Bazı Tespit ve Değerlendirmeler. *TBB Dergisi*, (62), 27-61..
- Feyzioğlu, M. (1998). *Tanıklık ve Dürüst Muhakeme*. Ankara: US-A Yay.
- Fıras Aslan ve Hebat Aslan AYM Başvurusu (Başvuru No:2012/1158, Karar Tarih: 21/11/2013),<https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/BB/2012/1158> ,
E.T:30.03.2021.
- Gedik, D. (2019). Ceza Muhakemesinde Hâkimin Delilleri Değerlendirme Serbestliği (CMK m.217). *D.E.Ü. Hukuk Fakültesi Dergisi*, 21(Özel Sayı), 913-963.
- Gençay, F. D. S. (2014). Adsız Düzenleyici İşlemlerin Normlar Hiyerarşisindeki Yeri. *AÜHFD*, 63(2), 397-417.
- Gezer, F. (2020). *Ceza Muhakemesi Hukukunda Uzlaştırma Kurumu* [Yüksek Lisans Tezi]. Bahçeşehir Üniversitesi.
- Gökçen, A. ve M. Balcı. ve M.E. Alşahin. ve K. Çakır. (2022). *Ceza Muhakemesi Hukuku*. Ankara: Adalet Yay.
- Gölcüklü, F. (1994). Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi' nde Adil Yargılanma. 199-234.
- Gözler, K. (2016). *Anayasa Hukukunun Genel Esasları*. Bursa: Ekin Yay.

- Gözler, K. Genelge Devleti Hukukta Şeklin Önemi Üzerine. <https://www.anayasa.gen.tr/genelge-devleti.htm> , E.T:29.12.2021.
- Gülçür, A. (2018). AİHM ve Türk Anayasa Mahkemesi'nin Kararları Işığında Hukuki Kesinlik(Belirlilik) İlkesinin İncelenmesi. *Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi*, 24(1), 197-214.
- Güner, H. (2014). SEGBİS Sisteminin Cezaevi Uygulamasının Adil Yargılanma Hakkı Yönünden Değerlendirilmesi. *Terazi Hukuk Dergisi*,9(99), 84-86.
- Güngör, D. (2015). Ceza Muhakemesinde Tanık Beyanının Delil Değeri Üzerine Bazı Tespit ve Değerlendirmeler. *İÜHFD*,6(2), 307-318.
- Güngörer, F. (2020). Covid-19'un Toplumsal Kurumlara Etkisi. *Yüzüncü Yıl Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, (Salgın Hastalıklar Özel Sayısı), 393-427.
- Güven, Y. ve H. Şengün. (2021). Covid-19 Pandemisinin Türk Hukuk Sistemine Etkisi. *KTÜ-SAM Protokol Dergisi*, (2), 59-69.
- Güzel, A. Yargılamada Ses ve Görüntü Bilişim Sistemi (SEGBİS) Kullanımı. https://www.academia.edu/12580753/Yarg%C4%B1lamada_Ses_ve_G%C3%B6r%C3%BCnt%C3%BC_Bili%C5%9Fim_Sistemi_SEGB%C4%B0S_Kullan%C4%B1m%C4%B1 , E.T: 23.04.2022.
- Güzel, D. ve K. Deligöz. (2014). UYAP Bilişim Sisteminin Türk Yargı Sisteminde Kullanılmasının Toplam Kalite Yönetimi Açısından İncelenmesi. *Bingöl Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 4(7), 63-78.
- Güzel, S. (2016). *Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı ile Kalem Hizmetleri*. İstanbul: Legal Yay.
- Hafızoğulları, Z. ve M. Özen. (2015). *Türk Ceza Hukuku Özel Hükümler Kişilere Karşı Suçlar*. Ankara: U S- A Yay.
- Hüseyin Barsak AYM Başvurusu (Başvuru No:2017/23924, Karar Tarih:14/10/2020), <https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/BB/2017/23924> , E.T:01.09.2021.
- İldırar, E.(2020). *Seri Muhakeme Usulü* [Yüksek Lisans Tezi]. KTO Karatay Üniversitesi.
- Işık, M. (2014). Gizli Soruşturmacı Görevlendirilmesi. *Türkiye Barolar Dergisi*, (110), 383-398.
- İbrahim Ataş AYM Başvurusu (Başvuru No:2013/1235, Karar Tarih:13/06/2013), <https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/BB/2013/1235> , E.T:06.09.2021.
- İnceoğlu, S. (2018). *Adil Yargılanma Hakkı Anayasa Mahkemesine Bireysel Başvuru El Kitapları Serisi-4*.

- İnci, Z.Ö. (2017). Şüpheli ve Sanığa Rağmen Bir Ceza Muhakemesi Hukuku Mu? Şüpheli ve Sanığın Ceza Muhakemesi İşlemlerine Katlanma Yükümlülüğü ve Bu Yükümlülüğün Sınırları Hakkında Düşünceler. *Hacettepe HFD*, 7(2), 119-168.
- Karabulut, F. ve E. Karapazarlıoğlu ve H. Tosun. (2015). Ceza Muhakemesinde Delil Kavramı ve Kovuşturma Sürecinde Hâkimlerin Delil Algısı. *TBB Dergisi*, (120), 385-422.
- Karagülmez, A. (2005). Tutuklama Nedenleri ve Tutuklama İsteminin Reddi Kararına İtiraz Konusunda 5271 Sayılı Cmk'nın İncelenmesi. *TBB Dergisi*, (58), 120-136.
- Karakehya, H. (2022). *Ceza Muhakemesi Hukuku*. Ankara: Nisan Kitabevi.
- Karakehya, H. (2016). Dolaylı Maddi Gerçek: Ceza Muhakemesinde Yargılama Makamının Maddi Gerçeğe Deliller Aracılığıyla Ulaşma Zorunluluğu Üzerine. *TAAD*, (27), 59-82.
- Karakehya, H. (2008). *Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin 6. Maddesi(Adil Yargılanma Hakkı) Bağlamında Ceza Muhakemesinde Duruşma*. Ankara: Savaş Yay.
- Karakehya, H. ve A. İ. Tunçer. (2017). İstinaf Yargılamasında Sanığın Sorgusunun Zorunlu Olup Olmadığı ve Bu İşlemden SEGBİS Kullanımı Üzerine Düşünceler. *İÜHDF*, 8(2), 2017, 99-136.
- Karakehya, H. ve A. İ. Tunçer. Seri Muhakeme Usulünün Adil Yargılanma Hakkı ve Diğer Bazı Anayasal İlkeler Açısından Değerlendirilmesi. *Hacettepe HFD*, 11(1), 1-62.
- Karaosmanoğlu, G. V. (2022). Ses ve Görüntü Nakli Yoluyla Duruşma Yapılmasına İlişkin Olarak 7251 Sayılı Kanun'la Yapılan Değişikliklerin Doğrudanlık İlkesi Kapsamında Değerlendirilmesi. *Anadolu Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 8(1), 71-92.
- Kaşıkar, M. S. (2009). *Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi Çerçevesinde Adil Yargılanma Hakkı Ve Türkiye*. Ankara: Adalet Yay.
- Kaşka, H. ve Z. B. Şenyiğit. (2013). Türk Ceza Muhakemesi Mevzuatındaki Bazı Hükümlerin Çelişme İlkesi Açısından Değerlendirilmesi. *S.D.Ü. Hukuk Fakültesi Dergisi*, 3(2), 130-167.
- Kaymaz, S. (2006). Ceza Muhakemesi Hukukunda İstinaf Kanun Yoluna İlişkin Bazı Değerlendirmeler. *İÜHFM*, 74(1), 107-121.
- Ketizmen, M. (2008). *Türk Ceza Hukukunda Bilişim Suçları*. Ankara: Adalet Yay.
- Ketizmen, M. (2021). Yargı Yetkisinin Kullanılması Açısından Seri Muhakeme Usulü-Anayasanın 138. Maddesine Aykırılık Sorunu. *Hacettepe HFD*, 11(1), 229-254.

- Kıyak, E. (2020). Büyük Veri ve Yapay Zekâ Teknolojileri ile Adım Adım Zeki Uyar (Ulusal Yargı Ağı Projesi) Ekosistemine Doğru. *Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 22(1), 79-121.
- Kıyak, E. (2021). Duruşmada Etkinlik Kazanan Yargılama İlkeleri ile Usuli Müktesep Hak Işığında Türk Hukuk Yargılamasında Eş Zamanlı Ses ve Görüntü Aktarımıyla Duruşma Yapılmasının Olması Gereken Sınırları. *BUHFD*, 16(205), 1453-1502.
- Kızıllarslan, H. (2019). Soruşturma Yapılmasına Yer Olmadığı Kararları(SYOK) ve Bu Kararların Ceza Muhakemesi Sistematiği Açısından İrdelenmesi. *TBB Dergisi*, (144), 59-104.
- Kocakale, E. (2021). *Türk Ceza Muhakemesi Hukukunda Seri Muhakeme Usulü* [Yüksek Lisans Tezi]. Kırıkkale Üniversitesi.
- Koçer, S. (2021). *Ceza Muhakemesinde Kişisel Veriler İşlenmek Suretiyle Elde Edilen Deliller* [Doktora Tezi]. Kırıkkale Üniversitesi.
- Kolcu, S. (2018). Adil Yargılanma Hakkı Çerçevesinde Sanığın Duruşmada Bulunma Hakkı ve SEGBİS Sistemi. *İstanbul Barosu Dergisi*, 92(3), 247-273.
- Konca, N. K. (2019). *Medeni Usul Hukukunda Sesli ve Görüntülü Bilişim Sistemi* [Yüksek Lisans Tezi]. Çankaya Üniversitesi.
- Koparan, M. R. (2006). Bir Koruma Tedbiri Olarak Tutuklama. *TBB Dergisi*, (65), 154-172. <http://tbbdergisi.barobirlik.org.tr/m2006-65-244> , E.T:08.02.2021.
- Korkmaz, M. (2021). *Tutuklama Tedbirine Karşı Başvuru Hakkına Anayasa Mahkemesinin Yaklaşımı* [Yüksek Lisans Tezi]. Hacı Bayram Veli Üniversitesi.
- Köksal, A. (2016). Gizli Soruşturmacı Görevlendirilmesi. *AÜHFD*, 65(4), 2133-2176.
- Köksal, T. D. (2021). Elektronik Ortamda Duruşma ve Covid-19 Sonrası Yargıda Dijitalleşme Adımları. *Yapay Zekâ Çağında Hukuk*, 91-109.
- Kuluçlu, E. Türk Hukuk Sisteminde Normlar Hiyerarşisi ve Sayıştay Denetimine Etkileri. *Sayıştay Dergisi*, (71), 3-22.
- Kunter, N. ve F. Yenisey ve A. Nuhoğlu. (2010). *Muhakeme Hukuku Dalı Olarak Ceza Muhakemesi Hukuku*. İstanbul: Beta Yay.
- Kurşun, G. ve O. K. Cengiz. (2021). *Ceza Avukatının İnsan Hakları El Kitabı*. Ankara: İnsan Hakları Gündemi Derneği Yay.
- Mevzuat ve İçtihat Programı, <https://www.sinerjimevzuat.com.tr/index.jsf?dswid=-5734> .
- Mıdık, B. (2020). Medeni Yargıda E-Duruşma Pilot Uygulaması ve Yargının Elektronik Dönüşümü Üzerine Bazı Düşünceler.

<https://blog.lexpera.com.tr/medeni-yargida-e-durusma-pilot-uygulamasi-ve-yarginin-elektronik-donusumu-uzerine-bazi-dusunceler/> , E.T:09.12.2020.

Mumcu, U. (2020). *Sakıncalı Piyade*. Ankara: Um: Ag Yay.

Mutlu, M. S. (2019). *Kişisel Verilerin Soruşturma Evresinde İşlenmesi ve İnsan Hakları Kapsamında Korunması* [Yüksek Lisans Tezi]. Kadir Has Üniversitesi.

Nişancı, D. (2017). *Ceza Muhakemesinde Yargılamanın Yenilenmesi* [Doktora Tezi]. İstanbul Kültür Üniversitesi.

150 No.lu SEGBİS Genelgesi metni,
<https://www.hsk.gov.tr/Eklentiler/Dosyalar/4f88225b-a65d-48c9-9191-51e11a539407.pdf>, E.T:17.12.2020.

Özbek, V.Ö. ve K. Doğan ve P. Bacaksız. (2021). *Ceza Muhakemesi Hukuku*. Ankara: Seçkin Yay.

Özbay, İ. (2013). *6100 Sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu Neler Getirdi?*. Ankara: Seçkin Yay.

Özdemir, O. (2018). *Ceza Muhakemesinde Yakalama Tedbiri ve SEGBİS Uygulaması* [Yüksek Lisans Tezi]. Ondokuz Mayıs Üniversitesi.

Özen, M. (2021). *Ceza Muhakemesi Hukuku Dersleri*. Ankara: Adalet Yay.

Özmen, N. (2020). *Suçluların İadesi* [Yüksek Lisans Tezi]. Hasan Kalyoncu Üniversitesi.

Özmumcu, S. (2014). Türk Hukukunda Yargıtay Kararları Işığında Resen Araştırma İlkesi. *S.D.Ü. Hukuk Fakültesi Dergisi*, 4(2), 145-171.

Öztekin, S. ve S. T. Ayvaz ve S. Kale. (2020). Hukuk Muhakemeleri Kanunu İle Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılması Hakkında 20 Mart 2020 Tarihli Kanun Teklifi' ne İlişkin Bazı Açıklamalar ve Kanun Teklifinin Değerlendirilmesi. *TBB Dergisi*, (149), 77-152.

Öztekin, S. (2021). Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nun Aleniyet İlkesine İlişkin 28 inci Maddesi ile Ses ve Görüntü Nakledilmesi Yoluyla veya Başka Yerde Duruşma İcrasına İlişkin 149 uncu Maddesinde 7151 Sayılı Kanunla Yapılan Değişiklikler Hakkında Bazı Düşünceler. *Adalet Dergisi*, 1(66), 641-665.

Öztaştı, A. (2020). *Yakalama ve Gözaltı* [Yüksek Lisans Tezi]. Başkent Üniversitesi.

Öztürk, B. (2009). *Fransız ve Türk Hukukunda İdarenin Düzenleme Yetkisinin Kapsamı*. Ankara: Yetkin Yay.

Öztürk, B. ve D. Tezcan. ve M. R. Erdem. ve Ö. S. Gezer. ve Y. F. S. Kırıt. ve E. A. Akcan. ve Ö. Özaydın. ve E. E. Tütüncü. ve D. A. Villemin ve M. C. Tok. (2021). *Nazari ve Uygulamalı Ceza Muhakemesi Hukuku*. Ankara: Seçkin Yay.

- Öztürk, G. B. (2021). *Ceza Muhakemesinde Mağdur ve Mağdur Hakları* [Yüksek Lisans Tezi]. Çankaya Üniversitesi.
- Parlar, A. (2015). *Teori ve Uygulamada CMK El Kitabı*. Ankara: Bilge Yay.
- Parlar, A. ve M. Hatipoğlu ve E. G. Yüksel (2008). *Deliller Çapraz Sorgu ve İspat*. Ankara: Yayın Matbaacılık.
- Pehlivan, A. Soruşturma Evresinde Müdafî ve Vekilin Evrak İnceleme Yetkisi. 1491-1539.
- Pekcanitez, H. ve O. Atalay ve M. Özekes. Hukuk Muhakemeleri Kanununda Değişiklik Yapılmasına Dair 7251 Sayılı Kanun Hakkında Değerlendirme. 247-299.
- Pınarcı, M. ve K. Çevik (2014). Tanık Koruma Mevzuatı ve Uygulamalarının Suç Soruşturması Bakımından Değerlendirilmesi. *EÜHFD*, 18(1-2), 99-125.
- Sağlık Bakanlığı Covid-19 Bilgilendirme Platformu sitesi, <https://covid19.saglik.gov.tr> ,E.T: 02.03.2022.
- Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı sitesi, <https://covid19.tubitak.gov.tr> , E.T: 02.03.2022.
- Sanıvar, R. (2019). Ceza Muhakemesinde Gizli Soruşturmacı Görevlendirilmesi Tedbiri. *Ceza Hukuku Dergisi*, 14(40), 403-449,
- Sanıvar, R. (2021). Ceza Muhakemesinde Segbis (Video Konferans Yönteminin) Kullanılması (Duruşmalarda Sesli ve Görüntülü Bilişim Sistemi/Segbis Dönemi) Ve Covid 19 (Koronavirüs) Pandemisi Sürecinde Uygulanabilirliği ile Avrupa İnsan Hakları Mahkemesinin (AİHM'in) Segbis Uygulamasına İlişkin Yaklaşımı: Adil Yargılanma Hakkı Çerçevesinde Marcello/İtalya İçtihat Kararı Işığında Belirlenen Kriterler. *Yeditepe Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 18(2), 1615-1666.
- Sarıca, A. D. ve U. H. Coşkun. (2020). Cinsel İstismar Olgularında Adli Görüşme Odalarının Kullanımı: Hâkim, Avukat, Uzman ve Mağdur Görüşleri. *Ceza Hukuku ve Kriminoloji Dergisi*, 8(1), 117-141.
- Sarısözen, M. S. (2011). Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nun Medeni Usul Hukukumuzda Getirdiği Yeni Düzenlemeler. *TBB Dergisi*, (96), 331-382.
- Sarıtaş, E. (2020). Ceza Muhakemesinde Sanığın Yokluğunda Duruşma. *İstanbul Hukuk Mecmuası*, 78(3), 1525-1591.
- SEGBİS aracılığıyla uzlaşma teklifi, https://www.uzlasmabilinci.com/hrf_faq/ses-ve-goruntu-bilisim-sistemi-segbis-araciligiyla-uzlasma-teklifi-nasil-yapilir/ , E.T:22.10.2021.
- SEGBİS Haber, <https://www.aa.com.tr/tr/turkiye/yargida-segbis-yayginlastirilacak/958539>, E.T:29.10.2021.

- Sencer, R. F. (2013). Adil Yargılanma Hakkı. *İzmir Barosu Dergisi*,(2), 108-173.
- Sesli ve Görüntülü İletişim Siteleri, <https://buldumz.com/goruntulu-sohbet-siteleri/>, E.T:03.07.2021.
- Soyaslan, D. (2007). *Ceza Muhakemesi Hukuku*. Ankara: Yetkin Yay.
- Sözlük, <https://www.dersimiz.com/terimler-sozlugu/yargi-cevresi-nedir-ne-demek-16972>, E.T:25.02.2021
- Şafak, A. (2015). Suç(Ceza) Muhakemesi Hukuku.
- Şahin, C. (2001). *Ceza Muhakemesinde İspat(Delillerin Doğrudan Doğrualığı İlkesi)*. Ankara: Yetkin Yay.
- Şahin, C. ve N. Göktürk (2019). *Ceza Muhakemesi Hukuku-I*. Ankara: Seçkin Yay.
- Şahin, C. ve N. Göktürk (2018). *Ceza Muhakemesi Hukuku-II*. Ankara: Seçkin Yay.
- Şahin, O. (2019). *Ceza Muhakemesi Kanunu'na Göre Gizli Soruşturmacı Görevlendirilmesi* [Yüksek Lisans Tezi]. Kırıkkale Üniversitesi.
- Şahin, M. E. (2020). Yargılamayı Hızlandıran Bir Model Olarak Alman Ceza Muhakemesi Hukukunda Hüküm Anlaşması(§257c stpo). *İnönü Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 11(1), 303-320.
- Şehrivan Çoban AYM Başvurusu (Başvuru No:2017/22672, Karar Tarih:06/02/2020), <https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/BB/2017/22672> , E.T:01.09.2021.
- Şen, E. ve N. Yenice. (2016). Sanığın Mahkemeye Çıkma Hakkı ve Marcello Viola Davası. <https://www.hukukmedeniyeti.org/arama/hukuki-makale/?v=list&aranan=viola>, E.T:02.03.2021.
- Şen, E. (2014). SEGBİS TCK m.94. <https://www.hukukihaber.net/segbis-tck-m94-makale,3617.html>, E.T:09.02.2021.
- Şimşek, O. (2008). *Anayasa Hukukunda Kişisel Verilerin Korunması*. İstanbul: Beta Yayın.
- Şirin, Ö. (2017). SEGBİS Sistemi ile Sanık Savunmalarının Alınması. <https://www.hukukihaber.net/makale/segbis-sistemi-ile-sanik-savunmalarinin-alinmasi-h116856.html> , E.T:06.09.2021.
- TBB'nin Ceza Muhakemesinde Ses ve Görüntü Bilişim Sisteminin Kullanılması Hakkında Yönetmelik'in bazı maddelerinin iptaline ilişkin dava dilekçesi metni, https://www.barobirlik.org.tr/dosyalar/duyurular/20120213_davadilekce.pdf, E.T.23.12.2020.
- Taner, F. G. ve A. Yıldırım. (2021). Suç İsnadına veya Medeni Hak ve Yükümlülöklere İlişkin Uyuşmazlıklarda Duruşmaya Video Konferans Yöntemiyle Uzaktan Katılma. *AÜHFD*,70(1), 229-293.

- Taner, F. G. (2021). Kırılğan Mağdurun Beyanının CMK'nın 236. Maddesi Uyarınca Alınması ve Uygulanan Özel Usuller Karşısında Savunma Hakkının Dengelenmesi. *TBB Dergisi*,(153), 1-38.
- Taşdelen, V. (2016). İnsan Açısından Teknoloji. *Hece Dergisi*, 38-44.
- Tatar, E. (2013). Gizli Tanık. *Ankara Barosu Dergisi*, (4), 283-296.
- Tırtır, M. (2020). Sesli –Görüntülü Duruşma Dönemi. <https://mustafatirtir.com/sesli-goruntulu-durusma-donemi/> , E.T:09.12.2021.
- Top, S. (2015). *Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığının İtirazı* [Yüksek Lisans Tezi]. Yaşar Üniversitesi.
- Topuz, N. (2010). Ceza Muhakemesinde Olağanüstü Kanun Yolları [Yüksek Lisans Tezi]. Gazi Üniversitesi.
- Toroslu, N. ve M. Feyzioğlu. (2019). *Ceza Muhakemesi Hukuku*. Ankara: Savaş Yay.
- Tosun, Ö. (1971). *Türk Suç Muhakemesi Hukuku Dersleri*. İstanbul: Sulhi Garan Matbaası.
- Trabzon Barosu Çocuk Hakları Komisyonu, Çocuk İzleme Merkezleri Türkiye Raporu, (2015) , <http://web.e-baro.web.tr/uploads/61/2015/cim%20tr.pdf> , E.T: 22.06.2021.
- Tulay, M. E.(2020). Seri Muhakeme Usulü,(CMK m. 250). *İzmir Barosu Dergisi*, ss.117-157.
- Tunç, G. (2018). *Ceza Muhakemesi Hukukunda Aleniyet İlkesi* [Yüksek Lisans Tezi]. Süleyman Demirel Üniversitesi,
- Turgut, B. (2010). *Ceza Muhakemesinde Tanıkların Korunması*. Ankara: Turhan Kitabevi.
- Turhan, F. ve M. Aksan. (2020). Ceza Muhakemesinde Şüphelinin İfadesinin Alınması ve Sorguya Çekilmesine İlişkin Hükümlerin Eleştirel Değerlendirilmesi. *Hacı Bayram Veli Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 24(2), 289-331.
- Turhan, F. (2009). *Tanıkların Korunması*. Ankara: Seçkin Yay.
- Türk, B. (2021). *Ceza Adaleti Sisteminde Mağdur Hakları* [Yüksek Lisans Tezi]. Selçuk Üniversitesi,
- Türkan, A. ve A. Erdinçertürk. (2017). Akademik Çalışmalar Bağlamında Uyarı'a Bakış. *Dicle Üniversitesi Adalet Meslek Yüksekokulu Dicle Adalet Dergisi*,1(2),69-86.
- Türk Dil Kurumu Sözlükleri Sitesi, <https://sozluk.gov.tr>.

Uçmaz, M. (2009). Türkiye’de Sayısal İmza (E-İmza) ve Adalet Bakanlığı’nda E-İmza Kullanımının Değerlendirilmesi. *AKÜ Fen Bilimleri Dergisi*, (2), 51-59.

Uğur, H. (2013). Suçların İhbarı ve İhbarcılarının Korunması. *TBB Dergisi*, (108), 383-406.

Uğurlubay, G. A. ve N. Haydar ve M. Korkmaz (2019). Serî Muhakeme Usûlüne İlişkin Sorunlar. *Ankara Sosyal Bilimler Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 1(2), 225-306.

Uslu, F. (2013). Çağdaş Ceza Adaleti İçinde Mağdur. *Ankara Barosu Dergisi*, (4), 243-260.

UYAP Bilişim Sistemi Resmi İnternet Sitesi, <http://vatandas.uyap.gov.tr>.

UYAP Bilişim Sistemi Resmi İnternet Sitesi, <https://www.uyap.gov.tr/Asamalar>, E.T:06.12.202.

UYAP Bilişim Sistemi Resmi İnternet Sitesi, <https://www.uyap.gov.tr/Hizmetler>, E.T:06.12.2020.

UYAP’la işlem yapmada en son süre, <https://www.hukukmedeniyeti.org/arama/hukuki-makale/?v=list&aranan=uyap%20g%C3%BCn%20bitimi>, E.T:10.12.2020.

Uyarer, S. G. (2019). 6698 Kişisel Verilerin Korunması Kanunu ve 5237 Sayılı Türk Ceza Kanunu Kapsamında Kişisel Verilerin Korunması [Yüksek Lisans Tezi]. Galatasaray Üniversitesi.

Uzlaştırmacı tarafından SEGBİS kullanılması için yazılan dilekçe örneği, [https://rayp.adalet.gov.tr, segbis-talep-dilekçesi08-09-202013-34\(6\).doc](https://rayp.adalet.gov.tr, segbis-talep-dilekçesi08-09-202013-34(6).doc) , E.T: 22.10.2021.

Uzman ve bilirkişinin özellikleri, <https://adlitip.istanbulc.edu.tr/tr/content/hizmetlerimiz/uzman-mutalaasi-ve-bilirkisilik-raporu>, E.T:19.02.2021.

Ünver, Y. ve H. Hakeri.(2021). Ceza Muhakemesi Hukuku. Ankara: Adalet Yay.

Video konferansın kullanılmaya başlanmasıyla ilgili bilgi, <https://www.mediatick.com.tr/tr/blog/video-konferans-nedir#:~:text=%C4%B0ki%20ya%20da%20daha%20fazla,da%20askerler%20aras%C4%B1nda%20da%20kullan%C4%B1labilir>, E.T:27.06.2021.

Vitkauskas, D. ve G. Dikov. (2012). Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi Kapsamında Adil Yargılama Hakkının Korunması. Avrupa Konseyi İnsan Hakları El Kitapları.(Çev. Serkan Cengiz).

Yargıtay karar arama motoru, <https://karararama.yargitay.gov.tr/YargitayBilgiBankasiIstemciWeb/>.

- Yaşar, E. (2014). Türk Ceza Muhakemesi Hukukunda Seri Muhakeme Usulü. *Adalet Dergisi*, 65, 255-299.
- Yaşar, Y. (2013). Ceza Muhakemesi Hukuku Gizli Tanıklık. *Hukuk, Ekonomi Ve Siyasi Bilimler Aylık İnternet Dergisi*, (133), 1-42.
- Yavuz, E. (2019). Hukuk Devletinde Hukuk Güvenliği ve Hukuki Belirlilik Kavramları Üzerine. <http://gelenekvegelecek.com/hukuk-devletinde-hukuk-guvenligi-ve-hukuki-belirlilik-kavramlari-uzerine-ersen-yavuz/> , E.T:10.09.2021.
- Yazar, B. (2012). Görüntülü İletişim Video Konferans Teknolojilerinin Kullanım Alanları. Etki Grup, https://ab.org.tr/ab13/kitap/yazar_AB13.pdf , E.T:07.12.2020.
- Yenisey, F. ve S. Oktar. (2019). İnsan Hakları Açısından Yakalama ve Tutuklama. *D.E.Ü. Hukuk Fakültesi Dergisi*, 21(Özel S.), 3127-3155.
- Yenisey, F. ve A. Nuhoglu. (2020). *Ceza Muhakemesi Hukuku*. Ankara: Seçkin Yay.
- Yerdelen, E. (2019). Ceza Muhakemesinde Videokonferans Yönteminin (Segbis) Kullanımı.(Çev.: Erdal Yerdelen). *Bilişim Hukuku Dergisi*, 1(2), 271-287.
- Yeşilova, B. (2009). Yargılama Diyalektiği ve Silahların Eşitliği. *TBB Dergisi*, (86), 47-101.
- Yetimoğlu, M. E. (2020). Türk ve Fransız Ceza Muhakemesi Hukuklarında Seri Muhakeme Usulüne Karşılaştırmalı Bakış. *Maltepe Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, (1), 59-96.
- Yıldırım, M. (2021). *Ceza Muhakemesi Kanunu'nda Uzlaştırma* [Yüksek Lisans Tezi]. Altınbaş Üniversitesi.
- Yıldırım, S. ve U. K. Milanlıoğlu ve S. Çakan. (2020). Covid-19 Pandemi Sürecinin Türk Yargı Sistemine Etkileri. *Türk Kamu Yönetimi Dergisi*, 1(1), 47-54.
- Yılmaz, Ö. (2019). Adil Yargılanma Hakkı Kapsamında SEGBİS. *İNHA Dergisi*, (4), 24-28.
- Yılmaz Z. Ve Ö. Apiş (2020). Seri Muhakeme ve Basit Yargılama Düzenlemelerinin Değerlendirilmesi. *Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi*, 26(1), 62-106.
- Yurtcan, E. (2019). *Ceza Yargılaması Hukuku*. 16. Baskı. Ankara: Seçkin Yay.
- Yusuf Karakuş ve Diğerleri AYM Başvurusu (Başvuru No:2014/12002, Karar Tarih:08/12/2016),<https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/BB/2014/12002> , E.T:19.08.2021.

Yüksel, G. (2011). 5271 Sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu Çerçevesinde Gizli Soruşturmacı Görevlendirilmesi. *Ankara Barosu Dergisi*, (3), 288-298.

ÖZGEÇMİŞ

Sümevra Günnur Güleçyüz, ilköğrenimini Balıkesir’de, ortaöğrenimini ve liseyi Yalova’da tamamladı. 2017 yılında Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesinden mezun oldu, 2018 yılında Yalova Barosu’ndan avukatlık ruhsatını aldı, 2019 yılında lisansüstü eğitimi için Yalova Üniversitesi’ne başladı.

